



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Metaphysicam, id est, Scientiam de Ente incorporeo, seu
transnaturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs VI. De prædic mento relationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95247](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95247)

ab anima rationali; haudquaquam poterit gradibus illis remitti, vel intendi, haud præstare, ut una rationalis anima sit magis intellectiva, quam alia, præsertim sibi æqualis: quod si intellectus sit qualitas realiter indistincta ab anima, idem à fortiori, ut aiunt, est tenendum, tum de illo, tum etiam de voluntate & cæteris id genus potentiis. Rursus unus triangulus non est magis talis, quam alius, nec similiter quadrangulus, aliave figura præstare alteri sibi cognomini. Adde, nec qualitati ulli in abstracto, quantumvis ita sumpta veram rationem qualitatis obtineat, eam convenire proprietatem, quandoquidem una albedo, v.g. non est magis albedo, quam alia: hoc tamen usus obtinuit, ut una albedo dicatur intensa, & alia remissa, quæ est in alterutra, vel graduum multiplicitas, vel paucitas.

10 Postrema qualitatis proprietas est, ut penes eam res dicantur inuicem similes, aut dissimiles: quamvis enim esse fundamentum harum relationum eius sit essentia, iuxta superius constituta; cæterum ipsæ in actu secundo ei velut proprietates accidunt. Convenit autem alterutri, non tantum omni qualitati, sed etiam soli, si sermo sit de similitudine, ac dissimilitudine physice, ac prescè sumptis; sin autem de eis metaphysice, ac latius usurpatis sermonem instituas, multis, præter qualitatem, eas convenire repereris: videlicet substantiæ; quo pacto Petrus, verbi gratia, & Bucephalus sunt dissimiles in ratione hominis, & dissimiles in ratione animalis; necnon quantitati; una namque dualitas dici consuevit eo modo similis alteri, & unum tricubitum alteri. Idem dicendum de cæteris prædicamentis: quæ enim supra disputata sunt de æqualitate, & inæqualitate respectu quantitatis, ea in præsentem locum habent in similitudine, & dissimilitudine intuitu qualitatis.

TRACTATUS VI.

De prædicamento relationis.

CAPUT I.

Quid & quotuplex sit relatio?

1 **R**ELATIO est, cuius totum esse est esse ad aliud, verbi gratia, similitudo in eo sita est, quod unum vi illius sit sicut aliud: dissimilitudo in eo, quod aliter, quam aliud; æqualitas in eo, quod unum non est maius alio; inæqualitas in eo, quod unum minus alio. Ita Aristoteles in categoriis cap. 7. hisce verbis: *Ea vero dicuntur ad aliquid, quæ id, quod sunt aliorum esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur.* Consentit Damascenus cap. 3. 4. Dialecticæ: *Ad aliquid, inquit, sunt, quæcunque ipsa, quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel qualitercunque aliud ad aliud.* Et paulo infra: *Hoc est esse eorum, quæ ad aliquid, & hæc ipsorum est hypostasis in eo, quod est ad aliud dici, id est in eo, quod est habere habitudinem ad aliud.* Id ipsum etiam tradit Augustinus in categoriis cap. 11. *Ad aliquid ergo categoriam vocamus eam, quæ id, quod est dicitur ex altero sine cuius Societate esse non possit, & cuiusvis omnis ex alterius coniunctione descendit, ut duplum simpli dicitur duplum, & hæc minoris dicitur maius, simile simili dicitur simile.* Claret igitur ad aliquid, non sua vi, sed alterius coniunctione consistere. Id etiam cæteri omnes,

2 Secundo definiiri potest, & solet relatio; quæ ita duo coniungit extrema, ut altero sublato non possit alterum intelligi, alteroque posito necessariò inveniatur & alterum: nam si patrem dixeris, necessariò intelligetur & filius: quod si non intelligas filium, Patrem de medio sustuleris. Sic etiam Dominus, & servus, duplum, & simplum, & cætera id genus simul sunt, & simul non sunt, atque alterutrum se, vel perimunt, vel ostendunt. Quocirca merito Augustinus loco supra citato: *Tunc ergo, & verè, & proprie ad aliquid dicitur, cum sub uno ortu, atque occasu, & id, quod iungitur, & id cui iungitur inveniatur.* Porro autem haud est necesse, ut quoties datur unum relationum, detur etiam aliud acta, sed satis est, si in potentia: scibile namque refertur ad scientiam, non quæ necessariò existat, sed quæ possit existere.

3 Relatio, alia est realis, alia rationis: illa est quæ extrema realiter distincta comparat, adeoque est in rebus, circumscripta quavis fictione intellectus, qualis est ea, quæ inter Patrem & filium, actumque, & obiectum interuenit: hæc extrema realiter indistincta necit, ac proinde non est vera relatio, sed ab intellectu conficta, cum nihil possit verè referri, nisi ad aliud propriè tale: atque eiusmodi est relatio, quæ dicitur aliquid sibi idem, quæve subiectum fingitur referri ad prædicatum, aut genus ad collectionem specierum.

4 Deinde relatio, alia est secundum esse, alia est secundum dici: hæc in eo consistit, quod rem aliquam per modum alterius concipiamus, ut cum Deum veluti corporeum, & Angelum veluti inuenem alatum ob oculos mentis nobis proponimus: illa verò est quævis alia realis relatio. Non pauci tamen superiores divisiones confundunt, realemque relationem putant perinde esse, atque secundum esse, ac relationem rationis dicendam esse secundum dici. Aliqui etiam existimant relationem secundum esse recidere in prædicamentalem, de qua inferius, & secundum dici in transcendentalem, quæ dividi solet ex aduerso prædicamentalis. Sed res est parvi momenti, parumque interest, an cum his, vel cum illis, vel cum neutris loquamur. Tertio; relatio, alia est mutua, alia non mutua: quandoque enim duo extrema mutuo se respiciunt, ut Pater filium, & hic Patrem, quandoque verò non reciprocantur inuicem; actus enim respicit essentialiter obiectum, hoc autem ita non respicit actum, sed potius ab eo respicitur. Præterea quarto; relatio, alia est æquiparantia, cum extrema aliqua in eodem genere se respiciunt, ut similitudo, quæ Ignatium Xaverio, & Xaverium Ignatio assimilât, aut æqualitas, quæ anima Petri, verbi gratia, est æqualis animæ Pauli, & è contrario: alia est disquiparantia, cum extrema in diverso genere se respiciunt, ut Paternitas, quæ Sophroniscum velut Patrem refert ad Socratem, hunc verò ad illum, non ut Patrem, sed ut Filium: aut relatio inæqualitatis, quæ linea diametralis refertur ad lateralem, velut ea maior, contra verò hæc ad illam veluti ea minor.

5 Harum divisionum alia sunt perquam faciles; at alia difficultate non vacant; eam certè auctoribus facessunt. Circa eam, quæ dissecata est relatio in realem, & rationis quæres, an sit uniuoca, vel potius analogica? quod priori modo se habeat, non verò posteriori, sentiant Caietanus 1 part. questione 28. art. 1. & 2. Ferrara 4. contra gentes cap. 14. Capreolus in primum dist. 33 q. 1. Soncinas lib. 5. metaphys. quæst. 26. conclus. 2. aliique plures Thomistæ. Quorum fundamentum est, relationem esse, cuius totum esse est esse ad aliud: at relatio rationis, quamvis fictum,

fictum, & non verum esse habeat, illud tamen qualecumque & quantumcumque est, ad aliud est, & præterea nihil: erit ergo propriè relatio, non minus quam realis, adeoque cum ea vniuocè conueniet.

6 Cæterum contrarium est Patris Suarez disput. 47. metaphys. sect. 3. Vasquez tom. 2. in primam partem disp. 144. Hurtadi disp. 15. metaphys. sect. 4. nostro-
rumque communiter; estque multis partibus probabilius. Nam relatio est ad aliud: quare ubi non est propriè vnum, & aliud, haud etiam esse poterit propria relatio: quæ autem referuntur tantum ratione nostra, non distinguuntur verè, ac proinde non sunt propriè vnum, & aliud, veluti cum quis fingitur ad seipsum referri relatione identitatis: haud igitur ea relatio, haud alia, quæuis, quæ sit solius rationis, ac ficticia esse poterit propriè relatio: at relatio realis veram, ac propriam relationis rationem obtinet: fieri ergo nequit, ut ambæ vniuocè conueniant in conceptu relationis, quo pacto hominis veri, ac picti conuenientia nequitiam est vniuoca propter id, quod alter tantum sit propriè homo, alter verò non nisi translatiue. Atque hinc constat ad rationem contrariam: nam relatio rationis non est ad aliud propriè, & verè propter defectum veræ distinctionis inter eius fundamentum, & terminum: quæ ergo infertur, eam fortini propria, ac rigorosa ratione conceptum relationis, ritu eius, quæ realis dicitur.

7 Rursus aduersus eandem sententiam argumentor. Quidquid sit de ratione obiecti, cognoscibilis, amabilis, aliisque id genus terminis secundæ intentionis, certè nullus conceptus primò intentionalis esse potest vniuocus respectu entis realis, & rationis, ut constabit ex dicendis inferius lib. 5. tract. 2. cap. 8. & 9. his enim locis ex professo confutabitur vniuoca entis ab eiuſmodi inferioribus abstractio: quæ autem entis eadem est cuiusvis alterius termini primæ intentionis ratio, & conditio quod ad præsens attinet: atqui relatio realis est ens reale, & quæ dicitur rationis est ens rationis: nequit ergo abstrahi ab utraque relationis vniuoca ratio: hæc etenim non secus, atque ens in terminis primæ intentionis est numeranda.

8 Aduersarij, ut huic respondeant argumento, distinguunt in relatione reali conceptum *in* & conceptum *ad*. Illa namque prout est forma quædam in fundamento existens quodammodo, siue quatenus est accidens reale cæteris nouem assimile, dici consuevit conceptus *in*: prout verò fundamentum, cui inest, ad aliud refert, siue quatenus accidentis realis est peculiaris quidam modus, ac specialis differentia, huiusque prædicamenti ad aliquid propria, appellari solet conceptus *ad*: aiunt ergo hi, quibuscumque lis, relationem realem penes solum conceptum *in* esse ens reale; at vero secundum conceptum *ad* non esse ens reale, sed quidpiam præfictum ab ente reali, & rationis; adeoque mutum non esse, si à relatione reali, ac relatione rationis penes vtriusque conceptum *ad* abstrahi possit vniuoca relationis ratio: haud enim, inquirunt, in eis ita sumptus nostrum procedit argumentum.

9 Nequaquam tamen eius vim pro eo ac putant, effugiunt: nam conceptus *in*, & conceptus *ad*, ex quibus compingitur relatio realis, haudquaquam sunt realiter distincti, sed alteruter idem alteri, ut vel aduersarij consentunt: quomodo ergo esse potest, ut in relatione reali conceptus *in* sit ens reale, & non ex æquo conceptus *ad*, vtve accidens reale tertium, vel certè quartum in prædicamenti locum obtinens aliquo non reali compleatur? nihil equidem dici potest magis absurdum, absolumve.

Replicant propterea; conceptum *ad* non præfictum realiter à conceptu *in*, enteue reali in eo clauso, cæterum esse præfictum, tum ab eo, tum etiam ab ente rationis ratione nostra; atque hanc posteriorem præcisionem satis esse, ut relatio sit quid vniuocum respectu realis, & rationis quoad vtriusque conceptum *ad*. Contra tamen; quia, vel sermo est de præfinitione vniuoca, vel de analogia? Si de hac: in primis non est ad rem, cum non sit quæstio, an sit admittenda ratio communis analogica, sed potius vniuoca relationis ad realem, & commentitiam. Deinde analogorum omnium, & quocumque præfinitionem ab inferioribus suis Caietanus, & alij non pauci eorum, quibuscumque disceptamus, eunt inſicias: quocirca inconsequenter hæc eam nobis obtrudunt: sin autem de illa priore, idem, ut aiunt, per idem respondent, & quod controvertitur vtrinque, hoc pro ratione conclusionis afferunt: id enim quaeritur, & agitur, quo pacto possit abstrahi ratio communis vniuoca relationis à reali, & solius rationis, quandoquidem illa ab hac in eo differt, quod sit verum ens reale: siuolum ergo est respondere, abstractionem illam contingere posse propterea quod relationis realis conceptus *ad* sit quid vniuocum, & abstractum ab ente reali in conceptu *in* clauso, necnon ab ente rationis. Quod accedit, simili distinctione conficta, posse similiter defendi ab homine vero, & picto rationem vniuocam hominis abstrahi; si nimirum imaginis conceptum hominis in eo, qui verus est haud esse ratione nostra aliquid ens reale, sed eo, & rationis fingentis, aut veluti pingentis ente alius quiddam, atque superius.

Hæc, quamuis ita sint, illud negare nec possum, nec debeo; vnum quendam conceptum obiectiuum relationis, qui quidem non sit vniuocus, sed analogus, abstrahi à relatione reali, & rationis. Inferius enim tract. 2. libri quinti capite 8. & 9. nuper citatis ostendendum erit, cum analogia entis respectu realis, & rationis eius ab vtroque abstractionem, & non nominis modò, sed conceptus etiam obiectiuus coherere vnitatem: in præfenti autem similis est ratio, ut intuenti clarebit. Atque ita videtur sentire Henricus quodlib. 9. quæst. 3. hisce disputans verbis: *Esse ad aliud ex se nullam recipit, distinctionem, aut diuersitatem, siue fuerit in diuinis, siue in creaturis, siue in relationibus secundum rem, siue in relationibus secundum rationem.*

12 Altera difficultas est circa diuisionem relationis in mutuam, & non mutuam: eam enim negant, & contra quam ea præscribit, omnem relationem censens esse mutuam, & nullam non mutuam Damascenus in Dial. 2. cap. 50. his verbis: *Siquidem mutua habitudo ea, quæ ad aliquid sunt efficit.* Gregorius in primum distinct. 28. quæst. 1. & quidam nominales. Cuius sententiæ primum fundamentum est: siqua relatio esset non mutua, maximè scibilis, & scientiæ, ut omnibus est in confessorat hæc est mutua: vt enim scientia refertur realiter ad scibile, ita etiam scibile ad scientiam; quidni verò? sicut enim hæc est alicuius scibilis scientia, ita & illud alia scientia scibile. Secundum sic habet: qui relationem realem, de qua sola sermo in præfenti, non mutuam defendunt, eorum plerique hoc vtuntur colore, quod nimirum creaturæ referantur realiter ad Deum, non autem hic ad illas; ita enim sentiunt de Deo, & rebus ab eo creatis magister lib. 1. sententiarum distinct. 30. & ibidem plerique eius interpretes, præfertim verò Hispanensis, Bonauentura, Richardus, Egidius, Capreolus, Scotus, & huius passim sectatores. Item B. Th. 1. part. q. 13. art. 7. & secundo contra gentes cap. 12. eisdemque locis Caiet. Ferraricensis, Bañez, ac cæteri ferme

fermè Thomistæ. Insuper Alexander Alensis 1. part. quæst. 53. Henricus quodlib. 9. quæstione 1. Suarez disp. 47. metaph. sect. 15. Vasquez tom. 1. in 1. partem quæst. 13. art. 7. in commentatio, Molina ibidem, ac Valentia tom. 1. disp. 1. puncto 4. Balthasar Tellez in metaph. disp. 42. sect. 4. & apud eum Arrubal, Fonseca, Conimbricenses, Albertinus, Fasolus, ac Præpositus. At tot, tantorumque auctorum pace relatio realis Deum, & creaturas suas interiecta est mutua, ac reciproca, uti namque creaturæ sunt realiter, & seclusa operatione intellectus similes Deo, ita etiam Deus creaturis, & uti in his est relatio realis feruitutis, ita & in illo dominij priorem excipiens, eique ex diametro respondens.

13 Et quidem, si qua de causa hæc, & aliæ eiusmodi relationes non essent reales in Deo, sed solum rationis; contra verò in creaturis reales, & non rationis; maxime, quia quando sunt reales sic sunt in modis quibusdam; Deus autem, ut mutationis omnis, sic etiam modorum ei denuo aduenientium, eumque intrinsece afficientium est prorsus incapax, quam tamen in creaturis incapacitatem nemo possit adstruere: at relationes illæ prædicamentales, aliæque affines non consistunt in modis intrinsecis, sed sunt denominationes quadantenus extrinsecæ, & ex quæ possunt, & solent sine ulla mutatione, aut vicissitudinis obumbratione fundamentis suis accedere, atque recedere, ut clarebit inferius: quidni ergo sint in Deo, haud secus, atque in creaturis reales? Qua in sententia videtur fuisse B. Anselmus apud P. Suarez citata sectione 15. numero 16. & P. Hurtadum disp. 15. metaph. sect. 2. ubi eius verba in medium proferunt. Tertium eius opinionis fundamentum est; relationem omnem realem terminari, non ad absolutum, sed ad relatum: nulla ergo est, cui non correspondeat ex aduerso alia, & quæ consequenter non sit mutua.

14 Cæterum eam diuisionem amplectuntur, multasque relationes reales esse non mutuas, tuerentur reliqui omnes scholastici: Estque (ut cum P. Suarez nuper laudata sect. 15. num. 8. loquar) *sententia tanta confessione recepta, ut non liceat philosophis eam in dubium reuocare.* Suadetur autem hunc in modum. Relatio patris, filij, domini, ferui, maioris, & minoris, quævisque alia, disquiparantiæ dicæ solita, non est mutua in eodem genere: ergo ita est non mutua; consequentia liquet: antecedens etiam; nam duo homines, v. g. ita sunt instituti, ut non quemadmodum vnus est alterius Pater, ita etiam alter, sed potius filius, ac proinde non eadem, sed diuersa ratione relatus inuicem: Dominus item non alterius Domini, sed ferui Dominus est, maius non alio maiore, sed minore maius: Forma quoque relationem subiecti, siue recipientis materiæ propriam, non alia simili, sed potius relatione receptæ, & inhaerentis excipit: quævis denique creatura habet ad creatorem quandam relationem essentialis cum eo connexionis: contra verò creator non connectitur essentialiter cum ullius possibilitate creaturæ, ne dum existentia. Fieri quoque possunt alia duo in eiusdem rei confirmationem argumenta: alterum in scientia, & scibilibus; alterum in Deo, & creaturis: tum enim illorum relationem esse non mutuam, tum etiam horum aliis quidem nominibus super ea, quæ sunt proximè indicata statim clarebit.

15 Ad primum argumentum contrarium aliqui cum P. Suarez disp. 47. metaph. sect. 15. num. 14. respondent, relationem scibilis ad scientiam neutquam esse realem, realis vtique fundamenti defectu: qui sanè ab eorum aliis, aliisque multifariam solet explicari: probabilior, & à circulo, & repetitione prin-

cipij magis aliena illius explicatio est, ut aliquid sit scibile, vtque, quod plus est, sciatur actu, nequaquam opus esse, ut exilat, quin potius vtamque denominationem relatiuam subire posse aliquid non existens, ac realitatis expers, adeoque nihil: quod autem inquitur est nihil, quis hoc appeller fundamentum reale relationis?

16 Contra tamen primò: quoniam fundamentum, tum vt res sciatur, tum etiam, ut possit sciri, est eius veritas transcendentalis, quæ tametsi sit aliquando nihil actu, aptitudine tamen, & quidditatiua sibi potentia semper est aliquid: quid est ergo quapropter esse, & appellari nequeat fundamentum reale, cui sit superimposita relatio? nisi vero, quæ non existunt, ea sint non res reales vt entitates, adeoque chimæræ, quo nihil fingi potest magis chimericum, & commentitium. Contra secundo: quia, ut inferius demonstrabitur, relatio prædicamentalis, realisque ferri potest ad terminum non existentem: cur ergo postulet semper fundamentum actu existens? cur reale, hoc si cum actuali, & existenti coincidit? Contra terriò; quoniam scibile intuitiue, & proximè nihil esse potest, quod non sit actu existens, haud enim est potentia proxima ad intuendum intellectum, sensuue res non existentes: ergo saltem huiusmodi relatio potest, ac debet esse realis, quandoquidem non desiderat fundamentum actu existens, non reale eo modo, quo hoc ab aduersariis explicatur in præfenti.

17 Contra quartò: quoniam ob id hi, quibuscum est disputatio, ad relationem realem exposcunt fundamentum reale, siue de eorum phrasi, realitate, & existentia præditum, quia putant omnem relationem realem esse modum de cuius, sicut & accidentium absolutorum essentia est in aliquo ad existentiam, actumque reducto suscipi: qui enim, inquitur, fieri potest, ut candor, verbi gratia, vtve eius vnio recipiantur in eo, quod non est actu, neque existit? At multas relationes, ac prædicamentales, nisi fortasse omnes, esse denominationes quasdam respectiuas quadantenus extrinsecas, atque in modis nequaquam fitas multò verius est, ut haud ita post constabit. Ratio ergo qua innititur contraria solutio non est ponderis alicuius. Contra denique quintò: quoniam his esto de causis aduersarij, cum Hurtado appellent ad relationem scibilis, aut scitæ, quæ conuenit alicui negationi, aut chimæræ, quarum neutra potest esse fundamentum reale, cuius adminiculo referantur ad aliud quidpiam, hoc eis parum proderit: nam alterutra relatio est realis extrinseca, non verò intrinseca, quippe in scientia actuali aut aptitudinali sita: quemadmodum ergo siue reali fundamento vtumlibet obiectum, negatio videlicet, & chimæra dicitur realiter scitum, ac scibile propter id, quod particula *realiter* non intrinsecam aliquam realitatem, sed extrinsecam indigiter; ita simili de causa poterunt realiter referri ad scientiam, cui subiacent.

18 Rursus alij cum Caetano 1. part. quæstione 13. articulo septimo, volunt, relationem prædicamentalem scibilis ad scientiam esse realem non minus, quam scientia è contrario ad scibile: cæterum eam esse non mutuam, quoniam eius beneficio scientia referitur intrinsece ad scibile; hoc autem ad illam extrinsece, & per modum, non qui in eo sit, sed qui in sola scientia. Verum in primis hi modi prædicamentales sunt intellectu satis obsecuri, atque difficiles, ut constabit inferius. Deinde iis disputandi

putandi gratia permixtis, haud est minus difficile ad intelligendum quo pacto vnus, idemque modus prædicamentaliter referre possit scientiam ad scibile, & e conuerso scibile ad scientiam: ita certè Pater ad filium, & filius ad Patrem vno tantum modulo referri poterunt, nec Paternitas erit à filiatione, aut hæc ab illa realiter distincta: quod modalistarum nemo, quem viderim, ausus est hucusque asserere, vno excepto Henrico qui id quodlib. 9. quæst. 3. aut sentit, aut certè subindicat.

19 Pater Suarez disputatione & sectione paulò suprà citatis n. 11. & 12. Caietanum impugnat, propterea quod eadem forma nequeat esse par diuersis denominationibus simul tribuendis; vnde confici videtur eundem modum, quo scientia refertur prædicamentaliter ad scibile inferuire non posse ad referendum è contrario scibile ad scientiam, eique vicem rependendam. Verum, vti iuxta ipsam eadem forma denominat causam agentem, & passum recipiens, non est, si aliunde non obstat, cur etiam idem modus scibile ad scientiam, & ad illud hanc referre nequeat, diuersasque eis denominationes impertire: quod enim ait ibidem eximius Doctor, in forma illa quantumvis realiter vna, distingui tamen ratione duas formalitates, quarum vna sit actio, & alia passio, neutiquam satisfacit: namque etiam in modo illo Caietanico similis formalitatum distinctio potest excogitari. Rursus eadem realiter cognitio potentiam cognoscentem, & obiectum denominat cognitum: vnitatis ergo formæ cum effectuum formalium, siue denominationum multiplicitate coheret.

20 Dilucidior ergo argumenti me iudice solutio est; relationem scibilis ad scientiam, & huius ad scibile esse realem: at vti superius inter ipsam diuisionem, quam tuemur, explicandam insinuatum est, hoc esse vtrinque discrimen, quod ea relatio sit essentialis scientiæ, siue sit prædicamentalis, siue transcendentalis tantum, de quo in tempore; scibili vero tantum extrinseca & accidentalis, vti que penes id, quod importat in recto, & ex principali: atque hoc satis esse, vt ea relatio non sit mutua in eodem genere, sed potius cuiusdam reciprocationis experts. Non ræ lateat, Scotum in 4. dist. 12. quæst. vnica, in ea esse sententia, vt putet scientiam haud essentialiter referri ad obiectum, sed tantum ex accidenti, siue talis relatio accidat scientiæ extrinsecus, siue extrinsecus, & siue in ea sit reipsa, siue tantum ex modo nostro concipiendi: aliter enim, aliterque solet accipi eo in loco Scotus. Verum latè reiciendus est infrà lib. 7. tract. 3. Modo satis fuerit eum ad hominem impugnare: sicut enim scientiæ iuxta ipsum essentialis est respectus ad subiectum, quod denominat sciens; cur non etiam ad obiectum, quod denominat scitum aut scibile?

21 Ad secundum argumentum respondeo: in primis esse probabile non tantum creaturas ad creatorem, sed hunc ad illas realiter referri, velut Dominum, maiorem, creatorem, aut similem quodammodo: id enim rationes obiectæ suadent: id censent auctores non ignobiles, præsertim verò Durandus in 1. dist. 30. q. 3. Oham, & Gabriel ibid. q. 5. Gregorius in 1. dist. 28. quæst. 3. art. 1. Marilius in 1. quæst. 3. art. 1. Palacius in 1. dist. 5. Hurtado disp. 15. metaph. sect. 2. & apud eum Soncinas, Heruæus, & alij. Quamuis autem ita se res habeat, certè nihil inde colligitur aduersus nostram assertionem: tum quia licet relatio realis Deum, & creaturas inuicem comparans sit mutua in diuerso genere, at in eodem est non mutua: in Deo enim est dominij, in creaturis seruitutis, in illo causæ, & creatoris, in his effectuum, in illo non prædicamentalis, saltem physice; sicut enim substantia Dei est extra

prædicamentum, vel omne, vel certè physicum, ac magis rigorosum quidquid sit de metaphysico, ita etiam eius relatio quæuis iuxta dicta superius tract. 1. huius libri in his vero prædicamentalis: in illis neutiquam essentialis, aut iuxta aliorum phrasim transcendentalis: in his vero essentialis, & quidditatiua: tum etiam, quia, quidquid sit de Deo, & creaturis, certè inter scientiam, & scibile, aliaque extrema est visere complures relationes minimè reciprocitas. Vtrumque autem horum satis est ad præfaram diuisionem. Ad tertium argumentum constabit inferius cap. 7.

22 Non me præterit PP. Suarez Hurtadum, ceterosque communiter eius diuisionis, qua de agimus patronos tueri relationes reales, nec in eodem, nec etiam in diuerso genere mutuas. Verum id & falsum est, vt liquescit ex hæcenus dictis, & ad diuisionem illam tuendam supernacaneum: sicut enim principia entis naturalis, videlicet materia, forma, ac priuatio definiuntur ab Aristotele, cæterisque philosophis, quæ neque ex se neque ex aliis fiunt, sed omnia ex ipsis, non quod non sint ex aliis principiis in diuerso genere: sunt enim ex causis suis efficientibus, sunt etiam suis ex finibus, sed quod non in eodem, ita similiter, vt præter relationes mutuas adstruantur aliæ absoluta ratione non mutua, sufficit eas non esse tales in eodem genere quamuis interim reciprocentur in diuerso.

CAPVT II.

Diuisio relationis in prædicamentalem, & transcendentalem, & in quonam amba diffideant.

23 Relatio prædicamentalis dici consuevit, vel quæ quidpiam dicitur simile, aut dissimile, æquale, seu inæquale alteri, vel qua quispiam dicitur Pater, aut filius alterius; quo etiam accedunt aliarum quarumcunque causarum, & effectuum id genus respectus, vel qua denique scientia ad scibile, & mensura quæuis ad mensurabile referuntur, aut è conuerso: Relatio transcendentalis latius funditur, & per omnia, vel certè pleraque vagatur prædicamenta: substantia namque refertur transcendentaliter ad accidentia, quibus substat, hæc ad substantiam, cui inhaerescunt, actio ad terminum, quem productum, causamque, quam producentem denominat, passio ad formam, quam receptam, subiectumque, quod recipiens constituit, vbicatio, & duratio ad tempus, & locum. Hæc relationis in vtramque diuisionem quali quali enumeratione declarata inter omnes est recepta: illud autem non admodum; quæ sit ratio relationis omnes prædicamentales complectens, & à transcendentalibus fecernens, quæve è contrario cunctas transcendentales cohibeat, & prædicamentales reiciat.

24 Aliqui quorum meminit Pater Suarez disput. 47. metaphys. sectione 4. numero 2. & P. Hurtadus disputatione 15. metaphys. sectione 8. num. 68. quosque postea sequutus est P. Balthasar Tellez in metaphys. disputatione 42. sect. 1. conclus. 2. num. 21. docent vtriusque relationis discrimen in eo situm esse, quod transcendentalis non postulet terminum existentem actu, secus verò prædicamentalis: etenim vbi sit aliquis Pater, oportet aliquem eius esse filium, si similis quis, opus etiam est, vt quispiam ei existat vicissim similis; quod idem visere est in reliquis respectibus id genus: cæterum cognitio, verbi gratia, refertur

refertur transcendentaliter ad obiectum, quod non existit, causa ad effectum, quem non causat, aut causatura est, sed quem potest tantum in existentiam, lucemque rerum producere. Verum hoc discrimen haud est sufficiens: nam præterquam quod infra constabit, relationes prædicamentales non paucas minimè postulare existentiam termini vllius, multæ sunt transcendentales, eamque exposcunt, videlicet actio existentiam effectus, passio formæ, quam facit alicui subiecto inhærescere, vnio extremorum, quæ vnit, cognitio intuitiua obiecti cuius in obrutu sistit, atque contemplatione.

25 Alij, quorum mentionem faciunt Suarez loco citato & Arriaga disputatione 12. Logica sectione 4. num. 11. quibusque subscribit Tellez vbi supra malunt, relationem prædicamentalem in eo differre à transcendentali, quod hæc ex genere suo neutiquam exspectat terminum realiter distinctum, vt cernere licet in scientia Dei ad seipsum transcendentia relata, quin sit à seipso realiter distincta, illa verò distinctionem realem termini à fundamento deposcat, vt liquet relationum omnium prædicamentaliū exemplo. Cæterum verisimilius est, relationem scientiæ diuinæ ad seipsum haud esse transcendentalem: transcendentalis enim relatio est vera, ac propria relatio, ea vero, quæ obicitur, non est vera relatio, nec, quod perinde est, verè ad aliud, propter identitatem realem fundamenti, & termini. Rursus secundo quamuis scientia ex genere suo non postulet distingui à termino, quem natura cognoscit, at quid dicent aduersarij ad causam ex genere suo, semperque distinctam realiter ab effectu, quem nihilominus transcendentaliter respicit?

26 Tertiò alij, inter quos Hurtadus, & Arriaga superius laudati putant, relationem transcendentalem esse, quæ est essentialis fundamento, eiusque quidditatem transcendit, prædicamentalem verò, siue ad genus accidentale dici solitum *ad aliquid* pertinentem esse è contrario eam, quæ est accidentaria fundamento: nam Petro, verbi gratia, accidit esse Patrem, similem, æqualem aliamve eiusmodi denominationem subire: at cognitioni essentiali est respicere obiectum, actioni terminum, causæ effectum, durationi, & vicationi tempus, & locum. Sed ne hæc differentia placeat: etenim non solum actio, & cognitio referuntur transcendentaliter ad terminos suos, verumetiam earum munere agens, & cognoscens: at alterutri accidit, quod agat, cognoscatve: quod autem ipsis formis vnde petuntur ambæ denominationes non accidant, parum interest: siquidem Paternitati non accidit respectus ad filium, aut cum eo coniuncta denominatio, nec similitudini similiter alterive vlli relationi prædicamentali. Rursus creatura per seipsam est essentialiter similis creatori, quatenus ens, aut prout substantia; & tamen ea relatio essentialis non propterea in transcendentalibus est numeranda, sed potius prædicamentali bus accensenda.

27 Quartò P. Suarez disputatione & sectione citatis numeroque 9. Fonseca 5. metaphys. cap. 15. quaestione 1. sectione 4. Theophilus Raynaudus in disciplina morali distinctione 4. quaestione 1. art. 1. num. 13. Caietanus in opusculo de ente & essentia capite 7. quaestione 15. Masius in prædicam. cap. 7. sectione 1. quaestione 6. Iauellus 7. metaphys. quaestione 1. Conimbricenses, Balthasar Tellez, & alij docent, relationem prædicamentalem esse eam, quæ terminum intuetur suum, vt purè terminum, transcenden-

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

talem vero, quæ non vt purum terminum, sed *sub aliqua determinata ratione, vel subiecti, vel obiecti, vel finis, vel efficientis*. Prior itaque nullum erga terminum munus exercet, nisi respicere, vt Paternitatem, & quamuis aliam id genus relationem intuenti palam erit: posterior vero aliud: nam cognitio obiectum, quod respicit, denominat cognitum, volitio volitum, vt sic dixeris, causa effectum, quem intuetur aut efficit, aut certè potest, contra effectus causam ita respicit, vt non tantum sistat in eo respectu, sed ulterius eam imitetur ac participet, vnio quoque extrema sua non respicit modò, sed præterea necit & coniungit intimè.

28 Cæterum ne hac ratione fecerintur ex sufficienti altera earum relationum ab altera, dummodo nominibus sua constet significatio, nec detorqueatur aliorum: siquidem vbi cognitio exerceat aliquod munus erga obiectum, propterea quod illud cognitum, & representatum denominet, atque cognoscenti assimilet; etiamsi tota hæc denominatio, quam impertit, sit extrinseca, non video cur similitudo physica Petri cum Paulo non exerceat circa hunc munus aliquod, quippe quem denominat assimilatum, non intentionaliter, sed, quod plus est, physice, & re vera: vt ergo cognitio, sic relatio prædicamentalis respicit terminum suum non vt purè terminum. Quocirca refellitur hinc secundo doctrina eadem: nam quidquid aliud respicit extrinsecè, eique tantum tribuit denominationem aliquam de foris cadentem illud intuetur vt purè terminum; nec vero alia de causa Paternitas, similitudo, & similes relationes prædicamentales terminos suos vt purè tales aspeçant: at is respiciendi modus conuenit etiam in non paucas relationes transcendentales. Tandem, vti optimè arguunt recentiores aliqui, quemadmodum dare esse intrinsecum est exercere munus aliquod, ita & illud recipere; quo pacto causa prima creaturis, & hæc vicissim illi præstant officium quoddam, aliqui nullus esset vtriusque respectus transcendentalis: similiter ergo non magis erit exercere munus tribuere esse extrinsecum, quam illud recipere: at vti cognitio dat obiecto esse extrinsecum cogniti, seu cognoscibilis, ita cognoscibile recipit illud à cognitione: sicut igitur cognitio exercet munus aliquod erga cognoscibile, seu scibile, illudque, non vt purum respicit terminum, ita similiter se habet scibile, siue cognoscibile respectu cognitionis, eique eandem vicem rependit: nihilominus relatio illius ad hanc est prædicamentalis iuxta eos, quibuscum cernimus.

29 Quintò alij cum Scoto in tertium, distinctione prima, quaestione prima, & in quartum distinctione decimatertia, quaestione prima, & quodlibet. 11. art. 4. ac Durando in 3. distinctione 5. quaest. 2. num. 8. & Gabriele, Biel censent relationem, aliam esse intrinsecus aduenientem, id est talem, quæ positis extremis suis fundamento, videlicet & termino, necessario resultat; aliam vero extrinsecus aduenientem, quæ nimirum ea necessitate non consequitur extrema, quæ interiacet: Priorem relationem putant esse prædicamentalem, & constituere genus *ad aliquid* dici solitum: nam nequeunt vna, & alia albedo existere, quin sint similes; albedo, & nigredo, quin dissimiles: duo palmi, quin æquales; palmus, & sesqui palmus, quin è contrario inæquales: Petrus, & Paulus à se genitus, quin alter sit filius, & Pater alter: similiter se habet relatio scientiæ, & scibilis, & quæcunque alia spectans ad prædicamentum, de quo est concentratio. Posteriorem

N verò

vero relationem existimant esse transcendentalem, & sex vltima prædicamenta complecti, omniaque, & singula liberè transcendere: potest enim ignis, verbi gratia, & lignum existere, quin resulter utrinque actio calefactiva, quinve passio, siue receptio caloris, si nimirum distent inuicem, aut si supposita indistantia, atque applicatione Deus frantum iniciat actiuitati ignis, eamque cohibeat, vti fecit olim in fornace Babilonica, in quam deturbati sunt tres pueri Hebraei Sidrach, Misach, & Abdenago, vt refertur Danielis tertio capite. Imo in actione libera naturaliter, & præter omne miraculum cernere est hoc ipsum. Possunt item Petrus, & locus aliquis existere sine vbitate, merito cuius ille talem occupat locum: idem etiam tempus sine duratione, seu quando, munere cuius ei coexistat: at hæ partes continuæ corporis alicuius possent, & solent inueniri absque eo, quod destinatum situm, destinatumve proportionem præ alia sibi vendicent. Denique homo haud semper induit vestimentum, haudve ex vtriusque coexistentia necessario resultat habitus.

30 Caterum hi auctores nimirum in primis abutuntur crymo: earum enim relationum, quas in scholas inuehant alteram debuissent potius appellare necessario aduenientem, & alteram ex contingenti: similitudo namque, si sit extrinseca fundamento, vt multi putant, utque in hac quaestione, si non adstruitur, at permittitur ab omnibus disputandi gratia, qua proprietate dici potest fundamento intrinsecus adueniens? actio contra, si, pro eo ac non pauci censent, sit intrinseca agenti, qua ratione ei extrinsecus accidens? quidquid autem sit de actione situs partium cathedræ, verbi gratia, eis intrinsecus, qui dici potest respectu illarum extrinsecus appellens. Rursus secundò; aut est sermo de fundamento, & termino proximis, aut de remotis? si secundum? vti ex igne, & ligno secundum se, & remotè sumptis potest non resultare actio; ita Petro, & Paulo, verbi gratia, simili modo existentibus potest etiam non reperiri eos inter: relatio prædicamentalis propinquitatis: cur nam ergo hæc potius, quam illa extrinsecus adueniat & non ambæ ex æquo? si primum? vti ex Petro, & Paulo, si his destinatis vbitatibus sint affecti, ac proximè expediti ad relationem propinquitatis, hæc necessario, & inuitabiliter resultat, ita pariter actio ex causa necessaria proximè expedita ad operandum, eiusque passio ad recipiendum accincto, vnum enim ex requisitis causæ secundæ est voluntas præparatiua diuini concursus, quæ si cum cæteris adsit, ne Deus ipse poterit impedire, quominus causa agat, atque operetur: quid est ergo, quapropter altera magis, quam altera sit intrinsecus adueniens, & non potius vtrique pari iure, & modo?

31 Præterea tertio: non agens tantum refertur transcendentiter ad terminum suum, sed multo maxime actio ipsa, illud videlicet per actionem à se distinctam, hæc verò per seipsam: at posita actione, quæ est veluti fundamentum huius posterioris relationis, & simul eius termino, nequit etiam diuinitus non existere actio; omne siquidem dum est, necessario est, vt est in paremia, & omnibus recepta, & sponte sua manifesta: huiusmodi ergo relatio transcendentalis intrinsecus aduenit, non minus, quam prædicamentalis; imò multo magis, quandoquidem illius resultantia, vel solo intellectu fundamento est necessaria, & ineluctabilis: huius vero nonnisi posito etiam

termino, & fundamentum comitante. Idem argumentum confici potest in passione, vniione, modo omni, & ne multis morer, in quacunque relatione transcendentali in abstracto sumpta. Ad hæc quartò: non tantum sex vltima prædicamenta, videlicet actio, passio, &c. referuntur transcendentiter ad suos terminos, verum etiam res aliorum prædicamentorum, verbi gratia, materia ad formam substantialem, & hæc ad illam; vtrique etiam ad accidentia absoluta, quibus substant, & hæc ad vtramque. Idem esto postrema prædicamenta sint relationes prædicamentales, non tamen omnia, sed aliqua; habitus enim, siue respectus eius, qui vestitur ad vestimentum, haud est magis transcendentalis, quam respectus similitudinis, æqualitatis, aliufve quouis id genus more indumenti hominem extrinsecè denominans: perperam ergo adstruitur relationem transcendentalem, siue extrinsecus aduenientem complecti sola sex vltima prædicamenta, perperam etiam complecti omnia.

Sextò alij cum Iauello 5. metaphysic. quaestione vigesima tertia, Fonseca etiam 5. metaphysic. capite decima quinto, quaestione septima, sectione tertia, Heruæo quodlibeto primo, quaestione nona, Soto in antepædicament. capite quarto, quaestione secunda, Cardinali Toletio in postpædicam. quaestione prima, docent relationem transcendentalem, & per sex vltima prædicamenta vagantem, eatenus differre à prædicamentali, quod hæc sit intrinseca fundamento, illa verò extrinseca: putant enim actionem, verbi gratia, esse formam transeuntem, & deforis à causa productam, eique tribuentem nihilominus denominationem agentis, durationem esse tempus rei, quæ durat, extrinsecum, vbiocationem locum rei locatæ neuiquam intrinsecum, paremque esse rationem cæterorum. Caterum, vt paulò supra visum, relatio transcendentalis sex vltimis prædicamentis longius, latiusque patet: perperam ergo supponitur cum eis eadem. Rursus passio an non causæ materiali, ac passivæ intrinseca? an non etiam situs intrinsecus est partibus, quas disponit? locus item, ac tempus, tamen si quedam rei locatæ, & duranti sint extrinseca, at sunt quedam alia intrinseca: haud enim vtriusque est eadem acceptio, vt cum opportunum fuerit ostendatur. Tandem relationem prædicamentalem non esse intrinsecam fundamento, huius decursu tractatus constabit.

Septimò alij, inter quos præcipui Pater Suarez 33 disputatione toties citata sectione 4. numero 14. & P. Fonseca libro quinto metaphysic. capite 15. quaestione tertia, sectione secunda, dicunt, relationem prædicamentalem in eo diffidere à transcendentali, quod hæc possit esse principium alicuius effectus, eique insit virtus aliqua actiua, secus verò illi. Contra tamen primò: quia relatio prædicamentalis, verbi gratia, similitudo duarum albedinum ab ipsis est realiter indistincta, vt infra liquebit: sicut ergo ambæ actiuitate aliqua, & energia pollent, ita & earum prædicta relatio reipsa, & secundum se totam sumpta. Contra secundò: quoniam, esto modus sit à fundamento, & termino suo distinctus, id nihil confert aduersariis: vt enim haber entitatem, & perfectionem transcendentalem, ita debet habere actiuitatem, siue perfectionem formalem: actiuitas enim cum entitate, & posterior perfectio cum priori, sicut in cæteris coherent inuicem, ac neuiquam inueniuntur separatæ, ita etiam in relatione; præsertim, cum iuxta dicta superius

superius libro 2. tractatu 1. cap. 1. ad finem, discrimen rei simpliciter existentis, cuiusmodi est relatio, iuxta hos auctores, ab eo, quod non habet existentiam, nisi secundum quid, & mediam inter ens reale, & rationis, sit vis quidpiam agendi, & fecunditas aliqua. Contra tertio: quia Paternitas, quam modum permitto, an non durat, & locatur? durationem ergo suam, & locum, siue vbitatem poterit, ac debet producere ritu ceterarum rerum, quæ in tempore, & loco existunt.

34 Postrema Patris Suarez superius sectione 4. numero decimoquinto, & aliorum opinio priori assimilis statuit, relationem prædicamentalem non produci per se, & immediate, sed per accidens, & mediatè, id est interstitio eius actionis, qua ponuntur eius fundamentum, & terminus: at contra se habere relationem transcendentalem. Verum cum relatio sit realiter indistincta à fundamento, & termino, qua vtrumque producitur immediatione, & perfectitate, eadem necesse est, & illam produci: quod si sit modus, aut formalitas fundamento suo intrinsecas, fieri non posse videtur, ut in rebus incipiat existere, quin aliqua ad eam actio immediatè, & per se tendat: alioqui fingere poterimus productum, & organizzato corpore, nullius alterius adminiculo, aut superuentu actionis, animam, vñionem, & cætera accidentia incipere in rerum natura: quod tamen adeo est falsum, adeoque absurdum, ut nihil supra.

C A P V T III.

Verior eius diuisionis explicatio.

35 R Eiectis aliorum sententiis, ipse ita sentio; relationem prædicamentalem esse, quæ fundamento nullam perfectionem, aut entitatem intrinsecam superaddit, transcendentalem vero, quæ eiusmodi entitatem, aut perfectionem importat. Probat hęc differentia: relationes prædicamentales tertij generis procul dubio nullam perfectionem, aut entitatem fundamento intrinsecam important, cum sciri, aut cognosci rei extrinsecum sit, aut si intrinsecum est, ut plures Thomistæ volunt, iuxta eosdem nullam perfectionem, aut entitatem realem sed tantum quid rationis, atque fictitium in re cognita ponit: quod autem relationes prædicamentales primi, & secundi generis, nimirum in vñitate, aut diuersitate, potentia, aut actione fundatas attinet, in iis eadem doctrina adhuc certius locum habet, siquidem in fundamento, & termino re ipsa consistunt: proinde nullam perfectionem fundamento intrinsecam important, cum huic terminus sit ex genere suo intrinsecus: qui autem eam in modo reali, aut formalitate fundamento intrinsecas, illique superaddita putant consistere, tenentur idem tueri, nimirum nullam perfectionem, aut entitatem intrinsecam relatione, qua de agimus importari, alioqui singulis momentis substantiæ Petri penè infinitæ perfectiones, & entitates de nouo deperirent, & denuo aduenirent, cum relationes prædicamentales similitudinis, æqualitatis, &c. quas quouis instanti admittit, & acquirit innumera sint, ut inferius explicabitur. Ceterum omnis relatio transcendentalis, videlicet cognitio, amor, vbitas, &c. perfectionem aliquam, & entitatem fundamento intrinsecam inuoluit, ut partim in Physica ostendi, partimque in hoc opere ostendam: conceptus igitur à nobis assignatus om-

R.P. Richard. Lyncei, *Philosoph. Tom. III.*

ni relationi prædicamentali conuenit, & nulli transcendentali: atque adeo poterit vtramque decernere.

Verum enim obijciens. Nec omnis relatio transcendentalis perfectionem, aut entitatem fundamento intrinsecam importat, nec omnis relatio prædicamentalis eam non aduocat: vtrique ergo, haud est à nobis sufficienter discriminata. Probat antecedens: nam consequentia non eget probamento. Primo: quia Paternitas diuina est relatio prædicamentalis, non minus, quam creata, & tamen infinitam perfectionem inuoluit, & essentia intrinsecam rationem superaddit. Secundo: quoniam cognitio, aut volitio libera Dei non est relatio prædicamentalis, sed transcendentalis sicut nostra; & tamen nullam interim perfectionem, aut entitatem essentia intrinsecam importat, aliàs aliqua posset perfectio Deo deperire. Rursus tertio: actio est relatio transcendentalis, quin tamen vllam perfectionem fundamento intrinsecam inuoluit, cum fundamentum eius sit agens, cui actio transiens, de qua sola sermo, extrinseca est, utpote quæ in passo residet. Quarto: Paternitas, verbi gratia, creata saltem est relatio prædicamentalis: nihilominus importat perfectionem, & entitatem essentialem, atque intrinsecam alicui fundamento, nimirum sibi ipsi, quæ quidem prædicamentally refertur ad filium, non minus, quam Pater, cuius substantiam extrinsecè denominat. Quinto: habitus, siue denominatio vestiti, armati, aliave similis, cum sit extrinseca, nullam importat perfectionem fundamento intrinsecam, nullam non deforis cadentem: nihilominus haud est relatio prædicamentalis, sed transcendentalis, nec est generis ad aliquid, sed aliud suo matre constituit. Sexto denique: nullus modus perfectionem, aut entitatem inuoluit, quam fundamento intrinsecè superaddat, siquidem vñio, vbitas, actio, v.g. debilissimæ entitatis sunt, & non tam esse, quam modi essendi debent appellari: sed omnis modus est relatio transcendentalis: ergo, &c.

37 Respondeo negato antecedenti: ad primam eius probationem dicent fortasse aliqui, nullum prædicatum diuinum in prædicamento esse, atque adeo, nec Paternitatem. Dicent etiam alij, eam, & quemuis alium conceptum Dei proprium esse in prædicamento, sin minus physice, & prescè, ac certè metaphysicè sumpto; idque absque vlla etiam imperfectionis vmbra: ceterum illam esse in prædicamento non relationis, sed potius substantiæ. Quod ita explicant, & confirmant: non magis differunt prædicamentum ad aliquid, & prædicamentum substantiæ, quam qualitatis, & substantiæ: sed quod in nobis est qualitas prædicamentalis, videlicet cognitio, & amor, in Deo substantia prædicamentalis est, cum Deus non per accidens aliquod, sed per suam substantiam cognoscat, & amet: Paternitas igitur, quæ in nobis est relatio prædicamentalis, in Deo non relatio prædicamentalis, sed substantia prædicamentalis est censenda. Rursus duratio, vbitas, actio, quæ in nobis ad prædicamentum vbi, quando, & actionis attinent, in Deo spectant ad substantiam prædicamentalem, cum Deus per suam substantiam duret, agat, & vbitetur: ergo similiter in presenti, &c. Verum ambæ solutiones aduersantur his, quæ superius constituta sunt, atque probata tract. 1. c. 1. 2. 3. & 4. Prior quidem, quatenus Deum à prædicamento ablegat, & cum eo quoduis eius prædicatum. Posterior vero, quatenus supponit

N 2 idem

idem artinere non posse simul ad diuersa prädicamenta, fierique consequenter nequire, vt Paternitas diuina sit substantia, atque relatio prädicamentalis.

38 Quamobrem reiectis his solutionibus dicent alij, relationem Patris in Deo esse quidem prädicamentalem, vt minimum metaphysicè. Cæterum nullam ei perfectionem intrinsecam superaddere, non quod non sit intimè perfectio, vt falsò existimant Thomistæ quidam, sed quòd propriè nullum facere possit additamentum, tum defectu veræ distinctionis ab essentia: nec enim nisi distincta possunt inuicem superaddi: tum etiam, quia essentia diuina, quæ est eius infinitas, haud est magis perfecta merito Paternitatis sibi aduenientis quodammodo, quam sui solius. Verum hæc solutio haud videtur cæteris magis amplectenda: nam iuxta eam cognitio, & voluntas libera Dei essent similiter prädicamentales relationes, quod tam absurdum est, atque si Paternitas diuina foret relatio transcendentalis duntaxat: quod autem hoc sequatur, equis non videat? cum neutra earum magis distinguatur à Deo, quam Paternitas iuxta non paucos auctores, neutraque minus, quam illa infinitatem essentiae supponat: proinde nullum potius, quam ea facere poterunt additamentum propriè loquendo: virtualis autem, atque impropria additio perfectionis utrobique ex æquo locum habet, vt inter diluendam sequentem probationem constabit. Rursus cum dicitur in definitione relationis transcendentalis, quod fundamento perfectionem aliquam superaddit, subaudiendum est, nisi verò relatio perfectionem ipsius fundamenti formaliter includat, atque in ea posita sit: actio namque, cum per seipsam refertur transcendentaliter ad terminum, eiusque relationis est fundamentum, & extremum, haud sibi se superaddit, etiam virtualiter, & improprie, haud ita facit cum fundamentum, id est secum, aliquod perfectionis incrementum, vllumve cumulum: cur nam ergo Paternitas diuina sit excludenda à conceptu relationis transcendentalis? cur censenda prädicamentalis? propterea quod non sit superaddita realiter fundamento suo, videlicet essentiae. Quasi vero sine additione etiam virtuali, ac rationis locum non habeat relatio transcendentalis: quod enim eum habeat ostensum est actionis exemplo, aliisque etiam ostendi perquam esset facile.

39 Dicendum ergo arbitror, nomine perfectionis omnino intrinseca fundamento, per quam est definita relatio transcendentalis, atque à prädicamentali separata, sub intelligi perfectionem, quæ ita sit fundamenti, vt non sit termini per identitatem etiam in tertio, sed potius tam mediata, quam immediata ab eo distincta: quo autem iure, conspicuum erit eunti per omnes relationes transcendentales proculdubio tales, atque à philosophis communiter admissas: at Paternitas nullam importat perfectionem eo sensu prorsus intrinsecam fundamento suo, patri videlicet, essentiaeque in eo clausæ: quæuis enim eius perfectio identificatur mediata, & interstitio essentiae cum Filiatione ad quam terminatur, & in qua sistit vicinò: quid mirum ergo, si illa non sit relatio transcendentalis, sed potius quarti generis tantum?

40 Ad secundam probationem contrariam, Cognitio libera Dei, & eius amor infinitam, & illimitatam perfectionem formaliter includunt, cum præter terminationem liberam perfectionis fortè expertem perfectionem cognitionis, & amoris necessarij cohibeant, eamque omnino intrinsecam, & nullam

cum termino identitate præditam: Secundò etiam dici potest, cognitionem, & amorem liberum in Deo perfectionem, & entitatem eiusmodi positiuè non includere; at certè negatiuè, cum omnem excludant imperfectionem, quod satis est, vt ad prädicamentum ad aliquid nequaquam attineant. Vtræque solutio supponit disputandi gratia actus liberos diuini intellectus, & voluntatis esse adæquatè intrinsecos Deo, & ne ex parte ab eo distinctos. Quod si cum non paucis Theologis placeat, Deum, nec scire, vel velle quidpiam extra se, nisi per aliquid creatum, & de foris labens, nimirum existentiam ipsam, quam contingenter scit, amare, sin autem per hanc, certè per aliud extrarium, quod quale sit, & à nobis suo explicandum loco; solutiones superiores omitti debent, eorumque vice respondendum est tertio, actus hos esse relationes, non transcendentales, sed prädicamentales, primæ nimirum speciei, atque in vnitare quadam, & coniunctione intentionali fundatas: idcirco enim nostra cognitio, & amor referuntur transcendentaliter ad objecta sua, quoniam nobis intrinsecus omnino adueniunt, ac nihil inuoluunt extrinsecum: secus ergo, si se habent in Deo, non est perfectio, cur non arceri debeant à numero relationum transcendentalium, aut non inter prädicamentales numerari: præsertim verò, cum Doctores omnes, qui tuerentur Deum non omnino essentialiter, & intrinsecè, sed quadantenus extrinsecè posse moliri res creatas, eo ipso relationem eius ad illas omnipotentiae vocabulo significatam esse negent transcendentalē, atque, vel prädicamentalem putent, vel certè nullam. Quin etiam in nobis cognitio, & amor alterius ordinis, quibus nimirum aliquid extrinsecum includitur, supradicta de causa spectant suo quasi iure ad prädicamentum ad aliquid, nec solius relationis transcendentalis, ac latè fusæ sortiuntur rationem: quamobrem, esto communiter, & merito sentiat absurdum esse, quod actus nostri intentionales, Deive optimi maximi sint relationes prädicamentales, & non transcendentales, id tamen intelligendum est hoc sensu, videlicet, si utrique sint omnino intrinseci, secus verò, si sint extrinseci quadantenus.

Ad tertiam probationem eius antecedentis, quæ tota vis argumenti nititur: actio, vt vt intrinseca passio, & extrinseca agentis sit, de quo sua sede, tamen alicui fundamento perfectionem, & entitatem omnino intrinsecam importat, videlicet aut ipsi actioni, quæ refertur ad terminum, & sibi per identitatem intrinseca est, aut certè passio, in quo intrinsecè suscipitur: cæterum relatio prädicamentalis nullum fundamentum omnino intrinsecè perficit. Ad quartam probationem aduersariam; quemadmodum albedo non est alba simpliciter, ita Paternitas non est Pater, nec refertur prädicamentally ad Filium: haud ergo est fundamentum huius relationis, sed relatio ipsa: alia est actionis ratio, tametsi enim non agat simpliciter terminum, est tamen cum eo omnino connexa, quæ connexio more cæterarum omnium essentialium est haud dubiè relatio transcendentalis. Respondeo secundò, iuxta paulò inferius dicenda; Paternitatem, cum includat terminum intrinsecè, & immediatè, strictamque cum illo identitatem, quamuis cum distinctione reali inadæquata coniunctam sortiatur de sententia plurium auctorum, ad eum non posse vllò modo verè referri, nedum prädicamentally. Respondeo tertio, ac permitto, Paternitatem prädica

prædicamentaliter referri ad filium, certe non importat perfectionem aliquam intrinsecam vlli fundamento simplici, & incomplexo, sed potius alicui, quod sit complexio quadam rerum distinctarum inuicem, & seque extrinsecè respicientium: huiusmodi enim est Paternitatis essentia. Vel paulò aliter: ea importat perfectionem intrinsecam, non fundamento absolute dicto, sed fundamento, & termino, cum quibus potius, quam cum altero solum identificatam volumus relationem. Atque hinc obiter fatissit quibusdam instantiis, quæ sese offerre possunt aduersus solutionem superioris probationis, tertiæ nimirum.

42 Ad quintum à principio: habitus in abstracto sumptus pro vestimento, armisve, prædicamentum, quod dici solet *habere* constituit: ita vero non est relatio rei induræ, & armatæ ad indumentum, & arma, sed potius horum ad illam; his autem, siue, quod iuxta est, sibi ipsi intrinsecam concernit perfectionem: quod si habitus sumatur in concreto, ita quidem est relatio eius, qui vestitur, aut armatur, ad formas harum denominationum, eaque extrinseca, nullamque perfectionem importans fundamentum intrinsecam prorsus: quamobrem eo sensu est species quadam relationis prædicamentalis, nec habitus prædicamentalis, nisi nomine tenus. Deinde permitto, habitum quomodolibet sumptum esse quadam relationem prædicamentalem, & non transcendentalem: profecto nihil inde colligi potest, contra nostram sententiam: siquidem diuisio entis in relationem, habitum, & cætera prædicamenta haud est exacta, & propria, sed rudi, vt aiunt, & pingui minerua tradita: quocirca parum interest, quod aliquod eius membrum includatur in alio, scilicet habitus in relatione prædicamentali, veluti homo in animali: sed de hoc statim. Aio tertiò, non deesse multos auctores, qui ad veram relationem prædicamentalem exposcant distinctionem realem, non quamcunque, sed adæquatam: talis autem non interest inter vestitum, & vestes, armatum, & arma: neutrum ergo ad hæc refertur extrema, prædicamentaliter vtique: quod autem homo munere ambarum denominationum ita referatur ad illa, tantum probat ambas, prout hominem cum vestibus, & armis comparant, esse relationes prædicamentales, prout se verò, transcendentales: posteriori autem modo sumptas, non priori strictè dici habitum.

43 Ad sextam, & vltimam probationem: modi omnes perfectionem, & entitatem inuoluunt, vt ostendatur in tempore: quod autem sint modi essendi, minimè obstat: quia etiam forma substantialis est modus essendi materiæ, cui non tam esse, quam completè esse communicat, & tamen ea perfectionem, & entitatem importat. Declaratur: perfectio alia est transcendentalis, & hæc omni modo, & relationi non solum transcendentali, quod per se patet, sed etiam prædicamentali communis est, nullamque non comitatur, vt omnibus est in confesso, vtque rectè animaduertit Fonseca libro quinto, metaphysic. capite decimoquinto, quæstione tertia, sectione tertia: *Patet enim*, inquit, *respondendum esse, relationem quamlibet huius prædicamenti, etsi non est perfectio ad operationem actiue, aut passiue comparata, esse tamen perfectam perfectione transcendente*: alia est perfectio formalis in virtute quidpiam agendi, aut patiendi sita, atque hæc etiam relationi prædicamentali conuenit, vt superius visum: quod si non;

R.P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

quid refert. Cum supersit prior, eiusque præsidio nostra possit assertio defendi.

C A P V T IV.

Alia explicatio eiusdem diuisionis: & obiter quatenus eius alterum membrum, videlicet relatio prædicamentalis soleat trifariam subdiuidi?

44 Satis probabile arbitror omnem veram, ac propriam relationem, siue sit actionis ad terminum, causamve, aut passionis ad subiectum, formamve, siue vbitatis ad locum, remque locatam, siue durationis ad tempus, eique rem commensam, siue cognitionis & amoris ad rem cognitam, & amatam siue substantiæ ad accidentia, quibus subesse potest, & postulat, siue horum contra ad illam, siue demum quæcunque alia transcendentalis dici solita ad genus ad aliquod spectare, & esse relationem prædicamentalem: hanc autem esse relationem in communi prout à supradictis abstrahitur speciebus, omnesque sua ambitione, & latitudine cohibet. Quocirca relatio prædicamentalis, & transcendentalis distinguuntur tantum velut superius quoddam, & inferius animal, verbi gratia, & homo: vti namque omnis homo est animal, non tamen omne animal homo; sic omnis ratio transcendentalis, siue in specie sumpta relationis in genere, & communissimè vsurparæ conceptum vendicat; è conuerso tamen haud omnis relatio in communi est relatio transcendentalis, ac specifica, v. g. cognitio, actio, aliæve consimilis: proinde distinctio earum relationum est inadæquata, & irreciproca: irreciprocatio constat ex iam dictis: inadæquatio verò, quia est cum identitate nuper etiam explicata coniuncta.

45 Probat autem hæc sententia primò auctoritate: fuit enim Zenonis Eleatis, & omnium philosophorum Aristotele, & Platone antiquiorum opinio, *Esse quidem* (vt verbis P. Suarez disputatione 47. metaphysic. sectione 1. numero 8. vtar) *in rebus relationes reales, illas vero non constituere peculiare genus entis, sed esse conditionem quandam transcendentem, qua in omnibus entibus includi potest*. Ecquid autem est relationem prædicamentalem transcendente omnia entia, & respectus, in quibuscumque inclusos, quam eam esse relationem transcendentalem, & hanc cuiuscumque sit verè participare conceptum illius? Ecquid item relationem prædicamentalem esse genus entis, non tamen à cæteris distinctum, sed eis permixtum, quam talem relationem esse rationem communissimam veræ relationis, & omne ens propriè relatiuum, quale profecto nullum non est, sub ea comprehendendi, eiusque naturam fortiri? Quod autem priscos illos philosophos censuisse refert Suarez loco suprà citato idem de eis testatur Sotus in principio prædicamenti ad aliquid, necnon Albertus, & Alexander ibidem.

46 Eiusdem sententiæ magna ex parte est Cardinalis Tolerus in capite ad aliquid q. 1. concl. 3. his verbis: *Probabile mihi videtur etiam relatiua secundum dici in hoc prædicamento collocari*: vocat autem supra eodem capite & quæstione 5. *Hæc autem sunt in duplici differentia*: vocat inquam ibi relatiua secundum dici scientiam, habitum, seu facilitatem alicuius rei operandæ, potentiam, & alia eiusmodi accidentia, quæ quidem nos in præsentem vocamus relationes transcendentales plerorumque auctorum, præsertim recentio

recentiorum, phrasin sequuti. Illud tamen displicet, quod Cardinalis loco prius citato negat, eorum accidentium, aliorumve similium respectum transcendentem ab subiecta sua esse predicamentalem: quasi vero esset porior ratio, cur ad obiecta sua, quam ad illa predicamentaliter referrentur. Quantum autem Tolerus, tantundem, imò fortasse magis nobis fauent apud ipsum Albertus, simplicius, Boëtius, & Paulus Venetus. Quibus accenseri possunt recentiores aliqui, quos suppressis nominibus refert P. Rubius: in predicamenti cap. 7. quæst. 5. num. 66. censent enim omnem relationem veram, ac realem esse predicamentalem: si qua autem relatio, transcendentalis, vel secundum dici dici solita non sit predicamentalis, eam haud esse realem, sed solius rationis, ibi relationem, vbi neutiquam est, singentis.

47 Præterea eiusdem opinionis est B. Damascenus in dialect. cap. 3. 4. *Rursus eorum que ad aliquid aliis secundum abundantiam, ut maius minore est maius: alia autem secundum indicans, & indicatum, ut scientia scibilis scientia: scientia enim indicat scibile id est cognitio indicat cognoscibile: & sensus sensibilis sensus: & positio positi positio: & statio stabilis statio: & reclinatio reclinabilis reclinatio: & talia: Alia secundum potentiam, & impotentiam: potentiam quidem, ut calefaciens, & calefactum: impotentiam autem, quod secundum priuationem potentia; velut dicimus impotentiam habere visum videre non stellaram spheram: alia autem secundum causam, & causatum.* Hactenus ille: Atqui scientia, siue cognitio est relatio transcendentalis ad obiectum suum, necnon sensus, siue sensatio: item positio, statio, reclinatio, potentia, & causa, ut omnibus est in confesso, utque inde constat, quod relatio transcendentalis dici soleat ea, quæ pertinet ad aliud predicamentum distinctum à presenti; scientia autem, & sensus, potentia, & causa spectant ad predicamentum qualitatis, positio vero, statio, & reclinatio ad predicamentum situs, aut fortasse vbitatis: omnes ergo sunt transcendentales relationes: quævis autem earum est iuxta Damascenum predicamentalis, vti relatio maioris, cuius ibidem facit mentionem: institutum enim ei fuit predicamentum ad aliquid explicare, eiusque species recensere: contra verò relatio predicamentalis cum nulla earum specierum recurrit, sed latius quacunque funditur: utrumque autem nostram ex toto continet sententiam: Cui etiam fauet Aristoteles & quia eodem modo loquitur, quo Damascenus, scientiamque, potentiam, & similia ad hoc predicamentum reducit, & etiam propter inferius ex eo referenda.

48 Consentit Augustinus quoque: tum, quia Damasceni & Aristotelis phrasin ei est passim familiaris: tum, quia in categor. cap. 1. 1. sic ait: *si proprie hanc categoriam, quæ ad aliquid dicitur, volumus definire, ut à ceteris separaretur, in omnes enim videtur incurrere, alio modo eam definire debemus, &c.* Vult autem, quantum opinor, eam à ceteris separari, ac propriam vendicare definitionem, propterea quod sit ratio quadam communis, nulli destinata: alitèr, sed potius omnibus superior, & latius fusa; in omnes tamen incurrere, propterea quod nulla sit, quæ merito relationis alicuius transcendentalis ac veræ ad eam non pertineat: tum denique, quoniam infra eodem cap. sic ait: *personam monstrantia non ad aliquid dicta censenda sunt: de qua categoria quantum potuimus explanauimus; licet tanta huic cum ceteris videatur esse permixtio, ut ipse quoque Aristoteles huius distinctionem haud facile repererit.* Quibus nihil pro nostra sententia dici potuit luculentius.

Secundò probatur eadem opinio ratione, eaque, nisi fallor, perspicua. Idcirco aduersarij, præsertim Thomistæ hanc distinctionem relationis predicamentalis à transcendentali in scholas inuenerunt, quoniam omnia predicamenta sunt essentialiter relatiua, pro eo atque explicatum est huius initio capituli: quare, cum idem ad diuersa predicamenta iuxta eos spectare nequeat, necesse inquit est, ut essentialis relatio actionis v.g. ad terminum, quæ procul dubio ad predicamentum actionis attinet hoc ipso non spectat ad predicamentum relationis, neque sit ordo predicamentalis, ac proinde solum transcendentalis: atqui hoc Thomistarum fundamentum ruinosum est, si cuius sunt momenti ea, quibus superius tract. 1. cap. 3. & 4. eandem rem esse posse probauimus in diuersis predicamentis: quidni ergo actio, aut quævis alia eiusmodi relatio possit esse transcendentalis, & predicamentalis secundum plures formalitates ratione distinctas? transcendentalis, nimirum quatenus est inferior quædam, & specifica relatio: & predicamentalis penes rationem communissimam relationis in se imbibitam?

Tertia probatio, eaque à ratione petita sit isthæc: omnis vera quantitas est quantitas predicamentalis, atque in genere quantitatis constituitur: ergo & omnis vera relatio predicamentalis est: antecedens, ne aduersariis negaturos arbitror: consequentia etiam est perspicua, sicut enim relatio vagatur per omnia predicamenta, eaque libere transcendit, ita, ut nulum eorum sit, cui non ad aliud referri suo quasi iure competat; sic similiter quantitas omnibus, & singulis predicamentis conuenit, nullumque est, quod ab ea non transcendatur: substantia namque seipsa realiter quanta est, ut modo fert communior scholarum opinio, utque à nobis est probatum tract. 4. huius libri; qualitas etiam seipsa quanta est, tum quia non magis differre videtur qualitas à quantitate, cum qua in ratione accidentis conuenit, quam substantia ab ea dissidet; proinde si substantia per semetipsam quanta est, qualitas etiam sibi soli acceptam referre poterit quantitatem: tum etiam, quia illa per seipsam habet extensionem entitatiuam partium, earumque in actu primo distinctionem, in qua rationem quantitatis collocauimus tract. quarto paulo superius citato: tum etiam, quia, quod eodem ferme redit, ea numerum, ac proinde quantitatem discretam constituit; quis enim neget, qualitatem dici propriè duplicem, triplicem, quadruplicem, aut quintuplicem, aliæ quævis ratione multiplicari, seu numerari? Atque his tribus argumentis, non qualitatem modo, sed quæ subsequuntur eam suprema genera esse seipsis realiter quanta, nisi fallor, manifestè confici potest: Quando ergo non obnitente hac transcendentia quantitas nulla non est predicamentalis, certe omnis vera relatio non obstante huius transcendentia qualibet, atque in cætera genera libero excursu nihilominus erit predicamentalis censenda.

Quamuis autem substantia, actio, passio, duratio, vbitatio, situs, & habitus singulatim sumpta non vagentur per omnia predicamenta; idem tamen fere argumentum in eis locum habet, sicut enim omnis vera substantia, saltem creata est predicamentalis, omnisque actio, & passio predicamentalis iridem, & quidquid est verus situs, & habitus, est eo ipso in vtriusque predicamento; quidni similiter omnis vera relatio creata, qua de potissimum agimus, sit predicamentalis, atque in genere ad aliquid, quod etenim ex illo priori sequatur idem esse posse in diuersis predicamentis merito transcendentia, qua relationem predicamentalem sese supponimus immiscere cæte-

ris generibus, focus vero ex hoc posteriori, friuolum est, propterea quod nihil habeat incomodi sequela, vt dictum saepe sapius.

52 Quarta probationi praeiungenda est famosa illa diuio relatiōis praeiudicialis in tres species: quarum prima fundatur in vnitāte, & diuersitate, cohibetque similitudinem, siue vnitatem in qualitate, ac dissimilitudinem siue diuersitatem in qualitate: item aequalitatem, & inaequalitatem, id est vnitatem, ac diuersitatem in quantitate. Secunda verò fundatur in potentia, & impotentia, actioneque, seu causalitate, & complectitur relationes causae ad effectum, aut quem potest facere, aut quem fecit, facitve, aut est factura, necnon effectus, aut facti, vel faciendi, vel qui sit, potestue fieri ad suam causam è conuerso. Tertia vero fundatur in ratione mensurae, comprehenditque relationem scientiae ad scibile, & appetitionis ad appetibile; haec namque sunt illarum mensurae: scientia enim dicitur vera, aut falsa ab obiecto scibili: appetitio bona, aut mala ab obiecto appetibili, eiusque dissonantia, aut consonantia cum dictamine rectae rationis: quod item est perfectius obiectum scibile, aut amabile, eò est praestantior scientia, & amor. Hae etiam spectant relationes sensus ad sensibile, visus ad visibile, imaginationis ad imaginabile, aliaque similes.

53 Quamuis autem Raphael de Aversa quaest. 19. log. sect. 7. hanc diuisionem reiciat, talemque censcat esse, quae nec omnes relationes praeiudiciales cohibet, pluresque non praeiudiciales complectitur, atque etiam Hurtadus disp. 15. metaph. sect. 10. §. 103. Idem existimet post nonnullas opinionis suae coniecturas sic inueniens; *haec dixerim, tum vt cognoscatur quid dixerit Aristoteles, tum vt eius interpretes moneam, ne sint vehementer solliciti de hac eius diuisione, quia ipse promissum egit de omni genere relationis.* Caeterum eam relationis praeiudicialis diuidendae rationem recipiunt, defenduntque caeteri ferme scholastici: praesertim verò B. Tho. 1. part. quaest. 13. art. 7. & quaest. 28. art. 1. & 2. & contra Gentes cap. 11. & 12. Caiet. & Ferrar. praedictis locis: Item Scotus, Capreolus, & Hispanensis, ac reliqui sententiarum in primum dist. 30. & 31. Suarez disp. 47. metaph. sect. 10. Conimbricenses in caput 7. de relat. quaest. 2. art. 2. §. praetermissa igitur: & cum eis caeteri communiter expositores.

54 Quae cum ita sint, probatur quartò nostra sententia. Cognitio, & amor ad obiecta sua referuntur transcendentaliter, vt certo certius: atqui ea relatio est praeiudicialis: aliqua ergo transcendentalis relatio, adeoque omnis, cum non potior vnus, quam alterius ratio) est praeiudicialis, quamuis è conuerso haec non sit vlli relationi transcendentali, seu particulari stricta, vt per se, ac sponte sua liquet. Quod relatio cognitionis, & amoris ad obiecta sua sit praeiudicialis, in quo est tota argumenti difficultas, sic suadet. Eiusmodi relatio fundatur in vnitāte quadam, vti namque imago, & representatio physica Caesaris v. g. cum eo est vnū quidpiam, idemque quodammodo, adeoque Caesar vulgo appellatur, ita etiam cognitio, siue imago, ac representatio intentionalis cum re cognita censenda erit vna, & eadem: aliquo certe sensu amor etiam est quaedam coniunctio, & vnitas amantis & amati, qua ratione dici solet animam magis ibi esse vbi amat, quam vbi animat. Relatio ergo tum cognitionis, tum etiam amoris vnitāte velut fundamento innititur, adeoque est in prima specie relationum praeiudicialium.

55 Dices, vnitatem cognitionis, & rei cognitae, amo-

ris, & rei amatae esse impropria, & metaphoricam, adeoque relationem in ea fundatam, ac veluti tibi-natam haud esse praeiudicialem. Contra tamen primo: quoniam non pauci Thomistarum, quibuscum potissime disceptatio, censent eam vnitatem, & identitatem esse veram, & rigorosam, omnisque expertem metaphorae. Contra secundò, quia similitudo duorum alborum est relatio praeiudicialis, & tamen vnitas, siue identitas albedinum inter se, in qua, & non in alterutro secum ipsa iuxta plures etiam aduersariorum fundatur haud est vera, ac propria, sed impropria, ac metaphorica, stansque beneficio intellectus nostri, sine eius operatione, aut aptitudine ad illam illico ruitura vt lib. 7. ostenditur ex professo vtque optimè tradunt P. Suarez disput. superius citata sect. 11. num. 2. & P. Hurtadus disp. 15. metaph. sect. 10. subsect. 2. §. 98. & cum eis plures, ac maioris auctoritatis scholastici: quanquam ergo vnitas cognitionis, & rei cognitae, amoris, & rei, cui inhaeret sit impropria, id non tollet, quominus ea propria ac praeiudiciali relationi fulcimentum praestet.

56 Contra tertio: quoniam relatio propinquitatis, similitudinis, ac distantiae duarum rerum, siue quoad tempus, siue quoad locum, est praeiudicialis, atque ad primam huius praeiudicialis speciem attinet, necnon etiam vnio, siue relatio vniti, qua humanitas v. g. refertur ad verbum, aut materia ad formam, siue è conuerso, vt bene P. Suarez disp. citata sect. 14. num. 17. atqui vnitas, in qua fundantur, haud est propria, haud etiam diuersitas, cui innititur earum aliqua, strictam diuersitatis rationem obtinet: eatenus enim aliqua dicuntur propè, aut iuxta esse temporaliter, aut localiter, quatenus eorum vnus est tempus, vnusve locus, non omnino ac verè, sed metaphorice, ac moraliter ob parum, & vix arstimabilem vtriusque interpositionem: eatenus simul vno, vel altero modo, quatenus eorum tempus est strictè vnus, vnusque similiter locus; adeoque propter vnitatem, quae vere talis sit, non tam respectu fundamenti, & termini inter se inuicem, quam alicuius tertij; eatenus distantia, quatenus est diuersum vtriusque tempus, diuersusque locus, ac proinde merito diuersitatis impropriae, & alienae, ad aliudque spectantis: eatenus denique vnita, quatenus reperitur vnio vtriusque in se vna propria, non tamen extrema denominans eadem proprietate vna, & eadem; quis enim dicat, materiam, & formam realiter distinctas, strictam tamen sortiri vnitatem, & identitatem? aut quis intelligat, eam si fortiantur, compositionem efficere posse: licet ergo vnitas cognitionis, & amoris cum suis obiectis sit impropria, propria ad ea praeiudicialem relationem nequaquam impedit.

57 Quinta nostrae sententiae probatio. Potentia est relatio transcendentalis, quippe quae transcendit aliud praeiudicamentum diuersum ab eo, quod dici solet *ad aliquid*; videlicet qualitatem, eiusque est vera species omnium consensu, vtque superius est edoctum inter B. Damasceni auctoritatem expendendam. At iuxta Aristotelem, & caeteros omnes est relatio praeiudicialis seu quatenus agit effectum suum, seu quatenus eum sibi iam coexistentem egit; nisi vero paternitatem, siue genuisse filium ab hoc ausis relegare praeiudicamento: ergo &c. Rursus potentia effectus producendi in illius cum hoc fundatur proportionem quadam, qua seclusa ignis v. g. non magis calorem produceret, quam frigiditatem: proportio autem duarum rerum est earum conuenientia, & vnitas quadam: item relatio effectus

ad causam fundatur in eo, quod sit eius imitatio quædam: imitatio autem, an non vnitas aliqua? His ergo ex titulis relatio tum causæ ad effectum, tum huius ad illam est prædicamentalis, & non primæ dumtaxat speciei, sed etiam secundæ, & tamen est interim transcendentalis, vt est manifestum.

58 Sexta nostræ sententiæ probatio: scientia refertur, transcendentaliter ad obiectum suum, vt superius sæpissimè doctum, vtque inter omnes receptum: huiusmodi autem relatio est prædicamentalis, vt pote fundata in ratione mensuræ, adeoque tertiæ speciei: quæ quidem sententia est expressa Aristotelis, eiusque interpretum communiter: sicut autem hæc, cur non omnis relatio transcendentalis atineat ad prædicamentum, quo de agimus? Quidam auctores sequuti, non quod tenuit sed quod probabiliter teneri posse edocuit P. Suarez disp. 47. metaph. sect. 13. arbitrantur, scientiam non referri prædicamentally ad scibile iuxta Aristotelem, nullamque de eius sententia relationem prædicamentalem fundari in ratione mensuræ, sed potius hoc tantum eum voluisse scibile ad scientiam, sensibile ad sensum, & mensurabile ad mensuram, id est cognoscibile per applicationem extrinsecæ mensuræ, & manifestabile quoad eius quantitatem molis seu perfectionis, atque vniuersum omnem denominationem extrinsecam, ad formam vnde sumitur: contra verò scientiam, sensum, & cognitionem extrinsece mensurantem, siue merientem, atque quamuis aliam dumtaxat transcendentaliter ad suum referri obiectum. Quod si ita est, tota vis nostræ probationis corrui: ita verò se habere colligitur luculenta ratione ex verbis Aristotelis lib. 5. metaph. cap. 15. *ad aliquid alia dicuntur, vt duplum ad dimidium, &c. alia, vt mensurabile ad mensuram, & scibile ad scientiam & sensibile ad sensum: vbi verba illa, vt mensurabile ad mensuram, non tam videntur relationem scientiæ fundatam in ratione mensuræ, quam exemplum quoddam extrinsecæ denominationis relatæ ad formam vnde petitur insinuare.*

59 Cæterum, quod scientia prædicamentally ad suum referatur obiectum de sententia Aristotelis, lucè magis claret ex eius cap. 7. prædicamentorum, vbi sic habet: *sunt & hæc etiam ex hisce, quæ ad aliquid sunt, vt habitus, dispositio, scientia, atque positio: omnia enim hæc id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliud aliquo modo dicuntur: & non aliud quidpiam: habitus, & scientia alicuius habitus, & scientia, positio alicuius positio dicitur esse: cæteraque simili modo.* Atque hæc est communis sententia, vt fateatur ipse P. Suarez. sect. nuper laudata num. 8. vbi etiam eam amplectitur vt veriorē, quamuis contrariam, vt dictum est, haud neget esse verisimilem. Vanum autem fuerit, multos pro ea authores particulatim referre, quando tantum non omnes ei quidem in hærescunt: super id, quod eximius Doctor sit instar plurium imo etiam vnus pro omnibus sufficiat.

60 Verba autem Aristotelis ex libri 5. metaph. capite 15. deprompta nullum nobis faciunt negotium, quippe quæ tantum probant, scibile prædicamentally referri ad scientiam, non tamen, quod hæc ei vicem neutiquam rependat, similique illud relationem facit iuxta eam videri relationes prædicamentales tertiæ speciei tam esse mutuas, quam, quæ sunt primæ, vel secundæ: quemadmodum enim refertur maius ad minus, & hoc ad maius; item pater ad filium, & hic ad patrem, &c. ita scientia ad

scibile, & hoc ad scientiam: consequens autem videtur esse contra Aristotelem 5. metaph. cap. 15. in hæc loquentem verba; *quæcumque igitur secundum numerum, & potentiam ad aliquid dicuntur, cuncta sunt ad aliquid, eo quod ipsum quod est alterius dicitur ipsum quod est, sed non eo quod aliud ad illud: mensurabile autem & scibile, & intelligibile eo quod aliud ad illud dicitur, nam intelligibile significat, quod eius est intellectus.* Respondeo non obstante doctrinâ à nobis tradita probè intelligi, quo pacto relationes tertiæ speciei esse possint non mutuas magis quam, quæ ad primam, aut secundam attingunt, nam scientia, quocumque modo consideretur, essentialiter importat relationem ad obiectum scibile: cæterum scibile, si supponat pro materiali, haudquam vendicat relationem ab scientiam, sed potius ab omni ad eam respectu est liberum: quod haud habet locum in relationibus aliarum specierum: siquidem maius & minus, pater, & filius pro materiali supponentia nullum alterutrinque respectum concernunt, eorum vero singula pro materiali, ac formali simul supponentia cum inuoluunt, nec ab illo possunt præcindi: magis ergo est, vt eorum esse debeat mutua relatio prædicamentalis, retrorsumque valeat, quam, quæ est inter scibile, ac scientiam. Videnda sunt, quæ superius diximus cap. 1. huius tractatus.

61 Ex disputatis hætenus posset, relationem prædicamentalem in tres illas vulgares species adæquatè, & sufficienter diuidi, nullamque relationem huius prædicamenti esse, quæ ad eas non retineatur: si quæ namque in illis non essent numerandæ, maximè relationes appetitus ad appetibile, vni ad extremum vniouis alterum: item relationes simultatis, propinquitatis, ac distantie, quoad locum, tempus: nulla autem harum eas est extra species. Patet secundò, quo pacto relationes tertiæ speciei sint quodammodo mutuas, quo non primæ, aut secundæ. Patet tertio vnam, eandemque relationem prædicamentalem multoties attingere simul ad duas illas, vel tres etiam species, atque non vno, sed duplici, vel triplici nomine ad præsens genus attingere; id quod cum P. Suarez alij plures supponunt. Patet quartò, nullam esse relationem prædicamentalem, quæ non sit fundata in vnitatem, aut diuersitate, quidquid sit, an relationum prædicamentaliū præter vnitatem, ac diuersitatem sint etiam alia fundamenta, nempe superius recensita: Ita præter alios Aueria q. 19. log. sect. 7. §. *Tertio solum superest primum illud genus.* Patet quintò, cum dicitur relationem prædicamentalem modò fundari in vnitatem; aut diuersitate, siue, vt loquitur Arist. esse secundum vnitatem, & numerum: modò verò in alijs esse fundatam haud esse sermonem de vnitatem reali, ac vera, sed tantum solius rationis, seu fundamentali. Nisi vero cum P. Suarez, & alijs, quos probabiliter disputare censeo, velis vnitatem, in qua fundatur similitudo, de Aristotelis opinione non esse vnius qualitatis cum alia, sed potius alterutrius secum ipsa; vt sensus sit, ea esse similia, quorum alterutri inest vna quædam qualitas conueniens cum ea, qua afficitur altera. Cæterarum etiam difficultatum aduersus trinemblem illam diuisionem, aut quasi diuisionem solutio patet ex iis, quæ hucusque differuimus.

62 Septima nostræ probatio sententiæ sit ad homines, Caietanus, Ferrariensis, Capreolus, Soncinas, supra cap. 1. citati, necnon præter eos Deça in primum dist. 33. q. 1. notabili. 4. tuentur relationem rationis, & commentitiam, cuiusmodi est generis ac collectionem specierum, à quibus est realiter indistinctum,

indistinctum, aut identitatis numericae alicuius rei secundum ipsam, esse relationem praedicamentalem, atque eatenus conuenire cum relationibus similitudinis, aequalitatis, paternitatis, aliisque id genus, quae non sunt rationis, sed potius reales: ergo à fortiori, ut aiunt, relationes transcendentales, quae non metaphoricè, sed propriè, nec ratione, sed reipsa sunt relationes, censendae erunt huius praedicamenti. Respondebunt proculdubio aduersarij; relationes rationis, quamuis spectent ad hoc praedicamentum, haud propterea merum esse, ne simul sint in alio: quippe cum sint entia rationis, & non realia, nequaquam erunt vera, ac praedicamentalis substantia, quantitas, aut qualitas, non actio, passiove, nec vbicatio, aut duratio, sicut, vel habitus: ceterum ubi relationes transcendentales spectent ad praedicamentum relationis, fore, ut simul sint in duobus, in eo nimirum atque in genere qualitatis, si de scientia v.g. sermo sit, aut actionis, si de hac potius, aliove quopiam. Verum penitus neutiquam habemus, si una, eademque res ad duo spectet praedicamenta, eorumque simul species sit, atque pars subiectiua: quin id necessarium esse, ac inultoties euenire, ostensum est supra tract. primo: non est ergo, quod eius solius incommodi vitandi gratia relationes rationis magis, quam transcendentales ad genus *ad aliquid* attrinere fingantur.

63 Octaua, & vltima nostrae sententiae probatio, ut alias praetermittam, est talis. Relatio praedicamentalis iuxta Aristotelem in dialectica est, cuius totum esse est esse ad aliud: eiusmodi autem est cognitio, actio, & quauis alia relatio transcendentalis: haec ergo non distinguitur ab illa adaequatè, sed eo tantum modo, quem superius explicuimus: propositio maior est perspicua: minor nihilo minus: ecquid enim est in cognitione, quod non sit ad obiectum, aut in actione quod non ad terminum? Respondent P. Suarez supra sect. 5. num. 8. Conimbricenses in praedicam. cap. 7. quaest. r. art. 3. & alij, cum dicitur relationem praedicamentalem esse, cuius totum esse est esse ad aliud; particulam, *totum*, haud esse accipiendam positivè: ita enim conuenit relationi transcendentali, quidquid namque in ea est, reuera est ad aliud more illius prioris, sed potius negativè: quasi sensus sit; relationem praedicamentalem nihil aliud praestare, quam vnum ad aliud referre, vnumve è conuerso aliud terminare, totamque in ratione puri termini sitam esse: contra verò transcendentalem praeterquam terminandi, & referendi munus aliud exercere. Ceterum haec doctrina, quam sit parum momentosa, visum est superius capite secundo.

C A P V T V.

Soluuntur argumenta aduersus utrumque discrimen relationis praedicamentalis à transcendentali.

64 Quid non omnis vera, ac realis relatio sit praedicamentalis, huiusque consequenter à transcendentali differentia non sit tantum irreciproca, nec in eo sita, quod è conuerso relatio praedicamentalis, siue in genere, & vniuersaliter sumpta haud sit aliqua relatio transcendentalis seu particularis, vllive praeter ceteris stricta, docent expressis verbis Auerſa quaest. 19. log. sect. 1. primo ergo (inquiens) satis manifestum est, dari realiter relationes modo dictas primi ordinis, quas diuinceps commodum erit appellare vno nomine relationes transcendentales, quae scilicet non constituent peculiare quoddam relationis praedicamentum, neque

ad praesens praedicamentum pertinent: & Paulo infra; tertio dici non potest easdem res in communi sumptas poni in hoc praedicamento, in singulari vero sumptas in aliis praedicamentis: Necnon Rubius in praedicam. cap. 7. q. 5. n. 78. & quidem quod non omnes relationes reales in hoc praedicamento collocari debeant, certum apud omnes est: nam cum transcendentales per plura praedicamenta vagentur, non secus ac absoluta ad quae pertinent, in nullo peculiari praedicamento collocari possunt: quo tamen iure omnes pro se referat auctores, colligi licet ex dictis ad initium capitis praecedentis: ceterum in ea sententia est maior Doctorum pars; praesertim vero ij, quorum discrimina inter utramque relationem supracap. secundo reieciimus. Pro quibus plurifariam argui potest, posteriorque differentia à nobis assignata refelli.

65 Primò sic diuisio viuientis in animal, & hominem haud est propria, haud exacta ad leges bonae diuisionis; ergo nec talis erit diuisio relationis in praedicamentalem, & transcendentalem; ubi haec sit ratio inferior, & illa superior more hominis, & animalis. Respondeo necessum non esse, ut ea diuisio sit propria, exactave, & amussitata: quo pacto entis partitio in decem praedicamenta, qua quidem inter auctores nulla celebrior, nihilominus est impropria, & pingui Minerua tradita, uti ostensum tractatu illo primo saepe saepius citato. Secundum argumentum: idem nequit esse in diuersis praedicamentis: esset autem, si relatio transcendentalis quauis, & cuiuslibet generis, seu praedicamenti foret in eo, quod dici solet *ad aliquid*. Verum huic argumento responsum iam est concessa sequela, & negata consequentis absurditate.

66 Tertium argumentum ex Rubio loco nuper laudato: Respectus accidentis in communi ad subiectum est transcendentalis, ut omnibus est in confesso: talis autem respectus, qui solet inhærentia aptitudinalis appellari non est in praedicamento relationis: alias accidens communissime sumptum in eo esset; quippe cuius essentia consistit in ordine ad subiectum & inhærentis aptitudine: quemadmodum autem ens non est in praedicamento substantiae, qua est superius; ita fieri nequit, ut accidens sit in praedicamento relationis, qua sicut, & ceteris omnibus generibus praeter substantiam est superius, & latius fufum. Respondeo; respectum transcendentalem accidentis in communi ad subiectum, ipsumque consequenter accidens esse in praedicamento ad aliquid: quod autem opponitur, accidens esse quid superius relatione praedicamentali, iuxta hunc eius explicandæ modum, quem tuemur, prorsus est falsum: quin imò è contrario relatio praedicamentalis, tum accidens, tum etiam substantiam superat: huic enim, illique commune est realiter, ac verè referri ad aliud quidpiam.

67 Quartum argumentum ex eodem ibidem: Nihil esse potest in praedicamento relationis nihil in alio vllò, quod non fuerit ens completum: ac relatio scientiae ad obiectum, potentiae ad effectum, & quauis alia similis, siue ea transcendentalis appelletur, siue iuxta aliorum phrasim secundum dici, non est completa, sed potius quidam diminutus respectus, quo alicuius rei absolute completetur essentia: nam scientia v.g. est qualitas absoluta, tamen relatione ad obiectum perficiatur quodammodo. Respondeo ad praedicamentum *ad aliquid* spectare posse relationem transcendentalem scientiae, potentiae, & similium, non obstante earum incomplemento: vel, quia complementum requiritur ad praedicamentum non metaphysicè, sed tantum physice, ac valde pressè sumptum: vel, quia

quia tantum desideratur ad prædicamentum solius substantiæ, ut constat ex dictis supra tractat. 3. capit. 3. inter explicandum, quo pacto non corpus dumtaxat, quæ est perfectissima quantitatis species sed etiam linea, & superficies sit in prædicamento quantitatis. Quo facit, similitudinem, verbi gratia, magis incompletam, & imperfectam esse, propterea quod qualitatem compleat accidentaliter, quam relationem scientiæ ob id, quod qualitatem essentialiter compleat: sicut ergo illa nihilominus ad prædicamentum ad aliquid, ita & hæc, quævisque alia eiusmodi pertinebit.

68

Quintum argumentum ex Aversa loco supra citato. Quo in prædicamento, seu genere est ratio communis, in eo etiam est ratio inferior sub ea contenta: tum, quia alias fingi posset, animal, verbi gratia, & non hominem esse in prædicamento substantiæ: tum, quia speciatim id docet Aristoteles de prædicamento ad aliquid 4. topicorum cap. 1. loco 4. nam genera eorum, quæ sunt ad aliquid oportet habere species, quæ sint etiam ad aliquid, & è converso: & 6. topicorum, cap. 4. loco 39. amplius in his, quæ ad aliquid sunt considerandum, si ad quod genus assignatur, & species ad illud quoddam assignatur, ut si opinio, & opinatum, & quadam opinio ad quoddam opinatum si autem sit non assignatur, manifestum quoniam peccatur. At ad prædicamentum ad aliquid per nos spectat ratio communis relationis realis, imo hæc illud constituit: particulares igitur relationes actionis, cognitionis, durationis, & cæteræ similes ad illud attinebunt: quod tamen est absurdum, cum ad alia peculiaria spectent prædicamenta. Cæterum Respondeo negata eiusmodi absurditate: quo autem iure eam negem suo est loco visum.

69

Sextum argumentum. Ens, & relatio realis connectuntur inuicem, cum nulla relatio realis non sit ens, & nullum ens non sit vera, ac realis relatio sui ad aliquid, nempe veluti ad causam, effectum, contrarium, aut exemplar, aliudvè eiusmodi: realis ergo relatio, si eo ipso est prædicamentalis, hæc etiam recipiatur cum ente: consequens est absurdum: ens enim in illam, & reliqua prædicamenta diuiditur: nullum autem inferius, nullum membrum diuidens potest cum diuiso conuerti. Respondeo hoc argumento id tantum conuinci: diuisionem entis in relationem, & prædicamenta haud esse rigorosam, & strictam; quippe in qua membrum aliquod diuidens adæquat diuisum: nequaquam tamen, quod istud quidquam habeat incommodi.

70

Septimum argumentum de vocabulo litem nobis intendit: communissimi conceptus dici solent transcendentes, uti vnum, verum, bonum, aliquid ipsumque ens, ac res: relatio ergo in communi sumpta, & prout abstrahitur ab omnibus, & singulis appellari debet transcendentalis: pereperam ergo nomen hoc à nobis attribuitur relationibus in particulari, videlicet actioni, passioni, cognitioni, amori, &c. Fateor relationem in communi dici potuisse merito transcendentalem, ob rationem argumento obiectam. Haud tamen incongruè dicta est prædicamentalis: tum, quia prædicamentum perinde est, atque genus supremum, ratioque quadam valde communis: tum etiam, ut eo nomine secerneretur à relatione quauis particulari actionis, passionis, durationis, aliavè simili: hæc namque, & alia eiusmodi transcendentalium obtinere nomen, propterea quod in earum singulis ratio inferior, & specifica rationem communem, & superiorem realis relationis transcendat, ad illamque gradum faciat, sibi que contrahat. En cur relatio in specie, vel infima, vel subalterna dicatur

transcendentalis, & cur non talis, sed magis prædicamentalis appellatur relatio in genere, & latissime sumpta. Et quidem similis aduersariis potest his intendi: quæto enim, cur relatio transcendentalis, & quæ vagatur per plura prædicamenta non dicatur eo ipso prædicamentalis? nisi verò ad huiusmodi denominationem tribuendam minoris sint momenti plura prædicamenta, quam dumtaxat vnum.

71

Octauum argumentum est ex nostra sententia fieri relationes similitudinis, ac dissimilitudinis, æqualitatis, & inæqualitatis, paternitatis, ac filiationis, aliasque id genus esse, & non esse transcendentales: non esse transcendentales; id enim omnes supponunt: esse verò; quia sunt quadam speciales relationes sub eius communi, ac suprema ratione cohibitæ. Cuius argumenti hæc adici potest confirmatio: in prædicamento relationis sunt aliquæ species, quæ præcise, & formalissime sumptæ ad nullum aliud spectent prædicamentum, videlicet nuper recensitæ: erunt ergo in prædicamento actionis, & quolibet alio quadam species propriæ, & quæ ad genus ad aliquid neutiquam pertinent. eiusmodi sunt relationes transcendentes: harum igitur nulla erit relatio prædicamentalis; pro eo atque à nobis est constitutum. Respondeo relationes enumeratas in argumento esse iuxta hunc, quem tuemur, dicendi modum transcendentales, nec simul à transcendentalibus distinctas: quamuis enim id plerique, non tamen omnes supponunt. Neque magis premit confirmatio: eius enim antecedens est fallum: siquidem similitudo, verbi gratia, ita est in prædicamento ad aliquid: ut simul sit in genere qualitatis non tantum quatenus re ipsa est complexio quadam vnius, alteriusque qualitatis, quas comparat, sed etiam quatenus ab ea complexione distinguitur ratione ratiocinata, interroganti namque, qualis sit res aliqua, rectè respondet esse similem alteri: similitudo proinde prout à fundamento, & termino virtualiter distincta quandam rationem qualitatis obinet.

72

Postremum argumentum sic habet: sunt quadam relationes, quæ nullam important perfectionem, aut entitatem fundamento intrinsecam: necnon sunt aliæ eam concernentes iuxta ea, quæ supra cap. 3. fusè sunt explicata: quid sit ergo, inquires, quapropter solæ priores non dicantur prædicamentales, & posteriores contra transcendentales? Ita vero si res habet, evidens est plures relationes transcendentales haud esse prædicamentales, imo nullas aduersus quam hæcenus differuimus. Respondeo; quamuis probabile sit relationes quasdam esse transcendentales tantum, easque, quæ neutiquam sint huius prædicamenti; ac sua non destitui probabilitate contrarium: illud ergo discrimen relationum, quarum aliæ intrinsece perficiunt fundamentum, aliæ talem ei gratiam non prestant, erit non transcendentium à prædicamentalis, sed aliarum prædicamentalis ab aliis.

73

Hæc potissima argumenta aduersus posteriorem modum explicandæ vulgaris illius diuisionis, qua scinditur relatio in transcendentalem, & prædicamentalem. Superfunt alia contra priorem eius exponendæ modum supra cap. 3. propositum: Ea vero sunt omnia, quæ in probationem posterioris sunt adducta capit. 4. sequenti: alter enim alteri est contrarius, nec fieri potest, ut ambo cohæreant. Primum ergo multiplicem auctoritatem obiciens institutum verisimiliter, non certò probat, ac magis suadet, quam persuadet: ex aduersum enim opponi potest maior authorum numerus densiorque testes: nam quod multæ relationes veræ, realesque ad prædicamentum

prædicamentum relationis non pertineant secundum se sumptæ, sed ad aliud, tumentur Scotistarum, Thomistarum, Nominaliumque plerique; eosque ante eisdem magis inhærescunt sententiæ, quam contrariæ Plato, & Aristoteles, & cum utroque veteres quique Peripatetici, & Academici.

74 Secundum argumentum conuincit Thomistas, aliosque, quosdam auctores perperam probare distinctionem adequatam, & reciprocam relationum transcendentalium, & prædicamentaliū: unde non causam malam esse, sed malum eius patrociniū: Nobis autem, qui aliis utimur probamentis, aliterque communi causæ patrociniāmur, ac succurrimus, quid obistere potest aliorum præiudicatio? Tertium argumentum dissolui debet quoad primam eius partem admissa sequela, videlicet omnem veram quantitatem esse prædicamentalem, necnon omnem qualitatem veram pertinere ad prædicamentum qualitatis: quamvis enim utraque vagetur per reliqua prædicamenta; ast ita tamen, ut ab eis distinguatur ratione, non quacunque, sed adequata, & reciproca: nam licet substantia materialis sit per se ipsam realiter quantitas, ac non nisi per formalitatem quandam à se diuersam omnino: idemque dicendum de qualitate quatenus excurrit in cætera suprema genera. Verum ubi omnis propria relatio sit prædicamentalis, prædicamentum ad aliquid haudquaquam distinguetur à cæteris ea distinctione rationis, quæ sit mutua, & adequata, ut superius est declaratum, utque sponte sua est manifestum; nunquam enim inter rationem superiorem, & inferiorem tanta distinctio intercedit, nunquam ambæ tanto intervallo separantur inuicem. Posterior autem eius argumenti pars à quantitate, & qualitate ad cætera digrediens prædicamenta eandem habet vim, quam superius proximè solutum: quocirca non est ei, quod immoremur amplius, non sine temporis, & operæ iactura.

75 Quartum argumentum dilui debet distincta in cognitione, & amore duplici relatione: alia videlicet, quæ sit alterutri realiter eadem, & vtriusque constituat essentiam; hæc autem est transcendentalis, siue sit cognitionis, & amoris ad potentiam, siue potius ad obiectum, non vero prædicamentalis: alia verò, quæ posita sit, tum in entitate vtriusque actus, tum in obiecto ad quod feruntur, ac proinde, quæ sit vtriusque complexio, & altarutri, partim intrinseca, partim extrinseca, atque huiusmodi relatio est, quæ ab Aristotele, & cæteris dici solet prædicamentalis: ea vero non est transcendentalis, sicut prior, ut per se videtur perspicuum. Simili modo potest fieri satis, cumulatque, tum quinto, tum etiam sexto argumento: namque relatio potentie, vel actione, vel mensura suffulta, ea si sit fundamento essentialis, & realiter eadem, tantum est transcendentalis, nequaquam vero prædicamentalis: contra verò, quæ sita est in coexistentia, & cumulatione fundamenti, & termini, videlicet potentie & effectus, mensuræ, & rei mensurabilis est prædicamentalis, non verò transcendentalis. Quamquam autem ad plerasque relationes prædicamentales à transcendentalibus, atque è conuerso discernendas peculiaria nomina desint, atque in prima specie præter similitudinem, & dissimilitudinem, æqualitatem, & inæqualitatem, & in secunda præter paternitatem, & filiationem eius instituti non sint alia: Cæterum ob id alia prout ab aliis distinctæ negari non debent, aut verti in dubium: inconsulte siquidem egisset cum natura Deus, si nihil esset in ea admittendum, cuius non suppetere nobis proprium vocabulum, ac veluti character

peculiaris; aut si eius perfectioni, & rerum, quibus condecoratur numerositati, ac varietati nostra posset infantia præiudicium aliquod importare. Vide si placet, quæ infra differemus lib. 5. huius operis tract. 1. cap. 8. inter tuendas quaidam differentias entis latentes, atque innominatas: hic enim ea facile accomodaris.

Septimum argumentum eos solos vrget, qui relationes rationis esse censent prædicamentales; non nos qui ambas distinguimus, ac nihil eas habere commercij putamus. Ad octauum, & postremum argumentum dici potest, definitionem relationis prædicamentalis haud esse accipiendam eo sensu, qui obicitur, sed alio valde diuerso; ut perinde sit relationem huius prædicamenti totam esse ad aliud, atque eam nullam importare entitatem, aut perfectionem fundamento intrinsecam: ita verò palam est illam definitionem in relationes transcendentales neutiquam conuenire: en vtriusque relationis vtriusque discrimen problematicè defensum manet, ac non paucis eas circa difficultatibus itum est obuiam vna, eademque opera.

CAPVT VI.

De subiecto, fundamento, ratione fundandi, ac termino relationis prædicamentalis.

77 S**ub**iectum relationis prædicamentalis est id, cui sine: fundamentum est ratio, seu causa, quapropter in subiecto resultat, ratio vero fundandi conditio sine qua non potest, nec solet ita resultare. Subiectum aliud est remotum, seu radicale, aliud proximum, & formale: quando namque Petrus dicitur similis Paulo, quia vterque est albus, substantia Petri intuitu talis relationis rationem habet subiecti remoti, & eius albedo proximi. Rursus fundamentum, aliud est remotum, aliud proximum: illud est, ut exemplo insistam eidem, albedo Petri, quæ quæ est in causa, ut ambo sint similes: ea, inquam, secundum sese: hoc vero eadem albedo simul cum ratione fundandi, seu conditione relationis.

78 Quæ etiam est duplex, alia nimirum intrinseca, ut cum referuntur quantitates aliquæ, cuiuslibet vnitas: cum qualitatibus, similiter necnon alterutrius substantiæ vnitas formalis, & positiua, si substantiarum sit habitudo: nisi enim in Petro, verbi, gratia, esset quædam vna quantitas cuiusmodi est in Paulo, vnæque qualitas, aut substantia, haud posset ad eum referri per similitudinem, æqualitatem, aut identitatem quandam, quandoquidem omnis relatio est inter plura, ac proinde inter vnum, & vnum; pluralitas enim est vnitarum collectio, & cumulus: ita vnitas supradicta ad relationes, & alias id genus est est conditio, ac ratio fundandi; intrinseca autem, quia non distinguitur, separaturque vnquam à fundamento, nimirum quantitate, qualitate, aut substantia, quas denominat, quasque efficit, ut referantur expeditas. Alia verò est conditio, seu ratio fundandi extrinseca atque à fundamento distincta, cuiusmodi est actio generatiua, qua transacta manet tamen in Petro. v.g. fundamentum paternitatis; imo etiam hæc ipsa: item intuitu relationis vniti, modus vnionis iacens inter extrema.

79 Subiectum relationis interdum distinguitur ab eius fundamento, ut quando alterum est substantia, & alterum accidens; quandoque illud prius est subiectum

subiectum remotum, & non proximum, & fundamento potius hoc recipiendi proxime munus defert. Interdum verò non distinguuntur inuicem, ut quando substantia ipsa est subiectum proximum relationis, eiusque fundamentum; & vna v. g. est causa, aut effectus alterius, ambæque filiationis, ac paternitatis respectum habent inuicem; aut vna est eadem specificè, vel genericè alteri, ea quidem identitate, quæ ex parte rei non sit proprie talis, sed magis conuenientia quædam, ut sæpius cautum est, vique in loco fuscè ostensum est. Rursus fundamentum aliquando distinguitur à ratione fundandi, ut cum hæc est extrinseca fundamento, aliquando vero indistinctum re vera, neque nisi ratione, ac virtualiter diuersum, ut cum illa est intrinseca, cuiusmodi est vnitas qualitarum, quantitarum, aut substantiarum, ut prædictum est semel atque iterum. Quin etiam esto fundamentum remotum nihil habeat commercij, cum ratione fundandi extrinseca, eam tamen intrinsece includit quando, & quatenus proximum est, id est quoad eius fieri potest proxime expeditum ad cauendam relationem, eius adueniente termino.

- 80 Hic autem qui solus superest, est id ad quod refertur fundamentum: aliusque est proximus, ut albedo Pauli, cum dicitur Petrus ei similis, quia illius more est albus: alius vero remotus, ut ipsemet Paulus, cui candor inhaeret. Explicata ergo, atque sub vnum mentis obtutum posita natura subiecti relationis prædicamentalis, fundamenti, rationis fundandi, ac termini, reliquum est, ut de eis viritum tractemus, ac nonnullas expediamus quæstiones.

CAPVT VII.

Utrum Relationis prædicamentalis vnus subiectum vnum esse debeat, aut plurimum, ac similitum esse possit?

- 81 **C**irca subiectum relationis prædicamentalis illud primò querendum occurrit, an vnus duntaxat vnum esse debeat, an potius possit esse multiplex? Quæstio autem non habet locum, si relatio prædicamentalis non sit modus à fundamento, & termino distinctus, sed vtriusque complexio; ita enim ea non est vna simpliciter, nec potest esse in subiecto, sed potius est ipsum cui inest subiectum, adiuncta alicuius rei extrinsece concomitantia quadam: supposita autem distinctione illius ab extremis Henrici, apud P. Suar. in præsentia sect. 7. n. 3. inter alia indicat modum relationis esse vnum, eundemque in pluribus subiectis, quæ refert inuicem: inesse quidem illis, propterea quod ea referat: esse verò vnum, quia sicut, inquit, est eadem via Athenis Thebas, & Thebis Athenas ita verbi gratia per idem vnus homo conuenit alteri, & è conuerso, vnusue est alterius pater, & alter prioris filius.

- 82 Cæterum nihil dici vnquam potuit magis absurdum: quandonamque albedo exempli causa nequit esse vna in pluribus subiectis, quando vni tantum est stricta ex natura rei, cum interim sit qualitas absoluta à subiecto, certè modus relationis, qui subiectum magis deposcit, eique ita est affixus, ut ab illo non possit etiam diuinitus auelli, multo minus liberati poterit ab habitudine ad vnum aliquod subiectum, cui, & non alteri possit insidere. Videnda sunt, quæ supra tract. 4. cap. 1. diximus aduersus eos, qui in ea sententia sunt, ut existiment numerum esse accidens quoddam ab unitatibus realiter distinctum,

atque in singulis earum ex aquo receptum. Enimvero, ut rectè monet P. Suarez nuper citata sectione septima num. 5. nihil prohibet, vnâ, eandemque relationem esse simul in diuersis subiectis inuicem subordinatis, & quæ non tam referuntur ad se mutuo, quam instar vnus intuentur aliud: quo pacto relatio similitudinis est, tum in albedine, tum in Petro, qui est ea affectus; in illa proxime, & proprie, in hoc verò improprie & interstitio duntaxat illius.

Quæres secundo, an quemadmodum nequit eadem relatio esse in diuersis subiectis, nequeat è conuerso idem subiectum diuersas solo numero suscipere relationes, sin minus ad vnum, eundemque terminum, at certè ad diuersos, & adæquatos, quorumque alter sine altero possit inueniri, atque è regione fundamenti existere? v. g. an tamen nequeat in homine aliquo intuitu alterius tantum esse nisi vnica relatio paternitatis, contemplatione tamen plurimum, quos genuit, possint esse plures? Hæc quæstio præcedentis instar supponit relationem prædicamentalem esse formam quandam extremis realiter superaditam: haud enim est nisi formæ, vel esse vnâ in diuersis subiectis, vel in eodem multiplicem. Eo vero supposito Scotus in 3. dist. 8. quæst. vnica Leuchetus ibidem, necnon Trombera 5. metaph. quæst. 7. eiusque nationis ceteri communiter: item Gabriel, Durandus & alij sententiarij cit. dist. 8. libri tertij: præterea ex nostris Suarez disp. 5. metaph. sect. 8. & disp. 47. sect. 17. Vasquez tom. 4. in 3. part. quæst. 90. art. 1. dub. 4. Fonseca lib. 5. metaph. cap. 15. quæst. 5. sect. 2. Conimb. in log. cap. de relatione quæst. 3. art. vnico. difficult. 2. Hurtadus disp. 15. metaph. sect. 10. §. 109. Tellez in metaph. disp. 62. sect. 6. conclus. 4. num. 18. censent plurificari posse relationes solo numero, siue inter eandem speciem saltem physicam in eodem subiecto intuitu plurimum terminorum.

Quæ etiam sententia mihi magis arridet. Primo, quia in Petro v. g. paternitas qua respicit vnum filium, & ea, qua intuetur alium, sunt separabiles, cum potuerit alterutrum genuisse ingenito alio, & postquam ambos genuit, vno orbari supersit altero: separabilitas autem nunquam, & nusquam non cum distinctione reali coheret. Secundo, quoniam idcirco paternitas (quæ eacunque sit) distinguitur à fundamento, quia hoc ab ea potest separari: atqui paternitas vnus respectiva filij potest scerni ab ea, quæ respicit alium. Tertio, etiam si Petrus sit simul pater plurimum filiorum, prius tamen eam denominationem vendicat contemplatione vnus, quam alterius: contingere etiam potest, ut diutius, ac maiori temporis spatio: Nihil autem seipso prius esse potest, nihil plus durare. Quarto: postquam Petrus est fater vnus filij incipit esse alterius: aut ergo ei tum aduenit aliquid intrinsecè denuo, aut solum ponitur in rebus terminus ei extrinsecus? si secundum: etiam prioris poterit esse pater sine mutatione intrinseca, adeoque sine illa ad quemvis alium terminum prædicamentali-
84
taliter referri: cuius contrarium, & non paucis eorum, quibuscum cernimus placet, & ab omnibus ad præsentem supponitur controuersiam, quippe cui non facta ea suppositione, nullus sit locus, aut certè vix vllus: sin autè primò illud intrinsecum aliud esse nequit, nisi noua relatio paternitatis, nouusque modus: facit enim, ut Petrus sit pater eius ad quem eo pacto non referebatur antea. Quintò actio generatiua vnus prolis est sufficiens ratio fundandi vnâ paternitatem alterius: ergo generatio denuo adueniens, siue quando est præsens, siue quando transacta, sufficienter fundat alteram, adeoque in eundem hominem respectu mul-
torum

eorum pignorum conueniet multiplex realiter paternitas; haud enim ad hanc relationem inferendam plus est momenti in vna actione generatiua, quam in alia.

85 His argumentis agmine tripartito occurrunt aduersarij. Primum namque eorum aliqui aiunt, relationes, quibus homo potest denominari pater v.g. haud esse omnes eiusdem amplitudinis: aliam enim referre ad vnum duntaxat filium; aliam ad duos tantum, aliquam ad tres, nonnullam ad quatuor, quandam ad quinque, vel sex, & sic vltimus: quocirca, cum aliquis est simul pater plurium natorum, paternitate qua respicit vnum, & eam, qua intuetur alterum esse realiter vniam, eandemque, nec distinctas inuicem, nisi virtualiter tantum, ac ratione ratiocinata. Quibus constitutis ad primum iniquum argumentum; si qui simul est pater multorum filiorum nunquam fuisset, nisi vnus, aut certe inciperet esse vnus, & vel sterilitatis, vel orbitatis experiretur malum; profecto, non vna paternitas earum, quas modo habet separaretur ab alia; quæ enim ratione distinguuntur, ea quis casus separet: sed vice paternitatis huius, quæ se porrigit indiuisibiliter ad plures filios haberet aliam minus felicem, & promissam: Hinc etiam, aiunt, liquere ad secundum argumentum; & merito, verum vbi sit principium illud, quod supponunt, & quod est totius cardo solutionis?

86 Eodem etiã principio supposito respondent tertio argumento; paternitatem vnus respectiuam, & eam, qua simul respicitur alius ita institui, vt neutra possit esse prior altera, neutra plus durare: quando namque prius est aliquis pater vnus, quã alterius filij, quibus modo coexistit, id inde non prouenit, quod earum paternitatum, quibus nunc semel subiacet, vna præcedat alteram; sed quod alia, quæ euauit secundo filio genito: quando item perseuerat in aliquo denominatio patris plus intuitu vnus, quam alterius filij, hoc reuocandum est, non in maiorem durationem vnus paternitatis, quam alterius, quas habeat simul, & ex aquo, sed in successionem, & aduentum nouæ relationis ad filium superstitem. Ad quantum similiter respondent; eum immutari de nouo, qui secundã generat prolem, atque ad priorem adiungit; ceterum non ea immutatione, quæ duas relationes cumulet in eodẽ subiecto, sed, quæ destruat vnã, aliamque latius fusam eius loco producat. Ad sextum denique respondẽt, vnã solam actionem generatiuam siue quod instar est, vnus productionem filij fundare vnã relationem; item secundam eadem vi præditam esse, aliamque relationem distinctam esse productionem, si sola similiter esset; at impediri à priori, quam supponit; atque hanc hypothesim in causa esse, vt non nouam adiciat relationem, sed aliã quandam magis amplam, tum ipsa, tum prior vna, eademque opera inferant: nec mirũ esse, si vna impedit productionem nouæ relationis; nam etiã alia impedit conseruationem prioris, adeoque ambæ mutuam sibi vicem rependunt, & quod dici solet, par pari referunt.

87 Fateor argumenta nostra soluta, actumque de eis esse supposito semel illo principio, iuxta quod fingitur manente eodem fundamento, eodemque termino, nihilominus vtriusque relationem destrui, & in aliam magis latam commutari. Sed figmentum est, & quo vix aliud maius audieris in schola, ne dicam in scena: Quæ est enim necessitas, quæ utilitas eius mutationis, ac vicissitudinis relationum adeo frequentis? Cur quoties aliqua producitur albedo, ceteræ omnes in toto terrarum orbe inuicem se respiciant diuersa relatione quam antea, videlicet ea, quæ sit in singulis indiuisibilis quidem, at magis porrecta, & extensa? Quid item est, quapropter invariato fundamento, termino, ac ratione fundandi alicuius relationis, ea tamẽ destruat sola accessione alterius termini, quæ nullum mu-

R.P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

nus illorum eam erga exercebat? Præterea sic defendi posset, plures relationes, etiam specie physica diuersas in eodem subiecto esse non posse, sed potius vnum, eundemque modum similitudinis, æqualitatis, paternitatis, filiationis, & cuiusuis alterius respectiuæ denominationis rationem subire; si nimirũ facta quauis terminorum mutatione, non vna relatio heterogenea adiciatur alteri, sed alia adueniat vtrique æquipollens, & sola præstas, quod plures, ac distinctæ iuncta opus.

88 Alij secundo recurrunt ad nouam eiusdem relationis extensionem, quoties multiplicatur termini ad æquati: haud enim, inquit, secundo filio genito noua relatio aduenit, sed prior extenditur magis: superiora autẽ argumenta separabilitatẽ in referendo prioritatẽ etiam, atque in æqualitatem durationis eo tenus, nouã item denominationem patris, nouamque eius rationẽ fundandi solum iuxta eos probant distinctionẽ realem relationis à sua extensione, & hanc esse intrinsecam; non verò, quod plures relationes intuitu terminorum totalium, & eiusdem rationis in eodem subiecto morerentur vnquam. Sed in primis id, quod secundo filio genito generanti intrinsecus aduenit, eum denominat patrem; de nouo igitur est paternitas, ac proinde relatio, & non sola relationis extensio: Vel paulo aliter iuxta dicta haud ita prius in quarto argumento nostro: facit, vt generas respiciat filium denuo genitum; ergo est respectus, siue relatio: quod, qui neget, nihil aliud certe, quã nominibus abuteretur, eorumque receptã significationem inuertet. Ad hoc; cognitio respiciens vnum duntaxat obiectũ haud potest extẽdi ad representandũ aliud: quinimo opus est, ad hoc, vt noua superueniat cognitio: similiter se habet amor: similiter actio, vnio, & cuius modus: nullus enim nõ multiplicatur plurificato termino, nullus idem manens extenditur ad id, quod nõ respiciebat antea, alioqui naturã modi amitteret, & res esset absoluta. Pari ergo ratione in præfati, &c. Videnda sunt, quæ inferius l. 8. differemus aduersus Thom. non plures scientiis habitus assignantes, sed vnum ad plura obiecta magis, minusue extensum.

89 Alij propterea tertio respondent nostris argumentis, eorum vi probari quidem plures relationes predicamentales homogeneas in eodem cõiungi subiecto, at plures partiales, non vero totales: omnes enim, inquit, vniuntur inuicem, vnãque integram relationem paternitatis, v.g. si de hac sit sermo, componunt: quocirca tametsi lato quodam modo appellari queat, & soleant relationes plures, si tamẽ propriè sit loquendum, dicendæ sunt potius partes, & gradus vnus relationis; habent namque se instar graduum intentionis. Contra tamen primo: quia paternitas, similitudo, æqualitas haud vniuntur inuicem: non est ergo, quod vnionem subeant vna, & alia paternitas: quod enim ambæ sint homogeneæ, nihil refert, tum, quia nõ adeo tales sunt, quin diuersitatem, ac dissimilitudinem admittant aliquam, vt constabit inferius: tum etiam, quia in physica ostensum est, res heterogeneas non minus aptas esse ad vniendum, quam homogeneas.

90 Contra secundo; quia talis vnio duarum paternitatum, aut est essentialis, & informatiua, aut integralis, & continua: Neutrum dici potest, & alterutrum debet. Non prioris rationis: haud enim vna paternitas est subiectũ alterius; haud etiam forma; nihilque habet vna præ alia, propter quod subiecti potius, quam formæ, huius è conuerso magis, quam illius prouinciam sustineat. Non etiam posterioris rationis compositio enim continua haud est ex indiuisibilibus, vt exemplo quantitatis extensæ & intensæ palam erit in physica, sed potius ex partibus infinitis diuiduis: vna autem, & altera paternitas est indiuisibilis; nequaquam ergo sortiuntur vnionem

unionem, seu compositionem continuam: minor suadet, nam maioris probatio in alium differtur locū: Petrus v. g. non est modo magis, modo minus pater vnus, eiusdemque filij: eiusmodi ergo paternitas est indiuisibilis, eiusque ritu quauis alia. Atque hinc obiter constat, quam immerito æquiparatur gradibus intensiōis cumulus ille relationum vni inexistētiū subiecto. Contra tertio: vna, & alia paternitas se habent per accidens; neutraque per se petit, neutra supponit aliam: quorū ergo vniantur inuicem magis, quam in hominē calor v. g. & vbitas? Contra denique: gradus intensiōis plurimū qualitatum vocabulum vendicant: tamen enim cum paries sit magis albus, haud sint propterea in rebus plura alba; ac certe plures albedines: Quidni ergo vna, & alia paternitas appellentur plures relationes? Equidem paternitas dicitur relatio vna; ergo & alia paternitas dici debet vna, & alia relatio.

91 Verumenim uero vnum, idemque subiectum vna tantum relatione ferite terminos eiusdem rationis, etiam si sint adequati, & totales, hominēque v. g. non nisi vnus tantum paternitatis merito plurimū filiorū esse parentem docent B. Thom. 3. p. q. 3. art. 5. & in 3. lib. sententiarum dist. 8. q. 1. Ferrar. in 1. copra gent. cap. 4. Capreol. in 1. dist. 7. q. 2. Caetan. in citatum 3. partis locum. Sencinas 5. metaph. q. 32. conclus. 3. Heruaz quodlibet. 3. q. 9. Paludanus in 3. dist. 8. q. 2. Gallego tom. 1. contron. 30. & apud eum Bannez & Cabrera, alique plures; item ex nostris Rubius in prædicam. cap. 7. q. 8. num. 172. Albertinus tom. 2. in prædicam. ad aliquid. q. 10. num. 14. & sequentibus. Cardinalis Tolerus q. 2. huius prædicamenti in solutione ad 5. Communius huius sententiæ argumentum est tale.

92 Nequeunt duo accidentia solo numero diuersa in eodem recipi subiecto: at possent, si paternitas, qua homo aliquis refertur ad vnum filium, & qua ad aliū eiusdem speciei, essent realiter distinctæ: altera namque essent realiter distinctæ: altera namque esset numero diuersa ab altera merito realis vtriusque distinctionis; eo vero solo, & non specie propter vtriusque similitudinem, necnon etiam similitudinem, & specificam identitatem extremorum, quæ interiacent: haud ergo vna, & altera re ipsa distinguuntur inuicem; haud nisi virtualiter, & ratione ratiocinata. Minor simul proposita est, atque probata: quare probatur maior: tum, quia accidentia indiuiduantur à subiecto: eorum enim esse est inesse, siue alicui inhaerere subiecto ab hoc ergo indiuiduationem, ac distinctionem sumunt, adeoque nisi sit distinctum, ea nequibunt distingui inuicem: tum etiam à posteriori, vt aiunt, quia in vna materia prima haud possunt reperiri duæ quantitates solo numero distinctæ; in vna anima duo intellectus, duæ voluntates; in vno corpore duæ vbitates, aut duæ durationes respectu eiusdem temporis, & loci: quæ autem horum, eadem videtur esse cæterorum accidentium ratio: nulla ergo in eodem subiecto poterunt numero tantum distingui.

93 Bisariam tamen responderi potest huic argumento: primo negata illius maiori: & quia probabile est gradus intensiōis esse homogeneos, siue eiusdem speciei vt ostensum est in Physica: quod si tales sunt, esse nequit, quin in eodem subiecto duæ sint albedines solo numero diuersæ, duōve lumina alię eiusmodi qualitates: & etiam, quia, quidquid sit de gradibus intensiōis, certè in eodem intellectu, aut sensu duæ species intentionales multoties concurrunt, quarum neutra sit ab alia specificè diuersa; vt si v. g. alia repræsentet Petrum, alia Paulum, vnāue huius, & altera illius sit productiua cognitionis: aut enim ambæ cogni-

tiones sunt eiusdem omnino speciei, ac prorsus similes, vt aduersarij communiter admittunt; atque ita par erit specierum ratio: aut habent quandam dissimilitudinem, ac diuersitatem specificam, cum æqualitate perfectionis, ac respectu ad eadem extrema, & connotata coniunctam, de qua inferius, atque hæc adeo est exigua, vt nullam inter species diuersitatem arguat, nec efficiat, vt alterutra earum ad cognitionē quamuis concurrere nequeat ex æquo.

94 Quod ad primum exemplum attinet, Thomistæ communiter negant, gradus intensiōis esse homogeneos & quod plus est, heterogeneos etiam eos abnuunt, potiusque in ea sunt opinione, vt censeant intensiōem fieri per maiorem radiationem eiusdem numero qualitatē eodem in subiecto. Quibus tamen de causis hoc adstruāt, quibus sint reiiciendi, declaratum est in Phys. lib. 6. tr. 2. quare nil opus est, eos impresentiarum iterum persequi. Quod ad secundum spectat exemplum: Caetan. & quidam alij Thomistarum respondent, duo accidentia solo numero differentia in actu quidem completo non posse esse in eodem subiecto; at posse in actu in completo: species ergo intentionales sunt in actu incompleto quando singula suos actus non eliciūt, nec ad eos potentiam iuuant, sed vel nihil agunt, vel certè non diuersos actus, sed vnum, eundemque in diuersa tendentem obiecta: Porro autem ita, inquirunt, & non aliter sunt in eodem subiecto, cum compleri nequeant per multiplicem actum à se productum, nec dari possit, quod perinde est, æquiuocatio in mente, aut sensu: at relatio paternitatis, v. g. cum non sit instituta ad agendum aliquid, sed informandum fundamentum, illudque aliorum referendum, si esset in eo multiplex solo numero, talem esse futuram non in actu aliquo incompleto, sed potius completo, quantum eius vtriusque debetur naturæ. Cæterum hæc euasio nulla est: tum quia esse completum accidentis haud in agendo positum est, sed informando, cum ergo species intentionales penes totum suum esse subiectum informant, negari non potest, quin ei inexistant in actu completo: tum etiam, quia distinctio illa duplicis actus rationem potissimam in curis adducitur confirmationem, omnino labefactat, vbi enim species sint solo numero diuersæ in eodem subiecto, tamen penes eorum esse incompletum hoc ipso earum indiuiduatio, & numerica diuersitas aliunde est petenda, quam à subiecto, vt optime P. Suarez disp. 5. metaph. sect. 7. n. 7.

95 Propterea alij aduersariorum cum Iamduno respondent accidentia communia, & quæ extrinsecus adueniunt, posse solo numero pluralitari in eodem subiecto, atque eiusmodi esse species intentionales: quocirca mirum non esse, huic pluralitati si sint obnoxia: cæterum accidentia propria id est, quæ intrinsicè manant à subiecto, haud esse posse in eo plura, ac diuersa solo numero: paternitatem autem inter accidentia propria, & à subiecto, siue fundamento oriunda numeranda esse, quippe quæ nō à termino multoties distanti, aut actione præterita nequit proficisci, aut causari. Contra tamen, quia nec ratio principalis hac distinctione firmatur, sed potius tam debilis manet, atque antea, vt iam visum in simili; nec etiam ad verum accedit, accidentia propria, id est intrinsicè aduenientia subiecto, subire non posse multipliciter numericam, quandoquidem frigiditas aquæ, v. g. eam subit, ac per gradus similes modò remittitur, & modò intenditur; nec denique, quæ sunt communia, ac de foris, & extrinsecus mutuata illam semper admittere, cum iuxta non paucos Thomistas quantitas non producat immmanenter à materia, quod

quod nimirum hæc sit pura potentia, nunquam tamen esse possit, vt in eadem materia sit multiplex numero quantitas; cumque duratio rei cuiusvis, non ab ipsa potissime saltem, sed ab eius causa conseruante oriatur, haud tamen respectu eiusdem temporis esse possit in illa solo numero diuersa: quamuis autem plurificetur in illa respectu temporum diuersorum, nihil inde: hoc enim, haud est durationes similes, sed dissimiles esse in eodem subiecto: haud etiam est eas esse simul in illo, sed successive, & ex intervallo.

96 Negandum ergo non est, quin maior illa argumenti contrarij sit neganda: Ad primam eius probationem dici debet, accidentia semetipsos indiuiduari, ac distingui numero ritu substantiarum, non vero à subiecto: quod autem in ordine ad hoc sit totum eorum esse, ac definiantur per hoc, quod insint, sin minus actu, at certe aptitudine, parum refert: nam etiam totum esse relationis est ad aliud, id est ad terminum: constat autem relationes distingui numero, ac multiplicari, & non per terminos diuersos, cum ad eundem multa possint, ac soleant esse relationes. Et quidem per id quauis res indiuiduatur, siue distinguitur numero à qualibet alia, per quod constituitur: at accidentia non constituuntur per subiecta, sed per seipsa: sibi ergo, & non subiectis indiuiduationem suam referre debent acceptam. Rursus iuxta eam indiuiduationis accidentium explicandæ modum, ne in diuersis temporum intervallicis possint in eodem subiecto recipi plura accidentia solo numero diuersa, nisi vero successu temporum subiecti varietur essentia, illudque desinat esse idem, quod antea, quo tamen nil magis absurdum. Consequens autem est euidenter falsum: tum, quia luce clarius est lucem hemisphærij nostri hesternam, & hodiernam eiusdem esserationis, ac solo numero diuersam: tum etiam, quia contra quam plerique aduersarij sentiunt, alioqui fieret eandem numero rem posteaquam est corrupta, naturaliter re produci posse: nam si quis orbetur primogenito suo nondum alio nato iuxta hos, quibuscum lis est, imò iuxta plerisque alios auctores omnis, eius paternitas perit: rursus secundo filio genito incipit esse pater: at non per paternitatem diuersam specie saltem physica, qua de loquimur, vt certo certius: nec per paternitatem solo numero diuersam à priori, eiusque cum ea rationis, vera si sit sententia, quam impugnamus: ergo per eandem numero, ac proinde eadem numero forma redit naturæ viribus.

97 Ecce quam parum mometosa sit prima maioris illius probatio. Quod ad secundam attinet; haud est in ea plus momenti, imò ne fortasse tantundem: præterquam enim quod intellectus voluntas, & quantitas falso supponantur esse accidentia subiectis suis realiter superaddita: ab aliquibus ad omnia nullum prorsus est argumentum: Cur autem aliqua nmericam in eodem subiecto multipliciter respuant, alia vero admittant, id à posteriori vestigandum est ex singulis eorum naturis: nam, vt sententiam, & verba Patris Suarez supra sect. 8. num. 15. Loquentis in hac eadem materia ingenuè vsurpem quæ generalis regula tradenda sit, aut quæ ratio differentia assignanda (vtrique à priori) nihil inuenio, quod mihi omni ex parte satisfaciatur.

98 Secundo responderi potest eidem argumento eius minori negata. Quamquam enim paternitas v. g. sit vna respectu vnus filij, & alia realiter, ac non sola ratione intuitu alterius, haud propterea sequitur, duo accidentia similia, eiusdemque speciei in idem

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

congeri subiectum: quod namque eiusmodi sint; sed potius specie logica differant vna, & altera paternitas, licet ambæ terminos eiusdem omnino speciei, ac prorsus similes respiciant, pater ex dictis lib. 2. Physic. tract. 9. cap. 2. vbi vnionem huius materie, & formæ, & vnionem aliarum omnino similibus esse nihilominus diuersæ speciei logicæ statuiamus. Ratio autem ibi insinuata hinc potest facile accommodari: siquidem modus paternitatis hunc intuens filium, & cum eo essentialiter connexus, & alius eodem intuitu, & connexione præditus, aliusque similiter, & sic abique sine constituunt speciem quandam paternitatis respicientis Petrum v. g. tanquam terminum: huiusmodi enim relatio paternitatis prædicari potest essentialiter de his modis, & non de aliis, de quibus paternitas respiciens Paulum v. g. est prædicabilis vna, ergo, & alia paternitas dissident specie logica, & quod necesse est, qui sub illis continentur modi: Caterum nulla est inter vtramque diuersitas physica, quæ est earum æqualitas, quæ extremorum, quibus sunt affixa inuicem similitudo.

Huic responsioni duo facessunt difficultatem. Primum est, vix intelligi posse respectum patris ad vnum filium, & respectum eius ad alium, ne specie logica distinctum inuicem tamen distingui specificè, sin minus physicè, at certe logicè. Fateor hoc difficile satis esse, multisque argumentis impeti posse, & solere, quibus tamen factum est satis in Physica inter agendum de distinctione totius per se à suis partibus, non singularitatem modo, sed collectam sumptis: nunc eis superfedeo, tum ne repetam, contra quam mihi moris est, tum vt ad alia properem. Alterum est ex B. Thom. 1. p. q. 85. art. 1. vbi sic ait: impossibile est idem subiectum perfici simul pluribus formis vnus generis, & diuersarum specierum, sicut impossibile est, quod idem corpus secundum idem simul coloretur diuersis coloribus, vel figuraretur diuersis figuris. Atqui paternitas vna, & alia, quamuis sint diuersarum specierum sunt sub eodem genere, eoque proximo; haud ergo possunt esse simul in eodem subiecto.

Caterum, vt optime disputant Scotus in 1. dist. 3. q. 6. §. ad questionem igitur, & Suarez citata sect. 8. n. 2. idcirco colores, siue sint extremi, quales sunt albedo, & nigredo, siue medij, quales rubedo, & flauedo, siue medius alter, extremusque alter, nequeunt esse simul in eodem subiecto, quia sunt contrarij: idcirco item in eo componi non sistent diuersæ speciei figuræ, cuiusmodi sunt recta, & obliqua v. g. quadrata, aut rotunda, quoniam etiam contrariantur inuicem: atqui non est quapropter aliorum omnium accidentium diuersitas specifica sub eodem genere sit cum contrarietate conjuncta: plura ergo alia possunt in eodẽ coherere subiecto: maior est perspicua: minor etiã tum, quia substantiæ non pauca sub eodem genere diuersæ nullam subeunt contrarietatem: huiusmodi ergo diuersitas ex conceptu suo, & generatim sumpta eam haud postulat; ac proinde in multis accidentibus altera possit esse sine altera: tum etiam, quia maior est diuersitas accidentium, quæ sunt diuersorum generum, quam, quæ specierum: at illa prior haud semper infert contrarietatem, vt cernere est in albedine, quæ sub genere coloris continetur, & dulcedine, quæ sub saporis: multo ergo minus eam perpetuo inferet hæc posterior, ac proinde non obstat, quo minus vna, & alia paternitas in eodem homine respectu multiplicis sobolis cohereant.

Occasione secundæ illius responsionis iam iam à calumniis vindicatur libet amplius nostram sententiam hunc in modum confirmare. Ob id nequit in homine esse nisi vna paternitas comparatione, non plurium,

plurium filiorum, sed dumtaxat vnus, quoniam vtrique forma eiusdem rationis, similemque prorsus effectum formalem tribueret; unde superflueret alterutra. Sed tamen duplex sit in vno, eodemque homine paternitas respectu plurium, quos genuit, haud similes, & eiusdem rationis impertiet denominationes, sed potius diuersas: videlicet esse patrem vnus & esse patrem alterius: ergo, &c. Rursus & in idem redit: tamen nequeat intellectus habere duas simul apprehensiones eiusdem claritatis, modique representandi, quibus in idem feratur obiectum; at bene, si earum munere, ac praesidio contendat in diuersa: similiter ergo in praesenti.

CAPVT VIII.

Quid dicendum de multiplicitate in eodem subiecto earum relationum, quarum termini sunt inadequati, & connexi inuicem?

102 **H**actenus de relationum multiplicitate in eodem subiecto, quando earum termini sunt adequati. At, quid dicendum, si sint inadequati, & partiales, ijque, quorum neuter sine alio, aut diuinitus, aut certe ex natura rei sit par relationi ad eamve sufficiat? Respondeo in primis, si termini diuersi haud sint totales, at naturaliter tantum, ac de ordinaria dei prouidentia necessarii ad relationem aliquam, hanc nihilominus esse specie etiam physica, de qua toto hoc capite loquendum, necnon etiam numero diuersam, v. g. relationem filij ad patrem, eiusque respectum ad matrem specificè, & numericè distingui. Ita Ferrariensis 2. contra gent. cap. 12. §. ex istis, vt praetermittam alios.

103 **Q**uod enim ea relatio non sit sola ratione ratiocinata multiplex, adeoque realiter, & numericè, suadetur contra B. Th. 3. p. q. 85. art. 5. ad 3. Capr. in 3. dist. 8. in solut. argumentorum. Hispalens. ibidem notabili 3. Fonseca. 5. met. cap. 15. q. 5. sect. 3. ac Suarez disp. 47. metaph. sect. 1. n. 27. Etenim filiatio, qua quis respicit patrem, & ea qua matrem, sunt separabiles inuicem: ergo realiter, & numericè distinctae: consequentia suadetur, quoniam ob id distinguuntur eo pacto ambae à fundamento, quia ab illo possunt separari: ipsae ergo si separantur inter se inuicem, aut certe possunt, mutuae inter se distinctioni non poterunt non esse obnoxiae: antecedens autem est in propatulo, quoniam orbari potest, & solet quis altero tantum parente, vnusque, & non alterius esse filius aut omni vero sensu, aut certe aliquo inferius explicando: vna igitur filiatio potest remanere sine alia. Rursus; qui à matre simul, & patre genitus est, diuinitus tamen à solo patre instar Adam, vel à sola matre instar Christi domini habere potuit originem: in alterutro autem horum euentu, quae nunc sunt coniunctae filiationes, earum vna esset ab altera re ipsa separata.

104 **R**espondent aliqui cum P. Suarez vbi supra ad separabilitatem earum relationum satis esse illarum distinctionem rationis, ratiocinata. Verum haec solutio, & in argumento nostro occupata est, & inferius inter agendum de distinctione relationis à fundamento euertenda est, & iuxta eam omnis distinctio realis posset, ac deberet de medio tolli, atque in distinctionem solius rationis cuncta sua munia cedere. Respondent alij cum Fonseca in metaph. lib. & cap. supra citatis quaest. 5. sect. 3. extincto alterutro parente, relationem ad eum in filio nihilominus

manere, haud secus ac si esset superstes, proinde non separari ab illa relationem ad alium, sicut ad vtriusque distinctionem realem oportet. Contra tamen illud facit haud posse existere relationem, quin suum tribuat effectum formalem, eumque totum, & integrum, qua ratione cognitio duorum obiectorum non potest conseruari, quin vtrumque denominet cognitum: huiusque denominationis quacunque parte intercepta necessum est, vt cognitio penes quem ea est illico dispereat: par ratio est vnionis, vocationis, durationis, & ceterorum modorum. At altero parente functo, nequit relatio ad eum prius terminata iuxta Fonseca referre filium ad ipsum, sed solum ad alterum, adeoque non potest totum suum effectum formalem tribuere: ergo nec permanere.

105 **R**espondent tertio alij, eo in euentu, futurum, vt relatio ad vtrumque parentem periret, eiusque loco succederet alia ad alterum tantum suapte natura terminata. Caterum haec solutio superius est impugnata satis, atque cumulate: quantunque sit authoritate, quantum etiam probabilitate destituta, testis est P. Suarez disp. 47. metaph. sect. 17. num. 26. sic inquit: *nullum auctorem inuenio, qui dixerit filium, cum orbarur altero parente, amittere relationem quam habebat ad vtrumque, & nouam acquirere, qua ad solum superstitem referatur: neque id habet ullam verisimilitudinem.*

106 **R**

107 **V**terius Paternitas, & maternitas, vbi sint modi, nequeunt non differre specie: quamuis enim id negat Petrus Hurtadus disputatione 15. metaphys. sect. 10.

sect. 10. & pro se referat Molinam, Suarez, & Schollarum consensum: ceterum oppositum est in scholis longè receptius: Suar. locis identidem citatis, non de relatione patris, ac matris, sed de relatione filij ad utrumque sermonem habet; & esto dicat esse numero solo diuersam, at se explicat, non de distinctione numerica reali, ac propria, sed solius rationis: unde, vt hoc obiter animaduertam, perperam illum refert Balthasar Tellez pro eius relationis multiplicitate reali. Molina vero 1. p. q. 3. art. 2. ad finem, paternitatis, & maternitatis unitatem specificam, haud velut certam asserit, sed tanquam probabilem proponit, eiusque interim negandæ, & contrariæ diuersitatis sequendæ libertatem cuius optionem relinquit. Quin esto, relationes illæ nō sint modi, haud est propterea cur Hurtadus loco citato, velut indubitatum supponat, eas specie non distingui, scilicet ob identitatem specificā extremorum, in quibus consistunt, substantiæ nimirum paternæ, ac maternæ: non enim in eis tantum sitæ sunt, sed altera includit præterea concursum longè diuersum ab eo, quo constituitur altera. Quibus suppositis sic argumentor secundo: paternitas, ac maternitas sunt relationes specie diuersæ propter id, quod sit diuersa vnus, & alterius ratio fundandi: ergo etiam eadem de causa erit diuersa specie filiatio vni ex aduerso respondentis, eaque, quæ est à regione alterius.

108 Occurret tamen, aliquis; illas esse in diuersis subiectis, has vero in eodem. Contra: quoniam diuersitas illa subiectorum, quibus insunt paternitas, ac maternitas, cum sit tantum numerica, & non specifica, dumtaxat arguet numericam vtriusque distinctionem: specifica ergo originem habet à diuersa ratione fundandi; quo fit; vt in relatione filij ad utrumque parentem ea ex æquo locum habeat.

109 Occurrit alius secundo ex Hurtado nuper citato, dicetque rationem fundandi, tum paternitatis, & maternitatis, tum etiam geminæ filiationis eis ex aduerso respondentis tantum esse conditionem sine quā existerent: proinde speciem earum relationum nequaquam posse variare. Sed contra; etiam terminus relationis prædicamentalis eam specificat, vt author hic loco facetur memorato: & tamen non influit in eam, nec eius est principium, aut causa, sed sola conditio: siquidem in quantauis distantia fundamenti à termino respectus similitudinis. v.g. resultabit, haud secus, ac si essent propè se inuicem; agentia autem omnia propinquitatem deposcunt ad operandum. Quocirca conditio, alia est quam non respicit essentialiter effectus; atque hæc eum non variat, nec diuersum facit: quo pacto idem amor oriri solet ex diuersis cognitionibus, quarumque vna sit magis, & alia minus perfecta; eademque resultat forma ignis, siue lignum agēti applicetur dextrorsum, siue sinistrorsum, siue ante, siue retrò. Alia verò est conditio, quam effectus essentialiter intuetur; qua ratione iuxta non paucos, nec ignobiles authores actus liber indifferentiam proximam principij ad vtrumlibet essentialiter respicit, cumque eo est cōnexus, tamen illa agendi conditiones omnes cohibeat. Atque hoc posteriori modo est conditio relationis ratio fundandi, nam relatio prædicamentalis refert ad terminum fundamentum proximum, unde quo titulo terminum, eodem illud, adeoque rationem fundandi in eo iuxta superius c. 6. dicta inuolutam contuetur necessario, & quidditatiuè; quid mirum ergo, si paternitas, quæ vnā rationem fundandi, vnāque causalitatem, ac maternitas, quæ aliam longè diuersam respiciunt eo ipso sint specie diuersæ? aut quid etiam nouum, si eodem nomine, quæ respondent vtrique filiationis specie dissideant?

R. P. Richard Lyncei, Philosoph. Tom. III.

110 Occurret denique non nemo, ac dicet secundam, & tertiam personam sanctissimæ triados diuersis specie relationibus, nimirum filiatione, & spiratione passiva referri ad primam, videlicet patrem: hunc autem ambas excipere vna, eademque realiter relatione, paternitate scilicet, & spiratione actiua; has enim in ipso, non re, sed sola ratione distinctas esse, certum est, ac proinde non numero diuersas, ne dum specie: similiter ergo poterit non esse specie multiplex, ac diuersa filiatio, qua quis respicit patrem, ac matrem, horum respectus quantumuis specie differant.

111 Respondeo in diuinis iuxta Theologos omnes, sanctosque Patres, certamque fidem omnia esse idem, nisi vbi obest relationis oppositio: hoc est vbi vnum prædicatum non sit productum ab alio, vñumve alterius productum: cum ergo filiatio, spiratio passiva ita sint instituta, vt vna realiter producat ab alia, vnaque, contra producat aliam, vt aduersus Græcos catholica, & Latina Ecclesia constituit; Contra vero paternitas, & spiratio actiua haud ita comparentur inuicem, nullusque eas interficit ordo originis, necessum est profecto, vt priores relationes sint realiter distinctæ, quod earum supposita distinctione, necesse est sequi, re vera dissimiles, & quasi specie diuersæ; at priores nequaquam sint realiter distinctæ, nullumque dissimilitudinis, aut specificæ diuersitatis verum habeant respectum, nullum nisi improprium, soliusque rationis ratiocinata: hunc enim nemo est, qui inter eas vereatur admittere. Ceterum in creatis citra oppositionem relationum, ordinemque originis plura possunt, & solent realiter distingui, ac tum numero, tum specie quoque: proinde tametsi vna filiatio, & altera haud sint ita instituta, vt neutra sit alterius reale principium, neutra effectus, erunt tamen distinctioni reali, & cum ea coniunctæ dissimilitudini, ac specificæ diuersitati obnoxie ob rationes nostras nihilo minus, quam paternitas, & maternitas, quibus ex aduerso respondent.

112 Porro autem etsi filiatio vna, & altera, qua nimirum respicitur pater, & qua mater, sint diuersæ, tū numero, tum etiam specie, hoc est non tantum distinctæ realiter, sed etiam re u. ra dissimiles, huiusmodi dissimilitudo coheret cū earū similitudine & homogeneitate quadam superiori, & genericæ, merito cuius vna, & altera communi vocabulo appellatur filiatio. Quo pacto in Dialog. lib. 9. tract. 2. cap. 5. 6. & 7. ostendimus, relationes generis ad speciem, & indiuidua, tametsi sint realiter distinctæ, & dissimiles, distinctæ quidem, quia fieri potest, vt genus de specie, & non de indiuiduis, aut de his sine illa prædicetur; dissimiles, quoniam altera est immediata, & primaria, altera vero mediata, & secundaria, nihilominus esse similes, & homogeneas, & vtramque, contra, quam censent Louanienſes, appellandam esse communi nomine relationem generis, non vero vnā tantum, cum interim altera sit vniuersalitas quadam innominata: atque hoc esse in causa, vt sint nihilominus quinque prædicabilia: quæ enim est vtriusque generitatis vicinitas, & cognatio, vnum tantum prædicabile, & non necessaria ratione duo constituent: quo etiam pacto genus supremum, & infimum sunt vnum vniuersale dumtaxat.

113 Quod si termini partiales, ad quos plurifariam refertur fundamentum, sint essentialiter necessarij ad relationem, & hæc ne diuinitas etiam possit ad vnum dari, & non alium; profecto erit vna tantum, & non realiter multiplex, adeoque omnis numerica ac specificæ distinctionis experta. Ita Conimbricenses to. 1. log. c. 7. de relat. q. 3. art. vñco parum ante medium, ac

Baltha

Balthasar Tellez in metaph. disp. 42. sect. 6. n. 12. conclus. 3. Suadet autem hæc assertio facili negotio: nam, totum singulas partes, quas instar effectus ex eis coalescentis, aut integritatis cuiusdam eis latius parentis, ac maioris prædicamentaliter respicit, propria relatione, ac distincto modo ferret, profecto, cum partes continui sint infinitæ numero, totidem essent eiusmodi ac relationes. At quorsum hæc infinitas est adstruenda, quando ne priorem illam vix capere possumus? Imo supposita priori, atque licet ea esset intellectu facilis, haud propterea esset admittenda posterior: plures enim numero entitates sine necessitate non sunt multiplicandæ: multo ergo minus infinitæ numero, siue quod instar innumerabiles. Rursus secundo; & eodem ferme recurrit: argumenta superiora, quibus à nobis est probata multiplicitas relationum in eodem subiecto ad terminos totales, aut etiam partiales inuicem non conexos, nisi ad summum ex natura rei, & citra miraculum haudquaquam procedunt in præsentem: quæ namque est connexio essentialis totius cum partibus, haud metus est, ne mutato termino, & sub remanente fundamento varietur relatio, neve utroque existente sicut antea, frequens, vel etiam perpetua sit modorum; ac relationum eiusdem ad idem mutatio ac vicissitudo.

114 Obiciat tamen fortasse aliquis. *Quot modis vnum oppositorum dicitur, tot alterum dicatur necesse est* iuxta Aristotelem lib. 1. topicor. cap. 13. cui consonat B. Thom. 1. p. quæst. 32. art. 2. in hæc verba. *cum ratio specifica relationis consistat in hoc, quod ad aliud se habet, necesse est dicere, quod due relationes non sunt diuersæ secundum speciem, si ex opposito una relatio eis correspondeat.* Atqui partes referuntur ad totum continuum, verbi gratia, distinctis numero, diuersisque specie relationibus: distinctis quidem numerice, quoniam, cum sint inuicem distantes, quæ fieri potest, ut vnus relationis modus in eis suscipiatur simul? dissimilibus vero, seu diuersis specificis: altera enim refertur ad totum, ut magis altera, ut minus inæqualis, item altera, ut magis causa, altera, ut minus talis, paucorumque partium concursu egens ad cauendum: fieri ergo nequit, quin è contrario relatio totius ad illas totidem modis varietur, ac sit numero, & specie diuersa; quinve, si vna omnino sit, hoc ipso partium relationes esse definant numero, ac specie plures.

115 Neutrum tamen vrget testimonium. Vtroque namque tantum conficitur, quoties in diuersis subiectis, aut quasi subiectis sunt diuersæ relationes, totidem eis ex aduerso respondere, non tamen reipsa semper, sed interdum ratione distinctas, nec semper in concreto, sed sæpe tantum in abstracto plures. Hunc enim esse Aristotelis sensum probatum est in Dial. citato libro 9. tractatu secundo capit. 7. multis exemplis. Impresentiarum satis sit, relationes intellectuum ad potentiam intellecti- nam esse numero, ac specie diuersas, sicut intellectiones ipsæ, cui sunt essentielles, & indistinctæ prorsus; cum interim relatio intellectus ei ad illas essentialis haud sit, nisi sola ratione multiplex: hoc enim pacto, & non alio multiplicatur ipsamet intellectiua potentia. Eundem etiam esse sensum B. Thomæ liquet siquidem superiora verba nobis obiecta eò destinat, ut probet in parte paternitatem, ac relationem spiritoris distingui ex diametro filiationis, & spirationis passiuæ, ad quas refertur: constat autem priores illas relationes duntaxat ratione distingui: de hac ergo sola distinctione sermonem habuit præceptor Angelicus: Quocirca tametsi relationes

partium ad totum sint numero, ac specie diuersæ, hinc tantum fiet contrà relationem totius ad partes eleratione multiplicem, ac re nihilominus vnā. Non me later, vnitatem hanc esse satis difficilem ad intelligendum quoties totum non est prorsus indiuisibile, & vnum, aut si diuisibile, non certe in partes finitas, ac penetratas: quæ enim fieri potest, ut vnus indiuisibilis modus in toto continuo, eiusque omnibus, ac singulis partibus, à quibus haud distinguitur, quantauis sit earum distantia & infinitas, ex æquo recipiatur, simulque sit in diuersis, & innumeris locis? Quæ etiam potest relatio indiuisibilis numeri in omnibus eius vnitatibus suscipi. Cæterum quod adeo absurdum est, sequitur necessario ex distinctione relationis prædicamentalis vbuius à suo fundamento, & termino: quare, sicut hæc distinctio in præsentem supponitur disputandi gratia, ita de illo parum est curandum.

CAPVT IX.

Quenam esse possint fundamenta relationis prædicamentalis.

116 Illud omnium primo dubites, an substantia esse possit fundamentum relationis, qua de agimus: siue an ad aliud prædicamentaliter, ac vere referri queat, idque per seipsam, & non mediante alio, cui prius, & immediatius ea denominatio conueniat? Affirmant B. Thomas opusculo 48. tract. 5. de prædicam. ad aliquid cap. 4. nihil inueniens obstat, quin relatio possit fundari immediate in substantia nam in vno in substantia fundatur identitas: in vno in quantitate aequalitas: in vno, in qualitate similitudo. Caiet. 1. parte quæstione 28. art. 1. ad 2. Soncinas 5. metaphys. quæst. 31. Ferrariens. 4. contra gent. capit. 1. Sotus in prædicam. ad aliquid quæst. 1. ac cæteri Thomistæ: Item Auicenna, 3. metaphys. cap. 10. Albertus Magnus tract. de prædicam. ad aliquid capite 3. Suarez disput. 47. metaph. sectio 7. num. 4. Rubius in prædicam. capit. 7. quæst. 10. Ad hos Scotus cum assensu: familiare enim ipsis est ex similitudine, & dissimilitudine vera, ac prædicamentali vnus substantiæ cum alia gradus ex natura rei distinctos in alterutra colligere.

117 Hæc sententia mihi quoque videtur similis veri, atque in hunc suaderetur modum. Tam vere, ac realiter conuenit vna substantia cum altera in ratione entis aliæ inferiori hominis, verbi gratia, aut animalis, quam vnum album quatenus tale cum alio: sed posterior hæc conuenientia iuxta omnes est vera, ac prædicamentalis relatio ergo & illa prior. Rursus secundo: similitudo est vera, ac prædicamentalis relatio: ea autem inter substantias immediate intercedit: quis enim neget, duos homines esse essentialiter, & non accidentaliter, similes id est, quia albi, aut sapientes, sed, quia animalia, aut viuentia? Quin etiam substantia creata est similis Deo, eiusque imago quædam, & participatio ut patebit infra libro quinto tractatu secundo inter tuendam vniucationem entis respectu Dei, & creaturarum, non accidentalium modo, sed multo maxime substantialium.

118 Præterea tercio: æqualitas est secundum omnes relatio prædicamentalis, ac vera, interuenit autem immediate, & proxime inter substantias: sunt enim haud paucæ æquales in perfectione substantiali, ut videre est in animabus nostris, in belluinis etiam, in duabus

duabus materiis primis, ac fortasse in Angelis sub eadem specie infima contentis. Vltimus in symbolo Athanasij dicitur: *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus sanctus*. Et statim: *similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius &c.* Item eodem in symbolo: *Pater & Filius & Spiritus sancti una est Diuinitas, aequalis gloria*. Et postea: *Ista tres personae coeternae sibi sunt & coaequales*. Supradictae ergo relationes similitudinis & aequalitatis inter substantias locum habent; nisi vero personalitates diuinas esse substantias qualdam relatiuas quis neget, & accidentia asserat? Non me later, relationes diuinas fortassis esse aequales negatiue, ob earum infinitatem, vti demonstratum est in Physica lib. 7. tract. 3. & 4. inter agendum de infinito. Ceterum vel hoc ipso aequalitas debet esse positua, ac stricta inter substantias creatas: quippe in quibus ea infinitatis ratio minime procedit. Deinde quicquid sit de relationibus similitudinis, & aequalitatis, quid dicent aduersarij ad respectus dissimilitudinis, & inaequalitatis? An eos, amabo, inter substantias omnes negabunt contra quam omnes censent? Ad haec cum dicitur vna substantia immediate conuenire alteri, siue ea conuenientia vocetur similitudo, siue identitas, certe totum eius esse esse ad aliud: eas ergo praedicamentales referet, aut est praedicamentalis relationis definitio deferenda. Item non actio praeterita, non potentia aliqua generatiua, & accidentalis dicitur pater, sed generantis persona ac substantia: haec ergo paternitatis, adeoque relationis praedicamentalis est fundamentum, siue id, quod proxime per eam refertur: haud enim alio sensu fundamentum modo vertitur in controuersiam.

119 Tum etiam relatio praedicamentalis creaturae fundatur immediate in substantia, cum haec dicatur a Deo creata; quo spectant verba B. Thom. quaest. 7. de potentia art. 9. ad quartum; *creatura refertur ad Deum secundum suam substantiam, sicut secundum causam relationis, secundum vero relationem ipsam formaliter, sicut aliquid dicitur simile secundum qualitatem causaliter secundum similitudinem formaliter*. Denique id expresse docet Arist. 5. metaph. cap. 15. *haec itaque ad aliquid omnia secundum numerum dicuntur, & numeri passionis sunt: & adhuc aequale simile, & idem secundum modum alium; secundum unum etenim omnia dicuntur: eadem enim sunt, quorum substantia vna, similia vero, quorum qualitas vna; aequalia autem, quorum quantitas vna &c.*

120 Contrarium tenent P. Fonseca libro 4. metaph. cap. 2. quaest. 7. sect. 8. & lib. 5. metaph. cap. 15. q. 1. sect. 7. Mercatus in hoc praedicamento quaest. vnica, & aliquoties B. Thom. subinsinuat, praesertim vero 4. contra Gentes cap. 14. prope finem. Primum huius opinionis firmamentum est tale: siqua relatio substantias immediate, & proxime contendens inuicem esset praedicamentalis, ac vera, maxime identitas; id, quod liquet, tum ex Aristotele, tum etiam ex B. Thom. quorum vterque eam assignat praeter ceteris: atqui identitas, qua vna substantia dicitur conuenire cum alia, & esse cum ea eiusdem rationis haud est vera, ac realis relatio, sed tantum solius rationis, & impropria: nam vt identitas est relatio: at est translatiua tantum, ac metaphorica identitas; quis enim adducat hominem esse sine metaphora, ac translatione idem cum equo, quis Deum cum vtroque? ergo, & relatio in tali identitate sita haud erit maioris proprietatis, haud magis vera, ac realis, ac proinde ad praedicamentum ad aliquid nullis relationibus, nisi veris peruenire minime poterit attinere. Secundum eiusdem opi-

nionis firmamentum sic habet: ea relatio nequit esse realis, aut praedicamentalis, ea debet esse commentitia, ac solius rationis quae aequae conuenit fundamento, siue, existat, siue secus: eiusmodi autem est relatio versata proxime inter substantias: nam siue existant, siue sint in potentia causarum homo, & equus, eodem modo dicuntur conuenire in ratione animalis, esseque eiusdem naturae genericae: talis ergo identitas, aut si maius similitudo haud est relatio realis, sed solius rationis.

Neutrum horum vrget. Non primum: quia tantum abest, vt ex improprietate identitatis colligatur esse impropria relationem substantiarum, quarum altera est quodammodo eadem alteri, vt potius colligi debeat contrarium: idcirco enim identitas est impropria, & secundum quid, quoniam extrema sunt vere distincta: huiusmodi autem distinctio veritatem, ac proprietatem relationis non tollit, sed statuit, cum nihil vere possit ad se ipsum referri, nihil nisi ad aliud: quae ergo ratione dici solet imaginem, vt est imago hominis, esse quodammodo hominem, quem representat, ac nihilominus esse veram imaginem hominis, quin propterea sit verus, ac proprius homo, ita similiter in praesenti &c. Rursus non relatio solius identitatis substantias immediate componit, ac refert vltro, citroque, sed etiam similitudinis, aequalitatis, paternitatis, & aliae plures, vt visum est paulo superius: quanquam ergo earum identitas haud esse possit relatio praedicamentalis, non subinde ab eis sunt excludendae ceterae id genus relationes.

Neque magis vrget secundum argumentum: tum, quia supra cap. 1. huius tractatus ostensum est, relationem scibilis ad scientiam esse realem, tamen si perinde rei conueniat, siue existat actu siue actuali sit existentia destituta: tum etiam, quia, vt dicatur aliquid esse hominem, equum, animal, viuens, aliae quauis ratione substantiam, haud opus est, vt existat actu, aut a suis egrediaturs causis, sed potius hac conditione praesente, absenteve similes propositiones sunt verae; ac propterea dici soleat communiter inter philosophos perpetuae veritatis: poterunt ergo relationes non paucae esse reales, ac praedicamentales, tamen si conueniant rebus cum non existunt iuxta, atque existentibus. Denique similitudo, verbi gratia, est relatio praedicamentalis: at vnus candor est similis alteri, siue existant ambo, siue secus: quod ergo relatio identitatis illius impropriae inter duas repertae substantias, earumque similitudo & conuenientia eadem sit, siue existant, siue sint in potentia, neutiquam tollit quo minus illarum relatio sit vera, ac praedicamentalis.

223 Dubitabis secundo, an vna relatio praedicamentalis possit esse fundamentum alterius, siue, an ad aliam proxime, & immediate queat referri? Afferunt Scotus in secundum dist. 1. q. 4. & in quartum dist. 6. q. 10. & cum eo ibidem Leuchetus, & Mairon, necnon Antonius Andreas 5. metaph. quaest. 13. ac ceteri ferme Scotistae: Item ex nostris Suarez disputat. 47. metaphys. sect. 11. Valentia 1. part. disp. 2. quaest. 16. puncto 1. §. *Ne scire*. Rubius in Logica cap. 7. q. 11. Vallius tom. 1. in Logica in praedicament. ad aliquid quaestione 5. cap. 10. Ioan. Praepositus 1. part. quaestione 12. dist. vnico numero 7. Balthazar Tellez in metaphys. disputatione 42. sectione 3. concl. 4. quibus subscribo.

Namque vna Paternitas, verbi gratia, tam est si-

milis alteri, quam vnus candor alteri: sicut ergo horum, quidni & illarum similitudo, ac relatio sit prædicamentalis, ac vera? Rursus Euclides postquam lib. 5. elementorum definitione 3. dixit, *Ratio est duarum magnitudinum eiusdem generis mutua quædam secundum quantitatem habitudo*, statim addit definit. 4. sequenti, *proportio vero est rationum similitudo*. En iuxta Euclidem rationum, siue habitudinum, aut relationum est similitudo ac relatio. Eum sequuntur reliqui omnes Mathematici, tametsi non pauci, quam vocat Euclides rationem, hanc proportionem, & quam proportionem, hanc appellant proportionem: Quemadmodum igitur, inquit noster Clavius super posteriora verba, *Comparatio duarum quantitatum inter se dicitur proportio, ita comparatio duarum, vel plurium proportionum proportionalitas solet nuncupari*. Vbi pende vim particulæ, *quemadmodum*; quali tam referantur, & comparentur inuicem comparationes, siue relationes, quam quantitates ipsæ.

125 Qui autem aduersariorum respondent, duas relationes tantum esse similes negatiue, vel fundamentaliter, nimirum, quia non sunt dissimiles, hi, vt animaduertit magnus Suarez, nil aliud, quam ansam præbent similitudinis veræ, ac formalis vbi libet de medio tollendæ: de quibuscunque enim rebus similibus idem dici poterit, quin aduersus ita disputantem vlla, qua conuincatur, ratio succurrat. Qui item cum Ioanne à S. Thoma statim citando respondent, similitudinem, seu relationem, aliarum quarumvis relationum esse quidem veram, ac realem relationem, non tamen prædicamentalem, sed duntaxat transcendentalem, aut certè secundum dici; haud magis satisfaciunt: ita namque omnem relationem esse transcendentalem, vel secundum dici posset eodem colore defendi: ita posset prædicamentum relationis de medio eximi.

126 Contraria sententia est B. Thomæ in 1. distinct. 3. quæst. 1. art. 1. & 1. part. quæst. 42. artic. 4. & de potentia quæst. 7. artic. 1. & contra gentes lib. 2. cap. 13. Soncinatis 3. metaphys. quæst. 29. ad 1. Ioannis à S. Thoma 2. p. Logica quæst. 17. artic. 3. Caietani, Ferrariensis & aliorum Thomistarum; quibus subscribunt ex nostris Vasquez 1. part. tom. 2. quæst. 42. disputatione 166. cap. 4. Molina etiam 1. p. quæst. 42. artic. 1. disp. 2. Becanus item 1. p. cap. 2. de relationibus diuinis quæst. 2. num. 6. Arrubal. tom. 2. in 1. p. quæst. 37. disp. 103. cap. 3. Collegium Conimbriense in Log. cap. 10. de oppositis quæstione vnica art. 3. Quorum primum, ac potissimum argumentum est tale: si relatio Paternitatis esset verè similis alteri Paternitati, ad eamque prædicamentally relata; certè præsidio alicuius veluti modi, aut accidentis absoluti supervenientis haud secus, atque alia quævis extrema ita referuntur inuicem: rursus modus ille alteri relationi similis esset per alium modum, & hic alteri, & sic ulterius sine fine: repugnat autem processus in infinitum: ergo & relationem aliquam verè ad aliam referri.

127 Respondent aliqui apud PP. Suarez & Rubium; vnā Paternitatem esse similem alteri, non per modum superadditum, sed per seipsam duntaxat. Sed perperam: qui enim fieri potest, vt Paternitas, quæ potest non esse actu similis alteri, de qua similitudine est sermo, seipsa sola sit ita similis? cum separabilitas arguat vbiq; distinctionem realem, cumque non nisi ea de causa vna albedo, non per seipsam, sed per aliud similis rediatur alteri. Rubius eandem solutionem impugnât ita: nequit vna, eademque res esse sub diuersis generibus, alias substantia aliqua

esse posset simul planta, & animal: at similitudo, & Paternitas sunt diuersa relationum genera: nequit ergo idem modus esse semel Paternitas, & similitudo, aut sub vtraque cohiberi. Parum tamen huic impugnationi fido: etenim, vti eadem res simul est vegetabilis, ac sensibilis, atque vtrumque gradum participat, haud comperio, cur etiam idem modus, si aliunde non obstat, nequeat esse simul Paternitas, & similitudo: præsertim, cum in mysterio Triados similitudo Paternitatis, eiusque æqualitas respectu Filiationis, si qua est propriè, non possit aliud esse, quam ipsa Paternitas, eademque sit ratio Filiationis & conuerso comparate ad Paternitatem, vt sponte sua pater, vique colligere est ex Caietano 1. parte quæst. 42. artic. 1. Quod autem aliquid nequeat simul esse animal, & planta, aut sub diuersis comprehendendi generibus, nihil refert: id enim eo est, quod planta importet negationem sensibilitatis in animali clausa, sitque perinde, atque viuens solum vegetabile; necnon vnum genus, quod illudcumque sit negationem similiter alterius: at similitudo pura, ac Paternitas etiam pura solæ se negant inuicem, solæ constituunt diuersa genera; non verò ambæ mixtæ sumptæ, aut ab omni vtriusque mixtione præcisæ: tantum ergo repugnabit, vt vna relatio sit pura, seu mera similitudo, ac simul mera Paternitas; non vero, vt absolute similitudo & Paternitas.

Respondent alij, inter quos præcipui Suarez, & Rubius locis suprâ memoratis, vnā Paternitatem quidem esse similem alteri per relationem à se distinctam; cæterum hanc relationem similitudinis, haud esse rursus similem alteri per aliam à se distinctam, sed per seipsam essentialiter: tum, quia est connexa necessariò cum alia similitudine habente se ex parte alterius Paternitatis; nec diuinitus fieri potest, vt vna similitudo sit sine alia, eo quod huiusmodi respectus sit suapte natura mutuos, ac reciprocos: tum etiam, quia ea denominatio est eiusdem rationis cum ipsa forma; quocirca non est mirum, quod eam non solum tribuat alteri, verum etiam ipsa subeat, quo pacto actio, vt terminum, sic etiam seipsam productam denominat: at esse similem, non est denominatio eiusdem rationis cum Paternitate, sed diuersa: vnde sicut actio, esto agatur per seipsam, tamen seipsa, nec durat, nec vbiatur, nec alias denominationes heterogeneas suscipit; ita similiter in præsentia, &c. Atque hoc pacto vitatur processus in infinitum modorum, aut accidentium; tametsi relatio prædicamentalis sit modus, vel accidens, nec solum ea, quæ refert extrema absoluta: sed quæ interdum etiam respectiua.

129 Contra tamen: quia admissis modis in quibus sitæ sint relationes prædicamentales, eadem extrema, non vno tantum modo possunt inuicem referri, sed infinitis, ea quidem infinitate, quæ non possit tota reduci ad actum, at possit singularitatem; quo pacto materiæ, & formæ non vna tantum vnio est possibilis, sed infinita, quarum quamlibet producere, & præ alia feligere Deo est liberum: haud ergo connectitur essentialiter similitudo huius Paternitatis cum similitudine alterius sibi ex aduerso respondente, haud inquam cum ea destinate, & in atomo, vt aiunt, & in diuiduo sumpta, sed cum aliqua vage, & indeterminatè usurpata: non igitur est actu similis per seipsam alteri præ cæteris, sed per modum superadditum, qui cum altera individualiter accepta connexionem sortiatur essentialem: pari autem ratione huic modo superaddi debet alius, & sic in infinitum: haud ergo vitat incommodum supradicta responsio.

Deinde

Deinde similitudo vnius Paternitatis cum alia nullatenus connectitur essentialiter cum multis aliis similitudinibus, quidquid sit de ea, quæ se tenet ex parte alterius Paternitatis: ergo non est eis actu similis per seipsam: & tamen, si esset, hæc denominatio eiusdem esset rationis cum ea, quam tribuit subiecto, cui inhaeret: huiusmodi ergo identitas, & homogeneitas, ut sic dicam, haud facit, ut sit similis per seipsam ei similitudini, qua excipitur ab alia Paternitate, & qua hæc illi vicem rependit.

130 Tertiò respondent argumento Nominales negata distinctione relationis a fundamento, & termino; & quidem satis manifeste eo admissio principio. Quod tamen nequeat admitti demonstrabitur inferius. Quartò respondent P. Suarez ubi supra relationem prædicamentalem esse sola ratione ratiocinata distinctam a fundamento: quomobrem, cum relatio referatur ad aliam vi alterius, & hæc per alteram, arque ita ulterius sine fine, non sequi processum infinitum modorum realiter distinctorum, sed formalitatum, quæ sint inuicem sola ratione distinctæ: arque has esse innumerabiles, haud esse absurdum. Fateor non esse, quidquid alij obstreperant: illud fateri non possum, quod eiusmodi formalitatum separabilitas a fundamento sit realis, distinctio verò solius rationis ratiocinata: multis enim confutabitur infra hoc principium, cui quidem innititur solutio: quomobrem ea est in præsens reiicienda, & eius loco alia magis verisimilis inuestiganda.

131 Quæ me iudice est, relationem prædicamentalem esse sola ratione distinctam à complexione vtriusque extremi, vnde similitudinem vnius Paternitatis cum alia esse vtramque realiter, & virtualiter quidpiam ab eis diuersum: deinde ac similitudinem esse similem alteri per aliam rationem distinctam ab vtraque, & sic in infinitum: vnde non accidentium realiter distinctorum, ut animaduertebat P. Suarez, infinitam quandam numerositatem sequi; non etiam contra quam sentiebat ille formalitatum, quatum alterutra sit ex vna parte separabilis a fundamento, & ex alia ei adæquate eadem. hoc enim vix, aut ne vix quidem intelligi potest, sed potius eorundem, ex quibus nulla non sit realiter inadæquate distincta à fundamento, & virtualiter solum ab eo, simulque termino: quamquam autem hæc formalitatum infinitas multis sit displicitura; ceterum, & Patri Suarez ubi supra probatur, atque à nobis confirmata est supra lib. 2. huius operis tract. 4. inter agendum de distinctione graduum, & inferius lib. 5. tract. 2. cap. 10. & 11. est iterum ad incudem reuocanda.

132 Alterum diuersæ sententiæ argumentum est, relationem prædicamentalem esse debilissimæ, ac fermè nullius entitatis, adeoque fieri non posse, ut relationem aliam funder, eive præstet fulcimentum. Ceterum hoc argumentum in primis eo peccat, quod relationem prædicamentalem supponat esse modum alicubi receptum, & fundamentum. Deinde esto talis sit; quid inde? nihil profecto, quod sit momenti alicuius, haud enim est tantæ molis superueniens relatio, ut ei sustinendæ, ac fulciendæ opus sit Atlante aliquo; haud est nisi minutissimæ, ac valde exiguæ entitatis, sicuti prior, quam porro refert, ac proinde hæc eius esse poterit fulcrum. Quo facit tempus, locum, & aliud genus parum habere entitatis, & tamen modulis relationum prædicamentaliū haudquaquam succumbere: quidni ergo vna relatio prædicamentalis quantumvis malignæ entitatis aliam queat veluti portare?

133 Postremum contrariæ sententiæ argumentum est huiusmodi: relatio prædicamentalis esse ratio refe-

tendi aliud ad suum terminum: ergo non refertur ipsa: aliud enim est referre, aliud referri; quare, cum illud prius sit proprium relationis, eiusque essentia, non est quod habeat aliquod iuris ad hoc posterius. Nego tamen consequentiam: sicut enim cognitio est ratio cognoscendi, & tamen cognosci potest per aliam, imo per seipsam haud raro; necnon amor est ratio amandi, & tamen amatur multoties per alium, & interdum per seipsam, ita relatio prædicamentalis esse sustinet, & ratio referendi, & simul relata aliorum: quod autem eius essentia sit referre, non tollit, quo minus ei conueniat referri, sin minus essentialiter, at certè accidentaliter, & munere alterius relationis. Occasione huius argumenti Rubius, Vallius, & Tellez quandam moderationem adhibent nostræ sententiæ, aiuntque, relationem formaliter sumptam, ac prout est præcisè relatio non referri prædicamentally ad aliam. Frustra tamen: quandoquidem id non est speciale in relatione, de qua specialis est difficultas, an possit referri ad aliam, sed potius ei commune cum substantia, quantitate, qualitate, actione, & cæteris omnibus, quæ citra dubium referuntur ad aliquid, huiusque prædicamenti denominationem aliquam respectiuam subeunt: nam homo, verbi gratia, ut homo est formaliter, ac præcisè non est Pater, aut Filius, Dominus, aut seruus, nec hos, simileve respectus nisi prædicio alicuius sibi superadditi, ac re, vel ratione distincti vnquam vendicatur. Idipsum cernere est, non solum in substantia, sed etiam in cæteris.

C A P V T X.

Quenam esse possint rationes fundandi relationem prædicamentalem?

134 Superius sæpius dictum est relationes primæ speciei, nimirum similitudinis, & dissimilitudinis, æqualitatis, & inæqualitatis, necnon identitatis cuiusdam, & oppositæ non identitatis ita institutas esse, ut earum ratio fundandi, siue conditio sit conuenientia quædam, aut disconuenientia duorum in qualitate, quantitate, aut substantia, siue quoad alterutram harum trium vnitas aliqua, aut diuersitas. Atque ita censent omnes scholastici, ut superuacaneum sit singularem, ac viritim plures in eius rei confirmationem adducere. Verum enim obijciens: conuenientia duorum rerum (par autem argumentum confici potest in disconuenientia, ac diuersitate) est ipsamet earum relatio: nequit ergo eius esse conditio, siue ratio fundandi: consequentia liquet, nihil enim esse potest sibi præuia conditio, nihil se fundare: antecedens suadetur: tum, quia totum esse conuenientiæ vnius cum cum alio est esse ad aliud, at relatio est cuius totum esse est esse ad aliud: tum etiam, quia nihil aliud est duo quædam conuenire, quam esse similia, æqualia, aut genere, vel specie eadem: eiusmodi ergo conuenientia est similitudo, æqualitas, aut identitas, ac proinde relatio.

135 Respondeo, conuenientiam duarum rerum, aliam esse propriam, ac formalem, aliam impropiam, ac radicalem: prior illa consistit, aut in modo, aut in aliquo actu intellectus extrema inuicem comparante, aut certè, quod verisimilius est, in aliquo prædicato ab eis ratione ratiocinata distincto: posterior verò in extremis ipsis, ut priorem fundant, eique præsupponuntur: prior est relatio, & non eius conditio, aut ratio fundandi: posterior contra non est relatio, sed conditionis, ac rationis fundandi vim obtinet. Ad primam

primam probationem contrariam dicendum est; totum esse eius convenientiam improptiam, & radicalis esse ad aliud esse, & improptie, & radicaliter tantum, adeoque relationem non esse, quippe quæ tota est ad aliud formaliter, & proprie. Ad secundam probationem contrariam dici debet, convenientiam illam, in qua à nobis posita est conditio relationis, siue eius fundanda ratio, haudquaquam esse similitudinem, æqualitatem, aut identitatem formalem, ac propriam, sed fundamentalem, & minus strictam, ac proinde relationem prædicamentalem non esse, nec posse.

136 Rursus supra non semel dictum est, ac velut probabile traditum, unitatem, quæ est ratio fundandi, siue conditio relationum primæ speciei esse unitatem numeralem, rei que non tam convenientiam cum alia, quam eius in se indiuisiōem: Ceterum huic assertioni plerique Doctores refragantur, eosque inter præcipue Ioan. à S. Thoma 2. part. Logicæ q. 17. artic. 3. difficult. 2. ad 1. his verbis: *Iste relationes non dicuntur fundari in unitate, prout unitas dicit indiuisiōem, cum potius relatio diuisa, & distincta extrema requirat, sed in unitate prout dicit convenientiam, & conformitatem, quæ in pluribus subiectis est.* Quod sit primum aduersus nostram sententiam argumentum. Secundum esto: unitas peculiari quodam modo dicitur ratio fundandi relationum primæ speciei, quo non secundæ, aut tertiæ: at si esset unitas numeralis cuiuslibet extremi, eiusque in se indiuisiō, & à suo correlatiuo distinctiō, ea in omnibus relationibus ex æquo locum haberet, nullamque non fundaret velut conditio, cum nulla non deponat extrema singularem unam, & indiuisam, atque distinctam, ac diuisam inuicem: quod argumentum priori est ex diametro oppositum, atque ex principio contrario petitum.

137 Tertium esto: unitas est ratio fundandi longe alia à diuersitate: hæc enim dissimilitudinem, inæqualitatem, & carentiam identitatis genericæ, aut specificæ fundat, illa verò relationes similitudinis, æqualitatis, & identitatis cuiusdam: at si unitas, de qua sermo, foret numeralis, & indiuisiō rei in se neutiquam esset distincta à diuersitate, siue diuisione vnus ab alia, cum per id quævis res sit ab alia diuisa, aut diuisa, quo est in se una, atque indiuisa. Quartum sit, atque postremum: relationes rationis, cuiusmodi est, verbi gratia, identitas rei secum ipsa sunt prædicamentales, primæque speciei: at non fundantur in vno, & vno numerali defectu distinctiōnis inter eorum extrema: unitas ergo numerica haudquaquam est, quæ relationes prædicamentales primæ speciei, aut iuxta aliorum phrasim primi generis fundat, vel instar conditionis infert.

138 Quod tamen velut probabile positum est, haud est improbandum propter hæc argumenta. Ad primum dicendum est, eo solam conuinci unitatem numericam, & strictam vnus extremi cum alio neutiquam esse rationem fundandæ relationis prædicamentalis inter vtrumque: non tamen procedere in unitate numeri: a vtriuslibet extremi secum ipso: de hac tamen posteriori, non de illa priori nos fari. Ad secundum dicendum est, unitatem quidem esse rationem fundandi, & conditionem omnium relationum nulla prorsus exempta: ceterum speciatim assignari relationibus primæ speciei, non ceteris, quoniam aliam conditionem præter illam non postulant, ceteræ vero non sunt illa contentæ, sed ulterius fundantur in potentia, aut actione, aut certe in ratione mensuræ: unitas ergo sola est conditio specialis relationum primæ speciei, at absolute, & sine eo syncategoremate, ac moderatione sumpta quibus-

uis aliis respectibus est communis: nec aliud, quantum opinor, voluere philosophi.

Ad tertium dicendum est, unitatem numericam, siue indiuisiōem rei in se esse quidem realiter diuisionem eius ab alia quauis, siue diuersitatem, at ab illa ratione distingui: atque hoc satis esse, ut altera sit ratio fundandi relationes similitudinis, æqualitatis, & identitatis, altera verò contrarios funder respectus. Pro cuius luce, & intelligentia animaduertendum est, relationem omnem, prout est tota ad aliud, postulare distinctiōem realem, siue diuersitatem fundamenti à termino, velut conditionem; prout verò est tanquam intervallum quoddam inter duo extrema, quæ refert inuicem, deponere ut illa sint indiuisa in se, & una; extremi enim, siue termini cuiusvis, quatenus talis, est indiuisibilitas, ut certo certius. Cum autem unitas, & distinctiō, siue numerus ad omnes relationes, & non primæ modo speciei, sed secundæ, & tertiæ sint ex æquo necessariæ, & conditionum obtineant rationem, ac vim; quæ tamen est unitatis illius numericæ, & absolute proportionio cum similitudine, æqualitate, & identitate (harum enim quævis est unitas respectiva, & minus propria) quæ item est illius diuersitatis, seu distinctiōnis proportio cum dissimilitudine, inæqualitate, ac non identitate, ut sic dixerim, nulla siquidem harum non est diuersitas aliqua; hinc inquam factum est, ut illa velut conditio, & ratio fundandi speciatim attribui soleat prioribus relationibus tantum, & hæc posterioribus, cum tamen circumscripta ea attributione, ac designatione arbitraria philosophorum vtraque, tum in eis relationibus inuersim sumptis, tum etiam in ceteris omnibus locum habeant. Ad quartum dicendum est iuxta doctrinam capitis primi inter extrema realiter indistincta, & quæ non sunt verè vnum, & vnum haud interesse relationem prædicamentalem, quantumvis ratione nostra referantur inuicem.

140 Quod attinet ad relationes secundæ speciei, cuiusmodi sunt, verbi gratia, Paternitas, & Filiatio, disputari conuenit, quænam earum sit ratio fundandi, siue conditio, an potentia generatiua, vel potius actio præterita? B. Thomas in 3. distinct. 8. quæst. 1. art. 5. Solut. 4. physic. quæst. 2. artic. 2. conclus. 1. ad finem Ioannes à S. Thoma 2. part. Logicæ quæstione 17. articulo tertio, difficult. 3. §. *Nihilominus sententia*, putant actionem præteritam haud esse meram rationem fundandi, & conditionem relationis prædicamentalis, sed potius eius fundamentum, & causam. Arguunt autem primo: quoniam id est causa relationis, eiusque fundamentum, quo posito refultat, & quo deficiente etiam si adint quæcunque alia, nequit resultare: sed huiusmodi est actio generatiua: qui enim gignit, genuitve alium hominem, eo ipso est eius Pater, tametsi adimatur ei postea facultas generandi; contra verò, quantumvis sit potens generare, si nec generat, nec genuit, Patris nomen haud meretur. Secundo sic arguunt: relatio agentis, velut fundamentum supponit actionem præsentem, ea namque est, quæ denominat causam agentem: similiter ergo relatio Patris, siue eius, qui egit, actioni præteritæ velut fundamento innititur, & non velut meræ conditioni, aut rationi fundandi. Tertio denique, quoniam id videtur expressisse Aristoteles 5. metaphysic. capite 15. *Sic enim Pater & Filius Pater dicitur, hoc enim fecit, at illud passum, quid est, &c.* Vbi est expendenda magnopere vocula *enim*, quæ utique denotat, actionem præteritam esse causam, & fundamentum Paternitatis.

Verum

141 Verum hæc sententia cæteris ferme authoribus extrâ scholam Thomisticam displicet, & iure merito: nam non ens nequit esse causa, & fundamentum entis, actio autem præterita est non ens: ecquid enim est, eam præterisse, quam quæ antea fuit, modo non esse? ea ergo nequit esse causa relationis, sed ad summum conditio. Respondent aliqui, causam, quo non existit instanti posse naturaliter operari: quo pacto, inquirunt dispositiones, quæ præcessere in corrupto corpore, haud manent in genito, & tamen ad generationem disponunt; ac verba sacramentorum, postquam sunt prolata ac transacta gratiam causant. Cæterum hæc solutio in physica latissime est confutata, ibique ad exempla luculenter factum est satis: ibidem etiam multa aduersus eam afferuntur testimonia PP. modo vnus sufficiat Anselmus in monolog. cap. 3. *Omne namque quod est, aut per aliquid, aut per nihil sed nihil est per nihil: non enim est, vel cogitari potest, ut sit aliquid per non aliquid*. Deinde tamen res, quæ existit in instanti immediate antecedenti possit modo, cum non existit operari, nescio tamen, an Thomistarum etiam vllus admittat rem quantumvis olim existentem & etiam si diu præterierit posse nihilominus agere quando non existit. Atque licet id auint aduersarij adstruere (quid enim relinquunt inausum adeo manifeste pressi argumento) parum tamen eis proderit: refelli namque poterunt exemplo spatij localis: nulla enim causa in quantis loci distantia potest operari, nulla non ad operandum certam quandam postulat vicinitatem: similiter ergo nulla potest agere in quantalibet distantia temporis, nulla non deposcit destinationem quandam propinquitatem: ac actio quantumvis intemaliter distet, ac sit præterita, sufficit tamen ad denominationem patris quodammodo tribuendam: haud igitur est eius causa: sed mera conditio.

142 Respondent alij cum B. Thoma, & eius cognominis Ioanne locis supracitatis; ab actione præterita relinqui in agente aliquid, *sive sit dispositio, sive habitus, sive aliquid ius, & potestas, vel quid aliud huiusmodi*: Atque reliquias has actionis præteritæ eius nomine esse causam relationis. Contra tamen, quia inintelligibile est, quid illud sit ex actione præterita reliquum? habitus enim, & dispositio, siue, quod iuxta est, facilitas permanens, aut fluxa ad calefaciendum, verbi, gratia, quem potest habere locum in igne, verbi gratia, supposita eius potentia calefactura: potestas etiam eius potestati superaddita ad nihil est utilis, nedum necessaria: ius autem quo iure est admittendum, ubi dominium non vultur? quis enim illud igni, aut alteri creaturæ insensibili, & irrationali assignat, quod si latius sumatur ius, dominiumque, ita est denominatio extrinseca more cæterarum relationum prædicamentaliū: imo talis est, etiam si preesse vsurpetur. Præterea: an non rationi magis congruum est, atque consentaneum, ut ipsum agens nomine actionis præteritæ sit causa, & fundamentum res relationis, quam aliud quidpiam? denique hoc pacto non actionem præteritam esse fundamentum relationis defenditur, sed effectum quandam ab ea relictum, qui præterquam quod sit ad intelligendum satis difficilis, certe est abs re, qua de agimus.

143 Enimvero Ioans à S. Thoma nuper citatus obiicit, causam postquam semel produxit effectum, eo ipso reddi impotentem ex natura rei ad eum iterum producendum si quando contingat illum destrui: huiusmodi autem impotentiam inde tantum oriri posse, quia ex actione præterita relinquitur determinatio aliqua (ut eius verbis utar) *scilicet immutatio, aut ordinatio in causa ad effectum productum, ratione cu-*

ius ordinatur ad illum, ut factum, & non amplius, ut possibilem: Hoc ergo, quod reliquum est, esse posse, ac debere fundamentum, causamque relationis, ut dictum est Paulo supra in solutione principali. Cæterum posterior hæc consequentia nulla est, nec si valeat, ad institutum quicquam conducit, ut nuper visum est: prior etiam consequentia haud est admittenda ut enim causa reddatur proxime impotens, vel potens aliquid producere, non requiritur illam immutari intrinsece de nouo, sed satis est aliquando mutatio quædam extrinseca, ac se tenens ex parte alterius, quo pacto ignis, verbi, gratia, si adhibeatur lignum, est ad eius calefactionem potens, & expeditum, si autem distet, impotens, atque impeditum, cum tamen distantia & indistantia illius haud sit igni omnino intrinseca, sed extrinseca quædam tenens. Quid? quod dici possit, eam impotentiam reproducendi effectum semel productum, & postea destructum oriri, non ab intrinseca aliqua causa relationis prædicamentalis, quæ sit actioni præteritæ superstes, & ab ea relictæ, sed potius ab ipso modo prædicamentali quo agens refertur ad effectum. Quid secundo? quod plures cum Scoto eam impotentiam naturalem negent.

Ad primum argumentum contrarium dicendum 144 est, eo tantum probari actionem præteritam esse conditionem relationis, non vero causam & fundamentum: nam vnio corporis, & animæ haud est causa intrinseca hominis, sed eius causalitas, mediante qua partes eam causant, & tamen ea posita resultat homo, & ea deficiente, etiam si partes existant, haud propterea existit totum, quod nuncupatur homo. Ad secundum dicendum est actionem etiam præsentem non esse nisi rationem fundandi, siue conditionem relationis: quod enim denominet causam agentem, atque huius denominationis sit causa formalis, parum refert; siquidem ea denominatio neutriquam est relatio prædicamentalis, prout hæc modo sumitur, sed tantum transcendentalis; relatio namque huius prædicamenti ex denominatione agentis resultat, & vel est modus superadditus, vel complexio quædam inuoluens præter eam denominationem ipsum ulterius terminum. Ad tertium dicendum est, voculam enim qua utitur Arist. nobis obiectus non semper causam, sed multoties meram conditionem significare.

Scorus in 4. distinct. 6. quæst. 10. & distinct. 13. 145 quæst. 1. & 5. metaph. cap. 15. eiusque sectatores necnon Soncinas 5. metaph. quæst. 15. ad 2. & alij plures volunt, actionem præteritam esse rationem fundandi, ac meram conditionem relationis prædicamentalis, eius vero fundamentum, & causam esse potentiam generatiuam, eamque proximam. Cæterum ne hæc sententia placet: nam etiam si auferatur ab homine facultas proxima generandi, non ob id desinet esse pater eius, quem genuit, & cuiusmodi coexistit, haud ergo talis potentia est fundamentum, siue, quod inquit est, causa necessaria paternitatis, sed ad summum conditio actionis ritu. Confirmatur idcirco iuxta Scotum, & alios, quibuscumque modo est lis, actio nequit esse causa, siue fundamentum relationis, quia remoto fundamento, necesse est etiam remoueri, tollique relationem; sublata autem actione, eaque iam præterita non propterea concidit relatio, sed manet facta, ut aiunt & recte: est hæc ratio ex æquo procedit in potentia generatiua proxima: hæc ergo non causa, sed solius conditionis prouinciam sustinet comparatione relationis.

Quamobrem cum P. Suarez disp. 47. met. sect. 12. 146 probabilius, ac verius arbitror, tum actionem tum etiam

etiam potentiam productiuam accidentariam, & proximam esse conditionem, siue rationem fundandi relationem pradicamentalem; eius verò causam esse solam potentiam radicalem à substantia rei prorsus indistinctam. Cuius sententiæ probatio, eaque satis locuples, est cæterarum improbatio, necnon auctoritas philosophi, qui verbis suprà obiectis à Soto actionem esse rationem fundandi statuit, ut visum est; antea verò potentia utique proxima meminit eundem in finem, his verbis: *Eorum, quæ secundum potentiam, etiam secundum tempora dicuntur ad aliquid, veluti quod fecit ad id, quod factum est, quod factum est ad id, quod faciendum est, &c.* Vbi autem actio, & potentia proxima conditiones tantum sint relationis, superest sola potentia radicalis, quæ sit eius causa, & fundamentum, præsertim cum in illa rationes nostræ aduersus aliorum sententias nequaquam procedant. Atque hinc obiter colligo, substantiam esse posse, ac debere immediatum relationis fundamentum, etiam si hoc sumatur, non latè uti suprà cap. 9. sed etiam præse, ac rigorosè.

147 Porro etiam circa relationes huius speciei, de quibus in præsentī, illud discutiendum restat, an relatio Paternitatis, verbi gratia, sit eadem præsentē actione generatiua, ac præterita, vel potius diuersa? P. Suarez citata sect. 12. num. 9. Rubius in Logica de pradicamento ad aliquid quaestione 12. num. 272. Balthasar Tellez in metaphys. disp. 42. sectione 5. num. 9. volunt esse eandem: alij apud P. Suarez, ubi suprà esse diuersam. Qui tamen displicent: nam actio est conditio relationis, ut est actio, non vero, ut præterita, siue quoad eius carentiam; hæc enim, etsi nunquam subsequeretur, haud propterea desineret esse relatio Patris; unde æterna, semperque præsens generatio verbi primam personam eius Patrem nihilominus denominat, & constituit: sed actio, ut actio est eadem, siue sit præsens, siue præterita, licet hi eius status differant inuicem: ergo ut conditio est semper eadem, ac proinde eandem fundabit relationem, & non numero diuersam. Rursus idcirco actio, qua quis generat Petrum, verbi gratia, & qua Paulum, fundant diuersas relationes Patris iuxta superius disputata cap. 7. quoniam sunt diuersæ actiones, diuersosque terminos respiciunt: actio præsens, & præterita est eadem omnino, eundemque inuoluit terminum: quidni ergo vnam, & eandem relationem inferant? Præterea, ut verbis P. Suarez, ubi suprà utar, *Quis dicat, Beatissimam virginem in primo instanti, quo Christum concepit, habuisse vnam relationem matris, & immediate post amisisse illam, & acquisisse aliam?* Denique præteritio, & carentia, siue absentia actionis non impedit, quominus ea inferat velut quædam conditio, ac ratio fundandi, nouam relationem iuxta aduersarios: quid est ergo, quapropter illam impediatur à priori conseruanda?

148 Hæc de relationibus primæ, & secundæ speciei: quæ autem sunt teritiæ sortiuntur iuxta omnes, velut conditionem, rationem mensuræ: obiectum enim, scibile, verbi gratia, est mensura perfectionis repectæ in scientia: relationis autem in ea resultantis, quæ potest esse causa, quæ non mera conditio eiusmodi mensura? quandoquidem, etiam si non existat, aut esto existat in quantauis spatij distantia, sufficit tamen ad relationem. Quæ sunt huius decursu capitis disputata; quæ etiam suprà capite 6. multo melius intelligentur, si supponatur relationem pradicamentalem esse accidens quoddam realiter distinctum à termino, ac fundamento, & huic inhærens: quanquam etiam suum habeant intellectum, eumque non malum

tali principio non supposito ut demonstrabitur in tempore.

CAPVT XI.

Terminus relationis pradicamentalis an debeat esse aliquid actu existens?

149 Debere putant B. Thom. 1. part. quaest. 13. art. 7. & quaest. 28. art. 1. ad 2. & 2. contra gentes cap. 12. & quaest. 3. de potentia art. 3. ad 5. Caietanus, & Ferrararius eisdem locis. Capreolus in 1. distinct. 7. quaest. 2. & distinct. 13. & 30. Soncinas 5. metaphys. quaest. 27. & communiter cæteri Thomistæ. Item Scotus in 1. distinct. 31. & cum eo Maïron. & cæteri asseclæ. Ex nostris Suarez disp. 47. sect. 8. Rubius in Log. cap. 7. in pradicam. ad aliquid quaest. 9. Fonseca 5. metaph. cap. 15. quaest. 1. sect. 7. docum. 1. Hurtadus disp. 15. metaphys. sect. 6. §. 2. Vallius in Log. in pradicam. ad aliquid quaest. 6. cap. 6. Balthasar Tellez in metaphys. disp. 62. sectione 6. Cæterum debere negant Gregorius in 1. distinctione 28. quaestione 23. & quidam alij Nominales. Ipse vero distinguendum arbitror, & aliquas relationes pradicamentales cum existentia termini coherere, & alias ab ea absolutas cenfeo.

150 Prior distinctionis pars auctoribus priori loco memoratis placitura, ac fortassis etiam Nominalibus non displicitura, probatur hunc in modum. Coexistere alicui eodem tempore, eive esse propinquum, aut penetratum loci spatio sunt relationes pradicamentales fundatæ, ut superius visum est, in vnitate quodam temporis, ac loci: quod etiam expressè docet P. Suarez 2. metaphys. disp. 48. sect. 1. num. 7. at eæ relationes terminum postulant existentem, ut inuenti manifestè constabit. Deinde similitudo, & dissimilitudo quoad qualitatem à re simili, aut dissimili distinctam, eique accidentariam fundatur in eo, verbi gratia, quod Petrus absolute sit albus, & Paulus etiam: atqui vtrumque absolute esse album cum existentia vtriusque necessaria ratione coniunctum est, cum hæc pradicatio Petrus sit albus falsa sit eo non existente, nec minus hæc Paulus sit albus, si non existat: talis igitur relatio terminum actu existentem efflagitat. Quod dictum est de relatione similitudinis, ac dissimilitudinis fundatæ in qualitate realiter distincta, locum habet in æqualitate, necnon in æqualitate quoad quantitatem molis realiter distinctam; aut quantitatem perfectionis etiam, sed tamen contingentem: harum enim quæuis similiter deponit existentiam termini: id, quod significat Anselmus in Monolog. cap. 13. *Si enim nulla earum rerum vnquam esset, quarum relatione summa, & maior dicitur ipsa (scilicet natura diuina) nec summa, nec maior intelligeretur, nec tamen idcirco minus bona esset, aut essentialis sue magnitudinis in aliquo detrimentum patiretur.* Et inferius cap. 24. *Constat namque, quia homini post annum præsentem nascituro, nec maior, nec minor, nec æqualis sim, nec similis.* Præterea ad homines. Esse cognoscentem obiectum aliquod existens est pradicamentalis relatio eius contemplatione, qui cognoscit, licet intuitu cognitionis transcendentalis sit: vtrumque est plurimum aduersariorum. Atqui ea relatio terminum existentem toties expetit, quoties cognitio est essentialiter vera.

151 Suadetur quartò: nam relatio patris, & matris est pradicamentalis: ea verò si valde præse, ac rigorosè sumatur, deponit existentiam termini: haud enim secundum totum rigorem dicitur pater, aut mater

mater aliqua persona defuncto iam, & non existente filio. Atque huc respexit eleganter & ingeniose Naso in consolatione ad Liuiam

*Visa diu felix mater modo dicta Neronum,
Iam tibi dimidium nominis huius abest.
Iam legis in Drusum miserabile Liuia carmen,
Vnum, qui dicat iam tibi, mater, habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
Nec posito fili nomine dicis, vter?*

152 Quocirca sapienter ait P. Suarez disp. 47. metaphys. sect. 12. num. 6. Neque verè, & proprie dicitur esse Pater ille, qui orbatu est filiis, sed fuisse, quod non solum in philosophico rigore, sed etiam in vulgari sermone obseruari videtur. Qua etiam in sententia est B. Damascenus in Dialect. cap. 34. Pater (inquiens) existente omnino, & filius erit: & filio existente, & Pater erit omnino: & Pater non existente, neque filius erit: cuius enim erit filius? & filio non existente, neque Pater erit: cui enim non est filius, non est Pater: quare cointerimitur filius Patri, ut Pater filio: cointerimitur autem, non hypostasis illius, sed habitudo: manet enim homo, qui filius erat, sed non filius manet: non habens enim Patrem qualiter erit filius? si autem & dicimus filium eius, qui mortuus est, vel non proprie dicimus, sed abusue, vel ut non perdit Patris, & in non esse abeuntis, propter animæ immortale. Concinat Augustinus in cathegor. cap. 11. Tunc ergo, & verè, & proprie ad aliquid dicitur, cum sub vno ortu, atque occasu, & id, quod iungitur, & id, cui iungitur inuenitur, ut puta seruus, & Dominus vtrumque, vel simul est, vel simul non est: etenim, cum Dominum dixeris, necessario existet & seruus: cum verò Dominum tuleris, nec seruus apparet. Quæ autem Domini, & serui, eadem est Patris, & filij ratio, ut luce clarius. Quod si velis disparem, quid inde: cum dominiū, & seruitus sint relationes predicamentales, utque maximè. Fauet etiam Tertul. ac satis apertè in lib. aduersus Hermogenem c. 1. ibi enim aduersario obiciens, Deum semper Deum, etiam Dominum fuisse, nunquam non Dominum: nullo porro modo potuisse illum semper Dominum haberi, sicut & semper Deū, si non fuisset aliquid retro semper, cuius semper Dominus haberetur, fuisse itaq; materiam semper Deo Domino, ita respondet: Dei nomen dicimus semper fuisse apud semetipsum, & in semetipso, Dominum vero non semper: diuersa enim vtriusque conditio: Deus substantie ipsius nomen, id est diuinitatis, Dominus verò non substantie sed potestatis: substantiam semper fuisse cum suo nomine, quod est Deus: postea Dominus accedens, scilicet rei mentio. Nam ex quo esse cæperunt in qua potestas Domini ageret, ex illo per accessionem potestatis & factus & dictus est Dominus: quia & Pater Deus est, & index Deus est, non tamen ideo Pater, & index semper, quia Deus semper. Nam, nec Pater potuit esse ante filium, nec index ante delictum. Fuit autem tempus, cum ei delictum, & filius non fuit, quod indicem, & qui Patrem Dominum faceret. Sic & Dominus non ante ea, quorum Dominus existeret, sed Dominus tantum futurus quadoque: sicut Pater per filium, sicut index per delictum, ita & Dominus per ea, quæ sibi seruitura fecisset. Hactenus ille. Fauet præterea Baldus in l. in rebus 30. n. 12. C. de iure dot. ubi sic ait: In relatione oppositis dato, quod vnum ex oppositis non sit in rerum natura, reliquum nunquam erit. Denique suadet id ipsum: quoniam probabile est, omnem relationem veram, ac realem esse predicamentalem, & ad genus ad aliquid pertinere: sed multæ terminum existentem postulant, videlicet actio, passio, vnio, cognitio nostra intuitiua, aliaque, quas non est necesse referre.

153 Posterior distinctionis nostræ pars suadetur primò: R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

quia rem aliquam esse priorem, vel posteriorem distantem parum, multumve tempore comparatione alterius sunt relationes quædam predicamentales in diuersitate quadam spatij temporalis fundatæ: atqui terminum poscunt non existentem, præsentemve, sed potius præteritum, aut futurum. Secundò, quoniam Petrus in ratione hominis homini nūquam exituro verè similis est, & indiuiduis alterius speciei non minus verè dissimilis, esto ea non existat, nec sint exitura. Tertio, quia vnum tempus verè est simile, & æquale alteri, dies, v. g. diei, annus anno, imò etiam dies quendam in modum anno, & è conuersio quo faciunt verba Senecæ epist. 12. Heracletus, cui cognomen, Scotinon, fecit orationis obscuritas, vnus inquit dies par omni est: Hoc alius aliter accepit: dixit enim parem esse horis, nec mentitur: nam si dies tempus est viginti quatuor horarum, necesse est omnes inter se dies pares esse, quia nox habet quod dies perdidit: Alius ait parem esse vnum diem omnibus similitudine: nihil enim habet longissimi temporis spatium, quod non in vno die inuenias, lucem, & noctem & alternas mundi vices. Atqui tempora non coexistunt inuicem, sed cum quadam successione labuntur: haud ergo astricta est termino existenti, & præsentis quæuis relatio similitudinis, aut æqualitatis.

Rursus quartò: scibilis ad scientiam relatio est 154 predicamentalis, siquæ alia, ut superius demonstratum est: atqui scibile non postulat existentiam scientiæ, sed eius est possibilitatè contentum. Quintò: obiecti non existentis cognitio, iuxta non paucos aduersarios, intellectum cognoscentis ad eiusmodi obiectum predicamentali ter refert, & seipsam transcendentaliter: at hæc relatio ab existentia termini est absoluta. Sextò: cognitio, siue intentionalis similitudo, quidquid sit, an alicuius respectu sit predicamentalis relatio, vel secus, terminatur ad carentiam, & obiectum non existens: quidni ergo similitudo physica, & predicamentalis versari possit inter fundamentum, & terminum, quantumvis hic non existat? Septimò: ens actuale simpliciter est diuersum à non ente, seu non existente: dissimilitudo autem, ac diuersitas in idem recidunt: ei ergo est predicamentali ter dissimile, relatumque. Octauò: linea bicubita, verbi gratia, dicitur infinite minor linea infinita, cum tamen hæc minimè existat, aut possit citra miraculum: predicamentalis ergo relatio inæqualitatis haud exigit terminum existentem.

Nonò: relatio contrarietatis vnus formæ cum alia, 155 vi cuius altera demolitur alteram, & à communi expellit subiecto, est predicamentalis iuxta Aristotelem in cathegor. c. 7. Est autem, inquit, & contrarietas in hisce, quæ ad aliquid sunt, virtus namque virio contrarium est, quorum vtrumque ad aliquid est, & ignorationi scientia. Huiusmodi autem relatio haud poscit terminum existentem, sed potius non existentem. Decimò relatio causæ ad effectum futurum est predicamentalis iuxta Aristotelem c. 15. met. Iam, quæ ex potentia dicuntur ad aliquid per tempora etiam dicuntur: veluti quod facit ad id, quod factum est, & id, quod facturum est ad id quod faciendum. Terminus autem futurus est eo ipso simpliciter non existens. Vndecimò: probabile est iuxta superius constituta, omnem veram, ac realem relationem esse predicamentalem: at multæ sunt relationes reales, quæ terminos non postulant existentes, imò, quæ eos postulant non existentes, cuiusmodi sunt amor, & cognitio non entium, ut aliis superdeam.

Duodecimò, ac postremò: tametsi Paternitas vno 156 sensu significet relationem Patris ad filium sibi coexistentem, eoque sensu non nisi improprie dicatur

P

quis

quis Pater Filij demortui secundum superius disputata; tamen alio, eoque proprio (quamvis respectu prioris illius omnino æquiuoco) indigat relationem Patris ad Filium præteritum, & sibi non coexistentem: Atqui Paternitas, quicunque sit proprius eius intellectus, est vera relatio prædicamentalis: hæc ergo non est stricta termino præsentis, sed interdum contenta præterito. Quod autem Paternitas secundum illum significatum vendicat, haud enim primus in quæstionem verti potest, haud etiam facit ad præsens institutum ita suaderetur. Negandum non esse videtur, quin Deipara in triduo mortis Christi eius mater dicta sit, atque hoc nomine à fidelibus venerata. Rursus, ut bene arguit Arriaga disp. 1.2. Logicae sect. 10. ubi satis inclinatur in hanc nostræ sententiæ partem, ut actio generatiua, siue sit præsens, siue præterita, sufficit ad relationem Patris: quidni etiam ad Filij, siue eius existentia sit præsens, siue præterierit? Ad hoc, Christus Dominus. Matth. 1. cap. dicitur Filius David, Filiusque Abraham, quibus tamen non coexistit, nec est coexisturus, donec immutemur omnes, ac resurgamus: quanquam autem hæc Filiatio Christi sit satis remota, magisque relatio nepotis ad proavos, quam Filij ad Patrem, nihil refert, quæ enim est vnus ratio, eadem est alterius, & vtrique est ex æquo relatio prædicamentalis. Idem argumentum confici potest ex aliis scripturæ locis, ubi passim appellamur Filij Adæ, eiusve posterius, ac nepotes. Vterius, licet qui pupillus est, dicatur haud habere Patrem huius alio sensu, nimirum eo, qui priori loco manet explicatus, cæterum communiter dici solet Filius Petri, verbi gratia, aut alterius hominis, vtrique iuxta posteriorem Filiationis, ac Paternitatis sensum vterque ergo, & non solum primus est admittendus.

CAPVT XII.

Difficultates aliquæ contra doctrinam præcedentem soluntur.

157 **A**duersus priorem distinctionis nostræ partem haud sunt argumenta ponderis alicuius: quæ enim conficiuntur à Nominalibus, ea tantum confirmant posteriorem illius partem: unde tametsi aliis, non tamen nobis negotium facessunt. Aduersus posteriorem verò obijci solet primò: Nequit ens, aut res non ente constitui, ut certo videtur certius: at terminus non existens est eo ipso non ens, ac non res: nequit igitur relatio realis, & entitatiua, cuiusmodi est prædicamentalis, eo constitui: constitueretur autem citra dubium termino non existenti, hunc si feriret, cum de ratione relationis prædicamentalis sit ex termino, & fundamento intrinsecè constare. Secundò: nequit ens esse ordinatum ad non ens: esset autem entis ad non ens ordo, si quando fundamentum reale referri posset ad terminum non existentem, ac tantum in potentia. Tertio: relatio est nexus quidam extremorum; vtrumque ergo ex æquo postulat existens: alias cur repugnet vnio materiæ, & formæ, quarum vna sola existat, & non ambæ simul?

158 **Q**uartò: relatiua, iuxta Aristotelem in prædicam. cap. 7. sunt simul natura: quæ autem ita sunt simul, sunt etiam simul tempore, & coexistunt inuicem: tum, quia id perspicue docet Philosophus cap. 12. sequenti: tum etiam, quia, quæ sunt natura non simul, sed alterum prius, alterum vero posterius, hoc ipso existunt in eodem tempore; ordo siquidem ille, siue successio est causa, & effectus, nulla autem causa effectum, quo non existit hic, quo non existit ipsa instanti, causat, potestve: quæ cum ita sint, relatiua esse

bent simul tempore, esse vero non deberent, si relatio prædicamentalis non peteret terminum actu existentem. Quintò: si terminus non existens actu, tantumque possibilis prædicamentali sufficeret relationi, Virgo Deipara, non solius Christi, quem genuit, mater esset, sed aliorum plurius, quos, etsi non genuit, potuit tamen generare: consequens autem fidei repugnat. Quin etiam iuxta eam sententiā nulla femina, quantumvis Virgo, non esset mater, nullus vir quantumlibet continens, non esset Pater: quod est euidenter falsum: etsi fortè verum, quorsum de Deipara Ecclesia tota? *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore.*

159 **S**extò: Paulus, v. g. non existens haud potest esse similis Petro haud etiā Filius Petri, ergo nec hic conuerso ei similis, euiusve Pater antecessor probatur: tum, quia non entis nullæ sunt proprietates, ut est in Philosophica paræmia: tum etiam, quia quemadmodum hæc prædicationes esse album, esse musicum, & similes non sunt veræ, nisi earum existat subiectum, ita similiter dicendum est de illis, quæ de aliquo prædicant esse similem, filium, aut aliam id genus denominationem relatiuam: consequentia est perspicua quis enim non perspicit, similitudinem, & Filiationem esse relationes mutuas, & alteram in eodem genere, alteramque in diuerso recipiari, seu valere retrorsum? Proinde, si Petrus est similis Paulo non existenti, si eius Pater, hoc ipso Paulus erit ei vicissim similis, eiusque Filius: Pauli autem, quando non existit, nulla est similitudo, nulla Filiatio, ut visum: ergo nec Petri poterit esse vlla eius respectu similitudo, aut Paternitas, quæ erat superioris enthymematis consequentia.

160 **S**eptimò: si est quædam Paternitas, v. g. quæ petit essentialiter terminum existentem, ut superius traditum; si alia, quæ non existentem, ac potius præteritum postulat, ut statutum postea: necessum erit profecto, ut extincto Filio, is, qui manet, nihilominus Pater diuersam habeat relationem à priori. Sequela est euidentis: consequens est absurdum: tum, quia, si in eo euentu fundamentum est idem essentialiter, necnon etiam terminus (nulla siquidem mors, nullus interitus rerum variat essentias) quorsum varietur Paternitas: tum etiam, quia superius cap. 10. positum à nobis est, siue actio sit præsens, siue præterita, & non existens, Paternitatem tamen in ea fundatam, eique velut conditioni innixam, esse prorsus eandem, & non aliam, aliamque; videlicet, quia in vtroque statu, quantumvis inuicem diuerso, actio haud est essentialiter diuersa, sed eadem: similiter ergo Filius, siue sit existens, siue præteritus, & existentia destitutus, cum neutra denominatio harum eius mutet essentiam, eandem Paternitatem, & non diuersam terminabit. Octauo denique ex B. Thom. secundo contra gentes cap. 12. si relatio aliqua prædicamentalis sit absoluta ab existentia termini, eiusque possibilitate contenta, sequeretur quantitatem aliquam à Deo creatam infinitas subire relationes æqualitatis, & inæqualitatis, cum aliæ maiores, & maiores sine fine, totidemque minores sint possibiles, tametsi ad actum non redactæ: infinitudo autem categorematica, ac simpliciter talis repugnat saltem ex natura rei, & citra miraculum.

161 **A**d primū argumentū respondeo, prædicamentalem relationem latius fufam, & prout omnè realem, ac veram habitudinem cohibet, haud semper constitui termino: Quin etiam, etsi arctius sumatur, ac prout est similitudo, aut æqualitas, aliæ trium specierum ab Aristotele in cap. ad aliquid enumeratarum, non vero vlla earum, quæ per cætera vagantur prædicamenta eodem de illa modo non paucos philosophari. Deinde fac eam termino constitui, nihil inde quidem aduersus nostram

nostram sententiam: tum, quia terminus non existens, quamquam sit non ens participialiter; ceterum haud est non ens nominaliter, sed potius ens reale; hoc enim secundo sensu ens reale perinde est, atque quod verè distinguitur à chimera, siue existat, siue sit in potentia. Adde, relationem prædicamentalem ens reale etiam participialiter sumptum, siue, quod iuxta est, ens existentielle dici posse merito solius fundamenti existentis, quippe quod principaliter, atque in recto importat, tametsi terminus, quem in obliquo, & haud ita principaliter cõcernit, sit existẽtia destitutus. Eo pacto paternitas dici consuevit ens reale, etiãsi actionem præteritam, ac non existentem intrinsecè includat. Eodem etiam pacto æqualitas duarum quantitatum præter harum entitates positivas inuoluit carentiam vltiorũ partium, quibus alia exsuperet aliã & tamẽ ea vocari solet vera, ac realis relatio, non vero non ens, siue quidpiam negatiuum. Nec verò ens reale, quod deducitur in relationem, & cetera prædicamenta, tale esse debet ex toto, & secundum omnem rigorem, sed satis est, vt lato modo, & iuxta vulgarem loquẽdi vsum, sicut alibi haud raro monuimus: alioqui profectò nullum ens per accidens, nulla aggregatio rerum intrinsecè non vnitarum esse posset in prædicamento, aut sub ente prædicamentali contineri.

162 Ad secundum respondeo; illud euidenter insingi in relationibus transcendentalibus, vt etiam P. Suarez, & quidam alij aduersariorum habent in confesso: ea namque, quantumvis entia quædam referuntur ad ea, quæ sunt actu non entia: potentia. v. g. ad effectus, quos est productura nunquam: cognitio, & amor ad obiecta, quæ nequaquam sunt habitura esse reale, nec aliud præterquam intentionale. Ad tertium respondeo; similiter illud labefactari in relationibus transcendentalibus: quod autem assertur de vnione, super id, quod aliqua non postulet existentiam vtriusque extremi, vt patet in ea, quæ copulantur partes temporis, certè quæ extremorum existentium non esse nequit, hoc habet non tam, quia nexus eorum est qualiscumque, sed, quia strictissimus, & quo inter extrema distincta non sit alius maior: quæ ratio quid habet momenti in aliis relationibus, quæ tantum secundum quid sua nectunt extrema, ideoque duntaxat, quoniam ita ea comparant inuicem, vt vno perfectè cognito, debeat hoc ipso cognosci aliud?

163 Ad quartum respondeo; similitudinem illam naturæ reatiuorum prædicamentaliũ cum earum esse coexistentia coniunctam; at non esse propriam omnium, sed aliquorum, vt Conimbricenses in commentario capitis 7. de relatione animaduertunt, vtque inferius de eorum ac ceterorum interpretum sententia exponendum. Ad quintum respondeo; quamuis non requiratur existentia termini ad quamlibet veram denominationem patris, aut matris, at certè requiri actionem generatiuam præsentem, aut præteritam: huiusque defectu Deipatam haud esse parentem, nisi solius Christi Domini, quem videlicet, & non alios genuit. Atque hinc etiam satisfit ad aliam eius argumenti partem; & quod in ea obiciebatur incommodum, constat minime sequi.

164 Ad sextum respondeo: Paulus, etiam si non existat, tamen est similis Petro in ratione hominis, animalis, aliaue id genus: nam ad eiusmodi similitudinem satis est, vt vterque sit homo: at quamuis neuter eorũ existat, vterque nihilominus est homo: hæc namque propositiones: Paulus est homo: Petrus est homo; sunt semper veræ, vt aiunt veritatis, adeoque veræ, licet eorum obiecta nunquam sint in tempore exitura: quod autẽ dici solet, non entis nullas esse proprietates, reales vtique, & veras id intelligendum est

R.P. Richard Lyncei, *Philosoph. Tom. III.*

de non ente, tum participialiter, tum etiam nominaliter sumptum, quodque nec est existens, nec potest existere, sed instar Chimæræ repugnat: at constat ea ratione hominem non existentem haud esse non ens; cum possit existere, sitque quidpiam distinctũ à Chimera: quidni ergo possit esse realiter similis alteri? Similitudinis autem, & albi, musici, & aliarum id genus denominationum ratio est perquam diuersa: siquidem hæc denotant inhærentiam ætalem alicuius accidentis, quam sine existentia subiecti quis vsquam intelligat? eam vero non significat denominatio similis quoad aliquod prædicatum quidditatum, & essentialis. Non me latet P. Suar. supra disp. 47. sect. 8. n. 3. improbabilem iudicare sententiam, quæ statuit non ens posse realiter referri ad aliud quidpiam, eoque nomine perstringere Gregorium Atiminensem eius sententiæ potissimum autorem: quem fateor ea nota dignum, ei si sermo fuit de relatione reali, non quacunque, sed reducta ad actum, siue actualiter alicubi inhærente; hæc enim qui potest conuenire non enti? Qui tamen loquimur de ea, quæ non est existentialis, sed essentialis, more extremorum, quæ comparat inuicem, nullam meremur notam: neque nos imperit P. Suarez, vt eius numeri tertij contextus ipse luculenter ostendit.

At quid dicendum de similitudine, quoad prædicata accidentalialia? quid de filiatione, ac paternitate? an hæc denominationes respectiue conuenire possunt rebus, quæ non existunt actu, sed queunt tantum? nam, si non possunt conuenire, videtur propter argumentum factum, eas haud etiam esse possibiles erga terminum existentia destitutum: quod si possunt cadere in fundamenta, quæ non existunt, hoc nouam facit difficultatem, maioremque ea, quæ sese offert in similitudine quoad prædicata essentialia, & quæ haud ita prius est soluta. Dicendum cenfeo, quod atinet ad paternitatem, & filiationem, eas quidem quandam sortiti intellectum iuxta quem non possint competere, nisi fundamento existenti: nam cum iuxta aliquem postulent existentiam termini, quanto magis cum vendicabunt secundum quem existere debeat illarum fundamentum: huius enim existentia, vel magis vt docet P. Suarez supra citatus, vel certe non minus, quam termini desideratur ad relationem prædicamentalem quæ sit ea cumque. Verum enim aliũ sensum eumque proprium admittunt paternitas, & filio, quem iuxta conuenire possunt fundamento, tametsi non existat.

Suadetur primo, quoniam vbi in sacra pagina Iacobus, v. g. & Ioannes dicuntur filij Zebedæi, is loquendi modus, & passim alij similes, non est cur censentur improprij quando denominationes, quas enuntiant sunt partim intrinsecæ, partim extrinsecæ, earumque nulla est accidens aliquod fundamentum inhærens, eique denuo superadditum, sed complexio quadam fundamẽti iam præteriti, ac termini similiter, aut quidpiam ab ea complexione virtualiter tantũ distinctum: est ergo talis locutio, & quauis alia id genus propria, atque adeo poterit quis dici vere filius paterve licet actu non existat. Tũ secundo (& fere eodẽ redit) quia res, etiam si non existat, dicitur proprie cognita, quoniam huiusmodi denominatio accidentalialis est extrinsecæ talis ergo si est, vt non potest non esse relatio paternitatis, ac filiationis, quid ni possint conuenire homini postquam existere desit? Item, vt quis denominetur pater aliquo vero, ac proprio sensu, satis est genuisse filium: at de homine iam extincto vere affirmatur genuisse filium. Cuius etiam par est ratio: nam vt quis denominetur filius, sufficere videtur esse ab aliquo genitũ, ita vero denominari potest,

P 2 ac

ac solet, qui non existit, sed est vita functus. Præterea, etiam si terminus non existat, eius tamen est pater: quidni ergo talis appellari possit ille, qui terminum respicit, & fundamenti provinciam sustinet, quamvis non existat in præsens, sed extiterit duntaxat: atque idem confici potest argumentum in filio. Hinc constat antecedens eius argumenti sexti, cuius ergo hæc disputamus, falsò adstruere, nullo sensu dici posse verè filium eum, qui non existit, sed necessitati concessit, adeoque frustra ex tam falso colligere principio, eum non posse terminare relationem Paternitatis.

167 Iam quod attinet ad similitudinem accidentariam quoad albedinem, v.g. duplex eius est vis, ac significatio: prima est, Petrum, v.g. esse album sicuti Paulus est albus: atque ita iuxta superius dicta nequit esse sine termino existenti, ne dum fundamento, vel quod perinde, alterutrius existentiam efflagitat. Secunda est, Petrum esse album, sicuti Paulus fuit albus: haud enim raro dici consuevit, filium esse similem accidentaliter patri, etiam demortuo, quoniam eius colorem æmulatur, ac lineamenta: atque ita postulat existentiam fundamenti, sed non termini. Porro, si quis non habeat actu accidens, quod inest alteri, sed illud sit habiturus, haud poterit dici eos esse similes, sed fore similes: quo pacto dixit Ioannes epist. 1. c. 3. *Nunc Filij Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus, scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus*. Quamobrem sola similitudo quoad prædicata essentialia est relatio mutua in eodem genere, secus verò quæ est quoad prædicata accidentaliter intrinseca: ita enim vni similitudini haud semper correspondet alia ex parte termini, sed potius quædam inchoatio similitudinis, siue eius futuritio, quæ tamen ipsa sit etiam prædicamentalis (innominata quidem, ac nisi per circuitum minimè explicabilis more aliarum plurium) non tamen in eodem genere, sed diuerso. Hæc, cum ita sint, etiam si Paulus, v.g. non existens dici nequeat similis secundum albedinem Petio, hic tamen è conuerso ei poterit assimilari: Proinde antecedens eius argumenti sexti, in quo semper versamur, est verum hoc sensu, sed consequentia nulla propter iam iam disputata.

168 Dixi autem de industria paulò supra, quoad prædicata accidentaliter intrinseca: nam si sint extrinseca, v.g. monumenta ad posteros transmissa, certè relatio penes illa nec termini, nec etiam fundamenti postulat existentiam: quo pacto ait Cicero in Oratore suo l. 3. *Atque id primum in poetis cernere licet, quibus est proxima cognatio cum oratoribus quam sint inter sese Ennius, Pacuvius, Acciusque dissimiles, quam apud Græcos Æschylus, Sophocles, Euripides, quanquam omnibus par pene laus in dissimili scribendi genere tribuatur*. Vbi poetæ hi, etsi non existant, dissimiles, & tamen pares ferè, æqualesve dicuntur, quoad eorum nempe scripta. Eodem etiam pacto ait Fabius lib. 10. cap. 1. *Immortalem illam Salustij velocitatem diuersis virtutibus consequutus est* (puta Liuius) *nam mihi egregiè dixisse videtur Seruilius Nonianus pares eos magis, quam similes*. Taceo id genus alia, ac vereor, ne his quoque modum excefferim.

169 Non excidit mihi me dixisse supra cap. 10. idcirco actionem præteritam non esse fundamentum relationis prædicamentalis, sed meram eius conditionem, quia est actu non ens: qui ergo in præsentia adstruo, Petrum, v.g. non existentem, omnique destitutum actualitate, esse tamen fundamentum similitudinis, tum essentialis, tum accidentariae, necnon Paternitatis, & Filiationis quarundam? Respondeo; ibi sermonem mihi fuisse de relatione prædicamentali, non quacunque, sed actuali, atque, vel in modo, aut aliquo simili denuo adueniente ei, quod refertur, vel certè in simul-

tanea existentia fundamenti, ac termini sita: huius autem fundamentum, & causa nequit non esse ens actu existens; nec contrarium in præsentia assero, aut probabiliter possum, iam verò loquor de relatione, quæ sit solum ens reale nominaliter more extremorum, quæ interiacet, non vero participialiter, nisi ad summum de præterito, vt aiunt, vel futuro: huiusmodi autem relationis prædicamentalis, cum sit, vel ex toto, vel certè quadantenus non ens actu, siue participialiter, quidni possit esse fundamentum, & causa aliquid, quod sit pari ratione non ens?

Instabis: ergo saltem relationis prædicamentalis hoc posteriori modo usurpatæ poterit esse causa, & fundamentum actio præterita, non minus, quam quod refertur, v.g. Paternitatis, qua Zebedeus modo dicitur Pater Apostolorum Iacobi, & Ioannis, non magis ipse, quam actio: vi cuius eos quondam genuit. Sed neganda est consequentia: nam in eiusmodi relationibus, quæ sunt entia realia tantum nominaliter, nec dicantur talia, nisi propter distinctionem à chimæra, & negatione quavis, haud habet locum causa, & fundamentum propriè, sed tantum per analogiam ad fundamentum, & causam relationis actualis: quod enim huius est causa, id in statu illo non existentia, idem etiam nomen sibi vendicat: quocirca, cum generans, non generatio præterita causet relationem actualem, solus ille dicitur fundamentum, & causa quodammodo eius relationis, qua dicitur Pater, quando non existit. Verum de hoc plura inferius, cum de distinctione reali relationis prædicamentalis à fundamento, & termino agendum.

Ad septimum argumentum respondeo; superius c. 10. satis ostensum esse, solam existentiam actionis secundum se esse conditionem relationis prædicamentalis secundæ speciei; quod autem ea sit præsens, vel præterita, nihil ad illam interesse, sed se habere per accidens potius. At quod existentia filij, v.g. non secundum se solam, sed modo quatenus præsens, modo vero quatenus absens, & præterita se habeat per se, vt aiunt, ad relationem Paternitatis, eiusque terminet connexionem essentialem prout in vno, proutque in alio statu, huius, superiorisque discursu capitis demonstratum est. Quæ cum ita sint, nulla certè est comparatio actionis cum termino facta, nulla vtriusque paritas: adeoque poterit altera, siue sit præsens, siue præterita eandem relinquere relationem, cum tamen eam necessario variet alter, quoties variatur ipsemet. Rursus extincto filio orbatu eo Pater, vt est luce clarius, orbitas autem illa in eo est sita, quod definit eius esse Pater, saltem sicut antea: tum ergo variatur Paternitas: at esto actio generatiua prætereat, esseque cesserit; modo filius eius vi genitus coexistat Patri, hic neutiquam dicitur eo esse orbatu: cur ergo tum variatur relatio? Denique, cum relatio definitur per ordinem ad terminum, eiusque totum esse sit esse ad aliud, per conditionem autem, vel nullatenus, vel certè non adeo explicare definiti soleat, magis profecto est, vt mutatio termini, eiusque de præsentia in præteritum, & ente in non ens commigratio relationem variet, quam quæ in actione visitur.

Ad postremum respondeo, concessa sequela: nam infinitas illa est non existentium, cum inuoluat terminos in potentia tantum, & ad actum minimè tractatos: est ergo secundum quid duntaxat, adeoque nullius incommodi. Quin etiam esto ea esset modorum actualium, haud video quapropter esset neganda suppositis principiis Aristotelis de compositione continui ex partibus, & punctis numero infinitis?

CAPVT XIII.

An terminus relationis prædicamentalis debeat esse distinctus realiter, ac verè ab eius fundamento, & quousque?

173 Quidam negant apud P. Suarez disp. 48. metaph. sect. 9. num. 2. Idem etiam videtur magna ex parte censuisse Scotus in 1. dist. 31. & in quodlibet, q. 6. ibi enim docet, si contingeret duo subiecta reddi alba merito vnius albedinis in vtroque diuinitus posita, relationem prædicamentalem similitudinis vtriusque resultaturam, cum tamen eadem numero albedo eo in euentu esset fundamentum, simulque terminus formalis, siue ratio terminandi. Seneca etiam lib. 5. de beneficiis c. 7. in principio refert quòdâ Stoicos dubitasse de distinctione reali inter fundamētum, & terminum relationis realis, siue prædicamentalis, vtraque enim haud distinguitur vnquam, vel certè quod ad præsens attinet, eadem est vtriusque ratio: Atqui (inquit vbi supra) apud stoicos quòdam, & de hoc ambigitur, an possit aliquis sibi beneficium dare? an debeat referre sibi gratiam. Quia autem de causa dubitant de re inter ceteros ferè omnes confessa, declarat ibidem ita prosequens, quòd, ut videretur querendum, illa fecerunt: solemus dicere gratias mihi ago: & de nullo queri possum alio, quam de me: ego mihi irascor: & ego à me penas exigam: & odi me: multa præterea huiusmodi per qua vnusquisque de se tanquam de altero loquitur.

174 Ceterum fundamentum, ac terminum relationis prædicamentalis, & cuiusvis realis realiter, ac verè oportere distingui, tuerentur plerique scholastici: præsertim verò B. Thom. opus. 48. tract. 5. c. 1. Soncinas 5. metaph. q. 29 & ceteri eius familiæ Doctores. Item ex nostris Suarez disp. & sect. supra citatis n. 3. Fonseca lib. 5. metaph. c. 15. q. 1. initio, Albertinus tom. 2. in prædicam. ad aliquid q. 13. Hurtadus disp. 15. metaph. sect. 6. §. 49. & ne multis morer, omnes quos viderim.

175 Probatum autem hæc sententia primò auctoritate Anselmi in monolog. cap. 50. Imitatio, & similitudo non est in vno solo, sed in pluribus. Quæ autem similitudinis, eadem est cuiusvis realis relationis necessitas, ut eius distinguantur extrema. Secundo auctoritate Augustini lib. 6. musica cap. 13. Vbi autem aequalitas, aut similitudo, ibi numerositas: nihil est enim tam æquale, aut simile, quam vnum, & vnum. Ecquid autem est numerositas; ecquid vnum & vnum, quam distinctio vera, ac realis? hæc ergo ad similitudinem, & æqualitatem requiritur, adeoque ad quamcunque relationem realem. Tertio idem sentit B. Gregorius hom. 16. in Euangelia, his verbis; Nemo enim propriè ad semetipsum habere charitatem dicitur, sed dilectio in alterum tendit, ut esse charitas possit. Quod si relatio amicitiae postulat extrema realiter distincta, quidni etiam quæuis alia?

176 Quarto, ut alios prætermittā, cōcinit Seneca supra c. 7. ad finem his verbis. Nemo sibi debet. Natura prius est, ut quis debeat, deinde, ut gratiā referat. Debitor non est sine creditore, non magis, quam maritus sine uxore, aut sine filio pater. Et cap. 8. sequenti ita; Aliquis dare debet, ut aliquis accipiat. Non est dare, nec recipere in dexteram manum de sinistra transferre. Quomodo nemo se portat, quamuis corpus suum moueat, & transferat: quomodo nemo, quamuis pro se dixerit, a se sibi dicitur, nec statuum sibi tanquam patrono ponit: quomodo, si ager cum cura sua conualuit, mercedem à se non exigit: sic in omni negotio, etiam cum aliquis probè fecerit, non tamen debeat se ferre gratiam sibi, quia non habet cui referat. Et c. 9. ad eius finem: Dat nemo, nisi alteri, debet nemo, nisi alteri. Reddit nemo, nisi alteri. Id intra vnum non potest fieri, quod toties duos exigit. Quibus omnibus id semper inculcat, relationem realem beneficentiæ, & gratitudinis pro beneficiis deposcere extrema realiter distincta: quid est ergo, quapropter omnis alia relatio realis, & vera, siue sit transcendentalis more illarum duarum, siue prædicamentalis, non postulet terminos propriè distinctos? Quin etiam, quamuis quod ad præsens attinet, par sit ratio relationis transcendentalis, ac prædicamentalis, adeoque satis sit de altera eum hæcenus esse locutum, tamen vtramque postea cap. 10. comprehendit in hæc verba: Paulo ante dicebam quadam ad alios pertinere, & sic esse formatam, ut tota significatio illorum discedat à nobis. Frater sum, sed alterius. Nemo est enim suus frater. Par sum, sed alicui. Quis est enim par sibi? Quod comparatur, sine altero non intelligitur: quod iungitur, sine altero non est. Sic, & quod datur, sine altero non est: & beneficium sine altero non est.

rit, non tamen debeat se ferre gratiam sibi, quia non habet cui referat. Et c. 9. ad eius finem: Dat nemo, nisi alteri, debet nemo, nisi alteri. Reddit nemo, nisi alteri. Id intra vnum non potest fieri, quod toties duos exigit. Quibus omnibus id semper inculcat, relationem realem beneficentiæ, & gratitudinis pro beneficiis deposcere extrema realiter distincta: quid est ergo, quapropter omnis alia relatio realis, & vera, siue sit transcendentalis more illarum duarum, siue prædicamentalis, non postulet terminos propriè distinctos? Quin etiam, quamuis quod ad præsens attinet, par sit ratio relationis transcendentalis, ac prædicamentalis, adeoque satis sit de altera eum hæcenus esse locutum, tamen vtramque postea cap. 10. comprehendit in hæc verba: Paulo ante dicebam quadam ad alios pertinere, & sic esse formatam, ut tota significatio illorum discedat à nobis. Frater sum, sed alterius. Nemo est enim suus frater. Par sum, sed alicui. Quis est enim par sibi? Quod comparatur, sine altero non intelligitur: quod iungitur, sine altero non est. Sic, & quod datur, sine altero non est: & beneficium sine altero non est.

177 Quinto suadet eadem sententia ratione, eaque manifesta, & à priori. Relatio est ad aliud, sin minus à se, certè à tuo fundamento: vera ergo, & propria relatio est ad aliud verè, ac propriè: eiusque proinde fundamentum & terminum oportet ita distingui: quod si minus sint distincta, relationem parient, non realem & strictam, sed adumbratam, & alienam, ut supra visum est capite primo, vbi huius argumenti facta fuit mentio. Sextò denique: personalitates diuinæ realiter distinguuntur: at non alia ratione, nisi quoniam inter ipsas intercedit vera relatio originis, merito cuius prima secundam, & vtraque tertiam realiter producant, atque è contrario hæc à duabus prioribus, necnon secunda à prima producantur: ut ergo hæc relatio realis, ita similiter quacunque alia veram distinctionem postulat extremorum.

178 Quæ postrema ratio paulò aliter proponi potest, hunc videlicet in modum. Ex reali relatione diuinarum personalitatum colligitur à Theologis earum distinctio realis: at ea collectio nulla produsset, si relatio inter extrema realiter indistincta posset interuenire. Diceret fortasse non nemo, colligi quidem à Theologis distinctionem realem personalitatum ex earum relatione reali, non quacunque, sed tali, nimirum producentis, & producti. Contra, quoniam, si ita esset, haud diceret in Deo omnia sunt vnum, nisi vbi obest relationis oppositio, sed potius omnia sunt vnum, nisi vbi vnum producit aliud, vnumve producitur ab alio: hoc ergo posterius, cum non adstruant, sed illud prius; signū esse debet, haud ex tali relatione, quatenus talis est, in particulari, sed ex ea quatenus fortitur conceptum communem relationis realis colligi ab eis realem personalitatum distinctionem. Deinde quod relatio diuinarum personalitatum sit talis, non arguit, eam esse magis ad aliud, quam quamuis aliam relationem veram, ac realem, non ergo magis facit extrema esse distincta, cum distinctio extremorum per particulam aliud explicetur: nequaquam ergo ex relatione diuinarum hypostatum prout talis, sed prout est præcisè relatio, earum concluditur distinctio, sicuti notum assumit argumentum: proinde hæc euasio vim eius minime labefactat.

179 Verum obiciunt primò aduersarij: identitas est tam vera relatio, ac similitudo, & æqualitas: illa nimirum quoad substantiam refert, quemadmodum hæc penes qualitatem, & quantitatem iuxta Aristotelem 5. metaphysic. capite decimoquinto, eiusque interpretes omnes: atqui res est vere, & propriè eadem sibi, sicut alteri: sibi videlicet numericè, quemadmodum alteri

alteri genericè, aut specificè: rei ergo ad seipsam vera, ac propria relatio minimè repugnat. Arguunt secundò ex Scoto ubi suprà: si collocet Deus, pro eo, ac potest, eandem albedinem in duplici subiecto ligno, v. g. & marmore, erunt utique duo alba inuicem similia, ac verè relata: eiusmodi autem relatio vnius albi ad aliud non est alterius subiecti ad alterum, cum subiecta potius sint dissimilia: ergo est albedinis ad seipsam: haud enim est in utroque albo, quod referri possit, nisi, vel subiectum, vel albedo.

180 Ad primum respondeo; identitatem impropiam, & latam vnius substantiæ cum alia, siue utriusque conuenientiam formalem esse veram, realemque earum relationem; contra verò identitatem numericam, & propriam cuiusvis substantiæ secum ipsa esse esse impropiam relationem, ac solius rationis, uti suprà explicatum est cap. 9. dubit. prima. Ad secundum respondeo, eo in euentu, nec sola subiecta relatum in inuicem, nec albedinem etiam ad semetipsam, sed complexionem vnius subiecti, & albedinis ad aliam complexionem alterius subiecti, & eiusdem albedinis. Neque nouum est, compositis conuenire denominationes aliquas, tum absolutas, tum respectiuas, quæ non sint communes singulis eorum partibus, ut multis posset exemplis ostendi, nisi res esset confessa, ac per se manifesta. Non desunt etiam, qui negent eiusmodi alba verè referri inuicem, propterea quod illorum distinctio sit tantum inadæquata, & cum aliqua identitate coniuncta. Quam tamen immerito constabit paulò infra.

181 Quæres enim prius, an distinctio realis ad relationem prædicamentalem, ac veram, necessaria esse debeat realis absoluta, vel sufficiat modalis? Soncinas, & Fonseca superius citati realem absolutam exigunt. At Suarez, Albertinus, & Balthasar Tellez modalem existimant sufficere. Quibus subscribo: tum, quia talis distinctio modalis est vera, ac realis distinctio; quidni ergo ad veram, realemque relationem satis? Tum etiam, quia, ut ostensum est lib. 2. tract. 3. cap. 2. ea non est minor distinctio, quam absoluta, tantum abest, ut non sit vera distinctio absoluta: ergo, cum sufficiens sit ad relationem, cur non modalis? Tum denique, quia res causant, ac realiter produciunt modos suos: v. g. intellectus, & voluntas cognitionem, & amorem, quos multi putant esse modos: anima vi actionis nutritiue vnionem, qua copulatur portioni materiæ, quam denuo acquirit: Item materia eandem vnionem instar causæ materialis. Atqui ordo producentis, & producti, causæ & causati semper est cum extremorum distinctione reali coniuncta.

182 Qui oppositum tuerentur, se muniunt argumento quodam deducto ex mysterio Triados. Nam personalitates, inquit, diuinæ distinguuntur realiter absolute, non verò modaliter: at non alia de causa, nisi quoniam eas interest relatio vera, ac realis, nimirum originis: eiusmodi ergo relatio, & quævis alia consimilis, ac non minor distinctionem realem absolutam extremorum postulant. Sed responsio est in promptu: siquidem ex relatione originis tantum colligitur distinctio vera, ac realis personalitatum diuinarum: quod autem ea sit absoluta, & non modalis, haud inde concluditur, sed ex eo, quod neutra earum personalitatum possit esse alterius modus, & hoc sit illarum ingenium: quo pacto in rebus creatis diuersa supposita semper ita instituta sunt, ut vnum non sit modus alterius, sed potius ambo res.

183 Deinde quæres, an sufficiat distinctio realis inadæquata, totius videlicet à singulis partibus suis ad veram, ac prædicamentalem relationem? Negant Fonseca lib. 5. met. c. 13. q. 13. sect. 3. §. Sed cum duo tem-

pora, & c. 15. q. 1. sect. 7. §. Defectu secunde, & Soncinas 5. met. q. 29. Caterum affirmat P. Suarez disp. 49. met. sect. 9. n. 5. Et quidem ex mente, tum Augustini lib. 10. confess. c. 6. tum etiam Euclidis lib. 1. Geometriæ, quorum testimonia à nobis allata sunt suprà tract. 4. cap. 10. in solut. ad 4. Quibus nunc adiicio (ut alios prætermittam breuitatis causa) Senec. epist. 11. ubi sic loquitur: *Tota ætas partibus constat, & orbis habet circumductos maiores minoribus.* Et paulò infra: *Est deinde ipse annus in se omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita componitur: mensis arctiore præcingitur cingulo: angustissimum habet dies gyrum.* Quibus verbis inæqualitatem temporum, quorum alia continentur in aliis, quæque se habeant instar totius, ac partium adstruit perquam luculenter.

184 Accedit ratio, eaque non vna: nam in primis pars causat totum, v. g. albedo album, materia hominem: altera ergo ad hunc, & altera ad illud refertur realiter, cum relatio causæ ad effectum sit vera, ac realis: atque inter albedinem, & album omnium ferme, & inter materiam, atque hominem plerorumque consensu est distinctio tantum realis inadæquata. Rursus pars à toto, in quo per identitatem inadæquatam clauditur, est tamen inadæquate distincta, ipsum autem distingui realiter inadæquate duo quædam, est ea realiter referri: realis ergo relatio haud maiorem postulat distinctionem. Ad hæc distinctio realis inadæquata est vera, ac propria distinctio: ergo ad veram sufficit relationem. Consequentia est perspicua: antecedens suadet, nam si qua de causa non esset distinctio vera, maxime quia est cum identitate coniuncta: hæc autem ratio est nulla: siquidem in creatura quauis est vera perfectio, qua creatorem imitatur; est itidem vera imperfectio, qua ab eo degenerat: & quod altera sit cum altera coniuncta, haud tollit, quominus utraque sit vera in suo genere: similiter ergo in præfenti &c.

185 Vltcrius inter personalitates diuinas, Paternitatem videlicet Filiationem, & spirationem passiuam est verè relatio, sin minus similitudinis, aut æqualitatis, ac certè originis, & productionis: & tamen earum distinctio est cum identitate in tertio quodam, nimirum natura coniuncta: quantumvis ergo pars, & totum siue extrema realiter inadæquate distincta quandam habeant identitatem, haud propterea relationem realem penitus reiciunt. Præterea ex Scoto superius citato: quis neget duo subiecta alba per eandem diuinitus albedinem, verè esse similia, realiterque relata: atqui non nisi præsidio solius distinctionis realis inadæquata. Tum etiam scibile, ac scitum refertur ad scientiam prædicamentalem, ut suprà probatum: at ab ea tantum distinguitur realiter inadæquate: est enim denominatio extrinseca scientiam, vel actuaalem, vel in potentia includens, & obiectum in super. Denique ad homines: multi aduersariorum putant, distinctionem modalem aliquorum extremorum admittere, imo etiam poscere eorum identitatem realem absolutam, & non quamcunque, sed adæquatam: at tantam, nec petit, nec recipit distinctio realis inadæquata, solique identitati partiali est obnoxia: est igitur minor quam modalis, ut eo supposito principio acutè disputat P. Suarez ubi suprà: modalis ergo cum sufficiat ad relationem realem, ac prædicamentalem veluti probatum est, quidni, & inadæquata?

186 Quibus diuersa placet sententia, hi sic opponunt: quævis quantitas continua habet partes minores, minoresque sine fine, quarumque alia continentur in aliis; vnde à philosophis appellari solent communicantes: quævis ergo, si refertur, aut ad aliam in qua clauditur,

clauditur, aut ad totum continuum quod complectitur omnes, sequetur processus in infinitum modorum. Verum in primis relatio predicamentalis sita non est in modo, ac præter utrumque extremum, nihil aliud realiter distinctum importat: quo supposito sola partium ipsarum infinitas, non vero modorum nobis est concedenda. Secundo, cum admissa compositione illa infinita continui necesse sit in eo admittere puncta infinita realiter adæquate distincta inuicem, quid est, quia propter reiiciantur modi punctis pares, ac nihilo pauciores? Tandem, ut ostensum in physica, partes continui, non tantum realiter inadæquate, sed etiam realiter adæquate distinctæ inuicem nequeunt non esse infinitæ, si qua sit infinitas continui: v. g. palmus debet esse diuisibilis in duas medietates æquales, & se ex toto excludentes, & quæuis harum medietatum in alias duas nequaquam inclusas inuicem, & harum etiam quælibet in totidem alias, atque ita sine termino: distinctio autem realis adæquata partium harum ad earum relationem realem satis est: nam ab illarum vnione nequit impediri cum maior circa dubium sit nexus materiæ, & formæ, quarum tamen relationem realem quis ambigat? incommodum igitur illud in aduersariorum sententia æquæ atque in nostra sequitur: proinde eius effugiendi causa haud est, quod vna præferatur alteri.

C A P V T XIV.

Terminus relationis predicamentalis, an debeat esse absolutus, vel potius connotatiuus?

187 **E** Sse debere absolutum, & non connotatiuum, idque, siue relatio sit mutua, siue non mutua, tenetur Scotus in primum dist. 30. quæst. 1. & ibidem Leucherus, & ceteri Scotistæ: Item ex Thomistis Capreolus eadem dist. & quæst. art. 2. ad 3. ac Soncinas 5. metaph. quæst. 30. ad 2. ex nostris autem Suarez disp. 47. metaph. sect. 16. Vasquez 1. p. disp. 159. cap. 6. Hurtadus disput. 15. metaph. sect. 7. Balthazar Tellez in metaph. disp. 42. sect. 6.

188 **C**ontra vero relationis predicamentalis, quæ ea cunque sit, & siue mutua, siue non mutua, terminum esse duntaxat connotatiuum, id est aliam relationem, docent Caiet. 1. p. q. 13. art. 7. & ibid. Zumel Bannez, ac Nazarius: Item Arano 5. metaph. q. 5. art. 7. Ioannes à Sancto Thoma questione 17. log. art. 5. §. nihilominus pro resolutione. Quibus subscribit noster Fonseca 5. metaph. capit. 15. quæstio. 4. & sect. 4.

189 **A**t alij distinguunt, aiuntque relationes mutuas terminari ad connotatiuum, non mutuas vero ad absolutum. Ita Ferrariensis lib. 2. contra Gentes capite 11. Rubius in predicament. cap. 7. quæst. 8. num. 131. Hispanensis in primum dist. 3. quæst. 1. Niphus libro. 5. metaph. disput. 14. Nulla horum sententiarum mihi omnino placet, potiusque existimo omnem relationem, siue mutua sit, siue non mutua quodammodo terminari aliquo absoluto; omnemque itidem terminari alia relatione.

190 **S**uadet autem prior verioris sententiæ pars talem in modum: siquarum relationum terminus esset semper relatio aliqua opposita, & nihil absolutum; maxime earum, quæ sunt mutua: ac non illarum: nullæ ergo sunt, quæ ita postulent terminari, nullæ, quæ non quidpiam absolutum respiciant: maiorem nemo negat, nisi qui sit parum versatus in doctrina, principiique doctorum, quos paulo supra postero-

ri memorabimus loco, quive nesciat respectuum mutuum à non mutuis, discrimen, atque dissidium. Minor autem probatur plurifariam: Nam relationes illæ mutua, quæ disquiparantia dici solent, cuiusmodi sunt patris ad filium, & huius ad patrem maioris, ac minoris inuicem, domini ad seruum, & è conuerso, non terminantur ad connotatiuum in eodem genere, ut est euident, haud enim seruus est domini dominus, siue ut græcè dicam, despoticus, haud filius est parentis sui pater, &c. ad modum, quo Petrus, verbi, gratia, est similis, æqualiue Paulo, & hic illum eadem relatione similitudinis, & æqualitatis excipit. Tum sic: ergo tales relationes terminantur ad absolutum saltem in eodem genere: earum namque terminus, cum non referatur ad fundamentum in eodem genere, opus est, ut in eo sit absolutus, quandoquidem non referri aliquid est illud à relatione absolutum esse: Eiusmodi ergo relationes simpliciter loquendo intuentur velut terminum quidpiam absolutum; tum, quia ut supra visum est capite 1. ut quædam relationes dicantur præcise, & simpliciter non mutua, satis est ut sint non mutua in aliquo genere alioqui profecto nullæ erunt ita non mutua, quod tamen est aduersus Aristotelem, & omnes scholasticos vno excepto Gregorio, & Nominalibus quibusdam: tum etiam quia tria principia entis naturalis, videlicet materia, & forma, ac priuatio dici solent quæ non sunt ex se, nec ex alijs, sed omnia ex ipsis: & tamen solum non sunt ex alijs in eodem genere, cum interim sint aliunde in diuerso: similiter ergo in præsentia, &c.

Rursus secundo probatur idem in relationibus 191 æquiparantibus mutuis, sicuti forte propter argumentum superius maiorem ingerant difficultatem. Id est terminus similitudinis physica, ac predicamentalis, cui aliquid eius vi physice assimilatur: quemadmodum id est terminus cognitionis, cui potentia assimilatur intentionaliter, siue quod ea cognoscit, ac repræsentat: Atqui vna albedo est similis specificæ, ac formaliter alteri albedini, non vero alteri similitudini: huic enim albedo fundamentalis, siue quod iuxta est, fundamenti sustinens prouinciam potius est dissimilis, cum altera sit qualitas, altera vero non sit formaliter qualitas, sed plurium relatio qualitatum, alteraque sit absoluta, & altera iuxta non paucos modos quidam: ipsa ergo albedo terminat similitudinem alterius concoloris, non vero alia quædam similitudo, eodem argumento suaderi potest, relationes disquiparantibus mutuas terminari ad quidpiam absolutum, non superiori duntaxat titulo, sed etiam alio vrgentiori longe: siquidem id est terminus paternitatis, cuius aliquis denominatur pater, sicut illud dici solet cognitionis terminus, cuius potentia dicitur cognoscens: atqui Petrus, v. g. non dicitur pater filiationis, sed potius substantiæ Pauli: hanc enim non illam per se genuit; substantia ergo Pauli terminat paternitatem, eique obicitur ex aduerso.

Præterea tertio ob id veritas dici solet terminus formalis cognitionis quoniam ratio propter quam aliquid dicitur cognosci, est quia est transcendentaliter verum & ob id bonitas censetur terminus formalis amoris, quoniam causa cur aliquid potest, ac debet amari est, quod sit bonitate transcendentali prædita. At etiam idcirco Petrus, verbi g. est similis Paulo ad eumque hoc pacto refertur, quia eius more est albus; ideoque Petrus est pater Pauli, quia huius ab eo substantia est genita: substantia ergo, & albedo Pauli adeoque quidpiam absolutum est terminus formalis similitudinis, & paternitatis: Par 4 autem

autem est ratio quarumvis aliarum relationum, si sint mutua; sin autem non mutua, maior, vt decursu tractatus huius clarebit.

193 Quarto denique; quia *fundamentum proximum vnius relationis est terminus opposita*: at in Paulo fundamentum proximum relationis ad Petrum, ea si sit similitudinis, est albedo, sin autem filiationis, eius substantia, prout à Petro Genita, adeoque aliquid absolute: hoc ergo erit etiam terminus eius relationis, qua Petrus denominatur similis Paulo, eiusue patrens. Maior, & est axioma commune, vt testatur, P. Hurtadus suprà §. 61. & à P. Suarez n. 18. & 19. optima suadetur inductione: atque in hunc modum breviter potest ostendi: quod satis est, vt Paulus sit filius Petri, vtue ei sit similis, hoc sufficit, vt contra Petrus sit eius pater, eique similis: vti non amplius requiritur, vt obiectum aliquod sit actu cognitum à portetia, quam vt hæc illud cognoscat: quod ergo in Paulo fundat relationem similitudinis, aut filiationis ad Petrum, hoc est sufficiens cumulatæque ratio terminandi relationem Petri ad se, eiusque paternitatem, aut similitudinem alternam, oppositamque.

194 Altera nostræ, ac verioris sententiæ pars, nimirum omnem relationem prædicamentalem terminari etiã ad connotatiuum, siue ad alteram quandam relationem, suadetur ita, omnis relatio vel est mutua, vel non mutua: eam autem quolibet terminatur alia relatione: omnis ergo. Posterior quidem; nam si qua de causa non esset ita terminata, maxime quia eius ex aduerso non est vlla alia relatio, & v.g. in scibili non est vlla relatio ad scientiam, quæ huius possit esse terminus, alioqui relatio scientiæ, & scibilis foret mutua; item in Deo non est vlla vera, ac realis relatio ad creaturas, merito cuius earum relationes possit excipere: At hæc ratio nulla est, nam superius capite primo satis ostensum est, quatenus non tantum scientia ad scibile, sed hoc ad illam; nec creaturæ duntaxat ad Deum, sed hic ad eas referantur realiter ac strictè: insuper quo pacto relationes scientiæ, & scibilis, Dei, & creaturarum nihilominus dici possint non mutua, ac reciprocatæ quodammodo expertes: huiusmodi ergo relatio quævis poterit alia quadam terminari.

195 Quod autem prior etiam relationis species, videlicet ea, quæ est mutua nunquam non intueatur aliam relationem velut terminum, est probatu multo facilius: haud enim potest excusari relationis alterius ei ex aduerso respondentis inopia, sicuti solet, cum disputatur de priori. Probat ut talem in modum: Id est terminus relationis prædicamentalis, cum quo connectitur essentialiter, sed paternitas & filiatio v.g. connectuntur essentialiter inter se inuicem, fierique etiam diuinitus nequit, vt vna reperiat in vnquam sine alia: altera ergo est terminus alterius. Nihil est in toto hoc syllogismo, quod probationem desideret præter maiorem illius propositionem: ea ergo ostenditur ita. Relatio iuxta omnes est nexus quidam, siue connexio extremorum: quod ergo connexionis, id etiam relationis est terminus: at id cum quo connectitur essentialiter relatio prædicamentalis eius connexionem terminat: ergo & ipsam. Tum etiam cognitionis terminus intencionalis, siue obiectum, est id, cum quo illa connectitur intentionaliter, & vt aiunt, in esse cogniti: terminus ergo physicus relationis prædicamentalis erit id, qui cum ea connectitur physice, & quod dici solet in esse rei. Item, qui Deum putant referri transcendentaliter, ac verè ad creaturas possibiles, & has, quod perinde est, eius esse relationis terminum, haud alia de causa id tuentur, nisi quia Deus connectitur essentialiter cum creaturis, non existentibus quidem, ac certè prout in potentia logica,

siue non repugnantia: qui contra eiusmodi relationem terminatam creaturis Deo negant, nullum non lapidem mouent, vt Dei cum illis connexionem essentialem impugnent: omnes ergo terminum connexionis essentialis, relationis etiam, si qua est, terminum esse supponunt: vnde in præsentia, &c.

196 Neque non suadetur idem institutum principale ita: terminus paternitatis v.g. est id, cuius aliquis denominatur pater, vt superius constitutum est, probatumque exemplo cognitionis, cuius terminus est obiectum illud, cuius dicitur potentia cognoscens, & representans: At Petrus est pater filij sui, & non solius eius hypostasis: quocirca cum filius sit quidpiam connotatiuum, hoc necesse est, vt terminet relationem paternitatis, & quamvis aliam saltem mutua: de qua in præsentia sermo. Maior vnà est proposita probataque. Minor videtur sponte sua manifesta: eamque egregie tradit Aristoteles in prædicamentis cap. 7. *Vniuersa, quæ sunt ad aliquid ad ea dicuntur: quæ conuertuntur*, seruus enim heri dicitur seruus, & herus serui dicitur herus, & duplum dimidij duplum, & dimidij dupli, dimidium dicitur, & in cæteris simili modo. Et inferius; atqui interdum, & nomen facere necesse est, si positum nomen ad quod accommodata fuerit assignatio non sit, cen si clauus nauigij assignabitur non accommodata sit assignatio: non enim eo clauus ipsius dicitur, quo nauigium est; sunt enim nauigia quorum clauis non sunt. Sed forsitan accommodatior assignatio fuerit, si clauus clauati clauus, aut aliquo alio simili modo dicatur: non enim positum nomen est. Atqui conuertitur si accommodata fuerit assignatio: clauatum enim clauo est clauatum. Idem fuerit, & in cæteris modis: veluti caput accommodatius fuit assignatum, si capiatur caput, quam si animalis esse dixerimus: non enim eo caput habet, quo animal est, cum plura namque animalium capite vacant, &c. Quid his luculentius.

197 Quod toto hoc cap. dictum est, relationem omnem esse ad absolute, necnon ad connotatiuum, ad illud quidem, quia, qui Dominus est v.g. alterius quatenus homo est, Dominus est, & seruus pariter alterius hominis est seruus: ad hoc verò, quoniam dominationis relatio, & seruitus connectuntur inuicem, & altera nequit intelligi sine altera quod satis est, vt vtralibet referatur ad aliam;) Platonis est in Parmenide sapientia: En eius verba: Si quis nostrum alicuius Dominus, aut seruus sit, non ipsius Dominus, quod Dominus est seruus existit, nec ipsius serui, quod seruus est Dominus est, qui Dominus dicitur: sed hæc vtrique est tanquam homo: Ipsa vero dominatio seruitutis ipsius existit id, quod est, & ipsa iterum seruitus eodem modo ipsius dominationis est seruitus: nec ea, quæ nobis insunt ad illa, nec etiam quæ illic insunt ad nos referuntur: (vtrique posteriori modo) sed vt dixi ipsa sui ipsorum & ad seipsa sunt: Et, quæ hic sunt similiter ad seipsa respiciunt.

C A P V T XV.

Diluuntur obiectiones quedam aduersus doctrinam præcedentem.

198 **A**duersus priorem nostræ sententiæ partem obiciens primo, Prius natura homo aliquis est genitus ab alio Socrates, verbi graua, à Sophronisco, quæ ille sit huius filius, quandoquid talis filiationis fundamentum proximum est substantia vnius prout ab altero generata: Vel ergo pro eo priori Sophroniscus est pater Socratis; atque ita prius natura erit pater,

ter, quam Socrates filius : vnde eiusmodi relatiua non erunt simul natura, quod tamen, & est euidenter falsum, cum euident sit, vt quod maxime pro eodem naturæ instanti, quo quis est pater, alium quempiam eius esse filium & e conuerso; & etiam contra Aristotelem cap. 7. de relat. *At vero ea que sunt ad aliquid, simul natura esse videntur. Atque in pluribus quidem vera est hæc sententia quibusdam autem vera non est, simul enim duplum est, & dimidium: & si est dimidium, duplum est, & contra: & si seruus est, herus est etiam: similiter & in cæteris: quæ autem heri & serui, dupli, & dimidij, eadem esse debet patris, ac filij ratio quoad similitudinem naturæ, vt per se patet, vtque omnibus est in confesso. Vel propterea pro illo priori naturæ signo, quo intelligitur genita, & existens substantia Socratis, & quidquid in eo est absolutum, Sophroniscus tamen non est eius pater; atque ita, nec Socrates vllam terminat iam tum paternitatem: huius ergo terminus formalis, ac ratio terminandi non est quidpiam absolutum, sed potius relatiuum: tum quia intelligitur Socrates cum omnibus suis prædicatis absolutis, quin terminet eam relationem, aut possit, ea ergo ad terminandi officium minime sufficiunt: tum etiam, quia idcirco veritas transcendentalis rei est terminus formalis cognitionis ratione terminandi sub qua, quoniam pro priori naturæ ad illam res non cognoscitur, nec quoadusque censetur ea affecta: at pro priori naturæ ad filiationem substantia genita Socratis, & quod est in eo absolutum nequaquam terminat relationem paternitatis; huius ergo terminus formalis, siue ratio terminandi est filiatio dumtaxat, & non Socratis absoluta substantia.*

199

Admitto secundam dilemmatis partem, ac do pro priori illo naturæ signo, quo intelligitur substantia Socratis genita à Sophronisco, nec hunc esse eius patrem, nec illum terminare relationem paternitatis. Verum hinc in primis tantum sequi posset terminum adæquatum, & sufficientem paternitatis, alteriusque cuiusvis relationis similis haud esse sola rei prædicata absoluta, secus tamen quod termini partialis rationem non obtineant: Nobis autem satis, superque est, ita si possint terminare. Deinde ne hoc, quod nos non veremur admittere, quodque Scottista, & alij negant eo conuincitur argumento.

200

Fac enim; quod est absolutum in Socrate esse terminum adæquatū paternitatis, nec alterius consortium petere, aut pati; profecto id verū erit tamen si pro priori illo signo naturæ toties inculcato Socrates non terminet actū paternitatis Sophronisci: qua ratione veritas, vt exemplo argumenti insista, illudque retorqueam, est totalis terminus formalis, & vt quo nostra cognitionis; & tamen pro priori signo rationis, quo res est, vera non cognoscitur, sed pro alio posteriori, quando ideo quidem res cognoscitur, quia est quoddam ens verum, & non e conuerso: Quamobrem vt res non cognoscitur pro priori, quo est veritate prædicata, non quod hæc non sit sufficiens, & adæquata ratio terminandi cognitionem, sed quod nondum sit vlla cognitio; ita pro priori signo, quo intelligitur Socrates genitus à Sophronisco, huius paternitatem non terminat, non quod non sit sufficiens fortasse ratio eam terminandi, sed quod nondum refulserit paternitas: haud enim nisi pro posteriori simul cum filiatione potest, vel soler refulgere. Itaque duæ probationes vltimæ argumenti contrarij, ad quas tandem deuoluitur eius tora vis, & efficacitas, nihii conuincunt non: prima, quia perperam infert substantiam Socratis non esse sufficientem rationem terminandi paternitatem ex hoc, quod illam pro

aliquo priori non terminet actū: non posterior, quia non idcirco veritas est ratio formalis terminandi cognitionem, quia pro priori ad illam res non cognoscitur, nec est terminus cognitionis, sed quia pro eo priori, nec datur potentia proxima ad id munus terminandi, siue ad hoc, vt pro posteriori cognoscatur. Atqui pro priori naturæ ad filiationem, esto Socrates non terminet paternitatem, est tamen in potentia proxima ad illam terminandam, sicuti est in ea, vt fundet, subeatque filiationem.

201

Obiicies secundo. Relatiua sunt simul cognitione, nec fieri potest, vt eorum vnum exacte, & definite cognoscatur sine alio; vt docet Arist. c. 7. de relat. tex. 8. *Ex his igitur patet, si quispiam aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid definite scit, simul id ad quod illud dicitur definite sciet.* Postea eodem textu id probat hac inductione: *nam, si quispiam hoc scit definite duplum esse, & id cuius duplum est, continuo definite scit, nam si nullus definite duplum scit illud esse, neque si est duum omnino scit. Similiter & hoc si scit præstabilis esse, & quo præstabilis est, definite ob hæc eadem ipsum scire necesse est, nec indefinite sciet hoc præstabilis esse deteriore: hæc enim opinatio est non scientia; nō enim exacte iam deteriore præstabilis esse scit nam si forte sic accidit, nihil est deterius ipso. Quare patet necessarium esse, vt quicquid eorum, quæ sunt ad aliquid quispiam definite sciat, & id eundem ad quod illud dicitur vt sciat.* Hactenus Aristoteles. Atqui non essent simul cognitione relatiua pater, verbi gratia, & filius si paternitas terminaretur, non ad filiationem, sed ad substantiam filij: nam si hæc sola est terminus paternitatis: ergo ea sola intellecta poterit intelligi paternitas, aliquemue esse patrem: at ea sola intellecta, non intelligitur filiatio ab ea distincta, eamque subsequens: poterit ergo cognosci quem esse patrem, idque perfecte, & exacte, quin cognoscatur eius esse filius: pater ergo, & filius haud sunt cognitio e simul.

202

Verum facile respondeo, non posse distincte, & perfecte cognosci, quem esse patrem nisi cognita cuiusdam alterius filiatione, non quod hæc sit terminus adæquatus illius alterius relationis, sed quod tantum partialis. Rursus; qui ne ita eam terminare volunt, hi etiam non minus facile possunt respondere, similitudinem illam in cognoscendo oriri, non ex eo, quod vna relatio sit terminus vllō modo alterius cum qua simul cognosci debet, sed quod vtriusque causa sit eadem: nam ideo Sophroniscus v. g. est pater, quia substantiam Socratis genuit: at hoc ipsum est causa, quapropter Socrates sit filius: quid mirum ergo, si cognita vnius paternitate à priori, & in sua causa, cognoscatur eo ipso alterius etiam filiatio?

203

Obiicies tertio: relatiua sunt simul definitione, vnumque per aliud oportet definiri vt in verbis Aristotelis paulo superius adductis particulam, *definite*, consideranti clarebit, vtque idem Aristoteles docet in topicis lib. 6. capit. 2. loc. 64. *amplius inquit in his quæ ad aliquid sunt considerandum si ad quod genus assignatur & species ad illud, quoddam assignatur, vt si opinio ad opinatum, & quoddam opinio ad quoddam opinatum, & si multiplex ad quoddam submultiplex: si autem non sic assignatur, manifestum quoniam peccatur: videndum autem, et si oppositio opposita definitio, vt si dimidij ea sit, quæ opposita est, etque est duplicis: nam si duplex est quod inæquali superat dimidium, & dimidiū quod inæquali superatur.* Aristot. consentit Porphyrius cap. de gen. his verbis: *quod si etiam genus assignantes speciei meminimus dicentes quod de pluribus, & differentibus specie in eo, quod quid est prædicetur, & speciem dicimus id, quod sub assignato genere est.*

est: nosse oportet, quod, quoniam genus alicuius est genus, & species alicuius est species, utrumque utriusque necesse est in utrumque rationibus utriusque utri. Atqui, si vnum relationum non respiceret aliud velut terminum, haud oporteret ea esse simul definitione, vnumve per aliud definiri: quorsum enim aliquid definiatur per id, quod non respicit, quodve velut terminum non vendicat.

204 Sed respondeo, vnum relatiuum haud oportere definiri per aliud prout tale: ita namque committeretur circulus vitiosus, idemque, tum per aliud æquè ignotum, tum etiam per seipsum explicaretur: v.g. quid vitiosus hac gyratione: pater est, qui habet filium, & filius, qui habet patrem? Rursus haud est magis notum habere filium, quam esse patrem. Præterea ita pater erit, qui habet habentē patrem, adeoque per seipsum declarabitur, quod, quid aliud, quam indeclaratum manere? Et quidem Arist. lib. 5. Metaph. cap. 13. cum definiendi modum aperte improbat in hac verba: *non est autem intellectus ad illud, cuius intellectus est, idem enim profecto bis esset dictum: similiter visus cuiusdam est visus, non cuius est visus, & si verum est hoc dicere, sed ad colorem, vel aliud tale: illo vero modo bis idem diceretur, quod visus est cuius est visus &c.* Aristotelem sequuntur Scotus, & affectus, Hurtadus, & alij recentiores communiter. Ad eius autem locum topicorum, nec non ad locū Porphyrij dico, aut solum voluisse eos vnum relatiuum per aliud non definiri, sed rudi quadam minetua, ac vulgi more explicari; aut certe, si de cognitione exacta, ac definitiva sermonē habuere, id tantū voluisse, vnum relatiuum definiendū esse per aliud materialiter sumptum, ac penes id, quod in recto importat, & quo relationi, aut potius correlationi subiaceret. Addo, ut vñ relatiuum definiatur per aliud, satis esse, si illud respiciat velut terminum inadæquatum, ac partialem, quem terminandi modum ei libenter largior.

205 Obiicies quarto Aristotelem Cap. 7. de relat. ubi sic habet. *Sublati quidem ceteris vniuersis, quæ accidunt hero, bipede inquam scientia, susceptivo, ac homine: relicto autem tantummodo hero, seruus ad ipsum semper dicitur: seruus enim heri dicitur seruus: quod si non accommodatē ad id, ad quod tandem dicitur fuerit assignatum, ceteris quidem sublati, eo vero solo relicto, ad quod est assignatum, non ad ipsum sanē dicitur. Assignatus enim sit seruus hominis, atque ab homine herus, auferatur, non ad hominem sanē, seruus dicitur.* Iuxta Aristotelem ergo relatio seruitutis terminatur ad solam relationem dominij, non verò ad substantiam absolutam dominij, siue heri: hæc enim sublata, & illa sola manente, subsisteret relatio seruitutis, possetque quis nihilominus denominari seruus: contraque accideret, si maneret eius, qui dominatur substantia, homo scilicet; at sine relatione dominij.

206 Respondeo, Aristotelem eo loci tantum contendere ut quis sit seruus, per accidens esse, quod eius Dominus sit homo, potius, quam Angelus, aut aliud suppositum; eamque relationem, ut sic, quod aiunt, & præcisè sumptam nullam rem absolutam in speciali postulare ex parte sui termini, sed quauis esse cōtentam, dummodo possit esse oppositæ relationis fundamentum: ceterum à relatione seruitutis quatenus tali non excludit omne absolutum, etiam in generali, & vagè sumptum: quin potius illud esse necessarium per locum intrinsecum significat: requirit enim manere dominum, ut sit relatio seruitutis: atqui Dominus quatenus talis duo essentialiter includit, nimirū præter relationem Dominij substantiam aliquam absolutam quæ sit eius fundamentum: quidni ergo ea

possit, ac debeat esse terminus seruitutis?

207 Obiicies quintò relationes Diuinæ non terminantur ad absolutum, sed duntaxat ad connotatiuum: ergo & creatæ: consequentia videtur perspicua: antecedens etiā: nam paternitas, verbi gratia, quæ est primæ personæ Diuinæ proprietas personalis, ac relatiua non terminatur realiter ad substantiam, siue naturam filij; aliàs posset ad seipsam realiter referri, ac terminari, cum non distinguatur à natura filij, & hæc potius sit utrique communis: relinquitur ergo, ut relatio illa paternitatis ad solam filiationem, adeoque ad relatiuum quidpiam terminetur.

208 Sed in primis creatarum relationum fundamentum est aliquid absolutum, ut aduersarij etiam habent in confesso, utquæ est persæ, ac spontanea manifestum; at Diuinarum relationum fundamentum non est aliquid absolutum re ipsa, sed potius quidpiam relatiuum: haud enim natura Diuina est quæ opponitur relationi filio, ad eumve realiter refertur, sed sola paternitas: quidni ergo quoad terminos etiam dispar sit ratio nostrarum relationum, atque earum quæ sunt in Deo trino, & vno. Rursus idcirco diuinarum relationum termini sunt itidem relationes quia nulla sunt extrema absoluta in Deo realiter distincta, quorum alia possint fundare ut sic dicam siue referri, alia terminare seu respectibus obijci: hæc autem ratio non procedit in rebus creatis: haud enim paternitas, & filiatio Petri, & Pauli solum distinguuntur, dummodo sint distinctæ, sed multo maxime vtriusque humanitas. Præterea infra constabit, relationes transcendentales multoties terminare ad alias, & non ad aliquid transcendentaliter, atque in eodem genere absolutum: relationes autem diuinæ sunt transcendentales quodammodo, & vel nullo modo prædicamentales, ut aliqui putant, vel certe non physice, ac rigorosè, sed metaphysicè, ac magis late, de quo suprâ tract. primo: haud ergo ad earum terminandi rationem, moremque nostræ sunt exigendæ, haudue ab alijs ad has rectè arguitur. Tandem si quis cum B. Bonau. personalitates diuinas, non relationibus sed originibus constitui censeat, profecto paternitas, esto reipsa terminetur ad relationem filij, at prius ratione ad originem passiuam, qua eius constituitur persona: atque hæc sola erit formaliter eius terminus, illa vero non nisi tantum realiter, & prout cum priori identificata: cum ergo in creatis relatio filij distinguatur realiter (inadæquate saltem) à substantia eius, qui generatur, hæc sola, & non filiatio paternitatem terminabit, si nihil obstat aliunde: nec enim identitas vlla facit, ut officium terminandi, quod vni conuenit ab ea refundatur in alteram.

209 Obiicies vltimo. Vna relatio prædicamentalis refertur ad aliam, ut cum paternitates aliquæ denominantur similes inuicem huius autem similitudinis, ac relationis terminus duntaxat est aliquid relatiuum, non verò absolutum, haud enim est in paternitate tale quidpiam, haud aliquid non relatiuum, cum totum eius esse sit esse ad aliud ritu cæterarum omnium relationum: perperam ergo à nobis est constitutum, omnem relationem terminari ad absolutum. Verum, ut ab hoc vltimo incipiam, nobis satis est, si relatio terminetur ad aliquid absolutum, quorū ex parte alterius extremi inuenitur aliquid non relatiuum, sed ab omni potius relatione liberum. Et quidem hæc moderatio nostræ si adhibeatur sententiæ, ea nequaquam premetur argumento facto.

210 Deinde ad illud dici potest, paternitatem vnam respectu alterius ad se terminatē esse quid absolutum, tamen si

tamen si introitu suppositi sui quidpiam relatiuum: quamobrem vtriusque similitudinem absoluto terminari. Declaratur: similitudo illa, quæ obicitur in argumento, terminatur, non ad aliam similitudinem præcisè, sed ad eius fundamentum, videlicet paternitatem alteram: hoc autem est, eam terminari aliquo absoluto, estque quod à nobis asseritur, & negatur ab aduersariis. Tandem obiici possunt nonnulla eorum quæ cap. præc. à nobis adducta sunt parum ab eius medio: at iis non est quod immoremur, quippe quæ non impugnant priorem nostræ sententiæ partem, sed tantum propugnant posteriorem.

211 Aduersus quam obieciæ primò. Haud pauca relationes sunt non mutæ, vtpote creaturarum ad creatorem scientiæ ad scibile: at nulla harum terminatur ad relationem aliam: haud enim eis respondet ex aduerso alia, cum Deus non perinde referatur realiter ad creaturas, sicuti hæc ad illum, nec scibile ad scientiam, sicuti è conuerso: alioqui relationes eiusmodi forent mutæ contra quam philosophorum, ac theologorum schola pene omnis supponit: iniuria ergo constitutum est, relationem omnem terminari ad relatiuum quidpiam.

213 Respondet Caietanus Deum etiam referri realiter ad creaturam, quamuis per modum in hac, non vero in illo existentem; & scibile similiter ad scientiam. Verum hæc solutio suprà cap. primo satis est impugnata: vteriusque confutatur, quia ex ea fieret, nullam relationem prædicamentalem sitam esse in modo, qui termino, ac fundamento superueniat, sed potius in vtriusque complexione omnem consistere: quemadmodum enim creator realiter, ac prædicamentally refertur ad creaturam, & scibile ad scientiam per modos sibi extrinsecos, quidni etiam vna albedo v.g. referri queat ad aliam per eam, quantumuis sibi extrinsecam, sequè ipsam ad summum, circumscripto quocunque modo?

214 Alij apud P. Suarez respondent, in Deo esse relationem dominij, & creatoris, non realem at certè rationis, eamque terminare relationes creaturarum ad ipsum: paremque esse considerationem scibilis comparari ad scientiam, & cuiusvis alterius relationis non mutæ. Contra tamen: quia quin intellectus noster fingat aliquam relationem in Deo, ad eum referentur nihilominus creaturæ: eiusmodi autem illarum relationem haud excipiet relatione rationis, quippe quæ nulla est, nec reali, vt aduersariis est in confesso, ergo aliquo absoluto. Quin etiam, tamen si intellectus noster fingat aliquid inlat dominij, creatorisue in Deo, non ob id referetur ad eum creaturæ respectu seruitutis, aut originis, ac dependentiæ, sed propter perfectionem suam absolutam, qua esse in eas influit: ea ergo, & non relatio rationis erit ratio terminandi relationem creaturarum. Atque hæc ratio secunda manifestè conuincit eos, qui ad relationem rationis in Deo, non actuale, sed potentialem confugiunt: quid enim interest nos fingere posse, & & comminisci aliquid in Deo, vt ad illum creaturæ habeant ordinem realem, ac prædicamentalem? Facit etiam aduersus eosdem, si nullus esset intellectus creatus, & facultate fingendi præditus, creaturas nihilominus irrationales, & brutas ad Deum prædicamentally relatum in.

215 Parum, ac non nisi solis vocibus differt à priori solutione, alia, qua vtitur Fonseca. Ait enim, quemadmodum homini, quin actu existat, actu tamen conuenit esse animal, ita Deo relationem rationis actu conuenire, quin actu existat suo modo, hoc est obiectiue in intellectu, siue, quin actu fingatur, quia videlicet semper potest fingi. Sed difficultates superioris solu-

tionis hanc eodem ariete prosterunt, vt expendenti constabit. Nominibus etiam contraquam superior abutitur: nam re vera homo, cum non existit, non est actu animal, sed potius nihil, cum actus, & existentia, si rectè intelligantur, in idem recidunt: de quo larius suprà lib. 2. tract. 1. Melior ergo argumenti solutio est: Deum referri realiter ad creaturas, & scibile ad scientiam: quæ duo, quam vera sint, quamque cohæreant cum diuisione relationis in mutuam, ac non mutuam, suprà cap. primo, & postea satis manet declaratum.

216 Obiiciens secundo: paternitas v. g. & filiatio haud sunt realiter distinctæ, sed potius ambæ realem habent identitatem, cum complexione fundamenti, & termini, adeoque eam sortiuntur inter se inuicem; quæ namque sunt eadem vni tertio, sunt idem inter esse: ergo paternitas non terminatur ad filiationem: nihil enim potest ad seipsum terminari: nihil non est terminus alterius cuiusdam: sane in Deo propterea distinguitur realiter paternitas à filiatione, quoniam altera refertur, ac terminatur ad aliam: ergo in rebus creatis, aut distinguuntur inuicem, quod tamen nequit admitti, aut certè neutra terminatur ad aliam: quo fit, male à nobis constitutum esse nullam relationem non terminari ad connotatiuum.

217 Respondeo: quemadmodum aliquid suimet obiectum ac terminus intentionalis esse potest, cognitione videlicet aliqua in semetipsam reflectente, vt inferius lib. 7. tract. 11. probandum est, ex sententia Patris Ruiz de Montoya, & aliorum; ita etiam non est, quia propter aliquid sui terminus phylicus, ac prædicamentally esse nequeat: adeoque paternitas ad filiationem, quantumuis à se realiter indistinctam & secum eandem poterit terminari, eamque è conuerso terminare. Rursus, terminari ad aliquid, est ad illud, vel quidpiam referre, vel ipsummet referri: at quamuis paternitas non referatur realiter ad filiationem, quæ est vtriusque identitas, ac realis indistinctio; ceterum ad eum refert substantiam Patris; quippe quæ ab illa distinguitur realiter inadæquate illiusque saltem in concreto, ac simul cum substantia geniti pater est: hic enim respectu filij talem subit denominationem. Quod adice, paternitatem connectere quodammodo substantiam Patris cum filiatione; ita, vt supposita priori illa relatione, nequeat etiam diuinitus substantia paterna existere sine posteriori: hoc ergo ex titulo filiatio poterit esse terminus paternitatis.

218 Vterius: vti paries v. g. est albus, vt quod, ita albedo est eo ipso alba vt quo: heri ergo nequit, vt substantia patris referatur realiter ad filium, adeoque filiationem in eo inuolutam, quin ad eam referatur, vt quo paternitas: at hoc pacto semper refert vnam relationem ad aliam nobis sufficit ad hoc, vt nulla vnquam non terminetur ad aliam quodammodo: & quidquid sit, an hoc modo vnam relationem terminari ad aliam sit improprie terminari, vel non, certè tantum est quod controuertitur in præsentia: nisi vero quis velit nihil interesse inter has duas quæstiones, an relatio terminetur ad connotatiuum? & an vt quod, & realiter referatur ad aliam possit? quo tamen nihil absurdius, cum nullus auctorum vnquam earum quæstionum non secernat ab alia, ac velut diuersam non pertractet. Hinc constat ad exemplum diuinarum relationum: haud enim distinguuntur realiter, quia vna terminatur ad aliam aut etiam quia altera refertur, vt quo, & secundum quid ad alteram, sed quoniam referuntur inuicem proprie, & vt quod, sic, vt alia sit fundamentum realis habitudinis ad alteram; & non sola ratio referendi fundamentum aliud: In

In creaturis autem aliter se res habet. Adice postremo, ubi semel relatio prædicamentalis sit realiter à fundamento, & termino distincta, & paternitas v.g. sit vnus modus, & filiatio alius, nullam huic argumento vim subesse: ea ergo saltem ex hypothese nostra sit opinio vera.

219 Obiicies tertio: relatio prædicamentalis resultat ex positione fundamenti & termini; atque vtrumque veluti se prius siue causam quodammodo supponit: v.g. similitudo vtramque albedinem, quas contendit, cum ideo sint similes, quia datur vna, necnon alia: paternitas substantiam genitoris, necnon etiam geniti, actionemque præteritam &c. At non resultat vna relatio ex alia, nec vna præsupponit aliam: haud enim est prius albedinem A esse similem albedini B. quam è conuerso: haud etiam antecedit paternitas filiationem, aut hæc illam: tum, quia relatiua sunt simul natura, vt per se patet, vtque ex Aristotele supra probatum est: tum etiam, quia alioqui admitenda esset mutua prioritas in relationibus: quo enim nomine similitudo albedinis B. est prior similitudine albedinis A, eodem hæc debet illam antecedere, cum ex æquo se terminent: & quo ex titulo filiatio est anterior paternitate, eodem etiam hæc antecedit filiationem: quæ, cum ita sint, videtur fieri non posse, vt vna relatio sit terminus alterius. Hoc argumento Scotistæ vicem Thomistis rependunt, & qui ab his vrgetur similitudine naturæ correlatiuorum propria, eadem eos vrgent, atque haud leuius, quantum opinor. Cui tamen respondeo, quod dici solet relationem prædicamentalem resultare ex positione fundamenti, & termini, intelligendum esse de termino absoluto, non verò de relatiuo, quemadmodum etiam qui arguunt, effectum illud accipiunt de fundamento, non prout relatio, sed prout est quidpiam absolutum relationi præuium. Qui autem negant relationem omnem terminari simul relatiuo, & absoluto, & potius terminum absolutum nulli non relationi denegant, quid hi respondere possint argumento, ipsi viderint.

220 Obiicies quartò, & præcedens confirmabis argumentum. Ideo Petrus v.g. est pater Pauli, ad eumque refertur, quia eius ab illo est substantia genita, non verò, quia Paulus est eius filius, alioqui ideo etiam hic esset eius filius, ad eumque referretur, quia ille est eius pater, quo fieret relatiua haud esse simul natura, eaque potius esse mutuo priora, & posteriora, quorum vtrum sit magis absurdum, haud facile diiudicatis: Paulus ergo penes suam substantiam genitam, & id quod est in eo absolutum, est ratio terminandi, siue terminus formalis paternitatis, non verò penes relationem filij: quo pacto obiectum formale visionis nostræ, siue, quod iuxta est, eius terminus formalis, aut ratio terminandi non est paries secundum se, sed color, quoniam non ideo videtur paries, quia est paries, sed quia coloratur.

221 Respondeo, vi huius argumenti hoc tantum conuinci, filiationem v.g. non esse terminum formalem paternitatis, quatenus hæc refert patrem ad substantiam filij: haud enim ideo eum ad hanc refert, quia hæc filiationi subest: Cæterum quatenus paternitas refert substantiam patris ad filiationem, & tum illam, tum se connectit essentialiter cum filiatione, hæc eius terminus formalis esse potest, ac debet, quin argumentum factum hoc tenus obstat: siquidem ideo substantia patris refertur ad filiationem, ac tam ipsa, quam etiam paternitas connectitur essentialiter cum alia relatione in genito reperta, quia est filiatio: nam, si non esset filiatio, sed æqualitas, aut similitudo, dominatio, aut seruitus, alijsve respectus

eorum ad quos se habet illa per accidens, haudquaquam terminaret eiusmodi connexionem, relationemve: tota ergo ratio eam terminandi est filiatio.

222 Obiicies quintò: si omnis relatio tenderet in aliam velut in terminum suum, nullaque prædicatis absolutis rei sibi obiecta, atque ex aduerso respondentis esset contenta, profecto relatio in communi ita terminaretur citra dubium: quod enim conuenit per se omni inferiori, id etiam rationi communi nequit non conuenire: quo pacto, quia Petrus, & Paulus, & quicumque alius homo est animal rationale, homo in communi animalis rationalis eo ipso sortitur conceptum: est relatio in communi non terminatur alia relatione: ergo nec omnis in particulari: Minor (haud enim cætera egent probatione) suadet: quia alias relatio in communi, & relatio eam terminans distinguerebuntur realiter, ac simul essent indistinctæ: hoc posterius videtur perspicuum: nam communis conceptus relationis cohibet omnem relationem: nulla ergo potest extra eam esse, ab eade distingui, aut è conuerso: prius etiam: quia terminus relationis nequit non ab ea distingui, aliudue ab ea esse, siquidem relatio est cuius totum esse est esse ad aliud: ea autem particula, aliud, denotat terminum relationis, vt per se patet, vtque omnibus est in confesso.

223 Respondeo: hoc argumentum magis eo tendere, vt probet non dari rationem communem relationis, quod multis placet, quam, vt suadeat relationem non terminari ad connotatiuum: quid enim? si responderetur omni relationi in particulari competere, quod terminetur alia relatione, secus tamen rationi communi relationis: non quod ea si daretur nequitiam imitaretur legem inferiorum suorum, sed quod nulla sit possibilis, propter incommodum, videlicet in argumento obiectum. Rursus secundò: terminus relationis haud debet esse ab ea distinctus, sed à fundamento solo, haud esse ad aliud à se, sed ab eo, quod refert, vt ostensum paulo superius: quamobrem relatio in communi, quamuis admittatur, poterit terminari per aliam relationem, quæ quidem sit aliud quodammodo iuxta relatiuorum definitionem, non tamen à relatione vt sic, sed ab eius fundamento: vnde contradictio, quam inferre conatur argumentum, haud sequitur, quantumvis sequi videatur. Tandem finge, terminum relationis ab ea distingui etiam adæquate: Certè contendere quis potuit id intelligendum esse, non de omni termino, sed de solo absoluto, atque hunc tantum denotari per voculam, aliud, cum definitur relatio in communi: quid est ergo quapropter hæc non possit terminari alia relatione, haud enim metus est, ne si ita terminetur simul sit distincta, & indistincta ab alia relatione, quando non definitur quidem in ordine ad aliam, sed duntaxat ad quidpiam absolutum: Verum de hoc infra.

224 Obiicies sextò: si terminus vnus relationis, quæ ea cumque sit alia sit relatio, paternitatis v.g. filiatio, & è conuerso, altera sanè per alteram est definienda, cum par, & solemne etiam sit quantum rem definiri per id, quod respicit essentialiter vel vt terminum, & cum quo connectitur suapte natura: quo quidem nomine homo per sensationes definitur, ac discursiones, candor eius per disgregationem visus, &c. Iam ergo definiendus est pater, qui habet filium, & filius, qui habet patrem; adeoque sequentur incommoda aduersus alios à nobis superius illata. Quid alij huic argumento respondeant, ipsi consulant: mihi qui geminum cuiuscumque relationis terminum esse puto, nullam

nullam illud difficultatem facit: dico enim, relationem omne definiendum esse per terminum suum, cum quo connectitur essentialiter; at non per omnem terminum, sed per aliquem, non per connotativum, sed per absolutum: quo posito nullum sequitur incommodum, ut intuenti clarebit.

- 225 Quid? quod ad summum eo conuincitur argumento, unam relationem definiri per aliam ex parte, & non ex toto; ut si dicatur: pater est, qui filium quoad eius substantiam genuit; filius est contrarius, qui patrem habet à quo eius substantia sit genita. Hunc autem definiendi modum haud esse absurdum, absque probabile est: quantumvis multo probabilius sit, eum vndeque exactum non esse ad leges dialecticæ: ut enim ex eo non sequatur rem totam inexplicatam manere, nec idem per seipsum præcisè explicari, nec circulum vitiosum peragi; quæ tamen incommoda non possunt defugere, qui relationem omnem alia duntaxat terminari censent: at certe sequitur aliquid repeti in definitione sine vlla necessitate, aut operæ pretio, quandoquidem satis est ad explicandam naturam patris, quod alium genuerit hominem, quin vlla fiat mentio filiationis, atque ad explanandam essentiam filij, quod ab alio sit genitus, nulla paternitatis commemoratione facta. Verum non improbabilius dici quoque potest, relatiuorum conditionem, specialemque genus perire, ut aliud in definitione alterius adhibeatur in obliquo, & minus principaliter; nec aliter ea bene, & accommodatè explicari: proinde haud esse prorsus vitiosam, & inutilem alterutrum mentionem, cum definitur alterum.

- 226 Hactenus ostensum est, omnem relationem predicamentalem terminari aliquo absoluto, nec non aliquo connotatiuo. Sed quid dicendum de relatione transcendentali, hæc si est prorsus à predicamentali distincta? Respondeo idem: nam sicut cognitio, & amor referuntur ad obiecta, ita hæc quatenus bona, & vera est conuersio ad eos actus: item vti causa ad effectus possibiles habet ordinem, ita hi ad illam: rursus, vti actio, passio, ac ceteri modi relationem fortiuntur ad extrema absoluta; quæ afficiunt, ita etiam hæc ad eos vicissim, si minus essentialiter, & per denominationem omnino intrinsecam, at certe contingenter, & per denominationem quadantenus extrinsecam: nulla ergo harum relationum transcendentalium non connectitur cum alia: quidni ergo ad eam possit, ac debeat terminari, sicut in iis, quæ spectant ad predicamentum ad aliquid contingit. Deinde secundo: earum relationum transcendentalium, quas breuitatis causâ prætermisimus, quælibet est non mutua, saltem in eodem genere: cuiusvis ergo terminus est absolutus, & non relatiuus in eodem genere, quod satis est, ut simpliciter dicatur absolutus iuxta superius disputata semel, atque iterum: omnis ergo terminatur etiam ad quidpiam absolutum.

CAPVT XVI.

An terminus specificet relationem predicamentalem? Anue et essentialis?

- 227 **B** Imembrem hanc questionem expediendam aggredior: quam tamen potuero breuissimè: tum quia vtrique eius pars magna ex parte, ne dicam ex toto, est de nomine: tum quia neutra admodum necessaria suppositis iis, quæ sunt superius disputata. Prima ergo sententia est, relationem predicamentalem

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

lem, & quamvis aliam realem specificari à solo termino. Ita Scotus in 2. distinct. 1. quæst. 5. Deza in 2. etiam dist. 13. quæst. 1. notab. 4. Soncinas. 5. metaph. quæst. 32. Rubius in predicam. cap. 7. quæstione 6. numero 86. Secunda sententia est, relationem specificari à solo fundamento. Ita præter alios videtur censuisse B. Thomas 3. p. q. 55. art. 5. & quodlib. 1. art. 2. & quodlib. 9. art. 4.

228 Probabilius tamen arbitror, relationem semper specificari tum à fundamento, tum etiam à termino: Ita P. Suarez. disput. 47. metaph. sect. 17. num. 15. & P. Balthasar Tellez in metaph. disput. 42. sect. 6. conclus. 6. num. 28 & sequentibus. Suadetur autem, quia relatio predicamentalis, ut haud ita post constabit, constituitur in sua specie per fundamentum, simul ac terminum: ac tum hic, tum etiam illud est eius pars intrinseca realiter, ac verè; quidquid sit, an ratione ratiocinata sint ambo eam extra: Constitui autem in specie sua quidpiam est specificari: specificatur ergo relatio per extrema sua. Rursus specificari aliquid aliunde est inde fortiri distinctionem suam specificam: atqui relatio distinguitur specie à quavis alia munere fundamenti, ac termini, cum per id quælibet res distinguatur numero, ac specie ab alia quavis, per quod vno, vel altero modo constituitur in semetipsa, neque aliud sit rei cuiusvis distinctiui, quàm eius constitutiuum, ut est in philosophico axioma ab eorum nomine non recepto.

229 Sed fac, relationem predicamentalem esse realiter distinctam à fundamento, & termino: aut fac, sermonem esse de relatione aliqua tantum transcendentali, de cuius distinctione ab extremis suis haud possit esse dubitatio: certè idem redit argumentum, aut certè aliud nihilominus efficax ac difficile: fieri namque nequit, ut relatio vlla respiciat terminum aliquem specie diuersum, quem non respicit alia, quin ambæ sint specificè diuersæ: alioqui erit, ut cognitio mea lapidis, eaque, qua non lapidem, sed equum considero haud sint specie diuersæ: quin etiam, ne vni immeret exemplo, erit alioqui, ut nullæ ferè scientiæ specie differant, ut ut obiecta ita differentia respiciant: relatio ergo specificatur à termino. Par ratio est fundamenti: Vni namque, si sit essentialiter illigata vna relatio, & alteri, & non priori altera, necessum est, ut ambæ ritu fundamentorum specie differant.

230 Pro sententia priori loco memorata, cui quidem prior nostræ sententiæ pars est opposita, sic oppones. Ad eundem terminum possunt, & solent esse relationes specie diuersæ. v. g. ad eundem filium paternitas, ac maternitas, ad eundem hominem similitudo, dissimilitudo, paternitas ac filiatio cum fieri possit, ut ei sit similis in ratione animalis equus, in ratione rationalis dissimilis, vel idem, vel leo aliavè bellua, eiusque pater vnus homo, & filius alter: haud ergo specificantur à termino tales relationes; alioqui, cum terminus sit vnus tantum speciei, eius etiam essent illæ, & non plurium. Respondeo, in primis relationibus prædictis respondere ex aduerso toridem terminos specie diuersos, si minus absolutos, at certe connotatiuos, ac relatiuos, paternitati scilicet, ac maternitati filiationem specie, numeroque geminam, ac multiplicem, ut supra ostensum est cap. octauo: similitudini quoque aliam similitudinem, dissimilitudini dissimilitudinem, paternitati filiationem, & filiationi paternitatem iuxta ea, quæ disseruimus nuper cap. 13. & 14. Deinde, quidquid sit, an omnis relatio terminetur ad aliam relationem, anue multiplex ad multiplicem; terminus ille absolutus

qui obicitur in argumento, facit quamlibet earum trium relationum specie diuersam à quauis alia, quæ non respicit communem eum terminum, sed alium diuersum: atque hoc satis est, vt eas specificet.

231 Oppones secundo; posse cognitionem aliquam, saltem Angelicam, aut supernaturalem esse vnam, indiuisibilemque numero, & specie, & nihilominus vna, eademque opera tendere in obiecta specie diuersarum possibile esse saltem supernaturaliter, atque in alia rerum serie modum aliquem simplicem, vnumque, qui simul referat fundamentum quoddam ad qualitatem, quantitatem & causam, & alteri illud assimiliter, alteri ex æquet, tertiæ verò tanquam ad patrem, matremve, aut quid simile comparet; adeoque terminos specie diuersos sine vlla sui diuersitate numerica, nedum specifica, respiciat: haud ergo terminus specificat relationem, cum hæc possit esse vnius speciei, esto ille sit multiplicis.

232 Respondeo specificari relationes per terminum esse, quoties vna respicit illum, & non alia, sed alium specie diuersum, tum ambas specie diffidere. Vel paulò aliter: est quoties termini sunt specie diuersi, non solum inuicem, atque inter se, sed respectu relationum, ita, vt eorum vnum respiciat, & non alium relatio aliqua, tum hanc esse specie diuersam à relatione proficiscente in diuersum terminum: At siue sit sermo de cognitione illa, siue de modo physico nulla alterutris pars desinit respicere terminum, quem respicit altera: haud enim est in iis vna, & altera pars gradusve: sed tum cognitio, tum etiam modus prædicamentalis indiuisibiliter contendit in terminos specie diuiduos, & hi, quamuis sint inter se specie diuersi, non tamè comparatione vtriusque relationis: ambæ ergo, & quacunque aliæ possunt, ac debent à terminis specificari suis, dummodo specificationis recte explicetur essentia. Summa est, quod diuersitas specifica fundatur in numerica, nec nisi hac supposita velut conditione, potest specificare relationem, vnamve ab aliâ essentialiter diuersam reddere: Cum ergo in cognitione obiectis specie diuersis intenta haud sit vlla diuersitas, ac multiplicitas numerica, nullaque etiam sit in modo qui obicitur, quid mirum, si, nec iste, nec illa multiplex specie euadat?

233 Pro sententia posteriori loco relata, & cui etiam altera nostræ pars refragatur, ita obicies. Vnus, idemque homo v.g. simul est similis alteri homini, nec non alteri dissimilis: item vnus pater, & alijs filius: relationum ergo specie diuersarum fundamentum tamen potest esse vnum, nec specie tantum, sed quod plus est numero: haud ergo ab eo specificatur, specieue multiplicatur relatio. Sed respondendum est primo; fundamenta proxima earum relationum esse diuersa: prior enim fundatur, non tantum in humanitate eius, qui refertur, sed vterius in vnitatis qualitatis, aut substantiæ: posterior in diuersitate quadam qualitatis: tertia in actione, qua fundamentum genuit: quarta vero in passione, qua quidem aliunde ipsum est genitum. Deinde quidquid sit, an sit aliqua diuersitas ex parte fundamenti; certe illud facit, quamuis earum relationum diffidere specie à qualibet alia, quæ non ei est innixa, sed alteri: quod sufficit, vt eas censeatur specificare. obicies secundo; eandem indiuisibilem relationem fundamenta specie diuersa referre posse, & solere, v.g. eadem vnio refert materiam ad formam, & hanc ad illam: eadem cognitio potentiam ad obiectum, & è conuerso: mille alia eiusmodi. Verum huic argumento paulo supra factum est satis, cum esset de termino sermo.

234 Quod ad aliam attinet propositæ quæstionis partem Quæritur, in prædicabilib. c. de specie. Soncin. 5. metaph.

q. 33. Mairon in 1. dist. 29. q. 5. negant, terminum esse de essentia relationis prædicamentalis, alteriusve realis. Caterum Niphus 5. metaph. d. 16. atque, vt refert supra Caietan, plerique Peripatetici affirmant. Prioris sententiæ fundamentum est, quia terminus distinguitur realiter à relatione, ergo non est idem cum ea, ergo nec de eius essentia, cum hæc identificetur citra dubium rei cuius est essentia. Posterioris vero, quia illud est de essentia rei sine quo, nec esse, nec concipi potest: atqui relatio prædicamentalis ita se habet respectu termini, cum totum eius esse sit esse ad aliud. Arbitror, litem esse totam de vocabulo: potest autem componi: & facile, si dicatur terminum esse de essentia relationis (à qua disputandi gratia suppono eum esse distinctum) non in recto, sed in obliquo, non identice, sed connotatiue: atque hoc, & non amplius vtriusque sententiæ contrariæ argumento conuinci.

CAPVT XVII.

An, & quatenus relatio prædicamentalis distinguatur à fundamento, & termino.

235 HActenus de fundamento, & termino, ac ratione fundandi, siue conditione relationis prædicamentalis, reliquum est, vt de huius ab illis distinctione agamus. Porro autem, ne sit æquiuocationi locus, hoc in primis animaduertendū est, haud esse quæstionem de relatione prædicamentali, prout hæc cum reali, & vera recurrit, nullamque talem non cohibet: constat enim, eam ita sumptam multoties distingui à fundamento, & termino: sic cognitio distinguitur realiter à potentia intellectiva, & obiecto: amor item à voluntate, bonoq; in quod fertur: neque non actio, vnio, passio, duratio, & vbicatio à suis extremis: tantum ergo est sermo de relatione prædicamentali arctius usurpata; nimirum similitudine, ac dissimilitudine, æqualitate, & inæqualitate; item paternitate, & filiatione, aliisque id genus respectibus in actione fundatis; necnon iis, qui fundantur in ratione mensuræ. Rursus nomine fundamenti intelligendum est, non remotum, sed proximū, quod ratione fundandi cohibet.

236 Quibus constitutis ante aliorum sententias, quid ipse sentiam profero; arbitrorque, relationem prædicamentalem haud esse modum, vel accidens absolute à fundamento, & termino realiter distinctum: haud actum intellectus humani, vel diuini ea inuicem extrema comparantem: haud etiam solum fundamentum connotans terminum, nulla ei adiectione etiam rationis facta: haud idem fundamentum, sed duntaxat penes aliquam formalitatem respectiuam, seu connotatiuam ab eo virtualiter tantum, seu ratione ratiocinata distinctam: haud ipsum fundamentum, ac terminum formaliter: haud denique aliquid ab eis distinctū ratione extrinseca, ac tantum ex modo significandi. Quid ergo? Censeo, eam à fundamento, & termino collectim sumptis virtualiter intrinsecè, & ab iis seorsim sumptis realiter inadæquate distinguui: non aliter, ac animalitas ex.g. virtualiter distinguitur à materia, & forma simul sumptis quatenus materia, & forma, rationalitas, seu risibilitas est; caterum à materia, & forma seorsim sumptis, siue à qualibet earum realiter inadæquate distinguitur, cum enim animalitas in aggregato materiæ, & formæ realiter consistat, aggregatum autem, siue totum à suis partibus realiter inadæquate distinguatur, non poterit hac ratione non distinguui animalitas à materia; & forma diuisiue sumptis.

237 Vt autem hoc iterū animaduertā, de qua plura dedi lib. 2.

lib. 2. r. 4. distinctio virtualis intrinseca est aptitudo, ut quædam actus, & vere in se indistincta subeant tamen à parte rei prædicata contradictoria, perinde, ac si proprie multa essent, atque diuisa. Quamvis autem aliqui admittant distinctionem quodammodo virtua-lem, siue rationis ratiocinatæ inter relationem, eiusque extrema, hæud ob id opinor, eos in mea illico esse sen-tentia: illorum enim non pauci distinctionem, quâ in præsentî defendunt, negat esse coniunctam cum con-tradictione prædicatorum, quam tamen ipse tueor. Fauet tamen nobis non leuiter Albertus Magnus in prædic. tr. 3. c. 7. Fauet etiam quotquot relationem distinguunt ratione ratiocinata à fundamento, ac ter-mino; eam autem distinctionem existimant esse vbivis virtua-lem intrinsecam, & cum contradictione prædi-catorum coniunctam.

238 Verum misso eo præsidio, quod ab auctoritate peti consequitur, & quod de esse nobis fortasse contendere aliquis, agendum est ratione Relatio prædicamentalis à parte rei distinguitur à fundamento, & termino collectim sumptis ab his realiter distingui nequit: so-lum ergo virtualiter intrinsecè: eo autem ipso, quod cum his collectim sumptis realiter identificentur, nec ab illis sit, nisi tantum virtualiter distincta, non pote-rit non distingui realiter inadæquate ab his seorsim sumptis, siue à quolibet eorum. Maior probatur: quo-niam si paternitas v. g. à fundamento, & termino si-mul sumptis à parte rei non distingueretur, eadem ra-tione filiatio ab his neutiquam esset distincta; ac proi-nde paternitas, & filiatio non distinguerentur inter se inuicem, quandoquidem amba in substantia pa-tris, & substantia filij, & actione præterita formalis-sime consisterent: at paternitas, & filiatio sunt rela-tiones à parte rei inuicem distinctæ, seu realiter, seu virtualiter: alterutro ergo modo necesse est eas à fun-damento, & termino simul sumptis distingui: M. nor probatur: paternitas habet pro fundamento substan-tiam Petri v. g. & pro termino substantiam Pauli; & filiatio è conuerso pro fundamento substantiam Pau-li, & pro termino substantiam Petri à parte rei sibi vendicat: eæ ergo relationes diuersa fundamenta, ac diuersos terminos à parte rei sortiuntur, & proinde prædicata contradictoria res ipsa suscipiunt, videlicet respicere, & non respicere aliquem terminum, habe-re, & non habere aliquod fundamentum, vti ad earum distinctionem aliquam omni operatione intellectus anteriorem, ac vel realem, vel virtua-lem oportet. Antecedens, ex quo geminæ consequentiæ apertè de-ducuntur, ita suadet: si paternitas, qua Petrus Pauli genitor est, respiceret velut terminum substantiam Petri, Petrus esset pater sui ipsius; & si filiatio, qua Paulus Petri filius est, intueretur velut terminum sub-stantiam Pauli, hic sui ipsius esset filius: consequens est absurdum: ergo &c. sequela probatur, quia pa-ternitas Petri eum denominat patrem eius, quem pa-ternitas velut terminum respicit, & filiatio Pauli eum constituit filium illius, quem filiatio intuetur tanquã terminum: haud secus, atque cognitio denominat in-tellectum cognoscentem id obiecti, quod est terminus cognitionis: idemque contingit in amore, & quouis modo, & relatione transcendentali: sed paternitas Pe-tri in opposita sententia habet pro termino substan-tiam ipsius Petri, aliàs à filiatione distinguenda; & fi-liatio Pauli instar termini vendicat ipsius Pauli sub-stantiam, alioqui à paternitate distinguenda: Petrus igitur sui ipsius pater, & Paulus suimet filius euadet.

239 Rursus secundo, eadem distinctio relationis à fun-damento, & termino, quæ refert, suadet: in intel-ligibile prorsus videtur, quidpiam dici maius alio for-maliter per id, quod est minus, aut minus per id, quod

est maius, vel per idem denominari aliquid maius si-mul, & minus: vtrumque autem sequeretur, si relatio maioris, ac minoris inuolueret fundamentum, simul-que terminum, & ab eis ante considerationem intel-lectus nequaquam esset distincta, ut inuicem clarebit. Hoc argumentum pulchrè inlinuat Plato in Phædone his verbis: igitur, neque tu quidem assentieris, si quis aliquem dixerit alio quodam capite esse maiorem atque eum, qui minor est eodem capite esse minorem, sed testi-ficaberis, te quidem nihil aliud esse distinctum, quam omne maius alio non alia ratione vlla, quam magnitudi-ne esse maius, atque ob hoc maius, ob ipsam scilicet magnitudinem: minus autem nullo similiter alio, quam paruitate, & propter hoc esse minus, propter ipsam vide-licet paruitatem metuens, ut puto, ne si quem dixeris ca-pite maiore esse, vel minorem, quispiam tibi sic obiiciat; primum quidè, & eadem re maius fore maius, & minus fore minus: deinde, quod capite, quæ res parua est, maiore as-firmes esse maiore: hoc autem dices mōstro esse persimile, ut paulo aliquo magnum quiddam esse dicas. Hactenus Plato, qui nomine magnitudinis, & paruitatis intelli-git relatione maioris, & minoris, eaque à coniunctio-ne termini cum fundamento, si minus realiter, at cer-tè virtualiter distingui superiore probat incommodo.

240 At Platoni, & nobis aduersari videtur Augustinus cap. 10. de prædicam. sic inquit: una enim res, & maior à minore, & brevis à maiore, vno, atque eo-dem tempore poterit nominari. Caterum Augustinus hoc tantum vult, rem aliquam dici maiorem à mi-nore, & minorem à maiore, non formaliter, & quidditatiue, nec ita, ut termini eiusmodi relatio-num illas intime constituent, sed veluti causaliter, atque ita, ut à terminis fundamento accedentibus tales respectus resultent: quo pacto dici consuevit, actum esse semper vetum ab obiecto, quantumvis sit, vel perpetuo, vel certe non raro per seipsum ef-fentialiter vetus. Quamobrem Augustinum retor-queo, & eius argumentor auctoritate tom. 2. epist. 66. ad maximum, vbi sic habet.

241 Diuersa sunt autem, sicut pater ad filium, fi-lius ad patrem, socer ad generum, gener ad socerum, dominus ad seruum, seruus ad Dominum: non est quidem hoc ad illum, iste quod ad istum, ille, sed ambo tantum homines sunt: relatio diuer-sa est, non natura: quoniam si attendas, quid sit alter ad alterum, non hoc iste ad illum, quod ille ad istum. Vnde emergit tertia probatio eius di-stinctionis, quæ statuta est inter relationem, & ambo eius extrema: si paternitas, verbi gratia, in substantia patris, & substantia filij, ac generatione præterita formalissime, & absque vlla distinctione virtuali intrinseca consisteret in iisdem; etiam filiatio eadem esset ratione sita, ac proinde pater-nitas, & filiatio non forent relationes diuersæ, ut certissimum videtur: at eas diuersas esse expresse Augustinus, edocet loco adducto, idque non semel: neutra ergo in fundamento, & termino quidditatiue consistit, neutra non ab iis à parte rei distinguitur, si minus realiter, saltem virtualiter, ac ratione ratioci-nata, quæ sit prædicatorum contradicentium radix.

242 Quarto probatur eadem distinctio relationis à fundamento, & termino: similitudo inter duos Angelos v. g. & similitudo inter duos homines sunt omnino æquales, quin alterutra sit maior, aut per-fectior altera, propterea quod ambe sint specifica spe-cie infirma: Sed duo Angeli, & duo homines inter-se sunt omnino inæquales: vna igitur similitudo in complexo duorum Angelorum, & altera in com-plexo duorum hominum formaliter, & à parte rei sita non est: aliàs qua ratione Angeli hominibus præ-stant,

stant, similitudo etiam Angelica humanam superat: quod fieri nequit, cum similitudo duorum hominum summa sit, & qua maiorem non inuenies. Idem argumentum confici potest in relatione distinctionis realis, quæ, quorumcumque, & quantumvis inæqualium sit extremorum, nihilominus est æqualis: quo respexit Damascenus cap. 33. *Dialecticæ: Neque enim due palma sunt magis duo, quam duo homines.* Idem etiam in aliis multis respectibus id genus.

243 Respondent aliqui recentiores nostro argumento, eius distincta maiori: similitudo duorum Angelorum, duorumque hominum est æqualis similitudo, concedunt; est æqualis perfectio, negant: & similiter distincta minori: perfectio utrumque non est æqualis perfectio, concedunt, non est æqualis similitudo, negant: quare aiunt, æquale, & non æquale, applicari diuersis terminis, adeoque nullam contradictionem prædicatorum inferri sicut ad arguendam distinctionem virtualem oportet. Friuola responsio, utpote quæ argumentum confirmat, non soluit: concedit enim, Angelos hinc, & homines illinc esse æquales in ratione similitudinis, & non esse æquales in ratione perfectionis, siue, quod perinde est, hanc esse æqualem in ambobus, & non illam: altera ergo distinguitur virtualiter ab altera, cum prædicatorum contradictio semper sit cum huiusmodi saltem distinctione coniuncta. Iam verò ineptè aiunt æquale, & inæquale à nobis applicari diuersis terminis: nam si de subiectis sermo sit, fateamur similitudinem, & perfectionem esse diuersos terminos: hoc autem nonne nobis prodest, obestque aduersariis: quod si de prædicatis sermo sit, quam æqualitatem attribuiamus similitudinibus hominum, & Angelorum, eandem de illorum perfectionibus negamus: æquale ergo, & inæquale neutiquam à nobis adhibetur diuersis terminis hoc sensu, ut non sit eadem æqualitas affirmata in argumento, & quæ negatur in eodem per inæqualitatem. Quin potius est una & eadem æqualitas, sed de gemina similitudine enunciata, & non de illa, sed de gemina perfectione inficiata.

244 Respondent secundò, animalitatem hominis esse similem equo, non verò eius rationalitatem, & tamen non propterea utramque formalitatem virtualiter distinguui, aut prædicata contradictoria subire: quanquàm ergo perfectio hinc hominum, & illinc Angelorum non sit æqualis, sit verò utrorumque similitudo, non ob id perfectio, ac similitudo illorum contradictoria prædicata facipient, eruntve realiter, aut saltem virtualiter distinctæ. Verum in primis longè probabilius est, animalitatem, & rationalitatem virtualiter distinguui, ob vniuersum videlicet similitudinē cum equo, & alterius cum eo dissimilitudinē, de quo fuit lib. 2. tract. 4. Deinde quamvis similitudo ac dissimilitudo distinctionem virtualem, ac prædicatorum contradictionem non arguat, eam tamen arguere poterit æqualitas, & inæqualitas, quocirca multis partibus neruosius est hoc argumentum à relatione æqualitatis, & inæqualitatis sumptum, quam quod à similitudine, & dissimilitudine duci consuevit. Quando etenim animalitas hominis dicitur propriè, & absolute simili equo, & rationalitas dissimilis, siue non similis, similitudo illa potest, & solet non improbabiler dici generica, & solam dissimilitudinem genericam excludere, non verò specificam; locum proinde esse, ut rationalitas sit specificè dissimilis equo quin propterea ipsa, & animalitas subeant prædicata contradictoria, sicut ad virtualem distinctionem oportet.

245 Cæterum argumentum, quod ab æqualitate, & in-

æqualitate ducimus, hac ratione nequit eludi: æqualitas enim propria, & absoluta omnem excludit inæqualitatem, fierique nequit, v. g. ut due quantitates sint absolute, ac verè æquales, quin summè æquales sint, omnisq. omnino inæqualitatis expertes: quæcumque enim remaneat, ea obstabit, ne due illæ quantitates sint v. g. duo palmi, ac proinde, ne sint æquales: cum ergo similitudo duorum hominum sit absoluta, ac propria ratione æqualis similitudini duorum Angelorum, non poterit quidem perfectio, siue entitas duorum hominum esse inæqualis perfectioni duorum Angelorum, quin hoc ipso similitudo, & perfectio duorum hominum inuicem comparatæ subeant prædicata contradictoria, & distinctionem aliquam: absoluta enim, & vera æqualitas cuius inæqualitati contradicit.

Tertiò respondent neoterici, duos Angelos esse æquales in similitudine duobus hominibus; est utrumque similitudinē esse specificam, esse verò inæquales perfectione tenus perinde est, atque non esse adeò æstimabiles duos homines, ac sunt duo Angeli: at homines esse inuicè specificè similes, sicuti sunt speciem similes Angeli, illos autem non esse adeò æstimabiles, ac sunt hi, non inuoluit ullam contradictionem prædicatorum cum distinctione coniunctam: ergo nec æqualitas in similitudine & inæqualitas in perfectione eam adarguit. Cæterum hæc responsio difficultatem non tollit: nam argumentum, illud contendit, esse specificè similes duos homines, & itidem duos Angelos, esseque minus æstimabiles duos homines duobus Angelis importare contradictionem prædicatorum, alterū videlicet æqualitatem, & alterum carentiam æqualitatis, siue inæqualitatem. Vnde qui hoc pacto respondent, principium petunt, & solam conclusionem impugnatam pro solutione impugnationis afferunt.

Argumentor quintò, & præcedens argumentum confirmo. Viso fundamēto, & termino æqualitatis, v. g. lignis, ac lapidibus, de his dubito, an sint æqualia, vel inæqualia, & utram relationem habeant, modoque æqualia mihi apparent, modò inæqualia. Atqui de ipsa æqualitate dubitare nequeo, an sit æqualis, vel inæqualis, sed euidēs mihi semper est, eam esse æqualitatem, & non posse esse inæqualitatem: æqualitas ergo distinguitur à fundamēto, & termino, siue à rebus equalibus inuicem. Hoc argumento alioqui vtitur, in præsentī materia vltus est Plato in Phædone, ubi Socrates Platonis personam gerens ita alloquitur Simmiam: *Nomme saxa, vel ligna æqualia, dum eadem sunt, alias æqualia, alias inæqualia nobis apparent? Penitus. Quid autem ipsa æqualia? possunt inæqualia sibi videri? vel æqualitas inæqualitas? Nunquam o Socrates. Quamobrem idem sunt æqualia, atque ipsum æqualia. Nullo modo idem mihi apparent o Socrates* (respondet Simmias.)

Sextò probatur eadem distinctio relationis à fundamēto, & termino. Similitudo Petri cum Paulo, aut consistit in utroque secundum se existente, circumscripto quocunque alio: & hoc sustineri nequit, cum Petrus, & Paulus secundū se existere possint, quin simul existant, sed alter prius, alter posterius, ac proinde, quin similes sint, eo quod omnis similitudo, iuxta plerosque aduersariorum, ne dicam omnes, terminum fundamēto coexistentem postulet. Aut illa similitudo in utroque inuicem, & mutuo coexistente sita est: & hoc etiam potest aperte impugnari: siquidem fundamētum, & terminus secundum se reperiunt, & existere possunt, quin similia sint; coexistentia vero illorum, nec diuinitus inueniri potest absque eo, quod sint similia: similitudo igitur in sola coexistentia illa fundamēti, & termini, ac duplici utriusque duratione vni illigata instanti, ac proinde in aliquo

ab eis a parte rei distinctio consistit, non vero in ipsismet etiam suppositis aduersariis principiis: antecedens perspicuum est: consequentia suadet: ideo enim vnio materiæ, & formæ in solo modo iis superaddito consistit, non vero in materia, & forma etiam in adæquate, quia solus ille modus est, qui diuinitus reperiri nequit, quin materia & forma vniantur, cum tamen hæc ad vnionem suapte natura sint indifferentes: at sola illa coexistentia est quæ diuinitus reperiri nequit, quin fundamentum, & terminus sint similia inuicem: similitudo ergo etiam iuxta aduersarios à fundamento, & termino est adæquate distinguenda: alias non video, cur vnio materiæ, & formæ in materia, & forma, ac modo superaddito non consistat ex æquo, imo principalius in illis duabus, quam in hoc tertio: quæ ratione aduersarij similitudinem in vtroque extremo principalius, quam in eorum coexistentia collocant. Hoc argumentum, tamen ad homines factum sit, absolute tamen vim habet: superius enim capite 11. & 12. ostensum est, si non omnem, at certe aliquam relationem prædicamentalem deposcere terminum sibi coexistentem.

249 Eo autem, & cæteris conuictum me fateor, vt censeam, relationem prædicamentalem esse à parte rei distinctam à fundamento, & termino simul sumptis. Quod autem hæc distinctio non realis, sed virtualis sit, quæ est minor principalis syllogismi initio positi, suadet. Tum quia ideo relatio prædicamentalis cum fundamento solo nequit realiter identificari, propterea, quod fundamentum ab illa sit realiter separabile: sed fundamentum, & terminus simul sumpta nequeunt ab ea realiter separari, aut sine ea reperiri: nequit igitur à fundamento, & termino realiter distinguui. Tum, quia distinctio virtualis non minus in creatis, quam in diuinis locum habet vt lib. secundo ostensum est: at paternitas increata non realiter, sed virtualiter distinguitur à fundamento, à quo est realiter inseparabilis: creata ergo paternitas non realiter, sed virtualiter distinguitur à fundamento, & termino simul sumptis, quippe à quibus est realiter inseparabilis, siue vt verius loquar, quæ sunt ab ea realiter inseparabilia. Tum demum, quia infra constabit satis luculenter inter referendas, ac refellendas aliorum sententias relationem non esse distinctam realiter intrinsecè, aut extrinsecè à fundamento, & termino simul sumptis: item non consistere totam realiter in solo fundamento: reliquum ergo est, vt sit realiter identificata cum vtriusque complexione, ac proinde ab eis nisi virtualiter non distincta.

CAPVT XVIII.

Solutio quarundam difficultatum aduersus doctrinam precedentem.

250 IN primis contra nostram sententiam procedunt argumenta omnia, quibus probari consuevit esse non posse, vt quod in rebus saltem creatis est realiter, ac vere idem, diuidatur in formalitates virtualiter multas, easque in quas prædicata contradictoria conueniant. Verum his argumentis factum est satis cumulareque lib. secundo: quocirca necessum non est, ea iterum hic proponi, exponiue. Deinde aduersus nostram faciunt sententiam argumenta cuncta pro aliis fieri solita, quippe quibus est, vel ex toto, vel ex parte opposita. Cæterum non est quod in præsentia vlla eorum fiat mentio: opportunius enim dissoluentur capitibus sequentibus. Quamobrem obiciet tertio.

R.P. Richard Lyncei, Philosoph. Tom. III.

Similitudo v. g. alicuius fundamenti, & termini est quædam indiuisibilis forma: non ergo distinguitur tantum ab eis virtualiter intrinsecè, sed etiam realiter: fieri siquidem nequit, vt vlla res creata à multis realiter distinctis, cuiusmodi haud dubie sunt fundamentum, & terminus, non sit realiter distincta, sed potius cum eis reuera eadem, nec nisi virtualiter diuersa: id enim esset in hisce rebus finitis admittere infinitatem illam incomprehensibilem naturæ diuinæ, cuius vnitas non obstat, quo minus multis personis realiter identificetur, ac solam virtualemente ab eis fortitur distinctio, essetque adeo mysterium Triados in creaturis non veteri. Porro quod similitudo sit quædam indiuisibilis forma relatiua, suadet primo: quia non est cur potius relatio transcendentalis, verbi gratia, amor, cognitio, vnio, actio, &c. sit indiuisibilis, quam prædicamentalis relatio, qualis est similitudo: secundo, quia similitudo illa est vnum per se, alioqui in prædicamento minime futura: sed non per compositionem; partium enim, ex quibus esset composita altera esset aliquid ex parte fundamenti, & altera quidpiam ex parte termini, adeoque ambæ essent inuicem extrinsecæ, atque inter se distantes, omnique vera vnione destitutæ: esse ergo nequit, vt vnum aliquod compositum per se efficiant: relinquatur ergo, vt relatio illa similitudinis sit vna per se merito indiuisibilitatis cuiusdam, & quia est suapte natura simplex.

252 Respondeo, similitudinem illam (par autem conditio cuiusvis alterius relationis prædicamentalis) esse diuisibilem, & coalescere ex duplici formalitate, quarum vna est sola virtute à fundamento distincta, & alia tantundem, & non amplius à termino. Quod autem transcendentalis relatio, nimirum cognitio, amor, actio, &c. sit indiuisibilis, parum interest: idcirco enim talis est, quia non consistit realiter in extremis, non vero, quia est relatio realis vtrunque, vt decursu philosophiæ clarebit: quæ ratio non procedit in relatione prædicamentali similitudinis, aliave vlla, cuius nimirum ab extremis realiter distinctio, & superius est probata, & ex professo confirmabitur capite sequenti, alioque vltiori. Quod vero infertur, similitudinem, vbi sit diuidua, non posse non esse ens per accidens, concedendum est; at non quod propterea sit excludenda à prædicamento: quod enim hoc quodam sensu, atque, vt est metaphysicum entia per accidens recipiat, supra ostensum est, tract. 1. huius libri. Quin etiam, vt ibi visum, excepto fortasse prædicamento substantiæ, cætera omnia, quocunque usurpata modo, entibus per accidens suapte natura sunt perua.

253 Obiciet quarta, & præcedens corroborabis argumentum. Si similitudo v. g. vnus, & alterius albi sita est in duabus formalitatibus realiter distinctis; aut, quæ identificatur realiter soli fundamento est absoluta, aut potius respectiua, & essentialiter connexa cum termino? Si secundum? ergo ea sola est relatio, adeoque hæc vna sola formalitate contenta est, & non eget duplici; contra quam est à nobis statutum: Item inde fiet, deficiente termino, ac manente fundamento, eiusmodi formalitatem deficere, atque adeo realem separabilem haud semper esse cum distinctione reali coniunctam, quo nihil magis absurdum, absonumve. Si primum: ergo etiam formalitas identificata soli termino erit eadem ratione absoluta: iam ergo similitudo resultat ex duobus extremis absolutis. Consequens autem falsum esse probatur: tum, quia nihil materiale, & corporeum constitui potest rebus

Q 3 spirituali

spiritualibus, nihil spirituale corporeis, nulla substantia ex accidentibus, nulla nisi ex solis substantiis, nullum accidens contra ex substantiis: pari ergo ratione nullum ens relatiuum coalescere poterit ex extremis prorsus absolutis, & quorum neutrum sit relatiuum: tum etiam, quia si formalitates illar, quamuis earum alterutra sit absoluta, relationem tamen constituunt, quidni etiam eam constituere possint fundamentum ipsum, ac terminus, ut ut ambo sint absoluta: aut quorsum super utriusque entitatem par illud formalitatum adstruitur?

254 Respondeo, negandum esse prius illud, cum propter rationes argumenti, quas arbitror satis efficaces, tum etiam ob dicenda inferius; admittendumque esse posterius: ac simul etiam, quod cum eo connectitur indissociabili consequentia, videlicet non minus esse absolutum quidpiam formalitatem se tenentem ex parte termini, quam eam, quæ posita est in fundamento. Prima autem huius improbatio est nulla prorsus: aliquando namque repugnat ens aliquod coalescere ex partibus diuersi nominis, & ordinis, ut obiecta nobis exempla & alia non pauca conuincunt: aliquando vero nulla est in eo repugnantia, nullumque incommodum: siquidem infra lib. 3. tract. 1. constabit, ens rationis, ac fictitium esse complexionem quandam plurium entium realium, quæ intellectus noster falsò coniungit, ac male applicat inuicem, hominem, equum v.g. non aliud quam hominem, & equum, & veram aliquam identitatem, non verè, sed falsò eis assignatam. Rursus ens per accidens haud semper resultat ex partibus, quæ sint entia per accidens, sed multoties ex eis, quæ sint entia per se: v. g. acruus lapidum his solum coalescit, cum tamen illos liqueat esse, non entia per accidens, sed per se, verasque substantias. Quamobrem uti compositio interdum est homogenea, interdum vero heterogenea comparatis inter se partibus; ita etiam iam vno, iam vero alio modo se habet acta comparatione partium cum toto: quod ergo compositio relatiuorum huius predicamenti, quo de agimus sit, non homogenea, sed heterogenea collatis cum toto partibus, adeoque hæc possint esse absolutæ, esto illud sit non absolutum quidpiam, sed relatio nostris argumentis effectum est.

255 Secunda improbatio consequentis à nobis admissi haud est magis momentosa; namque similitudo v. g. vnius albi cum alio, non ideo nequit consistere cum fundamento, & termino formaliter, quia ambo sunt extrema absoluta, & minime respectiua: curiam ergo? planè quia alioqui fieret, ut vnum esset simile sibiipso, & ad se realiter relatum: hoc autem incommodum neutiquam sequitur, esto relatio illa coalescat ex duabus formalitatibus absolutis: nam similitudo vnius albi cum alio est vnum par formalitatum: deinde similitudo alterius cum priori est aliud par formalitatum: vna ergo similitudo non est alia, nec ambæ respiciunt idem fundamentum, eundemque terminum: quocirca non erit, ut alterutra idem sibiimet assimilet, aut ad se referat, ut argumentum à nobis cap. precedenti propositioni intuenti luculenter constabit. Cetera ibidem adducta contra ponentes relationem in fundamento, & termino formaliter nequaquam eius ex formalitatibus absolutis compositionem impugnant.

256 Obicies quintò, Earum formalitatum in quibus à nobis est constituta relatio predicamentalis vna est alteri similis: ambæ siquidem conueniunt in eo,

quod sint partes relationis: nec non in eo, quod sint accidentales, si fortè contingat esse accidentia extrema, vnde pullulant; sin autem substantias contra in eo, quod sint substantiales. Aut ergo sunt similes per seipsas formaliter: atque ita poterunt etiam fundamentum, & terminus inuicem referri, & assimilari seipsis sine vlla formalitatum adiectione: utrobique enim eadem sunt incommoda: ut enim alia prætermittantur silentio, similitudo formalitatis A, eiusque proportio cum formalitate B. & huius è conuerso cum illa debet esse vna, & eadem etiam virtualiter, idemque fundamentum, & eundem intueri terminum; quo fiet, si quid nostrum valet argumentum, ut earum alterutra sibiimetipso sit realiter similis, quo tamen nihil magis inverisimile fingi potest. Aut propterea sunt similes, per alias duas formalitates ex se oriundas, atque emergentes; atque ita harum etiam similitudo duabus aliis referri debet accepta, & harum etiam aliis, & sic in infinitum: atqui hæc infinitudo videtur repugnare.

Verum in primis nullo iure hoc uti possunt argumentum Caietanus, Ferrariensis, Ioannes à Sancto Thoma, Soncinas, alique plures Thomistæ, nec ex nostris Vasquez, Becanus, Arrubal, Molina, & Conimbricenses. Qui enim, ut supra visum est cap. 9. negant, vnam relationem realiter referri posse ad aliam, quomodo contendunt, partes vnius relationis quantumvis realiter distinctas referri debere inuicem? & qui ne in duabus relationibus tertiam eas comparantem agnoscunt, quo pacto relationem diuisibilem, sed tamen vnam arguent esse fundamentum, simulque terminum alterius secundæ?

Rursus admitto sequi processum illum infinitum formalitatum: quid inde? an non est earum duntaxat, & non rerum realiter distinctarum? Certè cum P. Suarez disputatione 47. metaphysic. sect. 11. numero 12. concedit. Quamuis autem illum non parum formident Rubius in predicam. cap. 7. questione 11. num. 252. ad finem alique; quam tamen non sit metuendus, quam nulla esse debeat religionis occasio, ostensum est supra lib. 2. tract. 4. cap. 10. & 11. neque non latius demonstrandum est lib. 5. seq. tract. 1. inter agendum de transcendencia entis. Tandem respondeo, formalitatem A. identificatam fundamento soli referri ad formalitatem B. termini propriam, ea quidem relatione, quæ sita sit, tum in vtraque formalitate, tum etiam in fundamento; ac rursus formalitatis B. ad A. relationem esse vtramque formalitatem, ac terminum: Vnde sit nullam sequi formalitatum infinitatem, quandoquidem illar, in quibus relatio fundamenti, ac termini est à nobis constituta haud referuntur inuicem per alias, sed per seipsas, & fundamentum hinc, & per eandem, ac terminum illinc: deinde sit neutram earum referri realiter ad seipsam: cum enim vnius relatio ad aliam, & huius ad illam sit diuersa, non vero prorsus eadem, nullum habet locum id incommodi, nullum alia, quæ aduersus alios sunt à nobis capite præced. obiecta.

Obicies sextò: nequit fundamentum reddi simile termino per id, quod est ei dissimilius, quam fundamentum ipsum, alioqui ut contra Thomistas inferetur haud ita post vna albedo posset fieri similis alteri beneficio nigredinis: atqui par illud formalitatum in quo est à nobis posita similitudo utriusque albedinis v.g. dissimilius est ei, qui terminum rationem obtinet, quam albedo, quæ se habet instar fundamenti nam

nam complexio illa formalitatum non est ratione nostra qualitas, sed relatio quadam ab omni qualitate virtualiter distincta; item ne realiter est una qualitas, sed multiplex: albedo autem terminans est formaliter in predicamento qualitatis, & non relationis; & non est multiplex, sed una qualitas: his ergo duobus ex titulis dissimiles sunt albedo, quæ est terminus relationis, necnon formalitates supradictæ: at nec ex eis, nec ex ullo alio dissidet albedo fundamentalis (sic fas ita fieri) ab ea, quæ terminat: ergo, &c.

260 Hoc argumentum omnes omninò sententias de relatione predicamentali impetit, una sola excepta, eaque satis in verisimili, quæ constituit relationem in fundamento solo, & in nullo alio, seu re, seu ratione superaddito. Qui autem relationem realiter distinguunt à suis extremis, vix, aut ne vix quidem ei possunt respondere. Nobis vero, & Nominalibus eam ab extremis nequaquam distinguuntibus parum facessit, aut nihil negotij: nam identitas realis inadaquata, quam sortitur complexio illa formalitatum respectu albedinis terminantis compensat utriusque dissimilitudinem; facitque, ut ambae summan habeant similitudinem, si minus formaliter; at certe eminenter, & modo quodam altiori: & quod consequens est, ut eo sensu haud sint minus similes, quam una albedo alteri. Ratio est, quia identitas est longè perfectior unitas quacunque similitudine rerum omnino distinctarum: quid mirum ergo eam si eminenter continet, & quamlibet compenlat dissimilitudinem? Hoc pacto censetur Pater æternus, & filius, esto sint personæ dissimiles, ac veluti specificè diuersæ, multo magis similes, aut certe non minus, quam Pater, filiusque in tempore talis, esto eorum personalitates non sunt dissimiles magis, quam illorum naturæ; videlicet, quia prior illa similitudo est coniuncta cum identitate reali inadaquata, unius nimirum essentia, quæ utrique personæ diuinæ est communis, secus verò posterior: similiter ergo, &c.

261 Obiciet septimò: scitum, & scibile, verbi gratia, referuntur predicamentally ad scientiam actualem, & in potentia, respectu nimirum tertii speciei harum, quas in cap. ad aliquid enumeravit Aristoteles, & eo, quem dicunt fundari in ratione mensuræ: aut huiusmodi relatio, seu denominatio sciti (par autem est ratio scibilis) ne virtualiter, seu ratione ratiocinata distinguitur à fundamento, & termino: eius enim relationis fundamentum est obiectum, quod scitur, eiusque terminus scientia. Ecquid autem est relatio, seu denominatio sciti, quam obiectum, & scientia? certè quidquid superadditur, vel re, vel ratione ab omni videtur ratione alienum, ac planè commentitium. Quod si huiusmodi relatio predicamentalis cogniti haud est virtualiter distincta à complexione fundamenti, & termini, non est, quapropter non sit dicendum idem de quacunque alia: tum, quia non est potior ratio unius, quam alterius cuiusvis: tum etiam, quia uti relatio cogniti, seu sciti est denominatio quadam extrinseca, ita etiam esse similem, dissimilem, æqualem, inæqualem, Patrem, filium, &c. quemadmodum ergo prior illa denominatio nihil aliud etiam ratione nostra est, nisi subiectum, & forma; ita etiam præter hæc duo posteriores denominationes aliud nihil vllatenus postulabunt.

262 Admitto relationem illam predicamentalem sciti ad scientiam, quamvis eam enim negent plerique veteres Aristotelis interpretes, solumque scientiam predicamentally, ad scibile censuant referri: cæterum contraria sententia est plurimum grauiusque recentiorum, ac longè vetior, ut constat ex dictis superius

hoc tractatu. Admitto etiam, relationem sciti haud esse realiter distinctam à scientia, & obiecto: licet enim Thomistæ non pauci putent ex actibus nostris in res ipsas nobis obiectas reieci quasdam relationes fictitias, ac debilissimæ, vel potius nullius entitatis, quibus debeant, quod sint genera, species, aliove cognita modo: tamen huiusmodi relationes ab actibus intellectus nostri in obiecta refluæ, & ab utrisque realiter distinctæ manifestè, nisi fallimur, confutatae sunt à nobis in Dialectica lib. 2. tract. 1. cap. 5. & seq. Cæterum illud à me nunquam impetrare poterunt aduersarij, relationem, seu denominationem sciti haud esse ratione ratiocinata, seu virtute distinctam à fundamento, & termino, obiecto nimirum, & cognitione in illud intenta.

Siquidem totum per se, cuiusmodi est homo, 263 verbi gratia, distinguitur realiter à suis partibus, ut ostensum in physica: aut totum per accidens, quale est scitum, conuenit in ratione totius, siue compositi cum illo, si specificè, & valdè pressè, saltem genericè, cum utrumque sit complexio quadam plurium entitarum: eademque est similitudo, ac proportio partium unius tum partibus alterius: fieri ergo nequit, quin virtualiter, ac ratione ratiocinata posterius totum sit à collectione partium suarum distinctum. Hoc pacto quæ est conuenientia intellectiois, & volitionis diuinæ cum nostris, quam hæc habent inter se distinctionem realem, eam habent illæ virtuales, ac rationis. Præterea fundamentum eius relationis, seu denominationis sciti, est obiectum penes, predicata sua physica, & primo intentionalia, ut aiunt, verbi gratia, homo, ut homo, aut candor, ut candor: terminus vero est scientia, seu cognitio utriusque actiue, & qua intellectus denominatur sciens, cognoscentive. Aut ab his duobus distinguitur ratione denominatio, ac relatio ipsa sciti: inuoluit enim formalissimè sumpta in recto obiectum penes predicata duntaxat secundò intentionalia, videlicet hominem, aut candorem, prout subsunt cognitioni nostræ, possuntque quod quidem in eis non est virtualiter idem, atque illud, quo connotata sua physica respiciunt: deinde eadem denominatio importat in obliquo cognitionem, non actiuam, sed passiuam, nec eam, quæ redditur intellectus cognoscentis, sed qua obiectum cognitum: altera autem harum formalitatum ab alia virtualiter distinguitur in cognitione quauis, ut supra lib. 2. patuit, cum sermo fuit de distinctione virtuali graduum. Quocirca, quod dictum est lib. secundo, Dialecticæ loco nuper memorato, quidpiam esse cognitum, haud esse aliud etiam ratione nostra, quam cognitionem, & obiectum, id accipiendum est, non de omni cognitione, & obiecto, sed de illa prout est passiuæ, & rem sibi subiectam tangit, & de hoc secundo intentionally sumpto, ac prout cognitione substracto, atque ad eam relato, cive obnoxio relationi.

C A P V T XIX.

Reiicitur sententia distinguens realiter intrinsecè relationem predicamentalem à fundamento, & termino.

HAgenus nostra de relatione predicamentali 264 sententia. Alia verò, eaque communior est, illam esse accidens quoddam realiter distinctum à complexione termini, & fundamenti & huic intrinsecum, inherens. Ita Capreolus in 1. distinct. 30. quæst. 1. Ferrara 4. contra gentes cap. 14. Caiet. 1. part. quæst.

quæst. 22. Scotus in prædicam. ad aliquid quæst. 2. Iacellus 5. metaphys. quæst. 22. Ledesma 11 p. q. 28. dub. 4. Ioannes a S. Thoma quæst. 17. Logica art. 4. Iundus 5. metaphys. quæst. 24. Flandria etiam 5. metaph. quæst. 6. art. 18. Bñez 1. p. quæst. 28. art. 2. Gallego, Malus, Soncinas & communiter alij Thomistæ. Item Maior in 4. distinct. 12. quæst. 1. Durandus in 1. distinct. 30. quæst. 2. Bachomus, Murcia, Palatinus, & Alensis; Rurios cum Scoto in 1. dist. 1. quæst. 3. & in 3. distinct. 8. quæst. 1. eius assensu: nec non ex nostris Valentia 1. p. disp. 2. quæst. 1. puncto 1. Molina 1. p. quæst. 13. art. 7. Valquez 1. p. quæst. 47. disp. 173. cap. 4. num. 13. Fasolus 1. p. quæst. 13. art. 7. num. 13. Atrobai 1. p. tom. 2. quæst. 45. disp. 102 cap. 4. num. 39. Fonseca 5. metaph. cap. 15. quæst. 2. sect. 5. Conimbricenses 2. phys. cap. 7. quæst. 7. art. 2. Rubius in prædicam. cap. 7. quæst. 14. Vallius tom. 1. Logica in prædicam. relationis quæst. 3. cap. 12. Balthasar Tellez in metaph. disputatione 42. sectione 3. atque apud eum Albertinus Salas, Tannerus, Becanus, Zuniga, & Alarcon.

265 Potro Capreolus, Ferrara, Caietanus & veteres plerique Thomistæ censent, hanc distinctionem relationis à fundamento esse realem absolutam, siue rei, ut aiunt, à re: cuiusque aliquantulum fauet B. Thomas quæst. 8. de potentia art. 2. & in 1. distinct. 33. quæst. 1. art. 1. Scotus verò, & Durandus apud Patrem Suarez in præfenti relationem prædicamentalem quandoque realiter absolute, quandoque modaliter, siue ex natura rei à fundamento, & termino distingui existimant: Ceterum distinctionem cuiusvis relationis prædicamentalis à fundamento, & termino esse modalem, & non rei à re, sed modi cuiusdam volunt omnes nostri auctores superius laudati, vno excepto Fonseca, qui hanc distinctionem mediam esse, & reali absoluta minorem, ac reali modali maiorem, nescio quo fundamento adductus arbitrat.

266 Hæc sententia qualitercunque explicata mihi non probatur: Primo, quia ex ea sequeretur substantiam Petri, verbi gratia, quouis instanti infinitas penne mutationes veras, & reales subituram: consequens est absurdum, & incredibile: ergo, &c. Sequela probatur: quia modus realiter distinctus à re cuius est modus, eam realiter, & verè immutat: sed relatio prædicamentalis iuxta aduersarios ad minimum est modus fundamento intrinsecus, & ab eo, ac termino realiter distinctus, relationes item prædicamentales, quæ de nouo in fundamento consurgunt, & ei depercutiunt, sunt innumera: fundamentum igitur, nempe substantia Petri, verbi gratia, innumeras mutationes veras, & reales quocunque subibit momento. Prior minoris pars est aduersariorum, ut inquebant. Altera vero est per se conspicua: quia, quories aliquid de nouo in rerum natura existit, aut interit, toties substantia Petri similitudinem, aut dissimilitudinem saltem accidentariam amittit, vel acquirit: at quouis momento innumera sunt, quæ de nouo intereunt, & de nouo existunt: ergo relationes prædicamentales, quæ fundamento singulis temporis articulis accedunt, & recedunt planè sunt innumera. Maior probatur: quoniam reliqui modi, quales sunt duratio, vbicatio, vnio, cognitio, amor, &c. realiter, & verè immutant: ergo & modus relationis prædicamentalis: consequentia videtur bona: antecedens etiam: etenim mutatio localis est vera mutatio: sed mutatio localis per vbicationem de nouo productam fit: idem à fortiori, ut aiunt, de mutatione temporaria, idem de cognitione, & amore, ac reliquis modis dicendum.

267 Dices primò: ut subiectum verè mutetur opus est,

ut modus ei superueniens, non solum ab eo realiter distinguatur, verumetiam, ut illud de nouo perficiat; qua ratione vnio hypostatica à verbo realiter distincta illud non immutat, eo, quod illud non perficiat: modus autem relationis prædicamentalis nullam perfectionem, aut entitatem in suo conceptu includit, qua subiectum perficiat, atque adeo illud non mutabit: at modi transcendentales res, quas modificant, perficiunt, ac proinde eas immutant. Contra: quia relatio prædicamentalis, vbi modus realiter distinctus à fundamento sit, perfectionem & entitatem necessario includit, quam fundamento communicet: illud igitur immutabit. Antecedens probatur: tum, quia relatio prædicamentalis est ens, ut ex partitione entis in decem prima genera, quorum vnum est relatio, manifestè constat: cum ergo non sit ens per entitatem, & perfectionem fundamenti, à quo realiter distinguitur, restat, ut in suo conceptu formalissimo entitatem, & perfectionem cohibeat, à qua sit ens: tum etiam, quia si modus, quo res ad tempus, & locum imaginarij omnis realitatis expertia refertur, entitatem, ac perfectionem habet, ut est in vbicatione, & duratione cernere; cur modus relationis prædicamentalis, quo res ad terminum existentem, aut certe non repugnantem existere refertur, entitatis expert sit, atque perfectionis? Vide dicta superius cap. 2. vbi suam inesse perfectionem relationi satis est probatum.

268 Dices secundò: modum relationis prædicamentalis mutare quidem fundamentum; ceterum ob id infinites, aut penè infinites illud nequaquam mutare, eo videlicet, quod eodem modo indiuisibili fundamentum ad omnes referatur terminos: quare singulis momentis vnus tantum medi amissione, & alterius acquisitione semel, & iterum immutabitur. Verum hæc euasio facile potest præcludi: primò ad homines; quia iuxta Thomistam non paucos cognitio, siue similitudo intentionalis nequit eadem, & indiuisibilis realiter manens plura ut plura respicere, & intellectum pluribus obiectis, quæ plura sunt, assimilare; nihilque apud eos frequentius, quam æquiuocationi non esse in mente locum: ergo à fortiori similitudo physica, & realis eadem, & indiuisibilis realiter existens plures interui terminos, & ad eos fundamentum referre nequit, cum similitudo physica intentionali materialior, & imperfectior sit, ac proinde contractior esse debeat. Vide quæ suprà capite 7. huius tractatus adducta sunt aduersus B. Thomam, Capreolum, Ferrariensem, Gallego, Soncinatem, Paludanum, Henricum, Bñez, Cabreram, Rubium, Albertinum, ac Toletum, huic secundæ fauentes solutioni, & existimantes vnum, idemque subiectum nisi vno relationis modo non ferire terminos eiusdem rationis adæquatos, & disparatos inuicem, quantumvis plures. Secundò præcluditur ea euasio, quoniam causa diuersis actionibus diuersos producit effectus, & medium continui diuersis extremis non nisi diuersis vnionibus vnitur; & res loco, aut tempori commensura diuersis vbicationibus, & durationibus ad diuersum instans, & locum refertur: ergo etiam fundamentum diuersis modis ad diuersos terminos prædicamentally referetur, modo per modos referatur.

269 Rursus secundò, ea sententia mihi non probatur ob alia non minora, quæ ex ea sequuntur, absurda; nam ex ea in primis fiet, phantasmam, & imaginationem obiecta quantumvis dissita verè, & realiter mutare posse, videlicet ob dissimilitudinem, & dissimilitudinem, quæ ex actibus vtriusque in earum obiecta, quantumlibet intervallo distantia, resiliunt. Secundò

Secundò ob solam productionem hominis in India nati, eo ipso Europeum adepturum perfectionem aliquam, & entitatè, qua intrinsecè mutetur: Tertio in hac sententia omne agens inter agendum reparatur, esto cum nulla causa contraria luctam exerceat; contra quàm omnes Philosophi censent: consequens autem iure negari nequit, siquidem in omne agens ab effectu productò modus aliquis prædicamentalis realiter distinctus nunquam non redundat: quartò iuxta hunc sententiam nihil existeret in rerum natura, quod forma aliqua supernaturali intrinsecè prædictum non sit, siquidem modus essentialiter connexus cum ente supernaturali supernaturalis non esse non potest, vi enim eius connexionis totius naturæ vires superat: at nihil existit in rerum natura, quod eiusmodi modum sibi non vendicat, nempe per quem ad entia supernaturalia prædicamentaliter referatur.

270 Tertio eiusmodi opinio mihi displicet; quoniam relatio iuxta Thomistas terminò constitui non potest, vt ex eorum fundamentis mox constabit, sed fundamentum modi prædicamentalis ei dissimile est, cum illud substantia, & hic sit accidens: non ergo ei est dissimile per ipsum modum: ergo per alium secundum: quando ergo huic secundo etiam est dissimile, fit necessario, vt sit progrediendum in infinitum. Diceret fortasse non nemo; quemadmodum inter partes continui iuxta sententiam Aristotelis, & Peripateticorum ferre omnium intericiuntur infinita in diuisibilia; ita nihil haberet incommodi, si intersint inter fundamentum, & terminum quemvis infiniti modi: quæ enim est eorum entitatiua tenuitas, & imperfectio, indiuisibilium instar esse. Atque ita à nobis etiam supra huius tractatus cap. duodecimo ad finem velut probabile constitutum esse admissis modis, eos esse numero infinitos in re qualibet existente respectu terminorum innumerabilium, quos tametsi sint in potentia, tamen prædicamentaliter respicit.

271 Verùm enim, etsi modi possint esse infiniti fortasse quando vnum, vel alterum extremorum multiplicatur infinities, qua ratione inter innumeras partes còtinui totidem sunt interiecta puncta & inter rem aliquam existentem, & alias innumeras, ad quas prædicamentaliter refertur totidem entitates modales, si nisi præsidio modorum quorundam eiusmodi res, aut aliàs quasvis nequit intueri: cæterum quando ambo extrema sunt finita, nec, nisi dico improbabile, non meo tantum, sed omnium iudicio est, ea minimè posse referri inuicem, quin inter vtrumque innumerabiles modi intercedant: alioqui, nec materia vnietur formæ, qualis eacunque sit, quin vtrunque mediant infinitæ vniones, quibus nimirum alterutra earum partium vniatur vnioni suæ per aliam vnionem, & huic secundæ per aliam tertiam, & sic absque terminò. Item exinde fieri, vt causa nequeat producere effectum per actionem aliquam, quin hanc efficiat per aliam, & secundam illam per aliam tertiam, & sic vltèrius. Idem incommodi admittendum erit necessaria ratione in vocatione, duratione, quando earum merito res comparatur ad tempus, & locum. Quo ergo veri colore defendi potest, vnam substantiam ad aliam sine infinita modorum pluralitate referri nequit?

272 Quartò eadem improbat sententia: quoniam relationes Dominij, similitudinis, & aliæ id genus Deo de nouo, & in tempore adueniunt: at nullus modus intrinsecus de nouo, & temporaliter in Deo suscipi potest, alioqui posset mutari: relatio ergo prædicamentalis in modo intrinsecò fundamento, in eoque suscepto nequit consistere. Respondent Thomistæ communiter, Deum haud referri realiter, seu prædi-

camentaliter ad creaturam, sed duntaxat relatione rationis, Contra tamen: quia relatio prædicamentalis, ac realis ita posset & ac deberet vbius tolli de medio: nam, si Deus sine ea solius relationis fictitiæ præsidio est similis, dissimilis, inæqualis, creator, Dominus, &c. Quidni etiam hæ denominationes conuenire queant rebus creatis, quin propterea realiter referantur aliquorsum? Vide quæ aduersus negantes in Deo relationem quamvis realem, ac prædicamentalem ad creaturas superius disputata sunt Cap. 1. & Cap. 15.

273 Quintò confutatur ea opinio: quia substantia nequit assimilari alteri substantiæ per aliquid, quod terminò dissimilius est, quàm ipsum fundamentum, alioqui album albo posset assimilari beneficio nigredinis: at, si similitudo esset modus realiter distinctus à fundamento, substantia aliqua fieret similis alteri substantiæ per aliquid terminò dissimilius, quàm fundamentum ipsum, videlicet per modum illum, qui accidens est, atque adeò dissimilius terminò substantiali, quàm substantia, quæ eius est fundamentum. Quo autem pacto hoc argumentum aduersus nostram nequeat retorqueri sententiam, explicatum est Cap. præcedenti in solut. obiectionis sextæ.

274 Sextò impugnatur illa opinio: modus prædicamentalis, per quem declarat relationem, produceretur, & non produceretur, quæ sunt repugnantia inuicem. Sequela probatur, quoad primam contradictionis partem: nulla perfectio, aut entitas de nouo existere potest absque vera productione, sed modus ille habet entitatem, & perfectionem realem, quæ denuò in fundamento conlurgit, vt probatum est supra semel, atque iterum. Perinde Diuina Filiatio iuxta Thomistas nullam perfectionem, aut entitatem importat, nec essentiæ superaddit & tamen verè producitur; quantumvis ergo modus relationis prædicamentalis à perfectione, & entitate præscindat, idquè permittatur disputandi gratia, nihilominus verè producitur.

275 Quoad secundam contradictionis partem eadem sequela probatur. Modus ille à terminò produci nequit, aliàs terminus in quavis distantia posset operari, quod tamen est contra manifestam experientiam, & supra limitatam agentium naturalium perfectionem. Deinde à fundamento produci nequit: tum, quia fundamentum iuxta aduersarios aliquando non est actiuum, vt cum materia prima sit alicui demò similis, aut dissimilis, quam quidem Thomistæ censent esse puram potentiam, seu purè passiuam, ac minimè actiuam: tum, quia, alioqui fundamentum quantumlibet imperfectum, infinitos penè modos quouis efficere momento, qualis energia, & actiuitas ne perfectissimis solet agentibus concedi. Tandem à Deo, qui solus restat, is modus produci nequit, aliàs omnes effectus soli Deo attribui possent, omnisque negari posset efficientia causarum secundarum: etenim maior est connexio inter relationem prædicamentalem, & eius fundamentum ac terminum, quam inter ignem passò approximatum, & existentiam caloris in passò, cum prior connexio sit essentialis, & in ordine ad potentiam absolutam, posterior verò solum naturalis, ac potentia tantum ordinaria vinci nescia: sed ex connexionem naturali ignis passò cuidam approximati cum existentia caloris colligitur ab omnibus ferè Philosophis influxus aliquis verus, quem ignis conferat in calorem, & qui à solo Deo non præstetur ad præsentiam ignis: igitur à fortiori ex connexionem essentiali fundamenti, & termini cum relatione colligendus est influxus aliquis fundamenti, aut termini in relationem, qui

qui à solo Deo minimè exhibeatur : cum ergo fundamentum, & terminus eum influxum præstare nequeant, nihil erit, quod possit illum præstare.

276 Septimò reicitur ea sententia ad homines, vt aiunt. Nam Ioannes à S. Thoma suprà quæst. 17. artic. 4. in responsione ad primum, & alij non pauci Thomistæ, & ex Scotistis Mayton in 1. distinct. 29. quæst. 2. atque ex nostris Rubius in prædicam. cap. 7. quæst. 14. num. 333. censent, fundamentum, & terminum diuinitus à Deo conservari posse sine modo relationis. Quin etiam Ledesma, & Maior suprà citari, & quidam alij aduersariorum putant, relationem prædicamentalem similitudinis, aut Paternitatis, verbi gratia, per miraculum à Deo conservari posse sine fundamento, ac termino, atque vel his destructis, & aliis eorum loco non substitutis, vel certè facta substitutione alterius fundamenti, & termini, quæ relatio inter sit, & comparat. At neutrum horum potest sustineri: ergo nec, quod relatio sit accidens quoddam realiter adæquatè distinctum ab extremis suis, & eorum inhaerens alteri.

277 Non quidem prius. Ecquid enim est magis impossibile, quam Petrum, verbi gratia, & Paulum esse albos, & non esse similes, alterum esse genitum ab altero, vnumque nihilominus haud esse Patrem alterius, aut Filium hanc illius, vnum esse statuta septem palmorum, & alium octo, neutrum tamen esse maiorem, aut minorem alio. Dicunt aduersarij Petrum, & Paulum albedine ex æquo affectos, modo tamen prædicamentali destitutos, fundamentaliter, non formaliter esse similes; eademque ratione eos subire denominationes Patris, Filij, maioris, & minoris, aliasque quasvis id genus. Verum in primis, cum esse fundamentaliter simile, sit non esse propriè, ac verè simile, solutio hæc incommodum non tollit, nec mollit, sed cuiusdam additione voculæ regit: later ergo, vt aiunt, anguis in herba. Deinde ita si fas est nominibus ludere, ac fucum facere, impunè erit ei, qui dixerit parietem, v. g. esse posse, necnon albedinem ei unitam, quin tamen sit formaliter albus, sed fundamentaliter duntaxat, quive sinxerit ad eam denominationem præter duo illa requiri aliud quidpiam, huius enim commentum, alteriusve similis falsitas, quo convincetur argumento semel permixta aduersariorum doctrina? nullo certè, quod sciam.

278 Postecius etiam haud est sustineri magis facile: nam relationis prædicamentalis totum esse est esse ad aliud: quò ergo fieri potest, vt Paternitas, verbi gratia, habeat esse in rerum natura, & ad aliud non referat fundamentum aliquod, duove non comparat inuicem extrema? Rursus haud magis est ad aliud vnio, actio, aliave vlla relatio transcendentalis, quam prædicamentalis; imo hæc id inuneris multo magis sibi vendicat, cum per illud definiatur, quæ vero est transcendentalis aliam fortitur definitionem. Atqui vnio ita est ad aliud, vt diuinitus esse nequeat, quin destinatum aliquod extremum ad aliud quidpiam in particulari referat, actioque sic est ad aliud, vt determinatam causam ad effectum etiam determinatum necessario debeat referre, & ne per miraculum queat non referre; aliorumque respectuum transcendentium par est ratio. A fortiori ergo, vt aiunt, relatio prædicamentalis Paternitatis, v. g. aut similitudinis ita erit instituta, vt nulla potentia possit conservari sine eo, quod destinatum aliquod fundamentum ad terminum quandam specialem referat.

CAPVT XX.

Vltior precedentis sententia consutatio.

279 N Vllum efficacius argumentum aduersus relationem prædicamentalem in modo sitam, vel accidenti absoluto extremis superaddito, ab iisque realiter distincto, quam, si non sit vlla necessitas, vt ita eis sit superaddita, ab eisque distincta: haud enim sunt multiplicandæ entitates sine necessitate, vt est in tria, ac scholasticis omnibus recepta parricidia: quod autem non sit necessitas vlla multiplicandarum in præsentem entitatum, constabit dilucida, ac perspicua argumentorum, quibus ea probari potest, solletque, solutione.

Primum esto: fundamentum esse potest, quin ad terminum prædicamentalem referatur: ergo relatio prædicamentalis distinguitur realiter à fundamento: quod autem hæc distinctio realis non sit inadæquata, eo nimirum, quod relatio præter fundamentum etiam terminum includat, in hunc suadet modum: relatio suapte natura est ad aliud, sed ad aliud non esset, si terminum includeret, sed formalissimè ad seipsam. Secundum: prædicamenta distinguuntur inuicem: sed distingui non possent, si relatio esset realiter idem cum fundamento, & termino, quæ simul substantiæ, aut simul qualitates, quantitatæ esse possunt.

281 Tertium eius opinionis argumentum: si æqualitas vnus quantitatis cum alia non in modo distincto, sed in vtraque quantitate consisteret, crescente altera tantum quantitate cresceret æqualitas: at ea ex hypothese non crescit, sed funditus evertitur: ergo, &c. Maior probatur: quia crescente altera tantum parte totius totum absolute crescit, homo, verbi gratia, facto solius materiæ incremento: ergo si æqualitas est totum, in vtraque quantitate, fundamento nimirum, & termino consistens, crescente solo fundamento æqualitas incrementum accipiet. Quartum quorundam neotericorum: partes vniuersi per modum aliquem pro posteriori naturæ in qualibet respectu cuiuslibet resultantem ad se inuicem referri possunt: at is modus est relatio prædicamentalis: ergo, &c. maior suadetur: quia aliqui partes vniuersi velut scopæ dissolutæ, aut arena sine calce futura essent.

282 Quintum argumentum est: in diuinis paternitas haud est partim intrinseca, partim extrinseca fundamento, nimirum primæ personæ, quin potius huic est omnino intrinseca: similiter ergo in rebus creatis debet idem vsuenerire: at paternitas creata non est omnino intrinseca fundamento per identitatem: ergo per inhaerentiam, adeoque ei inexistit instar accidentis, siue absoluti, siue modalis. Sextum sit: relationis prædicamentalis aliquod est subiectum: tum, quia id à nobis ex communi scholasticorum omnium sententia statutum est suprà cap. 6. tum etiam, quia accidentis essentia est cuius esse est inesse alicui subiecto: at nisi relatio sit forma quædam recepta in eo, quod refert, ab eoque distincta, haud poterit vllum eius esse subiectum: solius enim formæ est in subiecto recipi: & quidem si est complexio quædam substantiarum, quæ referuntur inuicem, vt hæc, nulum habent subiectum, sed alterutra potius est subiectum multorum accidentium, ita similiter relatio nulli poterit inexistere: non ergo talis est, sed magis forma quædam fundamento, & termino superueniens. Rursus: vnum extremum relationis dicitur fundamentum, seu causa relationis, aliud vero terminus

minus duntaxat, ut loco nuper memorato positum est, utque omnes habent in confesso; id autem verum esse potest, ubi relatio sit accidens quoddam intrinsecum fundamento, eique quod proximè refertur: huius enim cum præsentiā postulet, secus vero illius, imò quantacunque sit illius distantia resultare possit, ac soleat, nihil mirum, si id, quod refertur, sit eius causa magis, quam quod relationem terminat: Ceterum si relatio consistat ex æquo in utroque extremo, & alterum non minus, quam alterum eam constituat, quid est, quapropter vnum potius, quam aliud eius causa esse censetur? vel cur vnum præ alio eam fundet, & non magis alterutrum? quo pacto haud magis vnus semi-palmus, quam alius palmi causa intrinseca est, nec magis vna vnitas, quam alia numeri ex utraque coalescentis.

283 Septimum argumentum: quando aliqua causa suum produxit effectum, non potest naturaliter eum reproducere: ergo intrinsecè habet aliquid ratione cuius eum nequeat ita reproducere, si enim nulla facta est in eius entitate mutatio, idem poterit operari, atque antea: nam idem manens idem natum est facere semper idem, iuxta commune scholasticorum axioma: id autem intrinsecum ecquid est nisi modus relationis prædicamentalis, paternitas, vel maternitas dici solitus: Octauum: si relatio similitudinis, v. g. non foret modus, maxime, quia consisteret realiter in ipsis extremis: vna, v. g. & alia albedine, earumque vnitate, & convenientia quadam ipsis essentiali: at hoc est falsum: siquidem talis vnitas, & convenientia iuxta omnes est conditio, & ratio fundandi relationem: ergo non relatio: nihil enim sibi ipsi est præuia conditio. Nonum argumentum esse potest: Paternitas, v. g. si non est modus, ergo actio præterita ex parte, ut fatentur omnes: consequens est absurdum, nam nunc est Paternitas, nunc autem non est actio præterita, sed potius eius carentia: tum etiam Paternitas est ens, quippe quod est in eo prædicamento, seu genere entis, quod solet ad aliud nuncupari; sed actio præterita est non ens: haud ergo potest constitui per eam relationem Paternitatis.

284 Decimum argumentum eius opinionis. Ens relationum, & ens absolutum tantumdem saltem inter se differre debent, quantum entia duntaxat absoluta: at hæc distinguuntur realiter: ergo & illa; ac proinde fieri nequit, ut relatio prædicamentalis sit tantum virtualiter distincta, & non potius realiter ab extremis absolutis, quæ interiacet. Maior videtur sponte sua manifesta. Minor autem probatur ex Augustino lib. 6. de Trinitate, cap. 6. ibi, *In unoquoque corpore aliud est magnitudo, aliud color, aliud figura: potest enim, & diminuta magnitudine manere idem color, & eadem figura; & colore mutato, manere eadem figura, & eadem magnitudo; & figura eadem non manente tam magnum esse, & eodem modo coloratum.* En iuxta Augustinum qualitates absolutæ, cuiusmodi sunt color, & figura, necnon absoluta quantitas siue magnitudo distinguuntur realiter, ac sunt separabiles. Consentit Damascenus in Dialect. c. 35. *Oportet cognoscere, quod non sunt qualitates corpora, sed in corpore: si enim essent corpora, substantia vtriusque essent.* Ecce secundum Damascenum qualitas absoluta à corpore, substantiave absoluta, cui inhaeret, distinguitur.

285 Postremum eius sententiæ argumentum sic habet. Existere duo alba, verbi gratia, in intellectu, non est illa esse intellectualiter relata, non est inquam virtualiter, aut etiam realiter: simili ergo ratione existere duo alba in re non est ea esse realiter relata, ac proinde

de ad id denominationis necessarium est aliquid accedens absolutum, vel modale talibus superadditum extremis: consequentia videtur sponte sua perspicua: suadetur antecedens; quoniam et si intellectus nollet cognoscat hoc album vna cognitione, & alia per accidens superueniente, illud etiam album, ea non comparat intellectualiter, donec vnum esse album sicut aliud, esseque ea inuicem similia iudicet, quantumvis ante tale iudicium sint ambo in intellectu, merito videlicet apprehensionum antecedentium: haud ergo idem re ipsa est, duplex album esse in intellectu nostro, atque alterutrum intellectualiter referri. Confirmatur, & declaratur. Quamvis vi præmissarum maius, & minus extremum sint in intellectu, tamen non comparantur intellectualiter, donec conclusio superueniens, & à præmissis realiter distincta ea inuicem conferat, & vnum de altero affirmet: rursus, licet Petrus à me apprehendatur, item alia apprehensione à me cognoscatur album; & obiecta vtriusque apprehensionis earum vi sint in intellectu, tamen non comparantur intellectualiter quoad iudicium realiter distinctum superueniat, merito cuius Petrum esse album affirmetur. Esse ergo duo aliqua absolute in intellectu est separabile, & consequenter realiter distinctum ab hoc, quod est ea esse intellectualiter comparata, & relata: ergo similiter, &c.

His argumentis, quæ partim alij obiciunt, partim ipsi aduersus nos disputandi gratia, non ægrè potest satisfieri. Ad primum respondeo ita. Cum relatio ad aliud esse dicitur, sensus est esse ad aliud à relato, non verò à relatione: quamobrem hæc ipso termino poterit constitui, si minus virtualiter, at certe realiter. Ad secundum respondeo: distinctionem prædicamentorum non semper esse realem, sed interdum solius rationis, siue virtualem, uti ostensum est ex professo supra tract. 1. huius libri capite 3. & 4. sed relatio distinguitur virtualiter, seu ratione ratiocinata à fundamento, & termino quoties hæc ad aliud attinent prædicamentum.

Ad tertium respondeo; eo fortassis concludi solam distinctionem virtualem relationis à suis extremis. Deinde, ne hanc concludit: quando enim relatio in fundamento, & termino formaliter consistere dicitur, de fundamento proximo, & termino eiusdem rationis sermo est: fundamentum autem proximum æqualitatis inter duas quantitates, est earum altera, non utrunque, sed cum negatione partium, quibus aliam superet: quare crescente altera quantitate, & sublata hac negatione nouarum partium, mirum non est, quod relatio æqualitatis non crescat, sed potius omnino tollatur, cum fundamentum eius proximum non crescat, sed auferatur penitus.

Ad quartum respondeo: ut partes vniuersi inter se cohæreant, & tanquam scopæ dissolutæ non sint, aut arena sine calce, non video quid interest relationem prædicamentalem, qua se mutuo respiciunt ab iis modaliter distinctam esse magis, quam ab iis nullatenus distingui, cum relatio prædicamentalis strictius non connectat extrema, si ab iis distincta sit, quam si nulla sit ab illis eius distinctio, sicut vnio physica non est arctius vinculum extremorum, si ab eis distincta sit, quam si omnino indistincta. Deinde partes vniuersi, ut inter se aptè cohæreant, satis est, ut per suas vicationes eadem puncta fixa mundi respiciant, suisque spatiis quæque locentur: quæ ergo huiusmodi superadditi atque in eis omnibus multiplicati potest esse necessitas, aut vtilitas?

Ad quintum respondeo in primis per instantiam: nam Paternitas diuina consistit in solo fundamento, prima

prima videlicet persona, eique nihil realiter distinctum superaddit: Paternitas autem creata non est sita in sola entitate fundamenti, sed potius in modo aliquo, aut accidenti absoluto realiter distincto, ac superaddito: prius est exploratum apud omnes: posterius vero est horum, quibuscum cernimus: quamvis ergo altera Paternitas sit intrinseca fundamento, ac nullatenus extrinseca, ea nimirum, quæ Deo conuenit, haud propterea sequetur, alteram esse talem, aut termino minimè constitutam. Rursus: Paternitas increata haud ita excludit, reicitive à se terminum, videlicet Filiationem: quin ea cum identificetur in tertio quodam, scilicet essentia vtriusque communi: relatio ergo creata Paternitatis non erit aliena prorsus à termino, sed potius alicui cum eo identitati obnoxia: quæ quidem alia esse non potest, quam inadæquata: ac proinde eiusmodi respectus, cum eo, tum etiam fundamento reipsa constituitur, & sic esse nequit accidens aliquod ab utroque distinctum. Tandem idcirco Paternitas increata est omnino intrinseca fundamento, quia hoc ab illo nequit separari, adeoque illam includit per identitatem veram, ac realem, qua nulla maior esse potest intimitas, ut sic dicam: hæc autem ratio non procedit in Paternitate creata, aliove eius ordinis respectu prædicamentali.

290 Ad sextum respondeo; quamvis notiones illæ subiecti, ac fundamenti probè explicentur supposito relationis ab utroque discrimine vero, ac reali, cæterum eo etiam negato, haud propterea inexplicatas manere; quin suam illis essentiam, & significationem constare. Nam de vno extremo præ alio prædicatur referri ad aliud: relationis ergo subiectum erit vnum præ alio, si minus physicè, at certè logicè, & nostro concipiendi modo: rursus ita sunt ambo extrema instituta, ut si eorum relatio esset forma quædam modalis, aut absoluta, reciperetur in vno magis, quam alio; videlicet in eo, quod denominationem relatiuam subit, atque ad aliud refertur: illud ergo, quod tunc esset subiectum strictè, modo & tale minus rigorosè: quo pacto dici consuevit, quod materia, v.g. appeteret elicite, & propriè, ea si polleret appetendi facultate, hoc ab illa nunc appeti innatè, & improprie.

291 Deinde etiam vnum extremum est causa relationis prædicamentalis à se indistinctæ, si physicè, & propriè, at saltem logicè, & minus propriè. Interroganti enim causam, quapropter Petrus, v.g. sit similis Paulo in qualitate aliqua, videlicet albedine, haud bene respondeas, quia sunt homines; haud etiam, quia Paulus est albus, sicut Petrus: prius enim reddit rationem similitudinis essentialis, non accidentalis: posterius verò similitudinis, non Petri cum Paulo, sed huius è conuerso cum illo: congrua ergo eius interrogationis responsio est hæc; quia nimirum Petrus est albus instar Pauli: causa ergo intentionalis, & logica, siue quoad nos eius similitudinis est albedo Petri: quo autem sensu est causa, eodem etiam est fundamentum præ alio extremo. Adice dici quoque posse causam, & fundamentum minus strictè; videlicet quia si relatio esset accidens ab albedine Petri, & non alia causa produceretur, in eaque præ quouis alio accidenti, siue substantia esset suapte natura fundata, ut dictum est iam iam in simili.

292 Ad septimum respondeo; in primis impotentiam illam naturalem effectus semel producti, ac postea destructi, nihilominus iterum reproducendi à Scoto, & aliis non paucis negari: qua supposita sententia tota corruet argumenti vis. Rursus multi Thomista,

quorum supra cap. 10. facta est mentio, censent ex actione præterita aliquid relinqui in causa instar dispositionis, siue habitus iuris, vel potestatis, alteriusve similis, idque antecederet ad relationem omnem: in illud ergo & non in hanc refundi potest eiusmodi impotentia naturalis, etiamsi ex superfluo concedatur, eam esse intrinsecam. Præterea effectus, cuius existentia semel transiit, à nulla causa potest naturaliter, ac citra miraculum produci: quod ergo Pater non possit Filium extinctum reuocare ad vitam, neutiquam oritur ex relatione Paternitatis, alioqui, qui non est eius Pater, cumque non genuit illum posset à morte vindicare, atque in lucem asserere. Insuper impotentia illa naturalis, quæ obicitur in argumento, si est relatio Paternitatis; hæc ergo non minus, quam illa poterit intueri terminum non existentem: quod tamen negant plerique aduersariorum. Tandem supra cap. illo decimo ostensum est, quod aliquid sit potens, & impotens proximè haud semper esse denominationem omnino intrinsecam, sed multoties extrinsecam quadantenus: præterquam enim quod voluntas extrinseca Dei sui præparatiua concursus omnem causam creatam ad operandum compleat, vel, si subtrahatur, impediatur ab operando, certè passi præsentia, & absentia, quamvis sint agentis extrinsecæ, illud tamen, aut potens, aut impotens in operari denominant.

Ad octauum respondeo; extrema aliqua, verbi gratia, vtrumque album, atque vtriusque conuenientiam radicalem, esse quidem conditionem præuiam eorum conuenientiæ formali, siue relationi, ut ut hæc ab eis sit realiter indistincta: haud enim sunt conditio præuia physicè, sed logicè, & improprie, veluti paulò supra dictum est in simili, cum esset de subiecto, ac fundamento relationis sermo.

Ad nonum respondeo; actionem præteritam esse de ratione, & essentia Paternitatis. Prima autem ratio contraria id neutiquam euincit falsitatis: ut enim Paternitas dicatur esse nunc, satis, superque est, ut nunc sit vnum eius, alterumque extremum, quod principaliter importat, substantia videlicet Patris, & Filij, etiamsi actio, quam secundo tantum inuoluit neutiquam sit nunc temporis. Neque nouum est, quidpiam dici esse aliquando, quamvis tum non sint omnia eius constitutiua. Sic enim cognitio obiecti futuri eius ante existentiam dicitur esse vera, cum tamen illius veritas constituatur intrinsecè per-existentiam. Sic domus dicitur nunc antiqua, etiamsi iam non sint eius antiquitatis anni, sed præterierint potius. Mille his similia; quibus tamen, ut non necessarii superfedeo. Si tamen res refeceretur ad viuum, nec ad vulgarem loquendi spectetur modum, certè quando actio est præterita, tum non est propriè Paternitas penes omne, quod concernit.

Secunda ratio contraria eiusdem argumenti noni nihil probat: siquidem ens prædicamentale, quod de Paternitate, & aliis, tum relationibus, tum accidentibus non relatiuis, imò etiam substantiis dicitur, atque in omnia funditur, haud est ens propria, ac rigorosa appellatione, sed ens latius usurparum: poterit ergo actione præterita, ac non ente ex parte constitui Paternitas, quantumvis sit ens prædicamentale. Quod autem hoc eius conditionis sit, quam diximus, suadetur: tum, quia iuxta non paucos Thomistas nullum accidens est strictè ens, sed potius entis, nullum conuenit cum substantia vniuocè: aut quoduis est ens prædicamentale: tum etiam, quia ens per accidens, cuiusmodi est numerus, est ens prædicamentale: sed non est ens simpliciter, ac rigorosè, & defectu vnitatis, qui est in causa, ut magis sit

sic entia, quam ens quoddam, & ratione negationis alicuius, quam fortasse inuoluit, & à qua dicitur quantitas discreta, & non continua: tum denique; quia, nec motus, nec tempus, nec oratio sunt adeò strictè ens, atque res illæ, quæ existunt totæ simul, sunt enim quadatenus in potentia, adeoque non entia quoad aliquam partem, eam nimirum, quæ non est in eis præsens, sed præterita, vel futura.

296 Ad decimum argumentum respondeo: entia absoluta non pauca distingui realiter inter se, vt Patres adducti sentiunt, vtque multis potest exemplis reddi manifestum, quibus breuitatis causa supersedeo: proinde aliqua entia relatiua distingui etiam realiter ab absolutis, vniomem videlicet à materia, & forma, actionem à causa, & effectu, quin etiam similitudinem à rebus absolutis dissimilibus, & dissimilitudinem à rebus absolutis similibus. At etiam aliqua entia absoluta sunt inuicem realiter indistincta, ac tantum virtualiter distincta, quantumuis ad diuersa spectent prædicamenta: nam vt ostenditur suis in locis, materia est per seipsam quanta, omnis etiam substantia est per seipsam qualis quodammodo: qualitas etiam, cuiusmodi est color, sita est in quantitate rei colorata adiunctis aliis eius accidentibus, quo fortasse spectat illud Richardi Victorini tractatu de exceptionibus capite quarto: *Omnis autem visibilium forma in quantitate consistit*. Quapropter cum falsum sit, entia absoluta etiam diuersorum generum semper inter se realiter distingui, perperam inde infertur, esse oportere realiter distincta ens absolutum, & multiplex ex vna parte, & ex alia ens relatiuum.

297 Postremum argumentum, etsi multis videatur satis plausibile, atque popolare, facilem tamen habet solutionem. Nam esse simul duo reipsa, non est separabile ab eorum relatione reali, seu prædicamentali, cum tamen esse duo simul in intellectu separari possit ab hoc, quod est ambo inuicem comparari, & referri intellectualiter per iudicium alterum eorum de altero affirmans. Quid mirum ergo, si posterior relatio sit realiter distincta ab extremis, secus vero illa prior.

C A P V T XXI.

Reicitur sententia distinguens realiter extrinsecè relationem à fundamento, & termino.

298 IN qua est Aureolus in 1. distinctione 42. 2. p. dist. articulo 2. contra opin. primam, & apud Capreolum in 1. distinctione 30. quaestione 1. In eadem etiam esse videtur Gerardus Senensis in 1. distinctione 33. quaest. 1. artic. 1. necnon Auerroës in epitome super lib. metaphys. tract. 3. & in epitome prædicam. cap. 5. ad aliquid 1. parte voluminis, & lib. 1. posteriorum text. 32. referri etiam pro eadem opinione solent Zeno, ac Stoici, cæterique philosophi Platone, & Aristotele antiquiores: quos tamen magis arbitror censuisse, relationem prædicamentalem esse permixtam omnibus entibus, quam in consideratione intellectus sitam.

299 Quorum autem cunque ea sit opinio, suaderi potest primò, hunc in modum: quod numerus aliquis alio sit duplo, alio triplo, alio quadruplo maior, est relatio prædicamentalis, vt omnibus exploratum: at quod duplo, triplo, aut quadruplo maior sit, est formalissime opus mentis, cum sit reductio quantitatis ad numerum: numerus autem teste magistro in 1.

R. P. Richard Lyncei, Philosoph. Tom. III.

dist. 24. & B. Thoma non est à parte rei, sine extra animam, sed animæ, & mentis opus: igitur relatio prædicamentalis mentis opus est: non alterius autem, quam fingentis: ergo est quidpiam rationis, & fictitium: hoc ergo quemadmodum distinguitur realiter extrinsecè à materia, circa quam fit, ita & relatio prædicamentalis à fundamento, & termino.

Deinde secundo: dominium & seruitus relationes prædicamentales sunt; at extra animam non sunt, sed potius in sola apprehensione ficticia consistunt, qua videlicet per fictionem quandam iuris seruus Domino se obligatum vult, & apprehendit, & Dominus seruo se superiorem, cum tamen à parte rei, & extra animam nihil excogitari possit, in quo eiusmodi posita sit obligatio, aut relatio: cedo enim, quale sit. Tertiò à priori: relatio est comparatio quarundam rerum inter se inuicem: intellectus autem proprium est comparare: ergo & referre; adeoque relatio erit opus intellectus.

Hæc tamen sententia merito à scholis iam diu exulauit: quid enim euidentius, aut manifestius, quam independenter à quauis fictione, & operatione intellectus, Ignatium, verbi gratia, esse similem Francisco, totum esse maius sua parte, obiectum esse volitum, aliove modo mensurabile: sed hæc relationes sunt prædicamentales. Rursus cognitio essentialiter, & independenter à quauis fictione obiectum intentionaliter sibi assimilatur, & Verbum increatum essentialiter, & sine fictione est imago Patris: cur igitur similitudo physica vnius hominis cum alio à parte rei reperiri nequeat independentem ab omni figmento?

Præterea: si relatio prædicamentalis æqualitatis, similitudinis, &c. realis non esset, idem de actione, duratione, vocatione, & reliquis modis dici oportere. Sequelam Aureolus vbi supra largitur; consequens autem manifestè absurdum est: alias eadem licentia hominem esse à parte rei hominem negari posset, cum modus omnis essendi sequatur ipsum esse: quamobrem, si modi essendi hominis, v.g. à parte rei negantur, quid est, quapropter ipsum esse hominis sit à parte rei adstruendum? Denique in diuinis dantur relationes reales, nimirum Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiva, vt fide Sanctum: ergo etiam in creatis Paternitas est relatio realis censenda: quæ enim vtrunque disparitatis ratio assignari potest? Nullam certè agnouit B. Thom. opusc. 48. tractatu 5. cap. 1. *Vniuersaliter*, inquit, *circumscripto omni actu intellectus Pater refertur ad Filium, & Filius ad Patrem, quia realiter Pater genuit Filium, & Filius à Patre genitus.*

Aduersariæ opinionis argumenta parum vrgent. Ad primum respondeo: sicut vnitas, alia est rationis, alia realis, ita numerus vnitati oppositus duplex est: alius rationis, qui numeratio potius, quam numerus dici consuevit, de quo Magister, & B. Thomas vbi supra: alius realis, qui operationem omnem intellectus anteuertit; quis enim in diuinis à parte rei tres esse personas, aut triangulum independentem ab omni intellectus operatione habere tres angulos æquales duobus rectis negare auit? quare quamuis relatio inæqualitatis, qua numerus vnus superat alium in vtroque realiter consistat, adhuc in aliquo reali consistere poterit, atque adeo non est relatio rationis censenda. Vel paulò aliter: numerus iuxta B. Thomam 1. part. quaestione 1. articulo quarto, & Capreolum 1. sentent. distinctione 24. quaestione 1. alius est simplex & abstractus, vt duo, tria, quatuor, & hic in sola intellectus abstractione consistit: alius vero, qui est in rebus numeratis,

R

vt

ut duo homines, verbi gratia, vel duo equi, & hic extra animam est: de numero autem in priori acceptione, non posteriori magister, & B. Thomas sermonem habent, quoties numerum opus esse rationis edocent. Fateor tamen hos posteriores terminos, quibus duplex explicatur numerus, haud esse adeo aptos, atque illos priores, ut à nobis etiam alibi perstrictum.

304 Ad secundum respondeo: dominium, & servitus, & quævis alia obligatio relationes reales sunt, quippe quæ consistunt in voluntate præterita moraliter perseverante, hoc est acceptata, & non retractata, qua princeps, aut respublica, aut ius gentium, aut servus ipse titulo aliquo efficaciter vult se Domino subicere, id est ad eius nutum certas, ac statas actiones exercere, & alioqui conditam pœnam subire: in hac inquam voluntate relatio servitutis, & dominij ita realiter posita est, ut ab ea virtualiter distinguatur, alias servus sui ipsius servus esset, & Dominus, sibiimet dominaretur, uti superius visum.

305 Ad tertium respondeo: quoties intellectus comparat unam rem alteri, asseritque, vel eas distingui inuicem, vel se superare, aut æquare, vel aliquam aliam proportionem, aut impropotionem habere, cuiusmodi actum intellectus comparativum esse verum, ac propriam relationem obiectorum, quæ considerat: haud enim fingitur, sed fit ab intellectu: haud etiam est inter extrema realiter, & verè indistincta: quidni ergo sit propria relatio? Ceterum hoc non rollit, quominus sint aliæ relationes non sitæ in intellectu actu, sed in rebus præexistentes; aliæ inquam tum transcendentales, cuiusmodi sunt unio, actio, duratio, &c. tum etiam, quod magis nostro congruit instituto, prædicamentales, quales sunt similitudo, æqualitas, Paternitas: quamvis enim intellectus comparet plures res inter se, at etiam non pauca sunt suapte natura, & ante operationem intellectus comparatæ inuicem: uti licet intellectus noster unam rem distinguat ab alia, nihilominus multa sunt ante distinctionem rationis realiter, ac verè distincta.

306 Quidam recentiores Aureoli placitis addictissimi eius sententiam longè temperari defendunt, & relationem prædicamentalem similitudinis, verbi gratia, ultra fundamentum, & terminum intimè includere existimant scientiam divinam, qua extrema relationis simul, siue in eodem instanti existere à Deo videantur: quo fit, inquit, ut relatio prædicamentalis quodammodo relatio rationis sit, ac proinde à fundamento, & termino realiter extrinsecè distincta. Ceterum mihi summo pere displicent.

307 Namque in primis similitudo, & dissimilitudo, propinquitas, & distantia, ac similes relationes prædicamentales sensu materiali saltem interno, & communi percipiuntur, ut est solemne philosophis, utque negati nequit, si species admittantur insensata: sed scientia Dei sensu materiali, & corporeo ne diuinitus est perceptibilis, alias Deus ipse cerni posset oculis corporeis: ergo hæ relationes in scientia Dei minimè consistunt. Secundo: quoniam in diuinis Paternitas, & Filiatio neutiquam sitæ sunt in actu aliquo increatæ scientiæ, quo videantur ambæ in eodem instanti temporis, aut æternitatis coexistere, cum Paternitas, & Filiatio diuina prius absolute existant, quam in eodem instanti coexistant, aut coexistere videantur: ergo similiter in rebus creatis, &c.

308 Tertio aliquibus fortasse non displicebit hic eam

sententiam impugnandi modus. Si per impossibile, ut aiunt, creaturæ existerent non existente Deo, similes essent mutuo dissimilesque: sed non per scientiam divinam: ergo nec modo in eam refundi debet similitudo, aut dissimilitudo rerum creatarum. Quarto impugnatur: quoniam eadem ratione relationes transcendentales, nimirum vbiatio, duratio, &c. actu aliquo diuinæ scientiæ, aut voluntatis compleri possent, atque intimè constitui, quod vel ipsi aduersarij contra nominales insistantur. Denique iuxta hanc sententiam eadem relatione fundamentum referretur ad terminum, & hic ad illud è contrario, siquidem utraque relatio prædicamentalis ab his auctoribus in fundamento, & termino, ac scientia Dei formaliter collocatur: quare aduersus eam omnia fermè procedunt argumenta, quibus superius capite 17. usus sum ad probandam distinctionem virtutalem relationis à duobus, quæ interiaceret extremis.

CAPUT XXII.

Confutatur sententia non distinguens relationem prædicamentalem à fundamento solo.

309 Celebris est hac tempestate eorum sententia, qui relationem prædicamentalem censent esse denominationem quandam respectivam cum solo fundamento intimè identificatam, quæ tamen quia respectiva est, & terminum essentialiter connotat, eo solo deficiente potest abesse fundamento. Quod connotatores (ita enim de sententiæ suæ nomine auctores hi solent appellari) exemplo diuinæ libertatis explicant: Deo enim denominatio volentis hunc, verbi gratia, mundum, abesse potuit, siquidem eum nolle ei fuit ab æterno liberum, & integrum: nihilominus Deo nulla entitas, nulla perfectio intrinseca deesse potuit, aliàs tam id, quod deficiet, quam Deus, cui deficeret, manifestam inuoluerent imperfectionem: similiter ergo, inquit, in præsentia absque dispendio vilius entitatis, aut perfectionis intrinsece relatio poterit abesse fundamento.

310 Ita recentiores aliqui, quos suppressis nominibus refert P. Ariaga disp. 12. Logicae sect. 8. subsect. 1. num. 31. quibus subscribit P. Ludovicus Merarius disputatione 3. de Deo sect. 3. ad 2. & disp. 3. sect. 4. ad 1. referri etiam solet pro eadem sententia B. Thomas opusc. 48. tract. 5. cap. 2. ubi sic ait: *Non est intelligendum, quod similitudo Sortis sit aliqua res in Sorte alia ab ipsa albedine; sed solum est ipsa albedo, ut se habet ad albedinem Platonis, ut ad terminum.* Verum longè abest Sanctus Doctor, tantumque vult relationem esse denominationem partim intrinsecam, partim extrinsecam, atque esse in recto solum fundamentum; ita tamen, ut sit etiam intimè terminus, tametsi in obliquo: sicut album in recto est subiectum solum, quin tamen propterea desinat esse albedo intrinsecè, & essentialiter, ut ut eam in obliquo importet: en eius verba c. 3. sequenti: *Dicendum, quod diuisio entis in decem prædicamenta est diuisio in decem secundum rem, vel quantum ad hoc, quod dicunt diuersas res intrinsecè, & realiter, sicut substantia, quantitas, & qualitas, quæ comparata ad inuicem sunt diuersæ res: vel in quantum dicunt diuersas res extrinsecè, quia unum importat aliquam rem diuersam, quam non importat reliquum: & sic relatio differt à suo fundamento, quia importat oppositum relatiui: sicut enim dicimus, quod*

quod totum differt à sua parte, non sicut res à re, sed sicut illud, quod importat plus, quam pars (homo enim differt ab anima, quia importat materiam, quam non importat anima) sic relatio differt à suo fundamento, quia relatio dicit rem sui fundamenti, & oppositum terminum, quem non dicit fundamentum.

311 Citari etiam solet tum ab Arriaga superius, tum etiam ab Hurtado disputatione 15. metaphys. sect. 3. necnon ab aliis pro eadem sententia Pater Suarez. Verum aliquando dubius est: interdum vero connotatoribus fauet: & quandoque videtur eis aperto Marte refragari. Etenim disputatione 47. metaphys. sectione 2. num. 3. sic ait: *Addo præterea hoc signum in presenti non esse sufficiens ad indicandam distinctionem modalem, quæ sit actualis, & ex natura rei, quia licet denominatio relativa tollatur manente fundamento, & ablato termino, tamen utroque manente auferri non potest, & ideo ex illo signo (videlicet separabilitate reali) non concluditur efficaciter relationem esse aliquid distinctum à fundamento, quod ab illo auferitur, quando cessat illa denominatio, quia potest denominatio illa includere, vel connotare concomitantiam, aut coexistentiam alterius extremi, & ideo cessare, non quia auferitur aliquid à fundamento, sed quia auferitur aliquid ex termino.* Et eadem sectione numero 22. *Intelligendum, inquit, est relationem quidem dicere formam aliquam realem, & intrinsecè denominantem proprium relatum, quod constituit, illam vero non esse rem aliquam, aut modum ex natura rei distinctum ab omni forma absoluta, sed esse in re formam aliquam absolutam, non tamen absolutè sumptam, sed ut respicientem aliam, quam denominatio relativa includit, seu connotat; ita ut similitudo, verbi gratia, aliqua forma realis sit existens in re, quæ denominatur similis, illa tamen non sit in re distincta ab albedine, quantum ad id, quod ponit in re, quæ dicitur similis, sed solum quantum ad terminum, quem connotat: & ita similitudo in re non est aliud, quam ipsamet albedo, ut respiciens aliam albedinem tanquam eiusdem, seu similis rationis. Quibus verbis, aliisque, quæ passim habet similia, vix discernas, an velit relationem esse omnino identificatam fundamento, ab eo tamen separabilem, propterea quod sit respectiva; vel an potius sit in recto sola entitas fundamenti, an etiam entitas termini intrinsecè, & essentialiter tamen in obliquo, uti superius declaratum.*

312 At citata sectione illa secunda numero vigesimoquinto, subiicit: *Cum dicitur denominatio respectiva consurgere ex coexistentia plurium absolutorum absque ulla reali additione, non est intelligendum illam denominationem aequè, ac simul sumi ex pluribus formis absolutis una intrinsecè, & altera extrinsecè. Sed intelligendum est, illam denominationem requirere quidem consortium, seu coexistentiam talium rerum, seu formarum: tamen in unoquoque extremo sumi à propria forma, ut respiciente aliam, quæ ut sic habet rationem relationis, quamvis in re non sit alia ab ipsa forma absoluta. Iam ergo iuxta Patrem Suarez relatio non est denominatio ex parte extrinsecè, atque in termino quadatenus sita; sed potius omnino intrinsecè, atque consistens in fundamento solo prout per seipsum connotante terminum. Rursus disput. 47. sectione 8. numero 10. sic habet: *Terminus non est intrinsecè pars, nec genus, aut differentia intrinsecè relationis. Hæc ergo, iuxta eum, posita est in solo fundamento. Ibidem etiam mox subiungit, Certum deinde est, rela-**

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

*tionem prædicamentalem, ut talis est, non esse nisi respiciendo, & tendendo ad terminum, & in hoc consistere essentiam eius, unde sub ea ratione dici potest includere aliquo modo terminum in sua essentia, quia non potest absolui ab illo. Et postea numero 13. *Formalis effectus relationis est actu referre ad terminum: in hoc autem effectui includitur ipse terminus, sicut motus, aut actio non potest esse sine termino proprio, eo quod sit actualis via ad illum. Iam ergo, quod sæpè sapius ait, relationem includere terminum non est de eius sententia terminum esse constitutum intrinsecum, & essentialiter relationis simul cum fundamento, sed extrinsecum eius connotatum sine quo nequit vllatenus esse: ad modum, quo motus, & actio, cum distinguantur adæquatè à termino, eum tamen quodammodo includunt, quia sunt videlicet ab eo inseparabiles. Eadem etiam sectione 8. numero 12. docet, terminum eadem ratione esse essentialiter relationibus transcendentalibus, ac prædicamentalibus, & hoc solum inter eas esse discrimen, quod transcendentales non postulent terminum existentem, eum verò deposcant prædicamentales: at terminus relationum transcendentalium, scilicet cognitionis, amoris, actionis, unionis, & aliarum id genus dicitur eis essentialis, non quod illas intimè constituat, sed quod ab illis connotetur: simile ergo quidpiam in prædicamentalis putat vsuvenire.**

Tandem disputatione illa 47. metaphysicæ sectione 17. numero vigesimo septimo, sic habet: *Dubitari non potest, quin respectus ad terminos distinctos realiter, quorum unus potest sine alio esse, & è converso distinguantur ratione ratiocinata, quæ habet fundamentum in re. Unde sicut hæc distinctio sufficit, ut relatio constituat peculiare genus, & censetur quasi alia forma à fundamento, ita etiam sufficit, ut illi respectus ad diversos terminos dicantur plures relationes numero distinctæ eo genere distinctionis, quod in huiusmodi relationibus locum habet, scilicet rationis ratiocinata. Et prius sectione secunda, numero vigesimo secundo, ad finem: *Atque hæc distinctio rationis sufficit, tum ad diversas loquendi formas: tum etiam ad prædicamentorum distinctionem; relationis scilicet ab aliis: censet ergo relationem, sola ratione ratiocinata, siue virtualiter intrinsecè distingui à fundamento: realiter ergo consistit in illo solo. Et quidem si putaret relationem esse aggregationem fundamenti, & termini, satius esset recurrere ad eius à fundamento distinctionem realem inadæquatam, quam solius rationis: ea namque aptius, quam illa separabilitatem realem, ac diversitatem prædicamentorum, & quamvis denominationum varietatem declarat.**

Cæterum disputatione septima metaphysicæ sectione secunda, numero tertio, sic ait: *Si autem duo ita separantur in re, ut unum existens maneat, & non aliud, necesse est, ut saltem modaliter distinguantur, quia impossibile est, ut idem sit, & non sit: ac paucis intercisit; & ideo valde errant, qui existimant relationem esse aliquid reale positum sine quo potest fundamentum manere in re ipsa, & tamen non distinguui actualiter, & à parte rei ab ipso fundamento: est enim aperta implicatio contradictionis: nam si relatio in sua essentia aliquid reale est, & nunc est in fundamento, & postea non est, manente ipso fundamento integro in sua entitate, & essentia, necesse est ut quidquid illud est, quod est relatio sit aliquo modo in re ipsa distinctum à fundamento alioqui idem omnino secundum*

cundum rem des.
luculentius?

Te, & maneret. Quid his

315 Vicerius disput. 47. metaph. num. 22. principio proficitur, se idem fermè sentire de relatione prædicamentali, quod B. Thomas, ac Nominales. At constat ex dictis paulo supra B. Thomam haud constituere relationem in solo fundamento, haud excludere ab ea terminum. Quod etiam ita de relatione censeant Nominales luce clarius est: vnus pro omnibus sufficiat Gabriel in 1. distinct. 30. quæstione 1. artic. 3. dub. 1. in hæc verba; *Similitudo, qua Sortes similis & platonis in albedine nihil aliud est quam Sortes, & Plato: quia illis existentibus (scilicet cum albedine) Sortes est similis Platonis omnibus aliis circumscriptis.*

316 Denique toties citata disput. 47. metaph. sect. 11. num. 20. sic ait noster Suarez: *dicendum est, non esse necessarium, vt relatio huius primi modi sit, aut realiter addita ipsi fundamento tanquam ex natura rei distincta ab ipso, aut mera denominatio extrinseca ex coexistentia alterius extremi, nam inter hæc duo potest medium inueniri, nimirum quod sit denominatio intrinseca includens coexistentiam alterius extremi, ad quod dicit habitudinem.* Afferens ergo, relationem non esse meram denominationem extrinsecam innuit esse denominationem quadatenus extrinsecam: item vbi docet, relationem non esse denominationem omnino intrinsecam ortam ab aliquo modo, aut accidenti absoluto, nec esse prorsus extrinsecam, sed potius medio, quodam modo se habere, atque esse denominationem intrinsecam, & includentem aliqui coexistentiam termini, quid aliud potest velle, quam esse denominationem partim intrinsecam, partim extrinsecam, ac partim in fundamento, & partim in termino sitam.

317 Omnibus inspectis probabilis arbitror, P. Suarez nihil minus, quam connotatoribus fauere: id enim tantum non manifestè cōuincunt, quæ ex eo adducta sunt peltremo loco testimonia. Quod autem attiner ad ea, quæ posita sunt primo loco, in eis, vt dictum est, se dubium exhibet. Quod vero ad media spectat, maiorem ea difficultatem ingerunt. Ad primum tamen dicendum est, eo solum contendere relationem haud esse sitam tam principaliter in termino, atque in fundamento, sed in hoc magis quam in illo, vt particula ea, *æque*, ad medium posita indigitat: item relationem non esse in recto fundamentum, terminumque, sed illud solum. Ad secundum dicendum est: quemadmodum vnio partium hominis, esto eius non sit pars, cum tamen constituit essentialiter, estque eius fin minus causa intrinseca, at certè causalitas intrinseca; ita similiter terminus poterit iuxta P. Suarez constituere relationem, non tanquam eius pars, aut causa intrinseca, sed vt conditio quædam, ac veluti causalitas: in quo multum potest de nomine disceptari. Ad duas sequentes eiusdem testimonij partes dici debet eis tantum conuinci terminum non esse partem essentialem, & constitutiua relationis, sed meram conditionem; quod autem sit conditio extrinseca nequaquam; sed potius ab hoc abstrahitur ibidem.

318 Ad tertium dicendum est, eo solum contendere terminum esse essentialem relationibus transcendentalibus, necnon prædicamentalibus, & non velut partem, sed velut connotatum quoddam, ac proinde hoc tenus eadem ratione: an vero terminus intrinsecè constituat, quamuis minus principaliter vna, & non alias, hæc ibi differentia non asseritur, at nec negatur: licet autem taceatur, alteriusque tantum fiat mentio, videlicet eius, quæ posita est in eo, quod aliæ, non vero aliæ terminum postulent existentem,

hoc tamen argumento esse nequit, vt propterea quis existimet negatam esse prædictam differentiam. Taceat enim ibi multa alia discrimina inter relationes prædicamentales, ac transcendentales, quæ tamen adstruit alibi.

319 Ad postremum dicendum est; vt distinctio realis inadæquata inter animal in communi, & rationale interuenit, & tamen alterum ab altero dici solet esse distinctum ratione ratiocinata, ita similiter quamuis relatio prædicamentalis sit, iuxta P. Suarez, realiter inadæquate à fundamento distincta, potuit tamen, ac debuit de eis loqui veluti de extremis ratione ratiocinata distinctis. Ratio autem vtriusque est, quia nil frequentius, quam denominationem partis vnus refundi in totum: quo pacto homo aliqui anima constans spiritali, dicitur tamen corporeus merito solius materiæ. Cum ergo animal hominis à rationali tantum ratione ratiocinata distinctum pars sit animalis in communi, & latissime fusi, nil mirum, si hoc per denominationem ab illo censeatur, & appelletur ratione distinctum à rationali, vt vt ab eo realiter inadæquate distinguatur: & rursus, cum albedo, qua parietem afficit, dealbarque, & qua similitudinem cum alia constituit albedine, sit ratione multiplex, quid mirum, si tota similitudo, eodem modo, quo pars sua, videlicet ratione ratiocinata dicatur esse distincta à fundamento, vt vt amplius ab eo distinguatur, & non ratione sola, sed re ipsa. Vel paulo aliter: distinctio realis inadæquata dici solet, debetque identitas quædam realis: quidni ergo à fortiori distinctio rationis? hanc ergo cum Pater Suarez inter relationem, & fundamentum adstruit, illam non excludit. Nihilominus ob testimonia adducta secundo loco probabile etiam arbitror, eximium Doctorem connotatorum esse fautorem: atque ea ex hypothesi locutus supra sum haud semel.

320 Laudatur etiam pro eadem sententia Pater Dacus Ruiz de Montoya de volunt. Dei disputatione 13. sect. 1. §. 17. vbi postquam formalitatem potentem ad esse, & ab esse alteri ab eo distingui realiter asseruit, statim regulam datam contrahit in hunc modum: *Quod principium licet probabilem limitationem admittat circa relationes prædicamentales, quoniam earum nouitas non ab intrinseca entitate fundamenti, sed à noua termini positione pronenit; & circa actiones eorum agentium, quæ non sunt simpliciter necessaria ad suum effectum conseruandum: tamen nullam limitationem admittit in formalitate reali, quæ habet totum suum esse ab intima entitate sui fundamenti, ita, vt ipsa sit origo, & causa essendi creaturis, ad quas terminatur, & à qua pendent.* Cæterum eundem hic auctor, quem P. Suarez subit explicatum.

321 Vidimus quam pauci auctores hanc expressè, & indubitanter teneant sententiam, & quam (vno fermè Meratio excepto) nullius nominis: quot autem, quantique eam fugillent longum esset referre: Franciscus Mairo in 1. distinct. 29. quæst. 2. art. 1. eam esse pronunciat absurdam, & inuicissimè: noster Bartholomæus Amicus in præsentis quæstione 5. dubit. & opin. 2. falsam; & improbabilem: haud mirius eam habent alij. Cæterum missis censuris, aduersus illam rationibus est agendum. Ac primum contra eos, qui relationem à fundamento ne virtualiter intrinsecè, aut ratione ratiocinata distinguendam putant, sic arguo.

322 Denominatio similis verbi gratia est formalissime iuxta aduersarios, entitas fundamenti; perit illa denominatio:

nominatio : ergo perit entitas fundamenti pereunte illa denominatione , quod tamen secus accidere manifestum. Rursus secundò : denominatio illa intrinseca est formalissime entitas intrinseca , sed fundamento , cum de nouo alicui simile est , aduenit de nouo denominatio intrinseca : ergo & entitas intrinseca , quod tamen est falsum. Tertio : existente tota essentia rei nequit illa non existere : sed ante aduentum termini existit tota essentia similitudinis , videlicet fundamentum , in quo solo ea formalissime collocatur ab aduersariis : ergo ante aduentum termini relatio similitudinis inest fundamento , quod tamen est adeo absurdum , vt nihil supra.

323 Hæc , & similia argumenta eludere nituntur connotatores : cum enim subsuntur , perit denominatio , aut aduenit de nouo denominatio ; quoad denominationem concedunt minorem , quoad entitatem eam negant : eodemque modo ante aduentum termini essentiam similitudinis quoad entitatem , non vero quoad denominationem existere in fundamento respondent. Cæterum hæc solutio inter denominationem illam , & entitatem fundamenti distinctionem virtualem intrinsecam , seu rationis ratiocinata ab aduersariis tantopere negatam sibi non satis constans largitur tandem. Nam perit denominatio quoad denominationem , & non perit denominatio quoad entitatem : magis ergo distinguitur à parte rei denominatio ab entitate , quam à denominatione , alias , qua ratione denominatio perit quoad denominationem , etiam quoad entitatem periret , sicut , quia homo ne virtualiter , & ratione ratiocinata distinguitur ab animali , & rationali , Petrus nequit perire quoad rationem hominis , quin pereat quoad rationem animalis rationalis. Secundò , quia entitas quoad entitatem non perit pereunte termino , denominatio verò quoad denominationem pereunte termino perit : igitur entitati quoad entitatem , & denominationi quoad denominationem prædicata contradictoria conueniunt : entitas igitur quoad entitatem , & denominatio quoad denominationem distinguuntur virtualiter saltem. Tertio , quia Paternitas diuina ea ratione distinguitur virtualiter ab essentia , quia communicatur Filio quoad essentiam , non vero quoad Paternitatem , vt est etiam aduersariis in confesso : similiter ergo in presenti , &c.

324 Atenim argumenta nostra possunt bifariam instari. Primò sic : denominatio similis est entitas , partim intrinseca , partim extrinseca , sed incipit denominatio similis incipiente solo termino : ergo incipit aliqua entitas , partim intrinseca , partim extrinseca. Consequens est aperte falsum , nam solum incipit entitas termini , & nihil aliud , entitas autem termini est omnino extrinseca : falsum igitur erit consequens à nobis aduersus contrarios illatum : eadem enim est vtriusque ratio , & forma. Secundò sic : esse album , est esse coloratum , sed Petrus incipit esse albus , cum eius nigredo conuertitur in albedinem : ergo etiam incipit esse coloratus , cum sit ea conuersio. Consequens est falsum : nam , nam cum Petrus ante albedinem fuerit niger , adeoque coloratus , haudquaquam postea incipit esse coloratus : nostrum igitur consequens similiter erit falsum , quippe eiusdem tenoris. Pari modo possunt infringi cætera argumenta nostra.

325 Respondeo ad primam instantiam , incipiente similitudine , incipere entitatem , partim intrinsecam , partim extrinsecam , nempe fundamenti , & termini complexione : & cum dicitur solum terminum incipere , excludi quoduis aliud adæquatè

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

ab eo distinctam , non vero quidquid ab illo distinguitur inadæquatè. Respondeo ad secundam instantiam , eo in euentu , quo Petrus de nigro fit albus , vt incipit esse albus , cum incipere etiam esse coloratum illo gradu coloris , qui essentialiter includitur in albore , tamen non incipiat esse coloratus , si de quocunque colore sit sermo.

Propterea alij sentent , relationem prædicamentalem esse formalitatem quandam ita cum fundamento realiter identificatam , vt ab eo virtualiter distinguatur. Contra tamen , quia separabilitas quoad esse , siue quoad existentiam est signum distinctionis realis , alias quo fundamento Angelus , & lapis distinguuntur realiter , si prædicata contradictoria summe repugnantia , nimirum esse , & non esse in eos conuenientia distinctionem realem arguere nequeunt : sed relatio prædicamentalis , & eius fundamentum quoad esse siue existere separabilia sunt : ergo realiter distincta.

327 Dices separabilitatem realem certissimam distinctionis realis indicem esse , quod extrema separabilia absoluta fuerint , secus verò , cum vnum absolutum , & alterum relatiuum , seu respectiuum fuerit. Contra tamen primò , quoniam ea moderatio absque vilo adiicitur fundamento , & eadem licentia plures alias confingi possent , quibus distinctio realis rerum procul dubio distinctarum posset tamen in dubium reuocari. Contra secundò , quia res , & modus ita non distinguuntur realiter , & verè , siquidem separabilitas realis rei à modo inter vnum extremum absolutum , & alterum respectiuum versatur : quod autem respectus sit transcendentalis , non verò prædicamentalis , quid interest ?

Deinde hæc sententia impugnatur , quia cum destruitur homo , verè , & realiter mutatur , nimirum ab esse ad non esse : & tamen mutatur duntaxat per amissionem , ac dispendium existentie secum realiter identificata : fundamentum igitur pereunte relatione prædicamentali secum realiter identificata , vt vt virtualiter distincta instat existentie comparata ad essentiam , verè tamen , & realiter mutabitur : singulis igitur momentis innumeras suscipiet , & à phantasia , & imaginatione in quantauis distantia mutari poterit , & pleraque incommoda contra Thomistas supra à nobis illata , hic etiam habebunt locum.

329 Tandem vtrosque , eos scilicet , qui priori , & eos , qui posteriori modo connotatoribus indulgent , impugno ex Anselmo , cuius in monolog. capite 13. hæc sunt verba : *De relatiuis quidem nulli dubium , quia nullum eorum substantiale est illi , de quo relatiue dicitur : quare , si quid de summa natura dicitur relatiue , non est eius significatum substantiale.* Et paulò infra : *Illis itaque , quæ relatiue dicuntur , omisissis , quia nullum eorum simpliciter demonstrat alicuius essentiam , ad alia discutenda se conuertat oratio.* Ex quibus sic argumentor : relatio iuxta Anselmum non est fundamento essentialis , non , quod eodem redit , essentialis : esset autem , si consisteret in fundamento solo , nec ab eo foret realiter adæquatè nec etiam realiter inadæquatè distincta.

330 Rursus vtrisque nil fauere exemplum diuinæ libertatis suadeo. Namque in primis non pauci Theologi sentent , denominationem volentis hunc condere mundum esse Deo non omnino intrinsecam , sed quadamtenus extrinsecam , ex ipsa mundi constitutam existentia , haud secus , atque cognitio Dei solet ab æterno dici vera per denominationem ex parte extrinsecam , & obiecto temporali

temporali constitutam : hac autem admissa sententia, nihil in mysterio diuinæ libertatis præsidij connotatoribus superest. Porro si, quod alij putant, denominatio illa libera volentis Deo est ex toto intrinseca, & eadem; ne inde quidem aliquid opis sperare possunt, vel debent connotatores : quemadmodum enim natura diuina merito suæ infinitatis identificatur tribus personis realiter distinctis, & tamen simile quiddam contingere nequit rebus creatis, quæ est earum finitas, & imperfectio; ita forte, quæ est summa perfectio diuinæ voluntatis potest liberè velle, & nolle, idque per seipsam omnino, & absque adminiculo alicuius rei extraneæ, ac deorsus cadentis, quin propterea in rebus creatis, & imperfectis vsuenerit possit similis denominationum varietas, ac vicissitudo, quinve in eis desinat esse alia realiter, distinctaque à fundamento forma, quæ ei deest, quæve aduenit. Hæc ex aliorum principiis : meam autem de diuina libertate sententiam nunc non interpono : haud enim est opportunum : haud etiam vacat.

331 Enim vero posset quis paulò aliter tueri, ac fortasse magis probabiliter, relationem prædicamentalem consistere in fundamento solo, id est in eo, & non termino, si diceret, illam esse fundamentum, & coexistentiam, qua termino coexistit in eodem tempore, eam autem coexistentiam esse complexum duplicis durationis, quarum alia fundamentum, & alia terminum ad eandem referant temporis mensuram, quo fiet, ut relatio fundamenti ad terminum à parte rei distincta sit, utique realiter inadæquate à relatione termini ad fundamentum, ac cætera aduersus alias illatas sententias euitentur incommoda, tamen relatio in solo fundamento proximo, siue, quod instar est, in fundamento prout coexistente termino formalissimè consistat.

332 Contra tamen primò, quia plures relationes prædicamentales coexistentiam fundamenti, & termini minimè postulant, ut superius visum. Contra secundo, quoniam ex duplici duratione, in qua coexistentia illa sita est, vna alteri coexistit, & similis est : sed non formaliter per seipsas, alias eadem relatione vna duratio ad alteram, & è conuerso referretur, & sic vna duratio sibi metipsum coexisteret, & similis esset, aliaque sequerentur absurda superius expensa : per aliquid igitur ab utraque simul sumpta virtualiter distinctum vna referretur ad aliam : quidni ergo talis sit relatio quarumcunque aliarum rerum?

CAPVT XXIII.

Confutatur sententia nullo modo distinguens relationem prædicamentalem à fundamento, & termino simul.

333 **R**elationem prædicamentalem consistere, tum realiter, tum etiam formaliter in complexo, siue aggregato fundamenti, & termini, & præter utrumque nihil aliud eam esse, vel re, vel etiam ratione tuerentur Ochamus in 1. distinctione 30. quæstione 1. Gregor. in 1. distinct. 28. quæstione 2. artic. 2. Gabriel supra citatus, ac cæteri Nominales : ponunt enim relationem in complexione fundamenti, & termini : deinde, tum hic, tum etiam vbiuis alias distinctionem rationis negant. Idem de relatione tuerentur Hurtadus in metaphys. disp. 15. sect. 2. & 3. Arriaga in Logica disputatione 12. sectione 9. Nam prædictis locis sæpe sapius uterque asserit, relationem

esse formaliter idem cum fundamento, & termino, ad modum, quo dici solet, quamuis rem esse formaliter suam quidditatem, & essentiam : item circumscripto quouis alio conceptu utramque albedinem, v.g. esse per seipsas similes, quæ profecto identitatem rationis continent.

In eadem sententia est Sancta Cruzanus in Logica disp. 5. quæst. 6. sectione 3. num. 848. & apud eum Ioannes Cardinalis de Lugo, Petrus Guadingus, & Valentinus de Herice. Fauent etiam non parum Heræus in 1. distinctione 4. quæstione 1. artic. 10. Petrus niger 5. metaphys. quæst. 39. Aegidius Romanus in 1. distinct. 26. quæst. 4. Soncinas 5. metaphys. quæstione 28. Hi namque nulla adhibita moderatione aiunt, relationem in extremis suis sitam esse : etsi quam utrinque distinctionem innuunt, non tam realem, aut virtuales intrinsecas, & cum prædicatorum contradictione coniunctam, seu rationis ratiocinata, quam ex modo significandi, adeoque eam, quæ magis sit conceptuum nostrorum, quam quæ subsunt eis rerum. Referri etiam solent B. Thomas supra opusc. 48. tract. 5. cap. 2. B. Augustinus lib. 5. de ciuit. Dei cap. 16. Anselmus in Dialect. cap. 50. quos tamen suspicor non huic, sed nostræ patrocinari sententiæ, solamque realem identitatem, non verò virtuales relationis cum suis adstruere extremis.

Ceterum hæc sententia falsa non esse nequit, 335 nisi falsa sunt, ac nullius ponderis, quæ supra capite decimosextimo, adducta sunt à nobis pro distinctione virtuali intrinseca relationis à fundamento, & termino. Rursus, nisi relatio sit ratione saltem distincta ab extremis, quæ interiacet, necessum erit, prædicamentum relationis de medio tolli : omne liquidem prædicamentum debet ad minimum ratione distingui à cæteris : id, quod omnes habent in confesso : quocirca relatio prædicamentalis, siqua est, nequibit non distingui ratione à generibus reliquis, eorumque singulis ; siue velut ratio superior ab inferiori instar animalis, & hominis, siue velut æqualis ab æquali instar rationalis, ac risibilis : de quo supra cap. 3. 4. & 5. extrema ergo relationis, cum multoties inspectent ad genus substantiæ, nec raro ad alia, in iis si formalissimè sita est relatio, nullamque ab illis distinctionem admittit, ea erit hoc ipso à numero prædicamentorum abigenda.

Concedunt sequelam, & consequens negant 336 esse absurdum Basilius Legionensis parte prima variarum disputationum quæstione octaua scholastica capite tertio, §. communis sententia & §. secunda sententia & §. quinto si aliqua sunt relationes prædicamentales. Et ne multis morer toto eo capite passim. Tribui etiam solet ea sententia negans prædicamentum relationis Durando in prima distinctione 30. quæstione 2. num. 14. Cæterum ibi potius illud adstruit : sic enim ait ; Alio modo relatio accipitur prædicamentaliter, & sic quantum est de necessitate prædicamenti relationis non dicit respectum realem (id est realiter adæquate distinctum à termino) sed denominationem realem. Consuevit etiam assignari Henrico quodlibeto 9. quæstione 3. Aureolo, Ochamo, Gabrieli, Auerro superius citatis necnon Almaino in 4. distinct. 19. quæstione 5. artic. 1. quos tamen arbitror non negare genus relationis, sed aliter, ac cæteros illud explicare philosophos, nimirum ita, ut sit, vel utrumque extremum, vel actus aliquis intellectus ea comparans inuicem. Putantur etiam Zeno, ac Stoici, imo etiam philosophi omnes Aristotele, ac Platone antiquiores in eadem esse sententia ; sed immerito, ut visum est supra cap. 4.

Quapropter

337

Quapropter scholasticorum nemo sanè præter Legionensem est, qui diserte neget prædicamentum relationis: Illud verò perspicue asserunt, probantque Aristoteles, & I. Iaro, atque vtriusque assecla: item cum Magistro in 1. dist. 28. & 30. sententiarum omnes: cum B. Thoma. 1. part. quæsti 23. & 28. & alibi sæpe cuncti eius discipuli: Scotista quoque suo cum antesignano: Nominales etiam, de quibus maius esse posset dubium: atque ex nostris Suarez, Vasquez, Molina, Valentia, Fonseca, Rubius, Toletus, ac cæteri omnes. Quorum ergo Legionensis cornicum, vtiunt, configit oculos, & nouo hoc commento id agit, vt priores nil scisse videantur. Cui præter totius auctoritatem scholæ ratio quoque manifestè refragatur: siquidem cur relatio non sit prædicamentum, ac supremum genus, nulla potest esse ratio, nisi eius ab extremis omnimoda indistinctio: at quod ab eis aliquo pacto sit distincta, superius cap. 17. & 18. demonstratum est.

338

Rursus secundo confutatur hæc sententia solutione argumentorum, quibus innitur. Quorum primum est. Petrum v.g. esse similem Paulo, est Petrum esse hominem, & Paulum esse hominem: at Petrus est homo, & Paulus est homo per seipsum circumscripto quouis alio realiter, aut virtualiter distincto, ergo & similes. Maior probatur (haud enim de minore videtur esse posse controuersia) tum, quia Petrus esse hominem, & Paulum esse hominem est vnum esse sicut alium, ergo est esse similes: tum, quia ne diuinitus fieri potest, vt Petrus sit homo, & Paulus sit homo, quin sint similes inuicem: cur ergo ea similitudo specifica in ipsis extremis, à quibus mutuo, & reciproce inseparabilis est, formalissime non consistat?

339

Respondeo: Petrum esse hominem, & Paulum esse hominem, est vnum esse sicut alium, non formaliter, sed radicaliter: quare similitudo formalis in vtroque formaliter non consistit. Quod autem ne diuinitus Petrus, & Paulus homines esse possint, & non similes, nihil refert: siquidem humanitas Petri, ne diuinitus esse potest, quin singularis sit; & tamen non per seipsam, sed per hæceteritatem à se virtualiter distinctam est singularis. Aut secundo responderi potest, Petrum, & Paulum similes esse in eo formalissime consistere, quod Petrus sit homo, & Paulus sit homo, cæterum particulam, & denotare comparationem, & relationem vnius extremi ad aliud ab vtroque virtualiter distinctam.

340

Alterum eius sententiæ argumentum est tale. Relatio prædicamentalis est denominatio quædam extrinseca; similitudo v.g. plurium concursus qualitatibus, quarum vna est in vno subiecto, & alia in alio: æqualitas quæ titatum, paternitas substantiarum generantis, & genitæ &c. Atqui denominatio extrinseca haud est etiam ratione distincta à rebus illis, in quibus est sita: ecquid enim est esse vestitum, quam homo, & vestes: Ecquid esse cognitum quam homo, & cognitio? igitur relatio prædicamentalis ne ratione distinguitur à sui extremis. Verum huic argumento factum est satis, cumulatèque supra cap. 18. ad finem: ibi siquidem declaratum manet denominationem cogniti, vestiti, & quamcunque aliam extrinsecam, tamen à partibus suis haud sit distincta realiter, at esse virtualiter ac ratione ratiocinata: huiusmodi ergo erit distinctio relationis prædicamentalis à fundamento, & termino, ea si legem sequitur cæterarum denominationum extrinsecarum aduenientium.

CAPVT XXIV.

Abstractio relationis predicamentalis.

A Spero primo: Datur ratio communis relationis abstracta ab omnibus, & singulis eius speciebus. Ita Fonseca 3. metaph. cap. 25. quæsti. 6. lect. 2. Conimbricenses tom. 1. Log. cap. 7. de relat. quæsti. 2. art. 1. §. *his positis*. Hurtadus disp. 15. metaph. lect. 112. §. 120. & alij innumeri. Quaderur autem primo: quia negari nequit prædicamentum, ac peculiare genus relationis, nec excepto Pontio Legionensi, negatur expressè ab illo, quem viderim: at relatio in concreto, siue, quod instar est, relatum, aut relatum cum rationem generis, ac prædicamenti non sortitur ob dicenda paulò inferius: illam ergo vendicat relatio in abstracto, siue prout relatio, ac proinde hæc est ratio communis, & abstracta, nec analogà modo, sed vniuersa, & generica. Item secundo: relatio merito alicuius speciei suæ, videlicet similitudinis, fundat abstractionem quamuis: quæ ergo tribuit aliis, vt possint abstrahi, cur hanc gratiam sibi non præstet: cur ne erga se parior sit quam erga cæteros conceptus.

341

Deinde tertio: sicut ab omnibus quantitatibus abstrahitur vna quantitas & qualitatibus vna qualitas (par autem est ratio actionis, passionis, durationis, vocationis, &c.) quid est, quapropter ab omnibus relationibus non possit abstrahi vnum quoddam relationis genus? Quæ quam enitit in conceptu communi relationis concrete sumptæ, siue relatiui peculiaris quædam sit difficultas, quæ nequitiam militat in concretis cæterorum accidentium; ast nulla est in abstractione, & communitate relationis in abstracto usurpatæ, quæ quidem ei sit specialis, & non ex æquo quorumlibet accidentium, aut etiam substantiarum abstracta comprehendat; vt scire animaduertunt nostri Conimbricenses loco nuper memorato, vtque luculenter constabit ex mox disputandis.

342

Albert. Magn. tract. de prædicamento ad aliquid c. 2. & alij plures superiori videtur assertioni refragari, atque in eam inclinare sententiam, vt existiment, non relationem, sed vel relatum, vel certè ad aliquid esse genus summum huius prædicamenti, rationemque à cunctis eius speciebus abstractam. Istius porro opinionis primum argumentum est tale. Si posset dari ratio communis relationis, ea esset vna, & non gemina, simplexque & non partita: tum, quia vnum animal, & non multiplex ab homine, & equo, & cæteris abstrahitur: quæ autem conditio animalis, hoc tenus eadem est viuens, corporis, substantiæ, quantitatis, & cuiusvis alij conceptus abstrahibilis: tum secundo, quia genus relationum est eorum veluti caput, quippe omnibus superius, & cuncta sub se comprehendens: quare vt homo v. g. biceps monstruosus censetur esse, & contra naturam, ita etiam monstri simile erit corpus, vt sic dicam, relationis, hæc si in communi non sit vna, sed congeminetur potius. Tercio, quia sequeretur duplicem illam relationem in communi fore, & non fore duplicem: fore; quia quia supponitur: non fore; quia earum quæuis est ratio communis relationis: omnem ergo comprehendit, ac proinde à nulla est distincta, cum nullaque conduplicationem efficit. Vltimus quarto: ab vtraque illa relatione communi esset abstrahere aliam superiorem, quæ, cum esset eadem ratione duplex, sequeretur certia abstractio, & sic quarta: atque ita in infinitum: ast hoc videtur non posse admitti.

343

Porro hæc relationis abstractæ congeminitio, ac

344

R 4 multi

multiplicitas nequit cuitari: ergo nequit fieri, vt abstrahatur. Quod non possit cuitari, suadet hunc in modum relatio illa in communi haberet terminum in communi à se distinctum realiter: ea namque esset ad aliud, priusque hic illi conceptus conueniret, quam vlli in particulari, sicut homini, vt sic prius congruit esse animal rationale, quam Petro, & Paulo, aut alteri: nihil autem esse potest aliud illud in relationis vt sic definitione expressum, quam terminus ab ea realiter distinctus: hunc ergo ea connotat: cum ergo terminus relationis sit relatio, & non quid absolutum, necesse est, vt ex aduerso relationis in communi sit, etiam alia relatio in communi, adeoque relatio abstracta haud sit vna, sed multiplex, & gemina.

345 Respondeo, relationem in communi vnā, & simplicem esse, ac non geminā, oppositum autem argumento facto nullatenus probari: tamen enim relatio omnis præter aliquid absolutum, quandam etiam relationem velut terminum sibi vendicat, vt in loco visum est, haudquaquam sequitur, relationi in communi, respondere ex aduerso aliam relationem realiter distinctam, sed potius seipsam: quando namque definitur relatio, cuius esse est esse ad aliud, vocula, aliud, indicat relationis terminum, non ab ea, sed à fundamento distinctum esse oportere: quocirca nil verat, relationem abstractam terminari semetipsa, quantumvis sit in eo etiam statu vera, ac stricta relatio: secundo fortasse vocula, aliud, non relationem terminantem, eiusque à fundamento distinctionem significat, sed quid absolutum, eiusque etiam à relatione distinctionem, saltem inadæquatam: licet enim omnis relationis terminus sit non absolutum quid tantum, sed etiam relatio, haud tamen opus est, vt ea in communi definiatur in ordine ad omnem suum terminum, sed satis est, vt, vel ad relationem, vel hoc si repugnat, ad aliquid quadatenus non respectuum, sed potius ab omni liberum respectu. Videnda sunt superius disputata cap. 14. & 15.

346 Secundum argumentum pro eadem sit sententia: relatio in communi esset, & non esset ad aliud, esset, quia hæc est relationis definitio: non esset, quoniam aliud illud ad quod esset, nihil esse posset, quam relatio, vel certe hæc esset, quidquid sit, an quidpiam vicius: vnde ratio communis relationis esset gemina, quod tamen repugnat ob rationes paulo supra propositas. Verum quatenus aliud, ad quod est relatio in communi sit etiam relatio, sine geminatione tamen vlla conceptus, qui abstrahitur; item vt aliud istud terminans relationem in communi possit esse, non relatio, sed quidpiam absolutum, in solutione superioris argumenti satis, cumulateque manet ostensum.

347 Tertium argumentum est. Si relatio in abstracto sumpta, ac prout relatio esset genus summum, ac prædicamentum quoddam, sane hæc, & illa relatio abstracte sumptæ, videlicet similitudo, æqualitas, paternitas, &c. forent in prædicamento: consequens est absurdum: ergo. Verum etsi Toletus, Niphus, & alij quidam putent, abstracta accidentium haud esse in prædicamento; contrarium tamen est B. Thomæ, & sectatorum Scoti, & communiter eorum, qui ipsi adhærent, Auicennæ, Veneti, & Villalpandi, estque multis partibus probabilius, vt supra ostensum est tract. 1. cap. 1. & 2. vbi vtramque opinionem, & vtriusque expendimus argumenta.

348 Quartum argumentum esse solet: relatio differt modo rendendi à cæteris generibus accidentium, quatenus nimirum eius essentia est esse ad aliud, cum tamen aliorum essentia, & etiam esse sit inesse:

dici ergo nequit, formam aliquam absolutam à cunctis relationibus abstrahi posse, quæ sit hoc nomine, relatio, significata: eius enim conceptus abstracti essentia esset inesse ritu cæterarum formarum accidentalium. Nihil hoc argumento magis infusum: siquidem iuxta illud relatio non solum in communi repugnaret, sed etiam in particulari. Absolutè dico, relationem etiam inesse: cum autem dicitur totum eius esse hoc esse, quod sit ad aliud, quis sit huius axiomatis sensus, supra explicatum esse cap. 3. huius tractatus.

349 Quintum argumentum est: relatio non potest fundari super aliam relationem, siue, quod perinde est, vna nequit referri ad aliam, eius similis esse: nequit ergo ab eis abstrahi conceptus communis relationis, cum similitudo sit fundamentum omnis abstractionis: antecedens est B. Thomæ, Caietani, Ferraricensis, Soncinatis, Ioannis à S. Thoma, eiusque nationis aliorum: necnon Patrum Vasquez, Molinæ, Becani, Arrubalis, & Conimbricium: & aliqui certe daretur processus in infinitum relationum, vt perpendiculari palam fore videtur. Verum vt possit vna relatio referri ad aliam, & qui responderi debeat ad argumentum desumptum ex processu in infinitum, supra visum est cap. 9. vbi etiam pro nostra sententia relati sunt Scotus, Lichetus, Mairon, Antonius Andreas, Suarez, Valentia, Rubius, Vallius, Præpositus, ac Balchazar Tellez. Sextum, ac postremum argumentum est: si daretur ratio communis relationis, eandem etiam relati admittendam esse: admitti autem non posse relatum in communi. Cæterum huic difficultati opportunius fiet satis infra.

350 Assero secundo: relationis in concreto, siue relatiui nequitiam datur ratio communis. Hæc sententia videtur esse Augustini lib. de categor. cap. 1. specialiter, ac regulariter, vt hæc categoria manifestius dignoscatur, non recte dicitur ad aliquid, nisi cum singulare ad singulare refertur. Ad aliquid autem perinde est, ac relatum. hoc ergo iuxta Augustinum in communi repugnat, nec, nisi in singulari est admittendum. Declaratur amplius: relationis conceptus communis nequit dari de Augustini sententia: at non relationis in abstracto; si vera sunt, quæ superius disputata: ergo eius in concreto, siue relati. In eandem sententiam aliqui scholastici inclinant, quamuis, vt animaduertunt nostri Conimbricenses supra, pauci eam exprimant.

351 Suadet autem ita: omne relatiuum essentialiter est ad aliud à se distinctum: at relatiuum vt sic ad aliud esse non potest: ergo relatiuum vt sic, & commune repugnat: maior est perspicua: minor probatur, quoniam aliud illud, quod relatiuum vt sic respiceret, esset, & non esset relatiuum: non esset quidem relatiuum, quia supponitur aliud à relatiuo: esset etiam relatiuum; siquidem omne ens, siue reale, siue rationis, siue positium, siue negatiuum est scibile, aut volubile, alioque modo mensurabile, ac proinde relatiuum tertij generis: sed terminus ille relatiui, vt sic necessario est ens reale, vel ens rationis, positium, aut negatiuum: igitur relatiuum non esse non poterit.

352 Confirmatur, & illustratur: si daretur relatiuum in communi, eius oporteret aliquid esse terminum: nullus autem ei potest respondere: repugnat ergo. Maior, vt animaduertit Fonseca supra 5. metaph. cap. 15. quest. 6. sect. 3. §. quando igitur, & ex Aristotele, & ex communi philosophorum omnium sententia, & ex ipsa relatorum natura, ac ratione perspicua est: quamobrem nullo eget probamento. Minor ergo probatur: terminus ille relatiui in communi,

muni, si quis esset, esse deberet relatiuum quidpiam, cum supra probatum sit, nullum relatiuum in particulari non alio terminari relatiuo, quidquid sit, an aliquid etiam absolutum ei respondeat: quo pacto, quia cuiusvis cognitionis in singulari terminus est verum, cognitionem in communi sequitur vero terminari, & hoc illi formaliter obicit. At relatiui communis terminus esse nequit quid relatiuum. Aut enim ipsum, quod refertur: & hoc est falsum: quo enim modo relatiuum reale, quale est illud, quod abstrahi supponitur, seipso terminari potest: idcirco autem supra non semel dictum à nobis est, relationem esse posse realem, quamquam eius terminus non sit ab illa realiter distinctus, quoniam ab ea ad relatum appellari potest, dicique per distinctionem realem termini à fundamento factam, ac rectam manere realitatem relationis utrinque interiectæ: at ubi terminus non sit realiter distinctus à relato, non est ad quod possimus appellare, cum non, perinde, ac relatum relatum, hoc aliud se prius supponat. Aut propterea relatiui communis terminus est aliud commune relatum à priori realiter distinctum; atque ita sequentur in commoda omnia, quæ ex geminatione relationis incommuni superius ostensum est sequi.

353 Huic argumento, & eius confirmationi, quæ eodem recidit, respondent Scotus in 1. d. 21. quæst. vnica, Albertus Magnus in prædicam. ad aliquid. c. 10. Simplicius, & Boëtius in prædicamentis cap. 7. Ioan. Gandauensis lib. 5. metaph. cap. 15. Fonseca ibidem quæst. 6. sect. 4. & 5. Conimbricenses loco supra citato, & cum iis alij plures relatiuum in communi esse ad aliud, terminumque sibi vendicare in actu signato, non vero in actu exercito; siue fundamentaliter, & inchoatine, non vero formaliter, & proximè; siue in suppositione personali, non vero simplici: solaque eius inferiora posterioribus modis, si tamen plures sunt, & non magis vnus diuersis explicatus vocibus, esse ad aliud, & aliunde terminari.

354 Contra tamen sic argumentor: quoniam ita relatiuum in communi esset, & non esset vere relatiuum: esset, tum, quia id supponitur, tum etiam, quia alias non daretur ratio communis relatiui, quemadmodum, si quod abstrahitur à Petro, & Paulo v.g. non esset verè homo, haud posset admitti respectu vtriusque ratio communis hominis: rursus non esset, nam de essentia relatiui est esse ad aliud, terminumque quemdam intueri, at relatiuum illud in communi non esset verè, & propriè ad aliud, nec termino definitum alicuique: sicut enim vox hæc dissyllaba à me prolata, *homo* videlicet, quamuis sit homo in actu signato, non est strictè homo; & uti insipiens non est propriè sapiens, etiam si possit esse talis, in eoque sit fundamentum aliquod, & inchoatio sapientiæ, ac denique homo in communi non est indiuiduum, quia tale non est in suppositione simplici, sed tantum personali, eademque de causa Petrus nequam est species vere, quia talis solum est personaliter supponens, ac prout homo, non vero prout supponens simpliciter, & pro immediato suo significato, ita similiter in presenti &c.

355 Contra secundo: omne relatiuum predicamentale in singulari est ad aliud, estque termino aliquo coercitum in actu exercito, & formaliter, atque in suppositione simplici, & immediata: ergo si datur relatiuum commune, erit etiam eodem modo ad aliud, terminatumque: quemadmodum fieri nequit, ut quævis cognitio, & volitio singularis sit alicuius obiecti, quævisque actio alicuius effectus; passio cuiusdam materiæ, ac subiecti; visio quorundam extremorum, duratio alicuius temporis, & vbicatio

loci, quin rationes communes cognitionis, volitionis, actionis, passionis, vñionis, durationis, & vbicationis eodem pacto sint ad obiectum, effectum, subiectum, extrema, tempus, & locum.

Secundo respondent Rubius in prædicam. cap. 7. quæst. 3. Cardin. Toletus ibidem quæst. 2. Suarez disp. 47. metaph. sect. 17. num. 9. Hurtadus disp. 15. metaph. sect. 11. §. 124. Arriaga disp. 12. log. sect. 11. & communiter ceteri recentiores, relatiuum in communi esse ad aliud, & respicere terminum, eumque in communi etiam: at eiusmodi terminum quidam eorum censent esse absolutum tantum; alij esse relatiuum, alij ab vtroque præscindere. Nihil tamen horum trium facile potest defendi. Non primum: tum, quia, si terminus relatiui in communi esset tantum quid absolutum, id esset de conceptu cuiusvis relationis in particulari, quemadmodum omne, quod est essentiale homini, hoc etiam est de essentia Petri, & Pauli, ac ceterorum eius inferiorum: at quod non omnis relatio in singulari sit ad absolutum tantum, sed potius quælibet ad connotatiuum etiam, in loco manet explicatum abunde: tum etiam, quia ipsum terminare est referri in eo, quod terminandi exercet officium, nec video, quo iure doceat P. Suarez supra sect. 16. num. 2. oppositum ab omnibus supponi, cum sciri actu, aut potentia sit alterutro modo scientiam terminare, illud autem esse relationem tertiæ speciei, fundatamque in ratione mensuræ non paucorum sit opinio: terminus ergo ille in communi hoc ipso, quo terminus est, quid etiam relatiuum est, adeoque perperam adstruitur relatiui in communi terminum esse quidpiam absolutum tantum: tum denique propterea, quæ in argumento principali sunt à nobis expensa, ea namque hanc euasione satis præcludunt. Non etiam secundum: siquidem euidenter, nisi fallor, demonstratum est paulo supra, relatiuum reale in communi, nec seipso, nec alio relatiuo vniuersali à se realiter distincto terminari. Non denique tertium: tum, quia terminus ille non abstrahit à ratione termini; ergo nec relatiui: tum etiam, quia etsi ita abstrahat, negari tamen nequit alius saltem terminus, qui non sit tali obnoxius abstractioni, sed sit formalissime quid relatiuum, ut supra probatum manet in ipso argumento.

Tertio respondent alij recentiores, relatiuum in communi habere terminum; at non in communi, sed in singulari. Contra tamen primo, quia relatiuum omne in particulari habet terminum sui ordinis, & non communem, sed specialem, simile v.g. aliud simile, pater filium, Dominus seruum, &c. similiter ergo relatiuum in communi habet terminum suæ classis, & non singularem, sed vniuersalem. Contra secundo, quoniam haud est potior ratio cur abstrahatur ratio relatiui communis, quam termini communis: ergo relatiuo, vel nullus, vel certe communis debet respondere terminus.

Contra tertio, quoniam relatiuo in communi, aut vnum tantum singulare responderet ex aduerso, vel omnia. Primum dici nequit: tum, quia non est maior ratio vnius singularis, quam alterius: tum, quia quod respicit terminum quendam singularem, non relatiuum commune, sed singulare est v.g. quod intueretur filium est eo ipso pater, genitorique & non alterius relatiui personam sustinet: tum etiam, quia, si relatiuum in commune respiceret quendam destinatum terminum, omne relatiuum in particulari eum deberet intueri, nec sine illo posset consistere: quod enim est essentiale rationi vniuersali, tale etiam necessario est respectu omnium eius inferiorum. Secundum autem dici nequit, quoniam, aut omnia singu-

laria diuifue fumpta terminant relatiuum commune, aut omnia potius collectiue: fi prius, fit relatiuum illud commune haud esse reale, fed folius rationis, quandoquidem omnia fingularia vagè fumpta illud adaquant, & ab eo realiter indiftincta funt: qua de caufa, fi feipfo in communi, & nulla facta ad inferiora defcenfione terminetur, haud erit relatiuum reale, vt fuperius demonftratum: fi pofterius; præterquamquod difficultas proximè à nobis obiecta redit, vt intruenti conftabit, alia quoque paulo fuperius oppofita huc facit: nam, fi relatiuum in communi cuncta fingularia collectiue fumpta refpicit, eundem refpectum importabit quoduis in particulari, quo nil magis abfurdum, abfonumue: fic eo ipfo, quod numerus in communi fit plurium vnitarum collectio, quiuis in fingulari non poterit non plures colligere. Contra quartò, & vltimò à fimili: nam omne relatiuum transcendentalè in communi terminum etiam communem intruetur neceffario: v.g. cognitio verum, non hoc, illudue, fed aliud quouis fuperius, amor bonum vniuerfaliter fumptum, agens effectum in communi, &c. fimiliter ergo philofophandum eft de relatiuis huius generis, quo de agimus.

359 Cæterum dari rationem communem, & abftractam relatiui realis, tuncur Albertus, Simplicius, Boëtius, Scotus, Gandauenfis, Suarez, Fonfeca, Conimbricenfes, Tolertus, Rubius, Hurtadus, Arriaga locis toto hoc cap. citatis, & cum eis plerique alij ac tantum non omnes. Cuius fententiæ hæc effe poffunt argumenta: Primum ex conceffis, & quantum arbitror cæteris magis efficax: datur relatio in communi: ergo & relatiuum, fiue relatum: antecedens eft noftrum: confequentia fuadetur primo, quia nequit dari forma vlla fuo fine effectum formali faltem ex natura rei, & citra miraculum: ergo nec relatio in communi fine relato in communi: illa ergo admiſſa, hoc eft admittendum: confequentia fuadetur fecundo, quoniam hoc ipfo, quod datur ratio communis albedinis, cognitionis, amoris, durationis, vocationis, actionis, &c. datur etiam ratio communis albi, cogniti, aut cognofcentis, amati, aut amantis, durantis, vbicati, agentis, actiue: atque in fuma cuiufcunque alterius abftracti eft ratio aliqua communis ei concretum aliquod vniuerſale refponder: cum ergo detur ratio communis relationis, ea relati nequit negari.

360 Secundum argumentum. Hoc relatiuum in particulari, & illud, illudque v.g. fimile, æquale, diffimile, inæquale, cauſans, cauſatumve, ſciibile, menſurabile coueniunt in ratione relatiui realis: hoc ergo ab eis poteft abſtrahi, quemadmodum, quia homo, & equus fimiles funt in ratione animalis, huius fieri poteft ab eis abſtractio. Tertium argumentum: Accidentia collocantur in prædicamentis; non prout in abſtracto, fed prout in concreto, vt communiter authores docent. v. g. album, non albedo eft in genere qualitatis: magnum, non magnitudo in prædicamento quantitatis; & fic in reliquis: alſi genus, ſiue prædicamentum ad aliquid eſſet ſola relatio, non vero relatum, refpectuum inferiorum, non concreta, fed potius abſtracta forent in illo: ſiquidem abſtracto communi, non concreta, fed abſtracta debent, ac ſolent directè ſubiici.

361 Quartum argumentum: datur ratio communis cauſæ, at in ea non eft minor difficultas, quam in relato communi: cauſa enim definitur, principium per ſe influens eſſe in aliud: cum ergo terminus cuiufcunque cauſæ ſit etiam cauſa alicuius alterius effectus, quippe ens reale; ſanè eiufmodi aliud erit, &

non erit aliud à cauſa: quemadmodum ergo gryphus hic haud tollit, quominus ſit admittenda ratio communis cauſæ, cur ſimilis prohibeat eam dari relatiui in commune? Quintum eſt, non ſolum cauſæ, fed etiam aliorum relatiuorum transcendentalium eſſe conceptum quendam communem: quidni ergo etiam admitti poſſit relatiui prædicamentalis.

Ad primum tamen reſpondendum eſt conceſſo antecedenti, & negata confequentia. Prima autem eius probationis ſic debet fieri ſatis: nequit dari forma in omni ſtatu, ſuum quin tribuat effectum formalem: at poteſt in aliquo; eo nimirum, quo ſubiectum illius ſit incapax, aliave requiſita ad denominationem eius propriam deſint: ita enim intellectio, ſi ponatur in lapide, cum non reddet intelligentem. Quid mirum ergo, ſi relatio in communi fumpta, & prout eſt in ſtatu abſtractionis ſuum non impetiat effectum formalem, neque denominet relatum in communi: haud enim ille ſtatus, fed potius ſolius contractionis, quo nimirum afficitur per differentias ſimilitudinis, paternitatis, aliave eſt aptus ad communicandam ſuam denominationem, effectumque formalem, vt noſtris manet probatum argumentis.

Verum enim dices, fieri ex noſtra ſententia, vt relatio incommuni in nullo ſtatu ſuum tribuat effectum formalem: relationis enim in communi effectus formalis eſt relatum itidem in communi, quod tamen ab illa nunquam, & nuſquam oritur: haud enim in ſtatu abſtractionis; vt eſt à nobis conſtitutum: haud etiam in ſtatu contractionis: cum potius in iſto relatum in particulari denominet. Reſpondeo, effectum formalem relationis in communi haud eſſe relatum commune (quod enim eſt impoſſibile, nullius eſſe poteſt effectus cauſæ) ſed potius ſingulare, quod ab ea, non tamen ſola, ſed prout contracta per differentiam aliquam proficiſcitur: multoties enim alias vſuuenit denominationem aliquam, non ab vna, ſed à pluribus enaſci formis: at ratio communis relationis, qua de loquimur, in aliquo ſtatu denominat relatum particulariter, atque hunc dat effectum formalem: proinde obiectum nobis incommodum haud quaquam ſequitur.

Secundæ probationi eiufdem confequentiæ ita ſatisfacies: concretum, & abſtractum aliquod ſibi mutuo reſpondentia poſſunt ex æquo abſtrahi, & vniuerſalia reddi quoties in vnius vniuerſalitate, & abſtractione non eſt aliqua contraditio maior, quam in alterius: id, quod exempla in argumento propoſita perſuadent: cæterum quod abſtrahi relatum magis, quam relationem repugnet, à nobis, niſi valde fallimur, ſuperius eſt euictum.

Ad ſecundum argumentum dicendum eſt, ſimilitudinem inferiorum quorundam eſſe fundamentum abſtractionis, & vniuerſalitatis; quoties hæc non repugnat: atque ita animal ab homine, & equo, quoniam ambo ſunt ſimiles abſtrahi, paremque eſſe rationem cuiuſuis alterius conceptus communis; cæterum repugnare abſtractionem, & vniuerſalitatem relatiui realis, vt ſæpiſſime monitum: nihil ergo proficere, quod relatiua inferiora conueniant, & ſint ſimilia inuicem. Sic res, quia ſimul eſt vera, & bona, ſimul cognofcitur, & amatur; an ergo, quia res eſt ſimul bona, & mala, diuerſo vtrique reſpectu, potio v. g. amara bona & vitilis ad ſalutem, non tamen ad voluptatem, ſed potius hunc in finem inutilis, & mala, propterea poteſt ſimul efficaciter amari, & odio haberi, tenuiue: minimè ſanè: non quod ex parte fundamenti deſit magis aliquid ad ſimilitudinem horum actuum, quam illorum; ſed quod in vna ſimulata-

te sit contradictio, & repugnantia saltem naturalis, quæ non in alia: similiter ergo in præfenti, &c.

366 Quoniam autem probabile est, similitudinem quamvis inferiorem cum abstractione vnius ab eis rationis communis esse coniunctam; idcirco secundo dici potest ad argumentum, relatiua singularia, nisi sola voce, non conuenire in ratione relatiui. Quod si quæras, quonam id à nobis asseratur colore; aut cur similiter dici non possit, Petrum v. g. & Paulum non conuenire, nisi solo nomine in ratione hominis, quamvis sint verè, & propriè homines ambo, sicut relatiua singularia relatiuorum rationem obtinent, quin similitudini plusquam vocali sint ob id obnoxia; in promptu est responsio: supposita connexionione abstractionis, & similitudinis, argumenta, quibus supra ostensum à nobis est esse repugnantiam, & contradictionem in eo, quod abstrahatur relatiuum in communi eadem etiam inferiorem relatiuorum similitudinem oppugnare: nec aliis opus esse.

367 Ad tertium respondeo; quamvis multi, grauesque autores putent concreta accidentium sola collocari in prædicamento: at quod eorum abstracta in illo locum sibi vendicent, sintque entia prædicamentalia, sin minus physice, ac propriissime, ac certe metaphysicè & propriè, à nobis demonstratum esse sup. tract. 1. cap. 1. & 2. Ad quartum respondeo, nihil in eo esse incommodi, absurdum, si ratio communis causæ in concreto repugnet, solumque eius abstractum possit abstrahi, & vniuersale fieri respectu inferiorum. Quid etiam? quod non pauci negent, omne ens reale, omnemque positium effectum cuiusvis causæ esse alterius vltra causatiuum: quod si ita habet, argumentum factum corruat necesse est, deque gradu deiciatur, vt aiunt. Ad postremum respondeo relatiuorum transcendentalium, quorum par fuerit, atque prædicamentali ratio; abstractionem, & vniuersalitatem negandam esse: concedendam verò, quorum fuerit dispar: æqui enim, bonique consulere debent aduersarij, si consequenter ad nostra principia philosophemur vbiusque.

CAPVT XXV.

Relationis prædicamentalis Attributa.

368 **R**ationem communem relationis prædicamentalis sequuntur eius attributa, de quibus in præfenti pauca: haud enim multis opus, suppositis superioris disputatis. Primum eorum est, habere contrarium. At inquit iuxta Aristotelem cap. de qualitate huius solius est contrarietas stricta: quorsum ergo ab eo nunc assignatur etiam relationi prædicamentali? respondeo, eam hic tribui relationi prædicamentali, non cuiusque, sed latissime fuzæ, & prout etiam transcendentales cohibet: cuius signum est, ab eo exemplum adhiberi in virtute, & vitio sibi contrariis inuicem, de quibus tamen constat esse qualitates, ac respectus transcendentales. Hoc autem pacto relationem prædicamentalem subesse contrarietati, hanc à qualitate non extrahit.

369 Verum animalij relationes prædicamentales, non omnes quidem, & certè aliqua volunt esse strictæ contrarietati obnoxias: v. g. similitudinem, & dissimilitudinem, æqualitatem, & inæqualitatem, cum fieri videlicet nequeat, vt eadem res sit alteri similis, & dissimilis. Sed immerito: tum, quia idcirco non possum esse similis simul, ac dissimilis alteri, quia nequeo esse albus simul, ac niger altero existente albo: relationum ergo illarum oppositio non est carum

primario, aut propriè, sed duntaxat qualitatum: tum, quia esse simile, aut dissimile quidpiam alteri sunt denominationes extrinsecæ, & non omnino intrinsecæ: nullum ergo intrinsecum, propriumque subiectum respiciunt, adeoque non sunt strictè loquendo denominationes oppositæ, & contrariæ: contraria namque sunt quæ se ab eodem expellunt subiecto: ad huius ergo proprietatem & rigorem exigenda sunt illa: tum, quia ad contrarias formas opus est eatum alternatio quædam, sin minus actu, ac certè potentia. vtue modo vna, modo altera possit esse in communi subiecto: hæc autem deest in præfenti: nam subiectum proximum relationum, de quibus est sermo, est albedo v. g. hæc autem eadem persistente haud possum esse similis, & postea dissimilis: quin potius albedinis in nigredinem, ac proinde vnius subiecti in aliud mutatio ad eas denominationes mutandas est necessaria: tum denique, quia iuxta doctrinam Aristotelis cap. 7. de relat. & aduersarij ipsos duplum, & dimidium, magnum paruumque, siue quod eodem recidit, maius, minusque haud sunt denominationes propriè contrariæ, videlicet, quia tamen nequeat aliquid esse simul duplum, & dimidium, magnum, & paruum, possit autem ex intervallo, id tamen haud potest, haudue solet absque subiecti variatione, nouæque quantitatis accessione, aut recessione accidere, vt supra visum est tract. 3. cap. 7. similiter ergo in præfenti, &c.

370 Secundum relationis attributum est, recipere magis, & minus: de quo animaduertenda sunt duo ex doctrina Aristotelis: alterum est, illud non conuenire omni relationi prædicamentali: haud enim aliquid dicitur magis, aut minus duplum respectu dimidij, quam aliud eidem obnoxium relationi: Alterum est, cum dicitur illud congruere quibusdam relationibus, id neutiquam intelligendum esse quasi tales relationes primario, & propriè suscipiant intensionem, aut remissionem gradualem: idcirco enim aliqua res dicitur magis, minusue similis, aut dissimilis alteri, quoniam est v. g. magis, aut minus alba, quam alia, quæ eidem subiicitur qualitati: in hac ergo, & non in relatione nisi secundario, & impropriè est graduum multitudo, aut paucitas: Rursus ob id quidpiam dicitur magis æquale, aut inæquale alteri, quam aliud, quoniam maiorem, aut minorem habet quantitatem, & extensionem, quam aliud: hic ergo magis, & minus haud sunt talia intensiue, & gradualiter, sed extensiue: & ne hoc pacto conueniunt relationi æqualitatis, & inæqualitatis immediatè, & propriè, sed impropriè, & per denominationem aliunde emendatam.

371 Tertium relationis in concreto, siue relatiui attributum est, dici ad conuertentiam, siue reciprocari: quod contingit, aut in eodem casu, vt seruus est alicuius Domini seruus, & Dominus alicuius serui Domini; & Pater alicuius Filij Pater, & Filius alicuius Patris Filius: aut in diuerso casu, vt scientia est alicuius scibilis scientia, & scibile est aliqua scientia scibile: sensus item alicuius sensibilis sensus, & sensibile aliquo sensu sensibile. Obiicies tamen, ala dicitur auis ala, non tamen è conuerso auis ala: siue ala auis, cum plura sint alata, non tamen aues vt apes, muscæ, & vesperiliones: item clauus dicitur nauigij clauus, non tamen è conuerso nauigium clauus, siue clauo nauigij: quædam namque sunt nauigia, quæ non reguntur clauo, veluti cymbæ. Rursus caput, dicitur animalis caput non tamen è conuerso animal est capitis, siue capite animal: haud enim pauca animalia sunt capite destituta.

372 Respondeo; relatiua non conuerti, si non fiat conueniens

conueniens terminorum assignatio, vt palam fit exemplis adductis: cæterum licebit semper reciprocare, si termini designentur accommodati. Ergo si respondeat ala alatum, & clauo, capitique clauatum, & capitatum (his enim, & similibus euentis iubet Aristoteles nomina fingere, siquæ sunt in vsu, non sint ad conuersionem apta) ita quidem vti ala est alati ala, ita alatum est ala alatum, & vti clauus est clauati clauus, ita clauatum est clauo clauatum: ac denique vti caput est capitati caput, ita capitatum est capite capitatum aliquo. Porro hoc attributum omnibus relatiuis, non huius modo prædicamenti, sed etiam cuiusuis alterius, imo etiam relatiuis rationis congruit, vt intuenti clarebit.

373 Quartum attributum prædicamentalis relationis est simultas naturæ ea inter extrema, quæ per illam comparantur inuicem. Eius autem conditiones sunt duæ. Prima est, vt altero relatiuorum existente, tum temporis existat etiam aliud, & altero deficiente, alterum etiam deficiat: quo fit, hominem, & animal haud esse simul naturæ: nec enim extincto homine perit animal vniuersum sumptum, nec existente animali, propterea necesse est, hominem existere. Secunda conditio est, vt alterum relatiuorum non sit causa alterius: vnde fit, solem, ac lucem ei debitam nequaquam esse simul ordine naturæ: nam tamen si vtriusque vnus sit ortus, & occasus, cæterum sol est causa lucis, radiorumque parens. Hoc attributum plurimis quidem conuenit relationibus: nam Dominus propriissime sumptus haud est, nisi per coniunctionem cum seruo; & si est seruus, existit eius Dominus, & è conuerso, sin autem pereat seruus, nullus eius est Dominus, & vice, vt aiunt, versa. Par autem est ratio Patris, & Filij, similibus, & dissimilibus, æqualium, & inæqualium, vbi respectus hi sumantur rigorose, ac terminum postulent existentem. Cæterum id attributi neutiquam conuenit omnibus relationibus: vt enim præteream memoratas relationes ita accipi posse, vt terminum non deposcant actua-lem, & suas extra causas, vtque ad id locum in eis neutiquam habeat naturæ simultas, ea certe haud videntur in scientia, & scibili, sensu, & sensibili: nam vt cap. 7. de relat. animaduertit Aristoteles existentibus scibili, aut sensibili, opus ob id non est eorum existere scientiam, aut sensum: vel retrorsum; nec item deficiente scientia, aut sensu deficere ob id scibile, aut sensibile. Nisi vero, quia nunc scitur futura eclipsis, ea propter id existere debeat modò: aut contra, quia non scitur, nec demonstrata est hæc quadratura circuli, ea propter id nequeat arte aliqua fieri, in actumue reduci. Item scibile, & sensibile scientiam, & sensum causant.

374 Quintum relationis prædicamentalis attributum est, vt eius extrema sint simul cognitione. Sextum, vt sint simul definitione. Sed de vtroque satis supra cap. 15. obiectione secunda, & tertia. Atque hæc de prædicamento ad aliquid.

TRACTATUS VII.

De sex vltimis Prædicamentis.

CAPITULUM I.

De Actione.

1 ACTIONEM definit Gilbertus Porretanus author sex principiorum, *Secundum quam in id quod subiicitur dicimur agere.* Suarez disputat. 48.

metaph. sect. 5. esse formam, qua principium actuum primo in actum reducitur. Rubius in prædicam. c. 9. num. 6. *qua media, vt via, effectus recipit esse ab agente.* Quæ & aliæ definitiones passim circumferri solitæ eodem recidunt, ac, si rectè intelligantur, sustineri possunt omnes.

2 Auerſa quæſtione superius citata sectione secunda censet actionem (siqua est realiter indistincta à termino, & verbi gratia Angelus, aut animus, aut quæuis alia res facta per seipsam à Deo, habensque rationem dependentiæ cuiusdam essentialis, & fluxus sui ab eius omnipotentia; vitalisque qualitas seipsa à potentia dimanans & in ea resultans) haud esse in prædicamento actionis. Fallitur tamen, quoniam omne id, quod est vera, ac actio, est in huius genere, quo pacto omnis vera propria quantitas, & qualitas, est in prædicamento quantitatis, & sic de reliquis: ast actio, tamen si sit indistincta realiter à termino, nihilominus est propriè actio, vt sponte sua est manifestum, & à nemine, quem sciam, in dubium verſum. Rursus talem actionem esse in aliquo alio prædicamento v.g. substantiæ, hæc, si sit seipsa producta, aut qualitatibus, si quæ est intentionalis, producit à potentia per seipsam, parum refert, etsi non parum præsidij in eo sibi esse puter is, à quo discedo: siquidem erit, vt illa sit in duobus prædicamentis, videlicet actionis, necnon eius, ad quod spectat terminus: qua in re nihil esse incommodi supra tract. 1. satis ostensum.

3 Alij apud Auerſam vbi supra negant, actionem creatiuam esse huius prædicamenti. Sed eodem, quo ipse argumento possunt, ac debent refelli. Tertio alij apud eundem docent, actionem, non solum physicam, sed etiam intentionalem, hoc est eam, qua non tam producit terminus, quam cognoscitur, amaturve, ad prædicamentum, quo de agimus, spectare. Immerito tamen, quemadmodum enim, quod non est vera substantia, quantitas, qualitas, &c. ad hæc genera nequit pertinere, ita nec ad prædicamentum actionis actio videndi, intelligendi, amandive, quarum qualibet est actio, non re, sed nomine, nec propriè, sed late, ac per metaphoram quandam: nisi vero, qui hominem aliquem videt, cognoscit, aut amat, eum stricte agit, & efficit. Non nego, actionem illam, quæ producit in sensu, aut intellectu imaginem obiecti, siue in voluntate pondus quoddam ad illud, esse prædicamentalem: hoc admittere nolum, ipsam qualitatem absolutam, quæ est imago obiecti, vel propensio in eius bonitatem, quantumuis vulgo appelletur actio quædam intentionalis, ad actionis attingere prædicamentum. Soncinas 9. metaph. q. 2. 1. ab hoc prædicamento relegat actiones instantaneas, nec non immanentes. Sed nullo iure, cum non minus sint verè, ac propriè actiones, quam quæ sunt successiuæ, & tranſeuntes.

4 Tandem Suarez disp. superius relata sect. 6 actiones substantiarum productiuas reuocat ad hoc prædicamentum attingere. Cuius potissimum fundamentum ex B. Thoma desumptum lib. 1. de generat. cap. 3. & de spiritali creatura art. 1. ad 9. & quæst. 21. de verit. art. 5. est tale. Si eiusmodi actiones essent cum accidentalibus in eodem prædicamento, siue supremo genere actionis, proculdubio vtræque conuenirent vniuocè in conceptu illo actionis: nisi vero genus non sit ratio vniuoca necessario, sed possit esse analoga: ast vti substantia, & accidentia non conueniunt vniuocè in ratione entis, ita neque eorum actiones in ratione actionis: eadem enim videtur esse vtrouique ratio. Contrarium, & ab ipso Suarez admittitur paulò infra, & est multis partibus probabilius: